

ANALIZY
STATYSTYCZNE

KONKURENCYJNOŚĆ POWIATÓW

WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO W LATACH 2004 - 2010

OBJAŚNIENIA ZNAKÓW UMOWNYCH

- Kreska (—) - zjawisko nie wystąpiło.
- *magnitude zero.*
- Zero (0,0) - zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05.
- *magnitude not zero, but less than 0,05 of a unit.*
- Kropka (.) - zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych.
- *data not available or not reliable.*
- Znak x - wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe.
- *not applicable.*
- Znak Δ - oznacza, że nazwy zostały skrócone w stosunku do obowiązującej klasyfikacji; ich pełne nazwy podano w uwagach ogólnych do Rocznika.
- *categories of applied classification are presented in abbreviated form; their full names are given in the general notes to the Yearbook.*
- Znak * - oznacza, że dane zostały zmienione w stosunku do wcześniej opublikowanych.
- *data revised.*
- Znak # - oznacza, że dane nie mogą być opublikowane ze względu na konieczność zachowania tajemnicy statystycznej w rozumieniu ustawy o statystyce publicznej.
- *data may not be published due to the necessity of maintaining statistical confidentiality in accordance with the Law on Public Statistics.*

Urząd Statystyczny we Wrocławiu

**ANALIZY
STATYSTYCZNE**

**KONKURENCYJNOŚĆ POWIATÓW
WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO
W LATACH 2004 - 2010**

ISBN 978-83-89593-21-4

ZESPÓŁ REDAKCYJNY
URZĘDU STATYSTYCZNEGO
WE WROCŁAWIU

*EDITORIAL BOARD
OF STATISTICAL OFFICE
IN WROCŁAW*

PRZEWODNICZĄCY *PRESIDENT*

Małgorzata Wojtkowiak-Jakacka

REDAKTOR GŁÓWNY *EDITOR-IN-CHIEF*

Danuta Komarowska

CZŁONKOWIE *MEMBERS*

Beata Bal-Domańska, Sławomir Banaszak, Stanisław Kamiński, Irena Makiej-Borowiecka
Wacław Mazur, Gabriela Okoń, Anna Staniów, Elżbieta Stańczyk, Halina Urbanek,
Halina Woźniak, Marta Woźniakiewicz, Małgorzata Wysoczańska

SEKRETARZ *SECRETARY*

Agnieszka Ilczuk

PUBLIKACJĘ OPRACOWAŁ ZESPÓŁ
W SKŁADZIE:

Elżbieta Stańczyk – koncepcja, metodologia,
obliczenia, część: I, II, III (rozdziały 1, 3 i 7), IV,

Justyna Wilk – część III (rozdziały 2 i 4),
Beata Bal-Domańska – część III (rozdziały 5 i 6),

Agata Girul – przygotowanie danych i obliczenia.

PUBLICATION PREPARED BY TEAM:

*Elżbieta Stańczyk – concept, methodology,
calculations, teils: I, II, III (chapters 1, 3
and 7), IV,*

*Justyna Wilk – teil III (chapters 2 and 4),
Beata Bal-Domańska – teil III (chapters 5
and 6),*

Agata Girul – data preparations and calculations.

SKŁAD KOMPUTEROWY I GRAFIKA

TYPE SETTING AND GRAPHIC

Leszek Łukaszewicz

PROJEKT OKŁADKI

COVER DESIGN

Leszek Łukaszewicz

**Prosimy o podanie źródła
przy publikowaniu danych US**

***When publishing SO data
please indicate source***

Szanowni Państwo

Przekazuję Państwu publikację "*Konkurencyjność powiatów województwa dolnośląskiego w latach 2004-2010*". Jest to kontynuacja publikacji wydanej w 2006 roku, która obejmowała lata 1999-2004.

Celem opracowania jest zaprezentowanie zróżnicowania poziomu konkurencyjności z zastosowaniem taksonomicznych metod porządkowania liniowego. Przyjęte mierniki charakteryzujące poszczególne powiaty dotyczyły sześciu podstawowych aspektów rozwoju, tj.: potencjału demograficznego, kapitału intelektualnego i społecznego, warunków życia/dostępu do usług społecznych, rynku pracy/adaptacyjności zasobów pracy, infrastruktury technicznej oraz potencjału gospodarczego/aktywności gospodarczej.

Publikacja składa się z części analitycznej i tabelarycznej poprzedzonych opisem przyjętej metodologii, gdzie oprócz zakresu podmiotowego i przedmiotowego badania oraz objaśnień podstawowych pojęć i definicji przedstawiono metody badań, w tym metody doboru wskaźników oraz konstrukcję mierników taksonomicznych, syntetycznych i miernika ogólnego.

Analizę zamyka charakterystyka zróżnicowania powiatów według wartości ogólnego miernika rozwoju bazującego na miernikach wyznaczonych dla wcześniej wymienionych obszarów. Stopień szczegółowości analizy uzależniony był od posiadanych danych i liczby aspektów charakteryzujących poszczególne obszary konkurencyjności regionalnej, dlatego niektóre rozdziały opracowania są bardziej szczegółowe, inne mniej.

Część tabelaryczna stanowi integralną część opracowania. Zawarto w niej zestawienie wartości finalnych wskaźników diagnostycznych oraz wartości mierników i lokat powiatów w rankingu w latach 2004, 2007 i 2010.

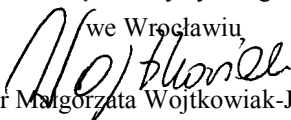
Dziękuję Pani prof. dr hab. Stanisławie Bartosiewicz za wnikliwą, krytyczną i życzliwą ocenę pracy oraz cenne wskazówki merytoryczne, które przyczyniły się do udoskonalenia treści i formy publikacji.

Mam nadzieję, że zaprezentowane opracowanie spotka się z zainteresowaniem i okaże się przydatne dla osób i instytucji zajmujących się problematyką rozwoju społeczno-gospodarczego, w szczególności dla jednostek samorządu terytorialnego oraz potencjalnych inwestorów.

Dyrektor

Urzędu Statystycznego

we Wrocławiu

dr Małgorzata Wojtkowiak-Jakacka

Dear readers,

I would like to present to you a publication on “Competitiveness of powiats in the Dolnośląskie voivodship in the period 2004-2010”. This is the continuation of the previous publication published in 2006, which covered the period from 1999 to 2004.

The objective of this publication is to present the diversification of competitiveness level with the use of taxonomic methods of linear ordering. The accepted measures, which characterized individual powiats, concerned the six basic aspects of development, i.e. demographic potential, intellectual and social capital, living conditions/access to social services, labour market/workforce adaptability, technical infrastructure as well as economic potential/economic activity.

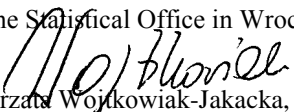
The publication consists of analytical and tabular parts, which are preceded with a description of accepted methodology, which, apart from subjective and objective scope of study as well as explanation of basic notions and definitions, provides methods of study, including selection index methods as well as the construction of taxonomic and synthetic measures, and a general measure.

The analysis is concluded with a description of diversification of powiats by value of general development measure, which is based on measures set for above mentioned areas. The level of detail of analysis depended on possessed data and the number of aspects characterizing individual areas of regional competitiveness, therefore, some chapters of the publication are more detailed than the other.

The tabular part constitutes an integral part of the publication. It includes a list of values of final diagnostic measures as well as values of measures and places of powiats in ranking in years 2004, 2007 and 2010.

I would like to thank associate prof. Stanisława Bartosiewicz for her thorough, critical and kind assessment of the publication as well as valuable factual tips which led to the improvement of the contents and the form of the publication.

I hope that the presented publication will raise public's interest and will become useful for people and institutions dealing with the issues of socio-economic development, in particular for entities of territorial self-government as well as potential investors.

Director
of the Statistical Office in Wrocław

Małgorzata Wojtkowiak-Jakacka, Ph. D.

SPIS TREŚCI

Przedmowa	3
I. Wprowadzenie	13
II. Uwagi metodologiczne	16
1. Zakres podmiotowy	16
2. Zakres danych i metody analizy danych	16
3. Podstawowe pojęcia i definicje	38
III. Konkurencyjność powiatów według obszarów badawczych	
1. Potencjał demograficzny	53
2. Kapitał intelektualny i społeczny	69
3. Warunki życia/dostęp do usług społecznych	81
4. Rynek pracy/adaptacyjność zasobów pracy	103
5. Infrastruktura techniczna	117
6. Potencjał gospodarczy/aktywność gospodarza	129
7. Zróżnicowanie ogólnego miernika poziomu konkurencyjności powiatów	147
IV. Uwagi końcowe	155

Tablice

1. Potencjał demograficzny - syntetyczny miernik rozwoju	159
2. Potencjał demograficzny - częściowe mierniki rozwoju	160
3. Kapitał intelektualny i społeczny - syntetyczny miernik rozwoju	162
4. Kapitał intelektualny i społeczny - częściowe mierniki rozwoju	163
5. Warunki życia/dostęp do usług społecznych - syntetyczny miernik rozwoju	165
6. Warunki życia/dostęp do usług społecznych - częściowe mierniki rozwoju	166
7. Rynek pracy/adaptacyjność zasobów pracy - syntetyczny miernik rozwoju	169
8. Rynek pracy/adaptacyjność zasobów pracy - częściowe mierniki rozwoju	170
9. Infrastruktura techniczna - syntetyczny miernik rozwoju	173
10. Infrastruktura techniczna - częściowe mierniki rozwoju	174
11. Potencjał gospodarczy/aktywność gospodarza - syntetyczny miernik rozwoju	177
12. Potencjał gospodarczy/aktywność gospodarza - częściowe mierniki rozwoju	178
13. Ogólny miernik rozwoju społeczno-gospodarczego powiatów	182
14. Struktura ogólnego miernika rozwoju powiatów według obszarów badawczych	183
15. Lokaty powiatów według obszarów badawczych	185
16. Potencjał demograficzny – wartości finalnych wskaźników diagnostycznych dla powiatów w 2010 r.	187
17. Kapitał intelektualny i społeczny – wartości finalnych wskaźników diagnostycznych dla powiatów w 2010 r.	189
18. Warunki życia/dostęp do usług społecznych – wartości finalnych wskaźników diagnostycznych dla powiatów w 2010 r.	192

19. Rynek pracy/adaptacyjność zasobów pracy – wartości finalnych wskaźników diagnostycznych dla powiatów w 2010 r.	198
20. Infrastruktura techniczna – wartości finalnych wskaźników diagnostycznych dla powiatów w 2010 r.	200
21. Potencjał gospodarczy/aktywność gospodarcza – wartości finalnych wskaźników diagnostycznych dla powiatów w 2010 r.	202
Bibliografia	206

Spis wykresów i zestawień

Wykres 1. Powiaty według grup poziomu wartości miernika syntetycznego (poziomu konkurencyjności) w obszarze potencjał demograficzny	68
Wykres 2. Różnica zajmowanych lokat pod względem wartości miernika syntetycznego w obszarze potencjał demograficzny według powiatów	68
Wykres 3. Zróżnicowanie powiatów według wartości miernika syntetycznego w obszarze potencjał demograficzny oraz cząstkowych mierników badanych aspektów	68
Wykres 4. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie stan i rozmieszczenie ludności	68
Wykres 5. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie struktura ludności	68
Wykres 6. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie ruch naturalny/reprodukcja ludności	68
Wykres 7. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie ruch wędrownicy	68
Wykres 8. Powiaty według grup poziomu wartości miernika syntetycznego (poziomu konkurencyjności) w obszarze kapitał intelektualny i społeczny	80
Wykres 9. Różnica zajmowanych lokat pod względem wartości miernika syntetycznego w obszarze kapitał intelektualny i społeczny według powiatów	80
Wykres 10. Zróżnicowanie powiatów według wartości miernika syntetycznego w obszarze kapitał intelektualny i społeczny oraz cząstkowych mierników badanych aspektów	80
Wykres 11. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie efektywność kształcenia	80
Wykres 12. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie nauka języków obcych	80
Wykres 13. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie kapitał społeczny/społeczeństwo obywatelskie ...	80
Wykres 14. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie kondycja zdrowotna społeczeństwa	80

Wykres 15. Powiaty według grup poziomu wartości miernika syntetycznego (poziomu konkurencyjności) w obszarze warunki życia/dostęp do usług społecznych	102
Wykres 16. Różnica zajmowanych lokat pod względem wartości miernika syntetycznego w obszarze warunki życia/dostęp do usług społecznych według powiatów	102
Wykres 17. Zróżnicowanie powiatów według wartości miernika syntetycznego w obszarze warunki życia/dostęp do usług społecznych oraz cząstkowych mierników dla badanych aspektów	102
Wykres 18. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie ochrona zdrowia	102
Wykres 19. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie edukacja/kształcenie na wybranych poziomach edukacji	102
Wykres 20. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie kultura i sztuka	102
Wykres 21. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie bezpieczeństwo publiczne	102
Wykres 22. Powiaty według grup poziomu wartości miernika syntetycznego (poziomu konkurencyjności) w obszarze rynku pracy/adaptacyjność zasobów pracy	116
Wykres 23. Różnica zajmowanych lokat pod względem wartości miernika syntetycznego w obszarze rynek pracy/adaptacyjność zasobów pracy według powiatów	116
Wykres 24. Zróżnicowanie powiatów według wartości miernika syntetycznego w obszarze rynek pracy/adaptacyjność zasobów pracy oraz cząstkowych mierników badanych aspektów	116
Wykres 25. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie pracujący	116
Wykres 26. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie praca w warunkach zagrożenia	116
Wykres 27. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie zasoby rejestrowanego bezrobocia	116
Wykres 28. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie płynność rynku pracy	116
Wykres 29. Powiaty według grup poziomu wartości miernika syntetycznego poziomu konkurencyjności) w obszarze infrastruktura techniczna	128
Wykres 30. Różnica zajmowanych lokat pod względem wartości miernika syntetycznego w obszarze infrastruktura techniczna według powiatów	128
Wykres 31. Zróżnicowanie powiatów według wartości miernika syntetycznego w obszarze infrastruktura techniczna oraz cząstkowych mierników badanych aspektów	128
Wykres 32. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie infrastruktura wodociągowa	128

Wykres 33. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie infrastruktura kanalizacyjna	128
Wykres 34. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie infrastruktura gazowa	128
Wykres 35. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie infrastruktura drogowa	128
Wykres 36. Powiaty według grup poziomu wartości miernika syntetycznego poziomu konkurencyjności) w obszarze potencjał gospodarczy/aktywność gospodarcza	146
Wykres 37. Różnica zajmowanych lokat pod względem wartości miernika syntetycznego w obszarze potencjał gospodarczy/aktywność gospodarcza według powiatów	146
Wykres 38. Zróżnicowanie powiatów według wartości miernika syntetycznego w obszarze potencjał gospodarczy/aktywność gospodarcza oraz cząstkowych mierników badanych aspektów	146
Wykres 39. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie produkcja przemysłowa/budownictwo	146
Wykres 40. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie nakłady inwestycyjne	146
Wykres 41. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie kapitał zagraniczny	146
Wykres 42. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie finanse gmin i powiatów	146
Wykres 43. Zróżnicowanie powiatów według wartości miernika ogólnego i badanych obszarów badawczych w 2004 i 2010 r.	154
Wykres 44. Powiaty według grup poziomu wartości miernika ogólnego (poziomu konkurencyjności) w 2004 r.	154
Wykres. 45. Powiaty według grup poziomu wartości miernika ogólnego (poziomu konkurencyjności) w 2010 r.	154
Wykres 46. Powiaty według wartości cząstkowych mierników w badanych obszarach w 2010 r.	154
Wykres 47. Lokaty powiatów pod względem wartości miernika ogólnego w 2010 r. w porównaniu do 2004 r.	154
Zestawienie 1. Lokaty powiatów i poziomy wartości mierników rozwoju według wyróżnionych obszarów badawczych w 2004 r.	158
Zestawienie 2. Lokaty powiatów i poziomy wartości mierników rozwoju według wyróżnionych obszarów badawczych w 2010 r.	158

CONTENTS

<i>Preface</i>	3
<i>I. Introduction</i>	13
<i>II. Methodological notes</i>	16
1. <i>Subject range</i>	16
2. <i>Data range and methods of data analysis</i>	16
3. <i>Basic notions and definitions</i>	38
<i>III. Competitiveness of powiats by research fields</i>	
1. <i>Demographic potential</i>	53
2. <i>Intellectual and social capital</i>	69
3. <i>Living conditions/access to social services</i>	81
4. <i>Labour market/resources adaptability</i>	103
5. <i>Technical infrastructure</i>	117
6. <i>Economic potential/economic activity</i>	129
7. <i>Diversification of general measure for powiats competitiveness</i>	147
<i>IV. Final remarks</i>	155
<i>List of tables</i>	
1. <i>Demographic potential – synthetic development measure</i>	159
2. <i>Demographic potential – partial development measures</i>	160
3. <i>Intellectual and social capital – synthetic development measure</i>	162
4. <i>Intellectual and social capital – partial development measures</i>	163
5. <i>Living conditions/access to social services – synthetic development measure</i>	165
6. <i>Living conditions/access to social services – partial development measures</i>	166
7. <i>Labour market/workforce adaptability – synthetic development measure</i>	169
8. <i>Labour market/workforce adaptability – partial development measures</i>	170
9. <i>Technical infrastructure – synthetic development measure</i>	173
10. <i>Technical infrastructure – partial development measures</i>	174
11. <i>Economic potential/economic activity – synthetic development measure</i>	177
12. <i>Economic potential/economic activity – partial development measures</i>	178
13. <i>General measure of socio-economic development of powiats</i>	182
14. <i>Structure of general measure of powiat development by aspects</i>	183
15. <i>Positions of powiats by research fields</i>	185
16. <i>Demographic potential - values of final diagnostic measures for powiats in 2010</i>	187
17. <i>Intellectual and social capital - values of final diagnostic measures for powiats in 2010</i>	189
18. <i>Living conditions/access to social services - values of final diagnostic measures for powiats in 2010</i>	192

19. Labour market/workforce adaptability - values of final diagnostic measures for powiats in 2010.....	198
20. Technical infrastructure - values of final diagnostic measures for powiats in 2010.....	200
21. Economic potential/economic activity – values of final diagnostic measures for powiats in 2010.....	202
Bibliography	206

List of graphs and comparisons

Graph 1. Powiats by level groups of value of synthetic measure (competitiveness level) within the field of demographic potential.....	68
Graph 2. Difference of places taken in terms of value of synthetic measure within the field of demographic potential by powiats	68
Graph 3. Differentiation of powiats by value of synthetic measure within the field of demographic potential as well as partial measures for studied aspects	68
Graph 4. Powiats by level groups of value of partial measures (competitiveness level) in the aspect of condition and distribution of population	68
Graph 5. Powiats by level groups of value of partial measures (competitiveness level) in the aspect of population structure	68
Graph 6. Powiats by level groups of value of partial measures (competitiveness level) in the aspect of natural mobility/population reproduction.....	68
Graph 7. Powiats by level groups of value of partial measures (competitiveness level) in the aspect of vital statistics.....	68
Graph 8. Powiats by level groups of value of synthetic measure (competitiveness level) in the aspect of intellectual and social capital	80
Graph 9. Difference of places taken in terms of value of synthetic measure within the field of intellectual and social capital by powiats	80
Graph 10. Differentiation of powiats by value of synthetic measure within the field of intellectual and social capital as well as partial measures for studied aspects	80
Graph 11. Powiats by level groups of value of partial measures (competitiveness level) in the aspect of effectiveness of education.....	80
Graph 12. Powiats by level groups of value of partial measures (competitiveness level) in the aspect of language learning	80
Graph 13. Powiats by level groups of value of partial measures (competitiveness level) in the aspect of social capital/civil society.....	80
Graph 14. Powiats by level groups of value of partial measures (competitiveness level) in the aspect of health condition of society.....	80

<i>Graph 15. Powiats by level groups of value of synthetic measure (competitiveness level) in the aspect of living conditions/access to social services</i>	<i>102</i>
<i>Graph 16. Difference of places taken in terms of value of synthetic measure within the field of living conditions/access to social services by powiats</i>	<i>102</i>
<i>Graph 17. Differentiation of powiats by value of synthetic measure within the field of living conditions and access to social services as well as partial measures for studied aspects ..</i>	<i>102</i>
<i>Graph 18. Powiats by level groups of value of partial measures (competitiveness level) in the aspect of health care.....</i>	<i>102</i>
<i>Graph 19. Powiats by level groups of value of partial measures (competitiveness level) in the aspect of education/training at selected levels of education</i>	<i>102</i>
<i>Graph 20. Powiats by level groups of value of partial measures (competitiveness level) in the aspect of culture and art.....</i>	<i>102</i>
<i>Graph 21. Powiats by level groups of value of partial measures (competitiveness level) in the aspect of public safety</i>	<i>102</i>
<i>Graph 22. Powiats by level groups of value of synthetic measure (competitiveness level) in the aspect of labour market/workforce adaptability.....</i>	<i>116</i>
<i>Graph 23. Difference of places taken in terms of value of synthetic measure within the field of labour market/workforce adaptability by powiats.....</i>	<i>116</i>
<i>Graph 24. Differentiation of powiats by value of synthetic measure within the field of labour market/workforce adaptability as well as partial measures for studied aspects.....</i>	<i>116</i>
<i>Graph 25. Powiats by level groups of value of partial measures (competitiveness level) in the aspect of working persons</i>	<i>116</i>
<i>Graph 26. Powiats by level groups of value of partial measures (competitiveness level) in the aspect of working in risk conditions.....</i>	<i>116</i>
<i>Graph 27. Powiats by level groups of value of partial measures (competitiveness level) in the aspect of stocks of registered unemployment.....</i>	<i>116</i>
<i>Graph 28. Powiats by level groups of value of partial measures (competitiveness level) in the aspect of labour market fluidity.....</i>	<i>116</i>
<i>Graph 29. Powiats by level groups of value of synthetic measure (competitiveness level) within the field of technical infrastructure</i>	<i>128</i>
<i>Graph 30. Difference of places taken in terms of value of synthetic measure within the field of technical infrastructure by powiats.....</i>	<i>128</i>
<i>Graph 31. Differentiation of powiats by value of synthetic measure within the field of technical infrastructure as well as partial measures for studied aspects.....</i>	<i>128</i>
<i>Graph 32. Powiats by level groups of value of partial measures (competitiveness level) in the aspect of waterworks infrastructure</i>	<i>128</i>
<i>Graph 33. Powiats by level groups of value of partial measures (competitiveness level) in the aspect of sewage system infrastructure</i>	<i>128</i>
<i>Graph 34. Powiats by level groups of value of partial measures (competitiveness level) in the aspect of gas infrastructure</i>	<i>128</i>

<i>Graph 35. Powiats by level groups of value of partial measures (competitiveness level) in the aspect of road infrastructure</i>	128
<i>Graph 36. Powiats by level groups of value of synthetic measure (competitiveness level) within the field of economic potential/economic activity</i>	146
<i>Graph 37. Difference of places taken in terms of value of synthetic measure within the field of economic potential/economic activity by powiats</i>	146
<i>Graph 38. Differentiation of powiats by value of synthetic measure within the field of economic potential/economic activity as well as partial measures for studied aspects</i>	146
<i>Graph 39. Powiats by level groups of value of partial measures (competitiveness level) in the aspect of industrial production/construction</i>	146
<i>Graph 40. Powiats by level groups of value of partial measures (competitiveness level) in the aspect of investment outlays</i>	146
<i>Graph 41. Powiats by level groups of value of partial measures (competitiveness level) in the aspect of foreign capital</i>	146
<i>Graph 42. Powiats by level groups of value of partial measures (competitiveness level) in the aspect of gminas and powiats finance</i>	146
<i>Graph 43. Differentiation of powiats by value of general measure and studied research fields in 2004 and 2010</i>	154
<i>Graph 44. Powiats by level groups of value of general measure (competitiveness level) in 2004</i>	154
<i>Graph 45. Powiats by level groups of value of general measure (competitiveness level) in 2010</i>	154
<i>Graph 46. Powiats by partial values of measures in studied fields</i>	154
<i>Graph 47. Place of powiats of values of general measure in 2010 to 2004</i>	154
<i>Comparison 1. Places of powiats and levels of values of development measures by distinguished research fields in 2004</i>	158
<i>Comparison 2. Places of powiats and levels of values of development measures by distinguished research fields in 2010</i>	158

I. WPROWADZENIE

Celem opracowania jest porównawcza prezentacja poziomu konkurencyjności powiatów województwa dolnośląskiego. w oparciu o zestaw wybranych wskaźników diagnostycznych, których wartości obliczono na podstawie danych gromadzonych przez statystykę publiczną.

Pojęcie konkurencyjności jest wciąż dyskusyjne, co nie pozwala na jednoznaczne ustalenie określających ją mierników. Ogólnie, na poziomie mikroekonomicznym, mianem konkurencyjności określa się zdolność do osiągania sukcesu przez gospodarujące podmioty z punktu widzenia osiągniętych wyników i zdolności do ich osiągnięcia w przyszłości¹.

Konkurencyjność regionalna definiowana jest natomiast jako zdolność poszczególnych jednostek terytorialnych do przyciągania kapitału oraz jako zdolność do zatrzymania w regionie posiadanych czynników produkcji, optymalnego wykorzystania endogenicznych potencjałów rozwojowych. Regionem konkurencyjnym jest więc taki region, który jest w stanie przystosować się do zmieniających się warunków w toczącym się wielopłaszczyznowym współzawodnictwie szybciej niż inne regiony, przez co osiąga on poprawę swojej pozycji w życiu gospodarczym i społecznym – osiąga przewagę nad innymi regionami².

Z uwagi na fakt, iż wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionalnej stało się jednym z głównych bądź szczegółowych celów strategii rozwoju wielu krajów, regionów, stąd w dokumentach i raportach przygotowywanych na poziomie krajowym (m.in. w *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020* i w raporcie *Polska 2030. Wyzwania rozwojowe*³) lub na poziomie międzynarodowym (w dokumentach Komisji Europejskiej, pracach Banku Światowego czy OECD) podjęto próby zdefiniowania w wymiarze regionalnym pojęcia konkurencyjności i strategicznie wybranych kierunków jej poprawiania.

Podniesienie konkurencyjności Europy było również jednym z głównych celów powstania Unii Europejskiej. W odniesieniu do rozwoju regionalnego w Raporcie UE za konkurencyjność uznano zdolność do produkcji dóbr i usług, które mogą sprostać wymaganiom rynku

¹Szerzej o definicjach pojęcia konkurencyjności m.in. w pracach: Z. Mikołajewicz, *Czynniki konkurencyjności rozwoju regionów*, [w:] *Konkurencyjność miast i regionów Polski Południowo-Zachodniej*, Prace Naukowe AE we Wrocławiu, 1999, K. Kłosiński, *Sektor usług w procesie podnoszenia konkurencyjności gospodarki*, IRWiK, 2003, J. Gierczycka, *Rola konkurencji w europejskiej integracji gospodarczej w aspekcie zrównoważonego rozwoju*, referat na ogólnopolską konferencję „Zrównoważony rozwój w teorii i praktyce”, Wrocław, 29-30.06.2006, Katedra Ekonomii Ekologicznej, AE Wrocław.

² Por. m.in. W.M. Gaczek, Z. Rykiel, *Konkurencyjność regionów a regionalizm ekonomiczny*, [w:] *Polityka regionalna i jej rola w podnoszeniu konkurencyjności regionów*, pod red. M. Klamut i L. Cybulskiego, Wyd. AE Wrocław 2000, T. Markowski, *Konkurencyjność i innowacyjność polskich regionów wobec akcesji do UE*, (http://www.fundusze_strukturalne.gov.pl/NR/rdonlyres), I. Pietrzyk, *Konkurencyjność regionów w ujęciu Komisji Europejskiej*, [w:] *Polityka regionalna i jej rola w podnoszeniu konkurencyjności regionów*, pod red. M. Klamut i L. Cybulskiego, Wyd. AE Wrocław 2000, B. Winiarski, *Konkurencyjność: kryterium wyboru czy kierunek strategii i cel pośredni polityki regionalnej?* [w:] *Konkurencyjność regionów*, pod red. M. Klamut, Wyd. AE Wrocław 1999.

³ *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Regiony, miasta, obszary wiejskie*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, 2010, *Polska 2030. Wyzwania rozwojowe*, pod red.naukową M.Boniego, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, Warszawa, 2009,

międzynarodowego, lub bardziej ogólnie – konkurencyjność to zdolność korporacji przemysłowych czy regionów do generowania, w sytuacji międzynarodowego współzawodnictwa, relatywnie wysokiego dochodu i wysokiego poziomu zatrudnienia⁴.

Pojęcie konkurencyjności może być stosowane w różnych aspektach. W latach osiemdziesiątych Unia Europejska podjęła próbę oceny regionalnych kryteriów konkurencyjności, czego wynikiem były stosowne raporty. Zgodnie z raportem piątym z 1994 roku za kluczowe zagadnienia charakteryzujące regionalną konkurencyjność uznano infrastrukturę i wyposażenie w kapitał ludzki, bezpośrednie inwestycje zagraniczne, badania naukowe i rozwój technologiczny oraz sytuację obszarów peryferyjnych⁵.

Poprzez wykorzystanie specyfiki regionalnej jednostki terytorialnej dążą do wzmocnienia poziomu konkurencyjności, który można scharakteryzować m.in. za pomocą cech demograficznych (szeroko rozumianego potencjału ludnościowego), przyrodniczych (np. zasobów naturalnych, walorów turystycznych, lokalizacji względem sąsiadów itp.), ekonomicznych (poziomu rozwoju gospodarczego, stosunków własnościowych jednostek gospodarczych, itp.) oraz społecznych (cech decydujących o jakości życia społeczności lokalnych i warunkach sprzyjających tworzeniu społeczności obywatelskiej, budującej postawę nastawioną m.in. na innowacyjność itp.).

W niniejszym opracowaniu przyjęto, iż o poziomie konkurencyjności powiatów świadczą wartości wskaźników charakteryzujących sytuację powiatu pod względem: potencjału demograficznego, kapitału intelektualnego i społecznego, warunków życia/dostępności usług społecznych, rynku pracy/adaptacyjności zasobów pracy, infrastruktury technicznej, potencjału gospodarczego/aktywności gospodarczej. W porównaniu do poprzedniej edycji „Konkurencyjności powiatów...”, dodano wskaźniki diagnostyczne ilustrujące w przekroju powiatów poziom kapitału intelektualnego i społecznego, jedne z potencjałów endogenicznych regionu determinujących wzrost konkurencyjności. Rozwój gospodarki opartej na wiedzy oraz kapitale intelektualnym i społecznym, według raportu „Polska 2030. Wyzwania rozwojowe”, należy do ważnych wyzwań jakie stoją przed Polską w najbliższych dwóch dziesięcioleciach.

Z uwagi na specyfikę przeobrażeń na rynku pracy od momentu wejścia Polski do Unii Europejskiej oraz fakt, iż wysoka aktywność zawodowa oraz adaptacyjność zasobów zostały również wymienione w raporcie „Polska 2030...” jako ważniejsze wyzwania stojące przed Polską w przyszłości, w niniejszym opracowaniu wyodrębniono grupę wskaźników

⁴Sixth Periodic Report on the Social and Economic Situation and Development of the Regions of the European Union, 1999, s. 5, [za:], E. Wysocka, *Istota i czynniki konkurencyjności w regionie*, „Wójt i jego gmina”, nr 5, 2006, s. 11,

⁵Por. *Commission Européenne: Sixième rapport périodique sur la situation et l'évolution socio-économiques des régions de l'Union Européenne*, Brukselles-Luxembourg 1999, oraz U. Markowska-Przybyła, *Konkurencyjność regionów w polityce regionalnej Unii Europejskiej*, Prace Naukowe X/2004, Akademickie Centrum Koordynacyjne w Euroregionie Nysa, s.31-32, I. Pietrzyk, *Konkurencyjność regionów w ujęciu Komisji Europejskiej*, [w:] *Polityka regionalna i jej rola w podnoszeniu konkurencyjności regionów*, pod red. M.Klamut i L.Cybulskiego, Wyd. AE Wrocław, 2000, s.20-32,

obrazujących zróżnicowanie sytuacji na rynku pracy/adaptacyjności zasobów pracy w dodatkowy obszar badawczy.

Do przedstawienia potencjału demograficznego pod uwagę wzięto wybrane wskaźniki demograficzne charakteryzujące liczbę i strukturę ludności, ruch naturalny i reprodukcję oraz ruch wędrowniczy. W opisie kapitału intelektualnego i społecznego uwzględniono zestaw wskaźników dotyczących kwalifikacji siły roboczej, efektywności kształcenia, nauki języków obcych, kapitału społecznego/społeczeństwa obywatelskiego i kondycji zdrowotnej społeczeństwa. Analizę warunków życia mieszkańców oparto na wybranych wskaźnikach stanu infrastruktury społecznej, dostępu do usług społecznych w zakresie: mieszkalnictwa, edukacji/ kształcenia na wybranych poziomach, ochrony zdrowia i opieki społecznej, kultury i sztuki, ochrony środowiska naturalnego oraz bezpieczeństwa publicznego. Do podstawowych elementów infrastruktury technicznej w powiatach zaliczono sieci przesyłowe rozdzielcze (wodociągowe, kanalizacyjne, ciepłownicze i gazowe) oraz drogi. W ocenie konkurencyjności powiatów w obszarze rynku pracy uwzględniono popytowe czynniki rynku pracy, które zgrupowano w aspektach obrazujących poziom zatrudnienia (pracujący), warunki pracy (pracujący w warunkach zagrożenia) i poziom wynagrodzeń. O niedopasowaniu struktury podaży pracy i popytu na pracę oraz adaptacyjności zasobów pracy świadczyły wskaźniki charakteryzujące zasoby rejestrowanego bezrobocia oraz płynności rynku pracy. W opracowaniu prezentacja potencjału gospodarczego/ aktywności gospodarczej objęła siedem aspektów: produkcję przemysłową/budownictwo, nakłady inwestycyjne, kapitał zagraniczny, sektorowość gospodarki, turystykę, finanse powiatów i przedsiębiorczość.

W celu kompleksowego określenia stopnia zróżnicowania rozwoju społeczno-gospodarczego powiatów, wskazującego na ich konkurencyjność, zastosowano taksonomiczne mierniki rozwoju, tj. ogólny miernik oraz mierniki syntetyczne dla każdego wyróżnionego obszaru badawczego. Wartości tych mierników były podstawą oceny pozycji konkurencyjnej danego powiatu względem pozostałych powiatów.

Poziom konkurencyjności powiatów określono w ujęciu czasowym, biorąc pod uwagę okres od 2004 roku, tj. od momentu wejścia Polski do Unii Europejskiej do roku 2010. Ujęcie dynamiczne miało na celu zaobserwowanie zmian wartości poszczególnych cech opisujących konkurencyjność w przekroju powiatów oraz zmian lokat powiatów w rankingach.

Wybrany przedział czasowy to okres zmieniających się warunków i przeobrażeń w życiu społeczno-gospodarczym. Interesujące jest, czy w kontekście członkostwa w Unii Europejskiej, umożliwiającego m.in. pozyskiwanie unijnych środków finansowych, powiaty wykorzystywały pojawiające się szanse rozwoju i tym samym zmieniły pozycję oraz osiągnęły wyższy poziom konkurencyjności.

Obliczone wartości miernika ogólnego i mierników syntetycznych na przestrzeni lat 2004-2010 miały na celu pokazanie zróżnicowania przemian społeczno-gospodarczych, potencjałów rozwojowych, a także wskazanie powiatów, które w analizowanym okresie cechowała trwała przewaga konkurencyjna, bądź jednostek peryferyjnych, o znacznym dystansie konkurencyjnym do przodujących w rankingu powiatów.

II. UWAGI METODOLOGICZNE

1. Zakres podmiotowy

Podmiotem niniejszego opracowania są powiaty i miasta na prawach powiatu województwa dolnośląskiego zgodnie z podziałem terytorialnym określonym w ustawie z dnia 24 VII 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa (Dz. U. Nr 96, poz. 603, z późn. zm.).

Dane prezentowane w układzie powiatów odpowiadają 4 poziomowi Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS), opracowanej na podstawie Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques (NUTS) funkcjonującej w krajach Unii Europejskiej i obowiązującej rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 14 listopada 2007 r. w sprawie wprowadzenia Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (Dz. U. Nr 214 poz. 1573, z późn. zm.).

Dane dla każdego analizowanego roku (2004, 2007 i 2010) opracowano zgodnie z podziałem terytorialnym na powiaty i miasta na prawach powiatu według stanu w dniu 31 XII 2010 r.

Według stanu w dniu 31 XII 2010 r. w województwie dolnośląskim było 26 powiatów: bolesławiecki, dzierzoniowski, głogowski, górowski, jaworski, jeleniogórski, kamiennogórski, kłodzki, legnicki, lubański, lubiński, lwówecki, milicki, oleśnicki, oławski, polkowicki, strzeliński, średzki, świdnicki, trzebnicki, wałbrzyski, wołowski, wrocławski, ząbkowicki, zgorzelecki, złotoryjski oraz 3 miasta na prawach powiatu: Jelenia Góra, Legnica i Wrocław.

2. Zakres danych i metody analizy danych

Źródłem danych empirycznych w analizie są informacje gromadzone przez resort statystyki publicznej, w zdecydowanej większości publikowane w rocznikach statystycznych, biuletynach, kwartalnikach oraz udostępniane na stronie internetowej GUS. Ponadto, w sporadycznych przypadkach, skorzystano z danych pozastatystycznych i dotyczyło to wskaźników istotnych z punktu widzenia przeprowadzonego badania, tj. danych: Wydziału Polityki Społecznej Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego, Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej we Wrocławiu, Oddziału Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad we Wrocławiu, Dolnośląskiej Służby Dróg i Kolei, Komendy Wojewódzkiej Policji we Wrocławiu.

Pod pojęciem konkurencyjności powiatu w aspekcie rozwoju społeczno-gospodarczego rozumie się trwałą przewagę powiatu nad innymi powiatami lub też trwały dystans, jaki dzieli jeden powiat od drugiego, czyli miejsce w rankingu pod względem wartości podstawowych mierników rozwoju.

W niniejszym opracowaniu poddano badaniu sześć obszarów społeczno-gospodarczych powiatów determinujących poziom konkurencyjności powiatów, takich jak: potencjał demograficzny, kapitał intelektualny i społeczny, warunki życia/dostęp do usług społecznych,

rynek pracy, infrastruktura techniczna oraz potencjał gospodarczy/ aktywność gospodarcza. Inne obszary, brane pod uwagę przez niektórych autorów, charakteryzujące poziom konkurencyjności regionalnej, nie mogły być objęte badaniem ze względu na brak danych w przekroju powiatowym. Wymienione obszary były opisywane za pomocą cech, których wartości liczbowe mają postać wskaźników, co umożliwiło porównanie jednostek terytorialnych różnej wielkości. W ramach każdego obszaru badawczego wyróżniono aspekty (grupując wskaźniki), które pozwoliły bardziej szczegółowo scharakteryzować zróżnicowanie międzypowiatowe pod względem badanego obszaru.

Analiza zróżnicowania poziomu konkurencyjności powiatów prowadzona była poprzez podanie dla danego powiatu, w wybranych latach:

- wartości liczbowej każdej z cech – wskaźnika diagnostycznego, co umożliwiło szczegółową analizę w ramach każdego z obszarów badawczych,
- syntetyzowanie informacji dostarczanych przez cechy zaliczone do jednego obszaru tematycznego i uzyskanie w danym obszarze syntetycznej oceny powiatu na tle innych,
- syntetyzowanie wszystkich obszarów dla danej jednostki terytorialnej i danego momentu czasowego i uzyskanie ogólnej oceny poziomu konkurencyjności powiatu na tle innych oraz
- poprzez łączenie powiatów w hierarchiczne grupy charakteryzujące się zbliżonym poziomem konkurencyjności.

W celu kompleksowego określenia stopnia zróżnicowania rozwoju społeczno-gospodarczego powiatów (przewagi i dystansu konkurencyjnego) zastosowano taksonomiczne mierniki rozwoju. Dla każdego z przyjętych do badania sześciu obszarów konkurencyjności regionu i każdego badanego roku (2004, 2007 i 2010) zostały obliczone mierniki syntetyczne rozwoju określające poziom konkurencyjności danego powiatu w danym obszarze, które następnie posłużyły wyznaczeniu ogólnego poziomu konkurencyjności powiatów. Na bazie syntetycznych mierników dla lat 2004, 2007 i 2010 obliczono mierniki ogólne, które stanowiły średnią arytmetyczną mierników syntetycznych. Lokaty poszczególnych powiatów w przeprowadzonym rankingu były zatem wypadkowymi sześciu składników – mierników rozwoju wymienionych obszarów badawczych.

Dodatkowo dla wyróżnionych składowych – aspektów w ramach poszczególnych obszarów badawczych zostały obliczone mierniki cząstkowe, które umożliwiły pokazanie różnic w poziomie rozwoju powiatów w zależności od składowej oraz wskazanie słabych i mocnych stron danej jednostki terytorialnej.

Kolejne etapy badania obejmowały: utworzenie wstępnej listy cech diagnostycznych, tj. wskaźników społeczno-gospodarczych, utworzenie finalnego zestawu cech diagnostycznych, konstrukcję miernika taksonomicznego (mierników cząstkowych, syntetycznych i ogólnych), wyróżnienie grup poziomu konkurencyjności, obliczenie dynamiki zmian wartości poszczególnych mierników opisujących konkurencyjność oraz wyznaczenie zmian lokat jednostek terytorialnych w rankingach.

Pierwszym etapem badania był **dobór cech statystycznych** (mających postać wskaźników), które możliwie dokładnie charakteryzowałyby analizowane zjawiska, wyróżnione obszary badawcze i aspekty konkurencyjności powiatów. Szczególną uwagę przy ich doborze zwrócono na porównywalność metodologiczną danych empirycznych w wybranych latach (2004, 2007 i 2010) analizowanego przedziału czasowego. Zakres przedmiotowy przeprowadzonej analizy wynikał głównie z merytorycznego kryterium doboru cech oraz z dostępności danych statystycznych. Z tak dobranych cech statystycznych utworzono **wstępny zestaw potencjalnych wskaźników diagnostycznych** (tabela 1).

Tabela 1. Wstępny zestaw potencjalnych wskaźników diagnostycznych dla powiatów

1. Potencjał demograficzny
<i>Stan i rozmieszczenie ludności</i>
1.1. gęstość zaludnienia (w osobach na km ²)
1.2. współczynnik urbanizacji (w %)
1.3. współczynnik przyrostu rzeczywistego (w ‰)
<i>Struktura ludności</i>
1.4. mediana wieku (wiek środkowy)
1.5. udział ludności w wieku produkcyjnym (w %)
1.6. współczynnik młodości demograficznej
1.7. wskaźnik starości demograficznej – udział ludności w wieku 65 lat i więcej (w %)
1.8. współczynnik obciążenia demograficznego osobami w wieku poprodukcyjnym
<i>Ruch naturalny/reprodukcja ludności</i>
1.9. rodność (współczynnik urodzeń żywych)
1.10. współczynnik płodności
1.11. umieralność (surowy współczynnik zgonów)
1.12. współczynnik przyrostu naturalnego
1.13. współczynnik reprodukcji brutto
<i>Ruch wędrownkowy</i>
1.14. współczynnik napływu migracyjnego – ogółem
1.15. współczynnik odpływu migracyjnego – ogółem
1.16. współczynnik odpływu migracyjnego – za granicę
1.17. współczynnik salda migracji (migracja netto)
1.18. obrót migracji wewnętrznych na 1000 ludności

Tabela 1. Wstępny zestaw potencjalnych wskaźników diagnostycznych dla powiatów (cd.)

2. Kapitał intelektualny i społeczny
<i>Efektywność kształcenia (na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej)</i>
2.4. średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego – część humanistyczna (w pkt.)
2.5. średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego – część matematyczno-przyrodnicza (w pkt.)
2.6. zdawalność matur w liceach ogólnokształcących – udział uczniów, którzy nie zdali egzaminu maturalnego (w %)
<i>Nauka języków obcych</i>
2.7. liczba uczniów szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży (bez szkół specjalnych) uczących się języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego lub dodatkowego na 100 uczniów
2.8. liczba uczniów szkół gimnazjalnych dla dzieci i młodzieży (bez szkół specjalnych) uczących się języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego lub dodatkowego na 100 uczniów
<i>Kapitał społeczny– społeczeństwo obywatelskie</i>
2.9. liczba zarejestrowanych fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1000 mieszkańców
2.10. frekwencja wyborcza – odsetek osób uprawnionych do głosowania, które oddały swój głos w wyborach parlamentarnych (w %)
<i>Kondycja zdrowotna społeczeństwa</i>
2.12. liczba urodzeń martwych i zgonów niemowląt na 1000 urodzeń żywych i martwych
2.13. liczba chorych przewlekle dzieci i młodzieży w wieku 0-18 lat na 100 dzieci i młodzieży
2.14. liczba zgonów, których przyczyną były nowotwory na 10 tys. ludności
2.15. liczba zgonów, których przyczyną były choroby układu krążenia na 10 tys. ludności
3. Warunki życia/dostęp do usług społecznych
<i>Warunki mieszkaniowe (potrzeby mieszkaniowe, standard mieszkań)</i>
3.1. liczba mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 ludności
3.2. przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania oddanego do użytkowania (w m ²)
3.3. zasoby mieszkaniowe – przeciętna liczba izb w mieszkaniu
3.4. zasoby mieszkaniowe – przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na 1 osobę
3.5. zasoby mieszkaniowe – przeciętna liczba osób na 1 izbę
3.6. udział mieszkań bez wodociągu w ogólnej liczbie mieszkań w zasobach mieszkaniowych (w %)
3.7. udział mieszkań bez łazienki w ogólnej liczbie mieszkań w zasobach mieszkaniowych (w %)
3.8. udział mieszkań bez gazu sieciowego w ogólnej liczbie mieszkań w zasobach mieszkaniowych (w %)

Tabela 1. Wstępny zestaw potencjalnych wskaźników diagnostycznych dla powiatów (cd.)

3. Warunki życia/dostęp do usług społecznych (cd.)
<i>Ochrona zdrowia</i>
3.9. liczba lekarzy na 10 tys. ludności
3.10. liczba zatrudnionych lekarzy specjalistów na 10 tys. ludności
3.11. liczba pielęgniarek na 10 tys. ludności
3.12. liczba położnych na 10 tys. kobiet w wieku 15-49 lat
3.13. liczba łóżek w szpitalach na 10 tys. ludności
3.14. przeciętna liczba ludności na 1 zakład opieki zdrowotnej
3.15. liczba aptek na 10 tys. ludności
3.16. liczba dzieci przebywających (w ciągu roku) w żłobkach na 100 dzieci w wieku 0-3 lat
3.17. liczb miejsc w placówkach opieki społecznej na 10 tys. osób w wieku powyżej 65 lat
<i>Edukacja/kształcenie na wybranych poziomach edukacji</i>
3.18. liczba dzieci w wieku 3-5 lat w przedszkolach (bez specjalnych) na 100 dzieci w wieku 3-5 lat
3.19. liczba uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjach na 100 dzieci w wieku 6-15 lat
3.20. liczba uczniów w szkołach średnich dla dzieci i młodzieży na 100 dzieci w wieku 16-18 lat
3.21. współczynnik skolaryzacji brutto dla liceów ogólnokształcących (bez szkół dla dorosłych)
3.22. liczba szkół średnich dla dzieci i młodzieży na 10 tys. ludności w wieku 16-18
3.23. liczba szkół średnich zawodowych na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym
3.24. liczba studentów szkół wyższych na 1 tys. ludności w wieku produkcyjnym
<i>Kultura i sztuka</i>
3.25. liczba czytelników bibliotek na 1000 ludności
3.26. przeciętna liczba seansów kinowych na 1000 ludności
3.27. liczba widzów w kinach na 1000 ludności
3.28. liczba zwiedzających muzea (łącznie z oddziałami) na 1000 ludności
3.29. liczba widowisk, przedstawień, koncertów w stałych salach teatralnych na 10 tys. ludności
3.30. liczba wystawień w galeriach i salonach sztuki na 10 tys. ludności
<i>Ochrona środowiska</i>
3.31. emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych – zanieczyszczenia gazowe na 1 km ² (w tonach)
3.32. emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych – zanieczyszczenia pyłowe na 100 km ² (w tonach)
3.33. odsetek nieoczyszczanych ścieków przemysłowych i komunalnych w ogólnej ilości ścieków wymagających oczyszczenia i odprowadzonych do wód lub do ziemi (w %)
3.34. przepustowość dobową komunalnych i przemysłowych oczyszczalni na 1000 ludności (w m ³)
3.35. odpady wytworzone (z wyłączeniem odpadów komunalnych) w ciągu roku na 1 km ² (w tonach)

Tabela 1. Wstępny zestaw potencjalnych wskaźników diagnostycznych dla powiatów (cd.)

3. Warunki życia/dostęp do usług społecznych (dok.)
<i>Ochrona środowiska (dok.)</i>
3.36. odpady komunalne zmieszane (bez odpadów zebranych selektywnie) zebrane w ciągu roku na 1 mieszkańca (w kg)
3.37. udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem (w %)
3.38. liczba mieszkańców na 1 ha parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej ogólnodostępnej
<i>Bezpieczeństwo publiczne</i>
3.39. liczba przestępstw stwierdzonych w zakończonych postępowaniach przygotowawczych na 1000 ludności
3.40. udział przestępstw o charakterze kryminalnym w ogólnej liczbie przestępstw stwierdzonych w zakończonych postępowaniach przygotowawczych (w %)
3.41. liczba wypadków drogowych na 1000 ludności
3.42. liczba ofiar śmiertelnych na 100 wypadków drogowych
4. Rynek pracy / adaptacyjność zasobów pracy
<i>Pracujący</i>
4.1. liczba pracujących na 100 osób w wieku produkcyjnym
4.2. liczba pracujących kobiet na 100 kobiet w wieku produkcyjnym
<i>Praca w warunkach zagrożenia</i>
4.3. liczba osób zatrudnionych w warunkach zagrożenia na 100 osób pracujących
4.4. liczba poszkodowanych w wypadkach przy pracy na 1000 osób pracujących
<i>Zasoby rejestrowanego bezrobocia</i>
4.5. stopa rejestrowanego bezrobocia (w %)
4.6. liczba zarejestrowanych bezrobotnych kobiet na 100 kobiet w wieku produkcyjnym
4.7. bezrobocie w wieku mobilnym – liczba zarejestrowanych bezrobotnych w wieku 25-44 lat na 100 osób z tej grupy wiekowej
4.8. udział bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 24 miesięcy w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych (w %)
4.9. udział bezrobotnych absolwentów (do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki) w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych (w %)
<i>Płynność rynku pracy</i>
4.10. wskaźnik płynności rynku pracy
4.11. saldo bezrobocia na 100 nowo zarejestrowanych bezrobotnych
4.12. przeciętna liczba nowo zarejestrowanych bezrobotnych przypadająca na 1 ofertę pracy zgłoszoną w ciągu roku
<i>Wynagrodzenia</i>
4.13. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (w zł)

Tabela 1. Wstępny zestaw potencjalnych wskaźników diagnostycznych dla powiatów (cd.)

5. Infrastruktura techniczna
<i>Infrastruktura wodociągowa</i>
5.1. długość sieci wodociągowej w km na 100 km ²
5.2. liczba połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania na 1 km sieci wodociągowej
5.3. zużycie wody z sieci wodociągowej na 1 mieszkańca (w m ³)
5.4. zużycie wody z sieci wodociągowej na 1 km sieci (w m ³)
<i>Infrastruktura kanalizacyjna</i>
5.5. długość sieci kanalizacyjnej w km na 100 km ²
5.6. liczba połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych na 1 km sieci kanalizacyjnej
5.7. ścieki odprowadzone na 1 mieszkańca (w m ³)
5.8. ścieki odprowadzone na 1 km sieci kanalizacyjnej (w m ³)
<i>Infrastruktura gazowa</i>
5.9. długość czynnej sieci gazowej w km na 100 km ²
5.10. liczba czynnych połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych na 1 km sieci gazowej
5.11. zużycie gazu z sieci gazowej rozdzielczej w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca (w m ³)
5.12. zużycie gazu z sieci gazowej rozdzielczej w gospodarstwach domowych na 1 km sieci (w m ³)
<i>Ciepłownictwo</i>
5.13. długość sieci ciepłej przesyłowej w km na 100 km ²
5.14. przeciętna wielkość sprzedaży energii ciepłej na 1000 ludności (w GJ)
<i>Infrastruktura drogowa</i>
5.15. długość dróg (krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych) o nawierzchni twardej w km na 100 km ²
5.16. odsetek dróg (powiatowych i gminnych) o nawierzchni twardej ulepszonej (w %)
6. Potencjał gospodarczy/aktywność gospodarcza
<i>Produkcja przemysłowa/budownictwo</i>
6.1. produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca (w zł)
6.2. produkcja sprzedana budowlano-montażowa na 1 mieszkańca (w zł)
<i>Nakłady inwestycyjne</i>
6.3. nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca (w zł)
6.4. wartość brutto środków trwałych na 1 mieszkańca (w zł)
6.5. udział sektora prywatnego w nakładach inwestycyjnych (w %)
6.6. udział sektora prywatnego w wartości brutto środków trwałych (w %)

Tabela 1. Wstępny zestaw potencjalnych wskaźników diagnostycznych dla powiatów (dok.)

6. Potencjał gospodarczy/ aktywność gospodarcza (dok.)
<i>Kapitał zagraniczny</i>
6.7. liczba spółek z kapitałem zagranicznym na 10 tys. mieszkańców
6.8. wartość kapitału zagranicznego spółek na 10 tys. mieszkańców (w tys. zł)
<i>Sektorowość gospodarki</i>
6.9. udział użytków rolnych w powierzchni ogółem (w %)
6.10. udział pracujących w rolnictwie w ogólnej liczbie pracujących (w %)
6.11. udział pracujących w sekcjach: handel naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja w ogólnej liczbie pracujących (w %)
<i>Turystyka</i>
6.12. wskaźnik gęstości bazy noclegowej
6.13. wskaźnik funkcji turystycznej
6.14. liczba turystów zagranicznych korzystających z noclegów w obiektach turystycznych na 1000 ludności
6.15. wskaźnik poziomu rozwoju bazy noclegowej
6.16. stopień wykorzystania miejsc noclegowych (w %)
<i>Finanse powiatów i gmin</i>
6.17. wielkość dochodów budżetów powiatów i gmin na 1 mieszkańca (w zł)
6.18. dochody powiatów i gmin z tytułu udziału w podatkach dochodowych od osób prawnych i fizycznych na 1 mieszkańca (w zł)
6. Potencjał gospodarczy/ aktywność gospodarcza (dok.)
6.19. wielkość wydatków budżetów powiatów na 1mieszkańca (w zł)
6.20. udział dochodów własnych budżetów powiatów i gmin w ogólnej kwocie dochodów (w %)
6.21. udział wydatków bieżących powiatów i gmin na wynagrodzenia w ogólnej kwocie wydatków (w %)
6.22. wydatki majątkowe inwestycyjne powiatów i gmin na 1 mieszkańca (w zł)
<i>Przedsiębiorczość</i>
6.23. jednostki zarejestrowane w rejestrze REGON ogółem na 1000 mieszkańców
6.24. różnica zarejestrowanych i wyrejestrowanych podmiotów w ciągu roku w rejestrze REGON na 1000 mieszkańców
6.25. udział jednostek gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON w sektorze prywatnym (w %)
6.26. odsetek przedsiębiorstw wykazujących zysk netto (w %)
6.27. wskaźnik rentowności obrotu netto (w %)
6.28. przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na 1 przedsiębiorstwo (w tys. zł)
6.29. wskaźnik poziomu kosztów z całokształtu działalności przedsiębiorstw (w %)

Aby utworzyć finalny zestaw wskaźników diagnostycznych **dokonano doboru cech charakteryzujących się odpowiednim zróżnicowaniem oraz słabym skorelowaniem**. Przyjęto, że zbyt słabymi właściwościami diagnostycznymi odznaczają się cechy, dla których klasyczny współczynnik zmienności oparty na odchyleniu standardowym, jest mniejszy od wartości progowej wynoszącej 10%. Takie cechy zostały wyeliminowane ze zbioru potencjalnych wskaźników diagnostycznych. Należały do nich:

- potencjał demograficzny:
 - mediana wieku (wiek środkowy),
 - udział ludności w wieku produkcyjnym (w %),
 - współczynnik płodności,
- warunki życia/dostęp do usług społecznych:
 - zasoby mieszkaniowe – przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na 1 osobę,
 - liczba uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjach na 100 dzieci w wieku 7-15 lat,
- infrastruktura techniczna:
 - odsetek dróg (powiatowych i gminnych) o nawierzchni twardej ulepszonej (w %),
- potencjał gospodarczy/ aktywność gospodarcza:
 - udział jednostek gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON w sektorze prywatnym (w %),
 - odsetek przedsiębiorstw wykazujących zysk netto(w %).
 - wskaźnik poziomu kosztów z całokształtu działalności przedsiębiorstw (w %).

W celu określenia stopnia skorelowania cech diagnostycznych obliczono współczynniki korelacji wszystkich par potencjalnych zmiennych dla każdego wyróżnionego obszaru i aspektu badawczego. Jednym ze sposobów eliminacji cech, które są nośnikami podobnych lub takich samych informacji, w zależności od układu wartości macierzy korelacji, jest **metoda parametrycznej klasyfikacji i doboru cech Hellwiga**¹. Metoda ta pozwala na wydzielenie trzech klas cech, tj. cech centralnych, satelitarnych i izolowanych, przy czym cechy centralne i izolowane tworzą finalny zbiór cech diagnostycznych. Podstawę klasyfikacji cech według metody Hellwiga stanowiła krytyczna wartość współczynnika korelacji liniowej r^* , która jest wyznaczona na określonym poziomie istotności. W niniejszej analizie przyjęto, w przekroju powiatowym, poziom $r^*= 0,7$ arbitralnie. Dostępne cechy statystyczne mogą być silnie skorelowane (podobne ze względu na znaczny stopień skorelowania), co powoduje, że tworzą tzw. skupienia cech będących nośnikami podobnych informacji. Skupieniami cech są więc takie podzbiory, w których współczynnik korelacji liniowej między dowolnymi dwiema

¹J. Dziechciarz, *Ekonometria – metody, przykłady, zadania*, PWE, Wrocław 2003, *Taksonomia struktur w badaniach regionalnych*, pod red. D. Strahl, Wyd. AE Wrocław 1998, E. Nowak, *Metody taksonomiczne w klasyfikacji obiektów społeczno-gospodarczych*, PWE, Warszawa 1990.

cechami jest nie mniejszy niż zadana krytyczna wartość współczynnika korelacji r^* , w opracowaniu 0,7. W każdym skupieniu znajduje się cecha tzw. centralna, tj. taka, dla której suma bezwzględnych wartości współczynników korelacji z pozostałymi cechami jest największa oraz co najmniej jedna cecha satelitarna, tj. taka, dla której podobieństwo do wyróżnionej cechy centralnej (mierzone współczynnikiem korelacji) jest nie mniejsze niż zadana wartość krytyczna r^* . Cechy, które nie należą do skupień nazywane są cechami izolowanymi.

Na podstawie metody parametrycznej klasyfikacji i doboru cech Hellwiga z wstępnego zestawu potencjalnych wskaźników diagnostycznych wyodrębniono następujące klasy cech:

centralne:

- potencjał demograficzny:
 - współczynnik młodości demograficznej (w %),
 - umieralność (surowy współczynnik zgonów),
 - współczynnik reprodukcji brutto,
 - współczynnik odpływu migracyjnego – ogółem,
 - współczynnik odpływu migracyjnego – za granicę,
- kapitał intelektualny i społeczny:
 - liczba zgonów, których przyczyną były nowotwory na 10 tys.
- warunki życia/dostęp do usług społecznych:
 - przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania oddanego do użytkowania (w m²),
 - udział mieszkań bez łazienki w ogólnej liczbie mieszkań w zasobach mieszkaniowych (w %),
 - liczba lekarzy na 10 tys. ludności,
 - liczba dzieci w wieku 3-5 lat w przedszkolach (bez specjalnych) na 100 dzieci w wieku 3-5 lat,
 - współczynnik skolaryzacji brutto dla liceów ogólnokształcących dla dzieci i młodzieży,
 - przeciętna liczba seansów kinowych na 1000 ludności,
 - emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych – zanieczyszczenia gazowe na 1 km² (w tonach)
- rynek pracy/adaptacyjność zasobów pracy:
 - liczba pracujących na 100 osób w wieku produkcyjnym,
 - stopa rejestrowanego bezrobocia (w %),
- infrastruktura techniczna:
 - długość sieci wodociągowej w km na 100 km²,
 - długość sieci kanalizacyjnej w km na 100 km²,
 - długość czynnej sieci gazowej w km na 100 km²,

– potencjał gospodarczy/ aktywność gospodarcza:

- nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca (w zł),
- nakłady inwestycyjne – udział sektora prywatnego (w %),
- liczba turystów zagranicznych korzystających z noclegów w obiektach turystycznych na 1000 ludności,
- dochody jednostek samorządu terytorialnego z tytułu udziału w podatkach dochodowych od osób prawnych i fizycznych na 1 mieszkańca (w zł),

satelitarne:

– potencjał demograficzny:

- wskaźnik starości demograficznej – udział ludności w wieku 65 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności (w %),
- współczynnik obciążenia demograficznego osobami w wieku poprodukcyjnym,
- rodność (współczynnik urodzeń),
- współczynnik przyrostu naturalnego,
- współczynnik napływu migracyjnego – ogółem,
- współczynnik napływu migracyjnego – z zagranicy,

– kapitał intelektualny i społeczny:

- liczba zgonów, których przyczyną były choroby układu krążenia na 10 tys. ludności,

– warunki życia/dostęp do usług społecznych:

- zasoby mieszkaniowe - przeciętna liczba osób na 1 izbę przeciętna liczba izb w mieszkaniu,
- udział mieszkań bez wodociągu w ogólnej liczbie mieszkań w zasobach mieszkaniowych (w %),
- liczba zatrudnionych lekarzy specjalistów na 10 tys. ludności,
- liczba pielęgniarek na 10 tys. ludności,
- liczba położnych na 10 tys. kobiet w wieku 15-49 lat,
- liczba uczniów w szkołach średnich ponadgimnazjalnych dla dzieci i młodzieży na 100 dzieci w wieku 16-18 lat,
- liczba szkół średnich dla dzieci i młodzieży na 10 tys. ludności w wieku 16-18 lat,
- liczba widzów w kinach na 1000 ludności,
- emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych - zanieczyszczenia pyłowe na 100 km² (w tonach),

– rynek pracy/ adaptacyjność zasobów pracy:

- liczba pracujących kobiet na 100 kobiet w produkcyjnym,
- bezrobocie w wieku mobilnym - liczba zarejestrowanych bezrobotnych w wieku 25-44 lata na 100 osób z tej grupy wiekowej,

- infrastruktura techniczna:
 - zużycie wody z sieci wodociągowej na 1 km sieci (w dam^3),
 - ścieki odprowadzone na 1 km sieci kanalizacyjnej (w dam^3),
 - zużycie gazu w gospodarstwach domowych na 1 km sieci gazowej (w dam^3),
- potencjał gospodarczy/ aktywność gospodarcza:
 - wartość brutto środków trwałych na 1 mieszkańca (w zł),
 - wartość brutto środków trwałych - udział sektora prywatnego (w %),
 - wskaźnik gęstości bazy noclegowej,
 - wielkość dochodów budżetów powiatów i gmin na 1 mieszkańca (w zł),
 - wielkość wydatków budżetów powiatów i gmin na 1 mieszkańca (w zł),
 - udział dochodów własnych budżetów powiatów i gmin w ogólnej kwocie dochodów (w %),

izolowane:

- potencjał demograficzny:
 - gęstość zaludnienia (w osobach na km^2),
 - współczynnik urbanizacji (w %),
 - współczynnik salda migracji (migracja netto),
 - obrót migracji wewnętrznych na 1000 ludności,
- kapitał intelektualny i społeczny:
 - liczba pracujących z wykształceniem wyższym ze stopniem naukowym co najmniej doktora, z tytułem magistra, lekarza lub równorzędnym na 100 osób w wieku produkcyjnym,
 - średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego - część humanistyczna (w pkt.),
 - średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego - część matematyczno-przyrodnicza (w pkt.),
 - zdawalność matur w liceach ogólnokształcących – udział uczniów, którzy nie zdali egzaminu maturalnego (w %),
 - liczba uczniów szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży (bez szkół specjalnych) uczących się języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego lub dodatkowego na 100 uczniów,
 - liczba uczniów szkół gimnazjalnych dla dzieci i młodzieży (bez szkół specjalnych) uczących się języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego lub dodatkowego na 100 uczniów,
 - liczba zarejestrowanych fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1000 mieszkańców,
 - frekwencja wyborcza - odsetek osób uprawnionych do głosowania, które oddały swój głos w czasie wyborów w wyborach parlamentarnych (w %),
 - liczba urodzeń martwych i zgonów niemowląt na 1000 urodzeń żywych i martwych,

- liczba chorych przewlekłe dzieci i młodzieży w wieku 0-18 lat na 100 dzieci i młodzieży,
- warunki życia/dostęp do usług społecznych :
- liczba mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 ludności,
 - udział mieszkań bez gazu sieciowego w ogólnej liczbie mieszkań w zasobach mieszkaniowych (w %),
 - liczba łóżek w szpitalach ogólnych na 10 tys. ludności,
 - przeciętna liczba ludności na 1 zakład opieki zdrowotnej
 - liczba aptek na 10 tys. ludności,
 - liczba dzieci przebywających w żłobkach na 100 dzieci w wieku 0-3 lat,
 - liczba miejsc w placówkach opieki społecznej na 10 tys. osób w wieku powyżej 65 lat,
 - liczba szkół średnich zawodowych na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym,
 - liczba studentów szkół wyższych na tys. ludności w wieku produkcyjnym,
 - liczba czytelników bibliotek na 1000 ludności,
 - liczba zwiedzających muzea na 1000 ludności,
 - liczba widowisk, przedstawień, koncertów w stałych salach teatralnych na 1000 ludności,
 - liczba wystawień w galeriach i salonach sztuki na 10 tys. ludności,
 - odsetek nieoczyszczanych ścieków w ogólnej ilości ścieków wymagających oczyszczenia (odprowadzonych do wód lub do ziemi),
 - przepustowość dobową komunalnych i przemysłowych oczyszczalni na 1000 ludności (w m³),
 - odpady wytworzone (z wyłączeniem odpadów komunalnych) w ciągu roku na 1 km² (w tonach),
 - odpady komunalne zmieszane (bez odpadów zebranych selektywnie) zebrane w ciągu roku na 1 mieszkańca (w kg),
 - udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem (w%),
 - liczba mieszkańców na 1 ha parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej ogólnodostępnej,
- rynek pracy/adaptacyjność zasobów pracy:
- udział zatrudnionych w warunkach zagrożenia (w%),
 - liczba poszkodowanych w wypadkach przy pracy na 100 osób pracujących,
 - udział bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 24 miesięcy (w%),
 - udział zarejestrowanych bezrobotnych absolwentów (do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki) w ogólnej liczbie bezrobotnych (w%),
 - wskaźnik płynności rynku pracy,
 - saldo bezrobocia na 100 nowo zarejestrowanych bezrobotnych,

- przeciętna liczba nowo zarejestrowanych bezrobotnych przypadająca na 1 ofertę pracy zgłoszoną w ciągu roku,
 - przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (w zł),
- infrastruktura techniczna:
- liczba połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania na 1 km sieci wodociągowej,
 - zużycie wody z sieci wodociągowej na 1 mieszkańca (w m³),
 - liczba połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych na 1 km sieci kanalizacyjnej,
 - ścieki odprowadzone na 1 mieszkańca (w m³),
 - liczba czynnych połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych na 1 km sieci gazowej,
 - zużycie gazu z sieci gazowej w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca (w m³),
 - długość sieci ciepłej przesyłowej na 100 km² (w km),
 - przeciętna wielkość sprzedaży energii ciepłej na 100 osób (w GJ),
 - długość dróg (krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych) o nawierzchni twardej w km na 100 km²,
- potencjał gospodarczy/aktywność gospodarza:
- produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca (w zł),
 - produkcja sprzedana budowlano-montażowa na 1 mieszkańca (w zł),
 - udział użytków rolnych w powierzchni ogółem (w %),
 - udział pracujących w rolnictwie (w %),
 - udział pracujących w sekcjach: handel naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja (w %),
 - liczba spółek z kapitałem zagranicznym na 10 tys. mieszkańców,
 - wartość kapitału zagranicznego spółek na 10 tys. mieszkańców (w tys zł),
 - wskaźnik funkcji turystycznej,
 - wskaźnik rozwoju bazy noclegowej,
 - stopień wykorzystania miejsc noclegowych w obiektach turystycznych (w %),
 - wydatki majątkowe inwestycyjne gmin i powiatów na 1 mieszkańca
 - jednostki zarejestrowane w rejestrze REGON na 1000 ludności,
 - wielkość salda liczby jednostek rejestrowanych w rejestrze REGON w ciągu roku na 1000 ludności,
 - wskaźnik rentowności obrotu netto (w %),
 - przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na 1 przedsiębiorstwo (w tys. zł).

W wyniku przeprowadzonej procedury eliminacji wskaźników nieistotnych, tj. takich dla których współczynnik zmienności był mniejszy niż 10% oraz cech satelitarnych (według metody Hellwiga) otrzymano zestaw wskaźników obejmujących cechy centralne i izolowane- **finalny zestaw wskaźników diagnostycznych**, który był bazą dalszej analizy, tj. podstawą obliczenia dla każdego obszaru badawczego syntetycznego miernika rozwoju, a na jego podstawie dokonano grupowania powiatów według klas poziomów konkurencyjności.

Kolejnym krokiem prowadzącym do obliczenia taksonomicznego miernika rozwoju było **określenie charakteru przyjętych do badania cech diagnostycznych**, tj. podział cech na stymulanty oraz destymulanty. Pod pojęciem stymulant rozumie się takie wskaźniki, które wpływają na podnoszenie poziomu konkurencyjności (im wyższe wartości tych wskaźników, tym wyższe wartości miernika rozwoju powiatu). Wysokie wartości stymulant wskazują na wysoki poziom rozwoju społeczno-gospodarczego, świadczą o wysokich potencjałach rozwojowych, istotnych przewagach konkurencyjnych.

Destymulantami są wskaźniki, które mogą hamować rozwój konkurencyjności regionu. Wysokie wartości tych wskaźników świadczą o występowaniu barier rozwojowych, pożądane są zatem niskie wartości badanych wskaźników (im niższe ich wartości, tym wyższe wartości miernika rozwoju powiatu).

Finalny zestaw wskaźników diagnostycznych wraz z określeniem charakteru wskaźnika przedstawia poniższa tabela 2.

Tabela 2. Finalny zestaw wskaźników diagnostycznych powiatów

Grupa wskaźników	Charakter wskaźnika S – stymulanta, D – destymulanta
1. Potencjał demograficzny	
<i>Stan i rozmieszczenie ludności</i>	
1.1. gęstość zaludnienia (w osobach na km ²)	S
1.2. współczynnik urbanizacji (w %)	S
1.3. współczynnik przyrostu rzeczywistego (w ‰)	S
<i>Struktura ludności</i>	
1.6. współczynnik młodości demograficznej	S
<i>Ruch naturalny/ reprodukcja ludności</i>	
1.11. umieralność (surowy współczynnik zgonów)	D
1.13. współczynnik reprodukcji brutto	S
<i>Ruch wędrówkowy</i>	
1.15. współczynnik odpływu migracyjnego – ogółem	D
1.16. współczynnik odpływu migracyjnego – za granicę	D
1.17. współczynnik salda migracji (migracja netto)	S
1.18. obrót migracji wewnętrznych na 1000 ludności	S

Tabela 2. Finalny zestaw wskaźników diagnostycznych powiatów (cd.)

Grupa wskaźników	Charakter wskaźnika S – stymulanta, D – destymulanta
2. Kapitał intelektualny i społeczny	
<i>Efektywność kształcenia (na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej)</i>	
2.4. średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego – część humanistyczna (w pkt.)	S
2.5. średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego – część matematyczno-przyrodnicza (w pkt.)	S
2.6. zdawalność matur w liceach ogólnokształcących – udział uczniów, którzy nie zdali egzaminu maturalnego (w %)	D
<i>Nauka języków obcych</i>	
2.7. liczba uczniów szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży (bez szkół specjalnych) uczących się języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego lub dodatkowego na 100 uczniów	S
2.8. liczba uczniów szkół gimnazjalnych dla dzieci i młodzieży (bez szkół specjalnych) uczących się języka obcego jako przedmiotu dodatkowego na 100 uczniów	S
<i>Kapitał społeczny/spoleczeństwo obywatelskie</i>	
2.9. liczba zarejestrowanych fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1000 mieszkańców	S
2.10. frekwencja wyborcza - odsetek osób uprawnionych do głosowania, które oddały swój głos w wyborach parlamentarnych (w %)	S
<i>Kondycja zdrowotna społeczeństwa</i>	
2.12. liczba urodzeń martwych i zgonów niemowląt na 1000 urodzeń żywych i martwych	D
2.13. liczba chorych przewlekle dzieci i młodzieży w wieku 0-18 lat na 100 dzieci i młodzieży	D
2.14. liczba zgonów, których przyczyną były nowotwory na 10 tys. ludności	D
3. Warunki życia/dostęp do usług społecznych	
<i>Warunki mieszkaniowe (potrzeby mieszkaniowe, standard mieszkań)</i>	
3.1. liczba mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 ludności	S
3.2. przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania oddanego do użytkowania (w m ²)	S
3.7. udział mieszkań bez łazienki w ogólnej liczbie mieszkań w zasobach mieszkaniowych (w %)	D
3.8. udział mieszkań bez gazu sieciowego w ogólnej liczbie mieszkań □ zasobach mieszkaniowych (w %)	D
<i>Ochrona zdrowia</i>	
3.9. liczba lekarzy na 10 tys. ludności	S
3.13. liczba łóżek w szpitalach ogólnych na 10 tys. ludności	S
3.14. przeciętna liczba ludności na 1 zakład opieki zdrowotnej	D
3.15. liczba aptek na 10 tys. ludności	S
3.16. liczba dzieci przebywających w żłobkach na 100 dzieci w wieku 0-3 lat	S

Tabela 2. Finalny zestaw wskaźników diagnostycznych powiatów (cd.)

Grupa wskaźników	Charakter wskaźnika S – stymulanta, D – destymulanta
3. Warunki życia/dostęp do usług społecznych (dok.)	
<i>Edukacja/kształcenie na wybranych poziomach edukacji</i>	
3.18. liczba dzieci w wieku 3-5 lat w przedszkolach (bez specjalnych) na 100 dzieci w wieku 3-5 lat	S
3.21. współczynnik skolaryzacji brutto dla liceów ogólnokształcących (bez szkół dla dorosłych)	S
3.23. liczba szkół średnich zawodowych na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	S
3.24. liczba studentów szkół wyższych na 1 tys. ludności w wieku produkcyjnym	S
<i>Kultura i sztuka</i>	
3.25. liczba czytelników bibliotek na 1000 ludności	S
3.26. przeciętna liczba seansów kinowych na 1000 ludności	S
3.28. liczba zwiedzających muzea (łącznie z oddziałami) na 1000 ludności	S
3.29. liczba widowisk, przedstawień, koncertów w stałych salach teatralnych	S
3.30. liczba wystawień w galeriach i salonach sztuki na 10 tys. ludności	S
<i>Ochrona środowiska</i>	
3.31. emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych – zanieczyszczenia pyłowe na 100 km ² (w tonach)	D
3.33. odsetek nieoczyszczanych ścieków przemysłowych i komunalnych w ogólnej ilości ścieków wymagających oczyszczenia odprowadzonych do wód lub do ziemi (w %)	D
3.34. przepustowość dobową komunalnych i przemysłowych oczyszczalni na 1000 ludności (w m ³)	D
3.35. odpady wytworzone (z wyłączeniem odpadów komunalnych) w ciągu roku na 1 km ² (w tonach)	D
3.36. odpady komunalne zmieszane (bez odpadów zebranych selektywnie) zebrane w ciągu roku na 1 mieszkańca (w kg)	D
3.37. udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem (w %)	S
3.38. liczba mieszkańców na 1 ha parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej ogólnodostępnej	D
<i>Bezpieczeństwo publiczne</i>	
3.39. liczba przestępstw stwierdzonych w zakończonych postępowaniach przygotowawczych na 1000 ludności	D
3.40. udział przestępstw o charakterze kryminalnym w ogólnej liczbie przestępstw stwierdzonych w zakończonych postępowaniach przygotowawczych (w %)	D
3.41. liczba wypadków drogowych na 1000 ludności	D
3.42. liczba ofiar śmiertelnych na 100 wypadków drogowych	D

Tabela 2. Finalny zestaw wskaźników diagnostycznych powiatów (cd.)

Grupa wskaźników	Charakter wskaźnika S – stymulanta, D – destymulanta
4. Rynek pracy / adaptacyjność zasobów pracy	
<i>Pracujący</i>	
4.1. liczba pracujących na 100 osób w wieku produkcyjnym	S
<i>Praca w warunkach zagrożenia</i>	
4.3. udział zatrudnionych w warunkach zagrożenia na 100 osób pracujących	D
4.4. liczba poszkodowanych w wypadkach przy pracy na 1000 osób pracujących	D
<i>Zasoby rejestrowanego bezrobocia</i>	
4.5. stopa rejestrowanego bezrobocia (%)	D
4.8. udział bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 24 miesięcy w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych (w %)	D
4.9. udział bezrobotnych absolwentów (do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki) w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych (w %)	D
<i>Płynność rynku pracy</i>	
4.10. wskaźnik płynności rynku pracy	S
4.11. saldo bezrobocia na 100 nowo zarejestrowanych bezrobotnych	D
4.12. przeciętna liczba nowo zarejestrowanych bezrobotnych przypadająca na 1 ofertę pracy zgłoszoną w ciągu roku	D
<i>Wynagrodzenia</i>	
4.13. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (w zł)	S
5. Infrastruktura techniczna	
<i>Infrastruktura wodociągowa</i>	
5.1. długość sieci wodociągowej w km na 100 km ²	S
5.2. liczba połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania na 1 km sieci wodociągowej	S
5.3. zużycie wody z sieci wodociągowej na 1 mieszkańca (w m ³)	S
<i>Infrastruktura kanalizacyjna</i>	
5.5. długość sieci kanalizacyjnej w km na 100 km ²	S
5.6. liczba połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych na 1 km sieci kanalizacyjnej	S
5.7. ścieki odprowadzone na 1 mieszkańca (w m ³)	S
<i>Infrastruktura gazowa</i>	
5.9. długość czynnej sieci gazowej w km na 100 km ²	S
5.10. liczba czynnych połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych na 1 km sieci gazowej	S

Tabela 2. Finalny zestaw wskaźników diagnostycznych powiatów (cd.)

Grupa wskaźników	Charakter wskaźnika S – stymulanta, D – destymulanta
5. Infrastruktura techniczna (dok.)	
5.11. zużycie gazu z sieci gazowej rozdzielczej w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca (w m ³)	S
<i>Ciepłownictwo</i>	S
5.13. długość sieci ciepłej przesyłowej w km na 100 km ²	S
5.14. przeciętna wielkość sprzedaży energii ciepłej na 1000 ludności (w GJ)	S
<i>Infrastruktura drogowa</i>	
5.15. długość dróg (krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych) o nawierzchni twardej w km na 100 km ²	S
6. Potencjał gospodarczy/ aktywność gospodarcza	
<i>Produkcja przemysłowa/budownictwo</i>	
6.1. produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca (w zł)	S
6.2. produkcja sprzedana budowlano-montażowa na 1 mieszkańca (w zł)	S
<i>Nakłady inwestycyjne</i>	
6.3. nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca (w zł)	S
6.6. udział sektora prywatnego w nakładach inwestycyjnych (w %)	S
<i>Kapitał zagraniczny</i>	
6.7. liczba spółek z kapitałem zagranicznym na 10 tys. mieszkańców	S
6.8. wartość kapitału zagranicznego spółek na 10 tys. mieszkańców (w tys.zł)	S
<i>Sektorowość gospodarki</i>	
6.9. udział użytków rolnych w powierzchni ogółem (w %)	D
6.10. udział pracujących w rolnictwie w ogólnej liczbie pracujących (w %)	D
6.11. udział pracujących w sekcjach: handel naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja w ogólnej liczbie pracujących (w %)	S
<i>Turystyka</i>	
6.13. wskaźnik funkcji turystycznej	S
6.14. liczba turystów zagranicznych korzystających z noclegów w obiektach turystycznych na 1000 ludności	S
6.15. wskaźnik poziomu rozwoju bazy noclegowej	S
6.16. stopień wykorzystania miejsc noclegowych (w %)	S
<i>Finanse gmin i powiatów</i>	
6.17. dochody gmin i powiatów z tytułu udziału w podatkach dochodowych od osób prawnych i fizycznych na 1 mieszkańca (w zł)	S
6.18. wydatki majątkowe inwestycyjne gmin i powiatów na 1 mieszkańca (w zł)	S

Tabela 2. Finalny zestaw wskaźników diagnostycznych powiatów (dok.)

Grupa wskaźników	Charakter wskaźnika S – stymulanta, D – destymulanta
6. Potencjał gospodarczy/ aktywność gospodarcza	
<i>Przedsiębiorczość</i>	
6.19. jednostki zarejestrowane w rejestrze REGON ogółem na 1000 mieszkańców	S
6.20. różnica zarejestrowanych i wyrejestrowanych podmiotów w ciągu roku w rejestrze REGON na 1000 □ mieszkańców	S
6.21. wskaźnik rentowności obrotu netto (w %)	S
6.22. przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na 1 przedsiębiorstwo (w tys. zł)	S

W celu sprowadzenia wartości poszczególnych wskaźników do wzajemnej porównywalności, co oznacza w praktyce ujednoczenie różnorodnych jednostek miary poszczególnych wskaźników oraz ujednoczenie rzędów wielkości wskaźników dla każdego z przyjętych obszarów badawczych oraz dla każdego powiatu - dokonano **standaryzacji cech**. Wymaga ona znajomości wartości średniej arytmetycznej oraz odchylenia standardowego, a po przekształceniu zmienne wyrażone są w postaci liczb niemianowanych ze średnią arytmetyczną równą zero i wariancją oraz odchyleniem standardowym równym 1.

W ramach każdego wyróżnionego obszaru badawczego **przypisano zestandaryzowanym wskaźnikom diagnostycznym wagi**, określające skalę ważności poszczególnych wskaźników danego aspektu. Wagi wskaźników zależały od wagi przypisanej wyróżnionym aspektom w ramach poszczególnych obszarów badawczych i wagi przypisanej wskaźnikom w ramach aspektów. Z uwagi na wiele polemik dotyczących metod formalno-statystycznych określania wag dla zmiennych diagnostycznych, każdemu aspektowi przypisano jednakowe znaczenie (niezależnie od liczby zmiennych charakteryzujących poszczególne aspekty) – $1/m_k$ oraz jednakowe znaczenie każdej zmiennej w ramach poszczególnych aspektów – $1/n_{mk}$, czyli dla j -tego wskaźnika diagnostycznego w k -tym obszarze waga ma postać:

$$w_{jk} = \frac{1}{m_k \cdot n_{mk}}, \text{ gdzie}$$

m_k – liczba wyróżnionych aspektów w ramach danego obszaru badawczego,

$k = 1, \dots, 6$ (1–potencjał demograficzny, 2–kapitał intelektualny i społeczny, 3–warunki życia/ dostęp do usług społecznych, 4–rynek pracy/ adaptacyjność zasobów pracy, 5–infrastruktura techniczna, 6–aktywność gospodarcza/potencjał gospodarczy),

n_{mk} – liczba wskaźników diagnostycznych w m -tym aspekcie i k -tym obszarze badawczym.

Następnie zmienne, które miały charakter destymulanty **sprowadzono do postaci stymulant** poprzez pomnożenie wszystkich ich wartości przez minus 1.

Na podstawie finalnego zestawu wskaźników diagnostycznych (po standaryzacji i zamianie destymulant na stymulanty) dla wszystkich powiatów i wybranych lat (2004, 2007, 2010) z analizowanego przedziału czasowego **obliczono odpowiednie wartości taksonomicznych mierników rozwoju, tj. mierniki syntetyczne** – dla każdego z sześciu wyróżnionych obszarów badawczych (w tab. 2 obszary są oznaczone liczbami 1, 2, ..., 6) oraz **częstkowe** – dla aspektów wyodrębnionych w ramach poszczególnych obszarów (w tab. 2. aspekty zaznaczono kursywą). Skorzystano z metody sum standaryzowanych² według poniższego wzoru:

$$m_i = \frac{P_i - P_{\min}}{P_{\max} - P_{\min}} \cdot 10 \text{ pkt},$$

gdzie:

- m_i - wartość miernika rozwoju dla i -tego powiatu,
- P_i - dla każdego i -tego powiatu suma wartości zestandaryzowanych wskaźników analizowanego obszaru badawczego (aspektu),
- P_{\min} - suma wartości minimalnych w analizowanym obszarze badawczym (aspekcie) - teoretyczny antywzorzec rozwoju (odmienny dla każdego roku),
- P_{\max} - suma wartości maksymalnych w analizowanym obszarze badawczym (aspekcie) - teoretyczny wzorzec rozwoju (odmienny dla każdego roku).

Mierniki te następnie pomnożono przez stałą wielkość – 10 punktów. Przyjęły one więc wartości z przedziału [0, 10] punktów, przy czym miara rozwoju jest równa 10 punktów w przypadku wzorca rozwoju (tj. teoretycznej jednostki, dla której wszystkie analizowane zmienne przyjmują wartości maksymalne) oraz 0 punktów w przypadku antywzorca (tj. teoretycznej jednostki, dla której wszystkie analizowane zmienne – stymulanty przyjmują wartości minimalne). Ponieważ założono, że w badaniu wszystkie zmienne są stymulantami, stąd im wyższa wartość miernika rozwoju, tym wyższym poziomem badanego zjawiska charakteryzuje się powiat. Odwrotnie – im większa rozpiętość między danym powiatem a przyjętym wzorcem teoretycznym w przeprowadzonym rankingu, tym dystans konkurencyjny jest większy; im większy dystans – tym więcej powiat ma do nadrobienia w rozwoju poszczególnych aspektów.

Na podstawie mierników syntetycznych dokonano podziału powiatów na 4 grupy poziomu konkurencyjności, korzystając z metody trzech średnich³. Punktem wyjścia tej metody klasyfikacji jest zbiór powiatów uporządkowanych według malejących wartości mierników rozwoju, dla których policzono średnią arytmetyczną – \bar{m} . Dla powiatów, dla których mierniki rozwoju były większe niż obliczona średnia \bar{m} , policzono kolejną średnią \bar{m}_1 . Podobnie - dla

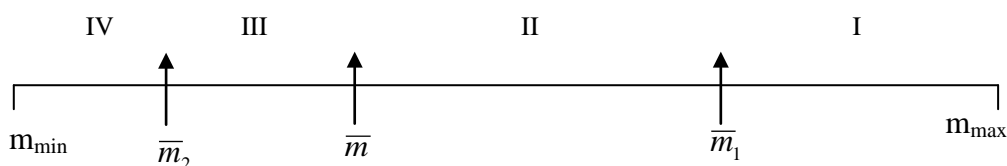
² Nazywana też metodą względnych odległości od wzorca - np. J. Dziechciarz, *Ekonometria – metody, przykłady, zadania*, PWE, Wrocław 2003, s.290, *Taksonomia struktur w badaniach regionalnych*, pod red. D. Strahl, Wyd. AE Wrocław 1998, E. Nowak, *Metody taksonomiczne w klasyfikacji obiektów społeczno-gospodarczych*, PWE, Warszawa, 1990.

³ Por. m.in. E. Nowak, *Metody taksonomiczne w klasyfikacji obiektów gospodarczych*, PWE, Warszawa, 1990, s.92-94.,

powiatów, dla których mierniki rozwoju były mniejsze niż średnia z wszystkich \bar{m} policzono średnią \bar{m}_2 . Zbiór powiatów został podzielony na cztery rozłączne grupy.

W poszczególnych grupach znalazły się powiaty o wartościach miernika rozwoju z przedziału:

- I grupa (wysoki poziom konkurencyjności) – miernik rozwoju powiatu $m_i > \bar{m}_1$,
- II grupa (średni poziom konkurencyjności) – miernik rozwoju powiatu $\bar{m} < m_i \leq \bar{m}_1$,
- III grupa (niski poziom konkurencyjności) – miernik rozwoju powiatu $\bar{m}_2 < m_i \leq \bar{m}$,
- IV grupa (bardzo niski poziom konkurencyjności) – miernik rozwoju powiatu $m_i \leq \bar{m}_2$.

W celu określenia stopnia zróżnicowania (specjalizacji) struktury ogólnego miernika rozwoju według wyróżnionych 6 obszarów badawczych obliczono odległość między daną strukturą miernika a strukturą jednorodną:

$$W_i = \frac{1}{6} \sum_{k=1}^6 \left| u_{ki} - \frac{1}{6} \right|$$

oraz przeciętne wahanie zajmowanych lokat w poszczególnych obszarach:

$$D_i = \frac{1}{6} \sum_{k=1}^6 \left| R_{ki} - \bar{R}_i \right|$$

gdzie:

- u_{ki} oznacza dla i -tego powiatu udział k -tego obszaru badawczego w wartości ogólnego miernika rozwoju,
- \bar{R}_{ki} – lokata i -tego powiatu w k -tym obszarze,
- \bar{R}_i – średnia arytmetyczna lokat i -tego powiatu.

Dla określenia **dynamiki wartości mierników rozwoju** (cząstkowych i syntetycznych) w okresie 2004-2010 obliczone były dla każdej i -tej jednostki terytorialnej indeksy dynamiki.

Zgodność uporządkowań jednostek terytorialnych - powiatów) według wartości taksonomicznych mierników rozwoju w okresie $t(2010)$ i $t_0(2004)$ mierzono współczynnikiem korelacji rang Spearmana:

$$r_s = 1 - \frac{6 \cdot \sum_{i=1}^n (R_i^t - R_i^{t_0})^2}{n \cdot (n^2 - 1)}$$

gdzie $R_i^t - R_i^{t_0}$ jest dla i -tego powiatu różnica pomiędzy rangą w okresie t oraz okresie t_0 (różnica zajmowanych lokat w latach 2004-2010).

Im wyższa (dodatnia) wartość współczynnika korelacji rang Spearmana, tym większa stabilność zajmowanych rang.

W celu uwypuklenia różnic w latach 2004—2010 w strukturze miernika ogólnego (różnego wpływu wyróżnionych sześciu obszarów) zastosowano współczynnik różnic strukturalnych liczony jako średnia bezwzględnych różnic między odpowiednimi udziałami procentowymi w roku t (2010) i roku bazowym t_0 (2004) dla każdego i -tego powiatu:

$$W_i^{t-t_0} = \frac{1}{6} \sum_{k=1}^6 |u_{ki}^t - u_{ki}^{t_0}|$$

Wykorzystanie przedstawionych mierników pozwoliło na syntetyzację informacji dawanych przez poszczególne, rozpatrywane w badaniu cechy, a tym samym na uniknięcie nadmiernej szczegółowości opisu wyników badania. Tym niemniej w opracowaniu, w opisie zwrócono uwagę na cechy przyjmujące ekstremalne wartości, a więc takie, które świadczą o wyjątkowo korzystnej albo przeciwnie – wyjątkowo niekorzystnej sytuacji jednostek terytorialnych.

3. Podstawowe pojęcia i definicje

Potencjał demograficzny

Dane o stanie i strukturze ludności dotyczą ludności faktycznie zamieszkałej na terenie powiatu. Bilans stanu i struktury ludności oraz wszystkie współczynniki demograficzne opracowywano przy uwzględnieniu wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z dnia 20 V 2002 r. oraz danych sprawozdawczości bieżącej.

Współczynniki dotyczące urodzeń i zgonów obliczono w oparciu o liczbę ludności zameldowanej na pobyt stały (według stanu w dniu 30 VI).

Do ludności faktycznie zamieszkałej w danej jednostce podziału terytorialnego zalicza się ludność zameldowaną na pobyt stały i faktycznie tam zamieszkałą oraz ludność przebywającą tam czasowo (zameldowaną w danej jednostce podziału terytorialnego na pobyt czasowy ponad 3 miesiące). Ludność zameldowana na pobyt stały w danej jednostce podziału terytorialnego, ale faktycznie przebywająca w innej jednostce (zameldowana w niej na pobyt czasowy ponad 3 miesiące) ujmowana jest jako ludność faktycznie zamieszkała w tej jednostce podziału terytorialnego, w której jest zameldowana na pobyt czasowy.

Współczynnik gęstości zaludnienia - liczba osób przypadających na 1 km² powierzchni.

Współczynnik urbanizacji - udział ludności miejskiej w ludności ogółem.

Współczynnik przyrostu rzeczywistego - wyrażona w promilach zmiana liczby ludności w ciągu roku (tj. różnica między dwoma stanami ludności na początek i koniec badanego roku w porównaniu do stanu na początku roku)

Współczynnik młodości demograficznej - liczba dzieci w wieku 0 - 15 lat przypadająca na 100 osób w wieku 65 lat i więcej, który można interpretować jako liczbę wnucząt przypadającą na 100 dziadków lub babć.

W wynikach prezentowanych według wieku wprowadzono podział na ekonomiczne grupy wieku:

- **przedprodukcyjny** – mężczyźni i kobiety w wieku 0-17 lat,
- **produkcyjny** – mężczyźni w wieku 18-64 lata i kobiety w wieku 18-59 lat,
- **poprodukcyjny** – mężczyźni w wieku 65 lat i więcej oraz kobiety w wieku 60 lat i więcej.

Przez ludność w wieku nieprodukcyjnym rozumie się ludność w wieku przedprodukcyjnym oraz ludność w wieku poprodukcyjnym.

Współczynnik obciążenia demograficznego ludności w wieku produkcyjnym ludnością w wieku poprodukcyjnym - liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym.

Dane o urodzeniach i zgonach prezentowane są zgodnie z kryteriami definicji urodzenia i zgonu noworodka rekomendowanej przez Światową Organizację Zdrowia.

Rodność (współczynnik urodzeń żywych) - liczba urodzeń żywych w danym roku w przeliczeniu na 1000 ludności

Umieralność (surowy współczynnik zgonów) - liczba zgonów w danym roku w przeliczeniu na 1000 ludności.

Współczynnik płodności - liczba urodzeń żywych w badanym okresie przypadająca na 1000 kobiet w wieku rozrodczym (15 - 49 lat). Urodzenia z matek w wieku poniżej 15 lat oraz z matek w wieku 50 i więcej lat zalicza się do wymienionej grupy kobiet 15 - 49 lat.

Współczynnik reprodukcji brutto przedstawia liczbę córek urodzonych przeciętnie przez kobietę, przy założeniu, że kobieta będąc w wieku rozrodczym rodzić będzie z częstotliwością, jaką charakteryzują się wszystkie kobiety rodzące w roku, dla którego oblicza się współczynnik reprodukcji (niezmienne współczynniki płodności).

Współczynnik przyrostu naturalnego - wielkość przyrostu naturalnego (tj. różnicy między liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów w danym roku) w przeliczeniu na 1000 ludności.

Dane o **migracjach (ruchu wędrownym) wewnętrznych i zagranicznych** ludności opracowano na podstawie informacji o zameldowaniach na pobyt stały.

Migracje ludności to przemieszczenia ludności związane ze zmianą miejsca zamieszkania (pobytu stałego lub czasowego) połączone z przekroczeniem granicy administracyjnej jednostki terytorialnej. Migracją jest zatem zmiana gminy zamieszkania lub w przypadku gminy miejsko-wiejskiej przeniesienie się z terenów miejskich do wiejskich tej gminy lub

odwrotnie. Migracją jest także zmiana kraju zamieszkania. Nie jest migracją zmiana adresu w ramach tej samej gminy miejskiej, wiejskiej, części miejskiej lub wiejskiej gminy miejsko-wiejskiej.

Migracje wewnętrzne to przemieszczenia ludności w granicach państwa, czyli zmiana gminy zamieszkania lub w przypadku gminy miejsko-wiejskiej przeniesienie się z terenów miejskich do wiejskich tej gminy lub odwrotnie.

Migracje wewnętrzne ludności nie uwzględniają zmian adresu w granicach tej samej jednostki, gdyż takie przemieszczenie nie powoduje zmiany w liczbie i strukturze ludności tej jednostki.

Obrót migracji wewnętrznych oznacza sumę wszystkich osób migrujących (napływ i odpływ migracyjny łącznie).

Migracje zagraniczne to wyjazdy z kraju stałego zamieszkania (emigracja) lub przyjazd do kraju (imigracja) w celu zamieszkania na stałe lub na pobyt czasowy.

Informacje o migracjach wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały podano na podstawie pełnej ewidencji osób migrujących; od 2006 r. dane pobierane są ze zbioru PESEL – Powszechny Elektroniczny System Ewidencji Ludności.

Współczynnik napływu migracyjnego – liczba ludności przybyłej do danej jednostki administracyjnej – powiatu (zameldowania na pobyt stały z innej jednostki w kraju lub zza granicy) przypadająca na 1000 osób

Współczynnik odpływu migracyjnego – liczba ludności opuszczająca daną jednostkę administracyjną – powiat (wymeldowania z pobytu stałego do innej jednostki w kraju lub za granicę) przypadająca na 1000 osób według stałego miejsca zamieszkania

Mobilność przestrzenna – obrót migracji na 1000 ludności – suma wszystkich osób migrujących – napływ i odpływ migracyjny łącznie w przeliczeniu na 1000 ludności.

Saldo migracji jest to różnica (ujemna lub dodatnia) pomiędzy napływem (zameldowaniami) i odpływem (wymeldowaniami z pobytu stałego) ludności.

Kapitał intelektualny i społeczny

Dane o **pracujących z wykształceniem wyższym** ze stopniem naukowym co najmniej doktora, z tytułem magistra, lekarza lub równorzędnym dotyczą osób pełnozatrudnionych oraz niepełnozatrudnionych, którzy przepracowali cały miesiąc październik (odpowiednio w latach 2004, 2006 i 2010) w podmiotach gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

Średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego – są to wyrażone w punktach średnie wyniki uzyskane przez gimnazjalistów podczas ogólnopolskiego egzaminu odpowiednio z części humanistycznej oraz części matematyczno-przyrodniczej.

Frekwencja w wyborach parlamentarnych – udział osób, które oddały ważne karty do głosowania w wyborach parlamentarnych w ogólnej liczbie mieszkańców uprawnionych do głosowania.

Edukację w zakresie **nauki języka obcego** w szkołach podstawowych i gimnazjalnych przedstawiono łącznie jako przedmiotu (obowiązkowego oraz dodatkowego, prowadzonego w ramach tzw. godzin do dyspozycji dyrektora szkoły gimnazjalnej).

Przy opracowywaniu danych o **zgonach według przyczyn** przyjmuje się wyjściową przyczynę zgonu.

Za przyczynę wyjściową uważa się chorobę stanowiącą początek procesu chorobowego, który doprowadził do zgonu albo uraz czy zatrucie, w wyniku którego nastąpił zgon.

Dane dotyczące zgonów według przyczyn podano zgodnie z zasadami Międzynarodowej Klasyfikacji Chorób i Problemów Zdrowotnych - X Rewizja.

Warunki życia/dostęp do usług społecznych

Dane o **zasobach mieszkaniowych i mieszkaniach oddanych do użytkowania** dotyczą mieszkań, a także izb i powierzchni użytkowej w tych mieszkaniach, znajdujących się w budynkach mieszkalnych i niemieszkalnych; nie obejmują one lokali zbiorowego zamieszkania (np. hoteli pracowniczych, domów studenckich, internatów, domów opieki społecznej i in.) i pomieszczeń nieprzeznaczonych na cele mieszkalne, a z różnych względów zamieszkałych (np. pomieszczenia inwentarskie, barakowozy, statki, wagony i in.).

Dane o **zasobach mieszkaniowych** opracowano na podstawie wyników narodowych spisów powszechnych ludności i mieszkań oraz sporządzanych corocznie bilansach zasobów mieszkaniowych według stanu w dniu 31 XII. Bilanse zasobów mieszkaniowych są sporządzane w oparciu o wyniki ostatniego spisu przyjmując za podstawę mieszkania zamieszkałe i niezamieszkałe oraz uwzględniając przyrosty i ubytki zasobów mieszkaniowych.

Mieszkanie jest to lokal składający się z jednej lub kilku izb łącznie z pomieszczeniami pomocniczymi, wybudowany lub przebudowany dla celów mieszkalnych, konstrukcyjnie wydzielony (trwałymi ścianami) w obrębie budynku, do którego to lokalu prowadzi niezależne wejście z klatki schodowej, ogólnego korytarza, wspólnej sieni bądź bezpośrednio z ulicy, podwórza lub ogrodu.

Izba jest to pomieszczenie w mieszkaniu oddzielone od innych pomieszczeń stałymi ścianami, o powierzchni co najmniej 4 m², z bezpośrednim oświetleniem dziennym, tj. oknem lub oszklonymi drzwiami w ścianie zewnętrznej budynku. Za izbę uważa się zarówno pokój, jak i kuchnię — jeżeli odpowiada warunkom określonym w definicji. Dane o **liczbie izb** w mieszkaniach uwzględniają także izby użytkowane wyłącznie do prowadzenia działalności gospodarczej, jeżeli izby te znajdowały się w obrębie mieszkania konstrukcyjnego i nie miały dodatkowego, oddzielnego wejścia z ulicy, podwórza lub z ogólnie dostępnej części budynku.

Powierzchnia użytkowa mieszkania – to łączna powierzchnia pokoi, kuchni, przedpokoi, łazienek i wszystkich innych pomieszczeń wchodzących w skład mieszkania.

Informacje o **mieszkaniach oddanych do użytkowania** dotyczą mieszkań w budynkach nowo wybudowanych i rozbudowanych (w części stanowiącej rozbudowę) oraz uzyskanych w wyniku przebudowy pomieszczeń niemieszkalnych.

Dane dotyczące **ochrony zdrowia** obejmują informacje o działalności publicznej i niepublicznej służby zdrowia, z wyłączeniem ochrony zdrowia resortu obrony narodowej, spraw wewnętrznych i administracji, a także służby zdrowia w zakładach karnych.

Dane o **pracownikach medycznych** obejmują osoby pracujące w wymiarze pełnego etatu, w wymiarze godzin przekraczającym pełny etat oraz w niepełnym wymiarze godzin w stosunku do czasu pracy określonego obowiązującymi przepisami dla danego rodzaju pracy, w przypadku jeśli ta praca ma dla nich charakter podstawowy; osoby te niezależnie od wymiaru czasu pracy są liczone raz. Dane o pracownikach medycznych pracujących (bezpośrednio z pacjentem) obejmują osoby, dla których głównym miejscem pracy jest praktyka lekarska, pielęgnarska lub położnicza nie obejmują osób, dla których głównym miejscem pracy jest uczelnia, jednostka administracji, NFZ albo samorząd terytorialny. Dane o lekarzach i lekarzach dentytach oraz o pielęgniarzach, położnych i farmaceutach obejmują też osoby odbywające staż podyplomowy.

Dane o **łóżkach w szpitalach** oraz pozostałych zakładach stacjonarnej opieki zdrowotnej dotyczą łóżek znajdujących się stale w salach dla pacjentów (z pełnym wyposażeniem), zajętych przez chorych lub przygotowanych na ich przyjęcie. Do 2007 r. informacje o łóżkach w szpitalach ogólnych nie obejmują miejsc (łóżek inkubatorów) dla noworodków oraz miejsc dziennego pobytu. Od 2008 r. dane o łóżkach w szpitalach ogólnych wykazano łącznie z łózkami i inkubatorami dla noworodków, bez miejsc dziennego pobytu.

Porady udzielone przez lekarzy i lekarzy dentytach w zakresie ambulatoryjnej opieki zdrowotnej wykazano łącznie z poradami udzielonymi w ramach praktyk lekarskich, a także w izbach przyjęć szpitali ogólnych.

Dane o **aptekach** nie obejmują aptek szpitalnych w stacjonarnych zakładach opieki zdrowotnej (np. w szpitalach, w sanatoriach), które działają na potrzeby tych zakładów.

Dane o **domach i zakładach pomocy społecznej** dotyczą placówek, dla których organami prowadzącymi są: jednostki samorządu terytorialnego, stowarzyszenia, organizacje społeczne, kościoły i związki wyznaniowe, fundacje, osoby fizyczne i prawne. Rodzaje domów i zakładów prezentuje się zgodnie z ustawą o pomocy społecznej z dnia 12 III 2004 r.

Informacje o **żłobkach** podano łącznie z oddziałami żłobkowymi.

System edukacji w Polsce funkcjonuje zgodnie z ustawą z dnia 7 IX 1991 r. o systemie oświaty (tekst jednolity Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późniejszymi zmianami) oraz ustawą z dnia 27 VII 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365) z późniejszymi zmianami.

Placówki wychowania przedszkolnego są to placówki przeznaczone dla dzieci w wieku od lat 3 do rozpoczęcia przez nie nauki w szkole podstawowej, zapewniające dzieciom opiekę oraz mające na celu przygotowanie ich do nauki w szkole. Do placówek wychowania przedszkolnego zaliczono przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych, a od

roku szkolnego 2008/2009 również zespoły wychowania przedszkolnego i punkty przedszkolne.

Do roku szkolnego 2003/2004 dziecko w wieku 6 lat miało prawo do rocznego przygotowania przedszkolnego. Z dniem 1 września 2004 r. wprowadzono obowiązek odbycia rocznego przygotowania przedszkolnego przez dzieci w wieku 6 lat w przedszkolu albo w oddziale przedszkolnym zorganizowanym w szkole podstawowej oraz od roku szkolnego 2008/2009 w zespołach wychowania przedszkolnego i punktach przedszkolnych. Obowiązek ten rozpoczyna się z początkiem roku szkolnego w tym roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 6 lat.

W publikacji ujęto **szkoły** (łącznie ze specjalnymi) dla dzieci i młodzieży ponadpodstawowe (licea ogólnokształcące, licea zawodowe, technika oraz licea techniczne) i ponadgimnazjalne (licea ogólnokształcące, licea profilowane, technika).

Dane o **szkołach podstawowych** podano łącznie ze szkołami filialnymi, szkołami podstawowymi sportowymi i szkołami mistrzostwa sportowego. Są to szkoły sześciolletnie, w których w ostatnim roku nauki przeprowadza się obowiązkowy sprawdzian, weryfikujący opanowanie przez ucznia umiejętności określonych w standardach wymagań dotyczących czytania, pisania, rozumowania, korzystania z informacji, i wykorzystania wiedzy w praktyce.

Do szkół na poziomie **gimnazjalnym** zaliczono: gimnazja, gimnazja dwujęzyczne, gimnazja sportowe i gimnazja mistrzostwa sportowego, a także gimnazja specjalne oraz gimnazja z oddziałami przysposabiającymi do pracy. Są to szkoły kształcące młodzież w cyklu trzyletnim (w wieku 13–15 lat). Nauka w gimnazjum jest obowiązkowa. Warunkiem formalnym przyjęcia do gimnazjum jest ukończenie szkoły podstawowej. W ostatnim roku nauki przeprowadza się egzamin zewnętrzny. Pozytywny wynik tego egzaminu daje możliwość ubiegania się o przyjęcie do szkoły ponadgimnazjalnej.

Szkoły wyższe działają w oparciu o ustawę Prawo o szkolnictwie wyższym z dnia 27 lipca 2005 (Dz. U. Nr 164 z 2005 r., poz. 1365 z późn. zm.).

Studia wyższe to studia prowadzone przez uczelnię posiadającą uprawnienia do ich prowadzenia, kończące się uzyskaniem odpowiedniego tytułu zawodowego (licencjata, inżyniera, magistra lub równorzędnego).

Studenci szkół wyższych – osoby wpisane do ewidencji studentów w szkołach wyższych łącznie ze studentami po ostatnim roku studiów bez egzaminu dyplomowego oraz korzystającymi z urlopów dziekańskich. Słuchacze studiów podyplomowych i doktoranckich tworzą odrębne zbiorowości.

Studenci zamiejscowych jednostek organizacyjnych zostali wykazani w miejscu siedzib tych jednostek zamiejscowych.

Dane dotyczące wychowania przedszkolnego oraz szkół podano według stanu na początku roku szkolnego, natomiast dane dotyczące szkół wyższych – prezentuje się według stanu w dniu 30 XI.

Za **czytelnika** uważa się osobę, która w ciągu roku sprawozdawczego została zarejestrowana w bibliotece i dokonała co najmniej jednego wypożyczenia.

Informacje o **kinach** dotyczą działalności kin ogólnie dostępnych, tj. powołanych do publicznego udostępniania filmów w formie projekcji na seansach filmowych, bez względu na rodzaj stosowanego nośnika filmu (taśma światłoczuła, taśma magnetyczna eksploatowana w technice wideo, nośnik cyfrowy).

Informacje o **teatrach i instytucjach muzycznych** dotyczą profesjonalnych jednostek artystycznych prowadzących regularną działalność sceniczną.

Dane o **emisji pyłów i gazów** obejmują emisję zorganizowaną (z urządzeń technologicznych i ogrzewczych) oraz niezorganizowaną (z hałd, składowisk, w toku przeladunku substancji sypkich lub lotnych, z hal produkcyjnych itp.).

Dane o **emisji pyłów** dotyczą: pyłów ze spalania paliw, cementowo-wapienniczych i materiałów ogniotrwałych, krzemowych, nawozów sztucznych, węglowo-grafitowych, sadzy oraz innych rodzajów zanieczyszczeń pyłowych.

Dane o **emisji gazów** dotyczą: dwutlenku siarki, tlenku węgla, tlenku węgla, tlenków azotu, węglowodorów oraz innych rodzajów zanieczyszczeń gazowych (bez dwutlenku węgla).

Dane o **ściekach** dotyczą ścieków odprowadzonych do wód lub do ziemi.

Ścieki wymagające oczyszczania – ścieki odprowadzane siecią kanałów lub rowów otwartych bezpośrednio do wód lub do ziemi, lub do sieci kanalizacyjnej z jednostek produkcyjnych (łącznie z zanieczyszczonymi wodami chłodniczymi; jak również łącznie z zanieczyszczonymi wodami z odwadniania zakładów górniczych oraz obiektów budowlanych), z innych jednostek oraz z gospodarstw domowych.

Dane o **ściekach oczyszczanych** dotyczą ścieków oczyszczanych mechanicznie, chemicznie, biologicznie oraz z podwyższonym usuwaniem biogenów i odprowadzonych do wód lub do ziemi.

Dane o **komunalnych oczyszczalniach ścieków** dotyczą oczyszczalni, które oczyszczają ścieki odprowadzone do oczyszczalni siecią kanalizacyjną niezależnie od formy własności oczyszczalni, jak i sieci kanalizacyjnej, na której oczyszczalnia pracuje (bez oczyszczalni przydomowych).

Przepustowość oczyszczalni – wydajność oczyszczalni komunalnych i przemysłowych według dokumentacji technicznej.

Informacje o odpadach opracowane są zgodnie z katalogiem odpadów opartym o Listę Odpadów wprowadzoną do prawodawstwa Unii Europejskiej z dniem 1 I 2002 r.

Dane o **ilości i rodzajach odpadów** dotyczą zakładów, które wytworzyły w ciągu roku powyżej 1 tys. ton odpadów lub nagromadziły 1 mln ton i więcej odpadów (z wyłączeniem odpadów komunalnych).

Dane o **odpadach komunalnych** dotyczą odpadów powstających w gospodarstwach domowych, a także u innych wytwórców odpadów (bez odpadów niebezpiecznych), które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

Informacje o odpadach komunalnych podaje się zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 27 IX 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. Nr 112, poz. 1206).

Obszar prawnie chroniony obejmuje: obszary chronionego krajobrazu, parki krajobrazowe, parki spacerowo-wypoczynkowe, parki narodowe, rezerваты przyrody, stanowiska dokumentacyjne (nie wyodrębniające się na powierzchni lub możliwe do udostępnienia, ważne pod względem naukowym i dydaktycznym miejsca występowania formacji geologicznych, nagromadzeń skamieniałości lub tworów mineralnych oraz fragmenty eksploatowanych i nieczynnych wyrobisk powierzchniowych i podziemnych), użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.

Dane o **wypadkach drogowych** obejmują zdarzenia mające związek z ruchem pojazdów na drogach publicznych, w wyniku których nastąpiła śmierć lub uszkodzenie ciała osób.

Za **śmiertelną ofiarę wypadku drogowego** uznano osobę zmarłą (w wyniku doznanych obrażeń) na miejscu wypadku lub w ciągu 30 dni.

Rynek pracy/adaptacyjność zasobów pracy

Dane o **pracujących** dotyczą osób wykonujących pracę przynoszącą im zarobek lub dochód w podmiotach gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób oraz jednostek sfery budżetowej niezależnie od liczby pracujących (bez pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie); według faktycznego miejsca pracy.

Dane o miejscu pracy osób pracujących prezentowane są w układzie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) wprowadzonej Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2007 r. (Dz. U. Nr 251, poz. 1885) obowiązującej od 1 stycznia 2008 r.

Rozpatrując zarejestrowanych bezrobotnych według rodzaju działalności ostatniego miejsca pracy oraz zgłoszone przez pracodawców do odpowiednich urzędów pracy oferty pracy według rodzaju działalności skorzystano z Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007), która została wprowadzona Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2007 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) .

Informacje o **zatrudnionych w warunkach zagrożenia** czynnikami szkodliwymi dla zdrowia dotyczą osób narażonych na działanie czynników związanych: ze środowiskiem pracy (substancje chemiczne, przemysłowe pyły zwłókniające, hałas, wibracja, gorący lub zimny mikroklimat itp.), z uciążliwością pracy (wymuszona pozycja ciała, nadmierne obciążenie fizyczne itp.) oraz z czynnikami mechanicznymi związanymi z maszynami szczególnie niebezpiecznymi. Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

Za **wypadek przy pracy** uważa się nagłe zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną powodujące uraz lub śmierć, które nastąpiło w związku z pracą.

W niniejszym opracowaniu liczba **poszkodowanych** dotyczy zgłoszeń w ciągu roku kalendarzowego i nie obejmuje wypadków przy pracy w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie oraz w jednostkach budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego (z wyjątkiem wypadków pracowników cywilnych), a także nie obejmuje wypadków śmiertelnych.

Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

Dane o **bezrobotnych zarejestrowanych** obejmują osoby, które zgodnie z ustawą z dnia 20 IV 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy obowiązującą od 1 VI 2004 r. (Dz. U. z 2008 r. Nr 69, poz. 415 z późn. zm.) określone są jako bezrobotne, z wyjątkiem bezrobotnych odbywających szkolenie, staż, przygotowanie zawodowe w miejscu pracy oraz pracę społecznie użyteczną.

Pod pojęciem **bezrobotnego** należy rozumieć osobę niezatrudnioną i niewykonującą innej pracy zarobkowej, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym w danym zawodzie lub służbie albo innej pracy zarobkowej, albo jeżeli jest osobą niepełnosprawną, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia co najmniej w połowie tego wymiaru czasu pracy, nieuczącą się w szkole, z wyjątkiem uczącej się w szkole dla dorosłych lub przystępującej do egzaminu eksternistycznego z zakresu tej szkoły lub w szkole wyższej gdzie studiuje w formie studiów niestacjonarnych (do 2006 r. wieczorowych, zaocznych lub eksternistycznych), zarejestrowaną we właściwym dla miejsca zameldowania stałego lub czasowego powiatowym urzędzie pracy oraz poszukującą zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, jeżeli:

- ukończyła 18 lat,
- kobieta nie ukończyła 60 lat, a mężczyzna 65 lat,
- nie nabyła prawa do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, renty szkoleniowej, renty socjalnej, renty rodzinnej w wysokości przekraczającej połowę minimalnego wynagrodzenia za pracę albo po ustaniu zatrudnienia, innej pracy zarobkowej, zaprzestaniu prowadzenia pozarolniczej działalności, nie pobiera nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, zasiłku przedemerytalnego, świadczenia przedemerytalnego, świadczenia rehabilitacyjnego, zasiłku chorobowego, zasiłku macierzyńskiego lub zasiłku w wysokości zasiłku macierzyńskiego,
- nie jest właścicielem lub posiadaczem samoistnym lub zależnym nieruchomości rolnej, o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 2 ha przeliczeniowe lub nie podlega ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu stałej pracy jako współmałżonek lub domownik w gospodarstwie rolnym o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 2 ha przeliczeniowe,
- nie uzyskuje przychodów podlegających opodatkowaniu podatkiem dochodowym z działów specjalnych produkcji rolnej, chyba że dochód z działów specjalnych produkcji rolnej, obliczony dla ustalenia podatku dochodowego od osób fizycznych, nie przekracza wysokości przeciętnego dochodu z pracy w indywidualnych gospodarstwach rolnych z 2 ha przeliczeniowych ustalonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego na podstawie przepisów o podatku rolnym, lub nie podlega ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu stałej pracy jako współmałżonek lub domownik w takim gospodarstwie,

- nie posiada wpisu do ewidencji działalności gospodarczej albo nie podlega, na podstawie odrębnych przepisów, obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, z wyjątkiem ubezpieczenia społecznego rolników,
- nie jest osobą tymczasowo aresztowaną lub nie odbywa kary pozbawienia wolności, z wyjątkiem (obowiązuje od dnia 1 września 2009 r.)⁴ kary pozbawienia wolności odbywanej poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego,
- nie uzyskuje miesięcznie przychodu w wysokości przekraczającej połowę minimalnego wynagrodzenia za pracę, z wyłączeniem przychodów uzyskanych z tytułu odsetek lub innych przychodów od środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bankowych,
- nie pobiera na podstawie przepisów o pomocy społecznej zasiłku stałego,
- nie pobiera, na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, świadczenia pielęgnacyjnego lub dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania,
- nie pobiera po ustaniu zatrudnienia świadczenia szkoleniowego.

Wskaźnik płynności rynku pracy – jest to stosunek liczby bezrobotnych, którzy podjęli pracę w danym okresie sprawozdawczym do liczby nowo zarejestrowanych bezrobotnych w tym okresie.

Saldo bezrobocia - różnica między liczbą bezrobotnych nowo zarejestrowanych (napływ bezrobotnych) w ciągu roku a liczbą wyrejestrowanych (odpływ) w tym samym okresie.

Oferty pracy – są to zgłoszone przez pracodawców wolne miejsca zatrudnienia i miejsca przygotowania zawodowego na stanowisku pracy oraz przyjęte do realizacji miejsca pracy w ramach prac interwencyjnych, robót publicznych i stażu, a także w ramach umów zlecenia i umów o dzieło.

Stopę bezrobocia rejestrowanego obliczono jako stosunek liczby bezrobotnych zarejestrowanych do liczby cywilnej ludności aktywnej zawodowo, tj. bez osób odbywających czynną służbę wojskową oraz pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego. Stopę bezrobocia rejestrowanego podaje się z uwzględnieniem pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie (będących składową cywilnej ludności aktywnej zawodowo).

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto przypadające na 1 zatrudnionego obliczono przyjmując:

- wynagrodzenia osobowe, bez wynagrodzeń osób wykonujących pracę nakładczą oraz uczniów, a także osób zatrudnionych za granicą,
- wypłaty z tytułu udziału w zysku i w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach,
- dodatkowe wynagrodzenia roczne dla pracowników jednostek sfery budżetowej,
- honoraria wypłacone niektórym grupom pracowników za prace wynikające z umowy o pracę, np. dziennikarzom, realizatorom filmów, programów radiowych i telewizyjnych.

⁴ Por. Dz. U. 2008 r. Nr 113, poz. 719; do 1 września 2009 r. obowiązywało tylko „nie jest osobą tymczasowo aresztowaną lub nie odbywa kary pozbawienia wolności”

Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób (bez rolników indywidualnych).

Infrastruktura techniczna

Informacje o sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej obejmują sieć obsługującą gospodarstwa domowe i innych użytkowników.

Dane o **długości sieci wodociągowej i gazowej** dotyczą sieci rozdzielczej (bez przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i innych obiektów) oraz sieci przesyłowej (magistralnej), tj. przewodów doprowadzających do sieci rozdzielczej wodę i gaz.

Dane o **długości sieci kanalizacyjnej**, oprócz przewodów ulicznych, uwzględniają kolektory, tj. przewody odbierające ścieki z sieci ulicznej; nie uwzględniają natomiast kanałów przeznaczonych wyłącznie do odprowadzania wód opadowych.

Przez **połączenia wodociągowe, kanalizacyjne i gazowe** prowadzące do budynków mieszkalnych (łącznie z budynkami zbiorowego zamieszkania, jak np.: hotele pracownicze, domy studenckie, internaty, domy opieki społecznej) rozumie się odgałęzienia łączące poszczególne budynki z siecią rozdzielczą lub w przypadku kanalizacji – z siecią ogólnospławną.

Dane o **korzystających z gazu** dotyczą ludności w mieszkaniach wyposażonych w instalację gazu z sieci.

Dane o **korzystających z wodociągu i kanalizacji** obejmują ludność zamieszkałą w budynkach mieszkalnych dołączonych do określonej sieci oraz ludność korzystającą z wodociągu poprzez źródła podwórzowe i uliczne (urządzenia zainstalowane do ulicznego przewodu wodociągowego), a w przypadku kanalizacji – wpusty kanalizacyjne.

Dane o urządzeniach komunalnych dotyczą urządzeń czynnych.

Informacje z zakresu **ciepłownictwa** dotyczą budynków mieszkalnych oraz urzędów i instytucji ogrzewanych centralnie za pośrednictwem sieci przesyłowej (urządzeń gospodarki komunalnej, mieszkaniowej, spółdzielni mieszkaniowych i zakładów pracy, niezależnie od źródeł wytwarzania energii cieplnej – własnych lub obcych), rozumianej jako układ instalacji połączonych i współpracujących ze sobą, służących do przesyłania i dystrybucji czynnika grzejącego do odbiorcy.

Do **dróg krajowych** zalicza się:

- autostrady i drogi ekspresowe oraz drogi leżące w ich ciągu do czasu wybudowania autostrad i dróg ekspresowych,
- drogi międzynarodowe,
- drogi stanowiące inne połączenia zapewniające spójność sieci dróg krajowych,
- drogi dojazdowe do ogólnodostępnych przejść granicznych obsługujących ruch międzynarodowy osobowy i towarowy,
- drogi alternatywne dla autostrad płatnych,
- drogi stanowiące ciągi obwodnicowe dużych aglomeracji miejskich,
- drogi o znaczeniu obronnym.

Do **dróg wojewódzkich** zalicza się drogi inne niż podano wyżej, stanowiące połączenia między miastami, mające znaczenie dla województwa i drogi o znaczeniu obronnym niezaliczone do dróg krajowych.

Do **dróg powiatowych** zalicza się drogi (poza krajowymi i wojewódzkimi) stanowiące połączenia miast będących siedzibami powiatów z siedzibami gmin i siedzib gmin między sobą.

Do **dróg gminnych** zalicza się drogi o znaczeniu lokalnym, stanowiące uzupełniającą sieć dróg (poza krajowymi, wojewódzkimi i powiatowymi) służącą miejscowym potrzebom, z wyłączeniem dróg wewnętrznych.

Potencjał gospodarczy/aktywność gospodarcza

Produkcja sprzedana przemysłu dotyczy całokształtu działalności podmiotu gospodarczego (zarówno działalności przemysłowej, jak i nieprzemysłowej) i obejmuje: wartość sprzedanych wyrobów gotowych (niezależnie od tego, czy otrzymano za nie należne opłaty), półfabrykatów i części własnej produkcji; wartość robót i usług świadczonych odpłatnie, tj. zarówno przemysłowych, jak i nieprzemysłowych; zryczałtowaną odpłatność agenta w przypadku zawarcia umowy na warunkach zlecenia lub pełne przychody agenta w przypadku zawarcia umowy agencyjnej, wartość produktów w formie rozliczeń w naturze, produkty przeznaczone na powiększenie wartości własnych środków trwałych. Produkcję sprzedaną przemysłu prezentuje się w cenach bieżących.

Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. Dane opracowano metodą przedsiębiorstw. Metoda przedsiębiorstw (podmiotowa) oznacza przyjmowanie całych podmiotów gospodarki narodowej za podstawę grupowania wszystkich danych charakteryzujących ich działalność według poszczególnych poziomów klasyfikacyjnych i podziałów terytorialnych.

Produkcja budowlano-montażowa dotyczy działalności zrealizowanej na terenie kraju i obejmuje roboty budowlane o charakterze inwestycyjnym, remontowym i konserwacyjnym oraz budownictwo tymczasowe na placach budów - wykonane siłami własnymi systemem zlecieniowym na rzecz obcych zleceniodawców. Produkcję budowlano-montażową prezentuje się w cenach producenta. Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

Do **użytków rolnych** zalicza się grunty orne (powierzchnia pod zasiewami, odłogi, ugory), sady, łąki trwałe oraz pastwiska trwałe.

Termin **turystyka** – zgodnie z definicją Światowej Organizacji Turystyki – obejmuje czynności osób podróżujących w celach innych niż podjęcie pracy zarobkowej, tj. głównie w celach wypoczynkowych, służbowych, religijnych itp. i pozostających poza swoim codziennym środowiskiem nie dłużej niż 1 rok.

Baza noclegowa turystyki dotyczy turystycznych obiektów zbiorowego zakwaterowania, bez pokoi gościnnych i kwater agroturystycznych.

Miejsca noclegowe w obiektach turystyki – według stanu w dniu 31 VII dotyczą miejsc całorocznych i sezonowych, nie uwzględniają miejsc w obiektach przejściowo nieczynnych z powodu przebudowy, remontu itp.

Wskaźnik gęstości bazy noclegowej – liczba miejsc noclegowych w obiektach zbiorowego zakwaterowania przypadająca na 100 km² powierzchni.

Wskaźnik funkcji turystycznej Baretje’a – liczba miejsc noclegowych w obiektach zbiorowego zakwaterowania przypadająca na 100 stałych mieszkańców.

Wskaźnik poziomu rozwoju bazy noclegowej – relacja korzystających z noclegów w obiektach zbiorowego zakwaterowania do liczby miejsc noclegowych.

Stopień wykorzystania miejsc noclegowych lub pokoi jest to stosunek liczby udzielonych noclegów lub pokoi w danym roku do nominalnej liczby miejsc noclegowych lub pokoi w danym roku. Przez nominalną liczbę miejsc noclegowych lub pokoi rozumie się sumę miejsc noclegowych lub pokoi przygotowanych dla turystów w każdym dniu działalności obiektu.

Turyści zagraniczni korzystający z turystycznych obiektów zbiorowego zakwaterowania rejestrowani są według kraju stałego zamieszkania. Turysta zagraniczny może być wykazywany wielokrotnie, jeśli w czasie jednorazowego pobytu w Polsce korzysta z kilku obiektów noclegowych.

Nakłady inwestycyjne są to nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja lub modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji.

Nakłady inwestycyjne według powiatów dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; według lokalizacji inwestycji.

Kapitał zagraniczny to kapitał wniesiony do przedsiębiorstwa przez podmiot zagraniczny. Podmiotem zagranicznym może być: osoba prawna z siedzibą za granicą, osoba fizyczna, mająca miejsce zamieszkania za granicą, niemająca osobowości prawnej spółka osób prawnych lub fizycznych, utworzona zgodnie z ustawodawstwem państw obcych.

Dane o **podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego** obejmują podmioty, w których w końcu badanego roku ulokowany był kapitał zagraniczny, niezależnie od ich formy prawnej i wielkości. Prezentowane dane nie uwzględniają podmiotów prowadzących działalność bankową, maklerską, ubezpieczeniową oraz towarzystw inwestycyjnych i emerytalnych, Narodowych Funduszy Inwestycyjnych, szkół wyższych, gospodarstw indywidualnych w rolnictwie, a także samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej i instytucji kultury posiadających osobowość prawną.

Kapitał podstawowy to rzeczywisty wkład właściciela lub współwłaściciela, wniesiony na uruchomienie jednostki gospodarczej z chwilą jej założenia, ewentualnie później podwyższony.

Kapitał zagraniczny to kapitał wniesiony do przedsiębiorstwa, w postaci środków finansowych (gotówka, akcje, obligacje), rzeczowych aktywów trwałych (maszyny, urządzenia, środki transportu, nieruchomości) oraz wartości niematerialnych i prawnych (patenty, licencje itp.) przez podmiot zagraniczny.

Dochody i wydatki budżetów gmin, powiatów i miast na prawach powiatu uchwalane są przez właściwe rady na okres roku kalendarzowego, w terminach i na zasadach określonych w ustawach o samorządzie terytorialnym. Podstawę prawną określającą procesy związane z gromadzeniem i rozdysponowaniem środków publicznych stanowi ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych i przepisy wprowadzające ustawę o finansach publicznych (Dz. U. Nr 157, poz. 1240 i 1241).

Miasto na prawach powiatu realizuje jednocześnie zadania z zakresu działania gminy oraz powiatu i sporządza jeden budżet, w którym określone są poszczególne dochody z uwzględnieniem źródeł dochodów gminy i powiatu oraz wydatki realizowane łącznie przez gminę i powiat. Dlatego też dochody i wydatki miast na prawach powiatu podane są łącznie z dochodami i wydatkami części gminnej i powiatowej.

Dochody gmin powiatów i miast na prawach powiatu obejmują dochody własne, w tym udziały z tytułu podatków dochodowych od osób fizycznych i prawnych, wpływy z podatków oraz opłat ustalanych i pobieranych na podstawie odrębnych ustaw, dochody z majątku oraz środki na dofinansowanie własnych zadań z innych źródeł.

Dodatkowo samorzady czerpią wpływy w postaci subwencji ogólnej z budżetu państwa i dotacji celowych.

Do **wydatków inwestycyjnych gmin, powiatów i miast na prawach powiatu**, będących najważniejszą grupą wydatków majątkowych, zalicza się wydatki na inwestycje i zakupy inwestycyjne.

Dane dotyczące **podmiotów gospodarki narodowej** obejmują podmioty zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Urzędowym Podmiotów Gospodarki Narodowej (REGON), tj. osoby prawne, jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (zaklasyfikowane do poszczególnych sekcji PKD 2007 według przeważającego rodzaju działalności), z wyłączeniem osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie.

Sektor publiczny – grupuje własność państwową (Skarbu Państwa i państwowych osób prawnych), własność jednostek samorządu terytorialnego oraz „własność mieszaną” z przewagą kapitału (mienia) podmiotów sektora publicznego.

Sektor prywatny – grupuje własność prywatną krajową (osób fizycznych i pozostałych jednostek prywatnych), własność zagraniczną (osób zagranicznych) oraz „własność mieszaną” z przewagą kapitału (mienia) podmiotów sektora prywatnego i brakiem przewagi sektorowej w kapitale (mieniu) podmiotu.

Wyniki finansowe przedsiębiorstw prezentuje się w dostosowaniu do ustawy z dnia 29 IX 1994 r. o rachunkowości (tekst jednolity Dz. U. 2009 Nr 152, poz. 1223 z późniejszymi zmianami).

Dane w zakresie **wyników finansowych przedsiębiorstw** obejmują podmioty gospodarcze prowadzące księgi rachunkowe, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. Dane nie obejmują banków, instytucji ubezpieczeniowych, domów i biur maklerskich, towarzystw inwestycyjnych i emerytalnych, narodowych funduszy inwestycyjnych, spółdzielczych kas

oszczędnościowo-kredytowych, szkół wyższych, samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej, instytucji kultury posiadających osobowość prawną i gospodarstw indywidualnych w rolnictwie.

Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów to kwoty otrzymane i należne z tytułu sprzedaży wyrobów gotowych w podmiotach wytwarzających te wyroby oraz usług w podmiotach prowadzących działalność usługową oraz towarów i materiałów (w tym także kwoty należne z tytułu sprzedaży opakowań wielokrotnego użytku).

Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów wpływające na wynik finansowy ustala się w wartości wyrażonej w rzeczywistych cenach sprzedaży, z uwzględnieniem opustów, rabatów i bonifikat, bez podatku od towaru i usług.

Koszty uzyskania przychodów z całokształtu działalności obejmują:

- koszt własny sprzedanych produktów (wyrobów i usług),
- wartość sprzedanych towarów i materiałów według cen zakupu (nabycia),
- pozostałe koszty operacyjne,
- koszty finansowe.

Wynik finansowy na działalności gospodarczej jest to suma wyniku finansowego na sprzedaży produktów, towarów i materiałów, wyniku na pozostałej działalności operacyjnej oraz wyniku na operacjach finansowych.

Wynik finansowy netto (zysk lub strata) otrzymuje się po pomniejszeniu wyniku finansowego brutto o obowiązkowe obciążenia. Obowiązkowe obciążenia wyniku finansowego brutto obejmują podatek dochodowy od osób prawnych i fizycznych, a do 2009 r. również inne płatności wynikające z odrębnych przepisów

Wskaźnik rentowności obrotu netto stanowi relację wyniku finansowego netto do przychodów z całokształtu działalności.

Wskaźnik poziomu kosztów stanowi relację kosztów uzyskania przychodów z całokształtu działalności do przychodów z całokształtu działalności.

Analizowane w publikacji dane nie obejmują jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

Przy przeliczeniach na 1 mieszkańca (1000 ludności itp.) danych według stanu w końcu roku przyjęto liczbę ludności według stanu w dniu 31 XII, a przy przeliczeniach danych charakteryzujących wielkość zjawiska w ciągu roku – według stanu w dniu 30 VI.

III. KONKURENCYJNOŚĆ POWIATÓW WEDŁUG OBSZARÓW BADAWCZYCH

1. POTENCJAŁ DEMOGRAFICZNY

Jednym z czynników determinujących konkurencyjność regionów (powiatów) jest potencjał demograficzny, rozumiany jako ogół możliwości, zdolności i mocy tkwiących w populacji (jej stanie, strukturze i natężeniu procesów ludnościowych). Stan i struktura zasobów ludnościowych, przebieg podstawowych procesów demograficznych ma bowiem istotny wpływ na kształtowanie się sytuacji społeczno-gospodarczej regionu. Potencjał endogeniczny regionu (w tym potencjał demograficzny) stanowi znaczącą siłę sprawczą rozwoju regionalnego.

Poziom konkurencyjności powiatów w obszarze potencjału demograficznego został przedstawiony za pomocą wybranych wskaźników demograficznych charakteryzujących liczbę i strukturę ludności, ruch naturalny i reprodukcję oraz ruch wędrowniczy. Taksonomiczne miary (cząstkowe i syntetyczne mierniki) obliczone na podstawie tych wskaźników umożliwiły pokazanie zróżnicowania przemian demograficznych w poszczególnych powiatach. Ponadto, syntetyzowanie informacji dostarczanych przez wskaźniki diagnostyczne umożliwiło wskazanie jednostek wyróżniających się najlepszą sytuacją pod względem potencjału demograficznego oraz obszarów, w których miejsce miały niekorzystne dla rozwoju społeczno-gospodarczego procesy depopulacyjne.

W oparciu o zaproponowany finalny zestaw wskaźników diagnostycznych, z uwzględnieniem wag wskaźników, policzono dla każdego powiatu syntetyczny miernik rozwoju w obszarze potencjału demograficznego. Otrzymane wartości syntetycznego miernika rozwoju dla poszczególnych powiatów przyjmowały w 2010 roku wartości od 1,8 do 7,2 pkt., a zmienność miernika kształtowała się na poziomie 32,6% (w 2004 roku od 1,3 do 6,2 pkt., zmienność – 32,0%). W rankingu powiatów na pierwszym miejscu pod względem potencjału demograficznego plasował się w 2010 roku powiat wrocławski (w 2004 roku zajmował 4. lokatę), a na drugim – powiat głogowski (1. lokata w 2004 roku). Najniższe noty uzyskały w 2010 roku, podobnie jak w 2004 roku, powiaty kłodzki i wałbrzyski. Aby pokonać dystans dzielący powiat kłodzki od pierwszego w rankingu – wrocławskiego, jego syntetyczny miernik rozwoju musiałby ulec ponad czterokrotnemu zwiększeniu (w 2004 roku – trzykrotnemu zwiększeniu).

Miasto Wrocław z wartością miernika 4,0 pkt. zajmowało 15. miejsce (w 2004 roku również 15.). Spośród pozostałych miast na prawach powiatu zdecydowanie najlepsze wyniki w obszarze potencjału demograficznego, zarówno w 2004 roku jak i w 2010 roku, osiągnęła Legnica (11. lokata), a Jelenia Góra zajmowała dopiero 25. lokatę (w 2004 roku – 26.).

W latach 2004-2010 wzrosła maksymalna wartość miernika oraz nieznacznie minimalna, co w konsekwencji spowodowało niewielkie zwiększenie dystansu między skrajnymi powiatami – z 5,0 w 2004 roku do 5,4 pkt. w 2010 roku.

Wykorzystując metodę trzech średnich w odniesieniu do potencjału demograficznego dokonano klasyfikacji powiatów według wartości syntetycznego miernika rozwoju dla 2004 roku i 2010 roku, wyodrębniając cztery grupy poziomu konkurencyjności – tabl. 1(1).

Tabl. 1(1). Powiaty i ich lokaty według poziomu wartości syntetycznego miernika rozwoju w obszarze potencjał demograficzny

2004		2010	
I. wysoki poziom konkurencyjności			
1. głogowski	3. lubiński	1. wrocławski	3. polkowicki
2. polkowicki	4. wrocławski	2. głogowski	4. lubiński
II. średni poziom konkurencyjności			
5. oławski	11. m. Legnica	5. oławski	11. m. Legnica
6. oleśnicki	12. średzki	6. trzebnicki	12. złotoryjski
7. trzebnicki	13. złotoryjski	7. górowski	13. bolesławiecki
8. górowski	14. legnicki	8. oleśnicki	14. legnicki
9. bolesławiecki		9. średzki	15. m. Wrocław
10. milicki		10. milicki	
III. niski poziom konkurencyjności			
15. m. Wrocław	20. wołowski	16. jaworski	21. świdnicki
16. jaworski	21. zgorzelecki	17. jeleniogórski	22. zgorzelecki
17. jeleniogórski	22. świdnicki	18. lubański	23. lwówecki
18. lubański	23. strzeliński	19. wołowski	24. kamiennogórski
19. lwówecki		20. strzeliński	
IV. bardzo niski poziom konkurencyjności			
24. kamiennogórski	27. dzierzoniowski	25. m. Jelenia Góra	28. wałbrzyski
25. ząbkowicki	28. kłodzki	26. dzierzoniowski	29. kłodzki
26. m. Jelenia Góra	29. wałbrzyski	27. ząbkowicki	

Najmniej liczną grupą była grupa o wysokim poziomie wartości miernika rozwoju, wysokim poziomie konkurencyjności w obszarze potencjału demograficznego. Do grupy tej zaklasyfikowano, zarówno w roku 2010 jak i w 2004, cztery takie same powiaty, tj. wrocławski, obejmujący obszar wokół Wrocławia, na wschód i południe od miasta oraz sąsiadujące ze sobą 3 powiaty: polkowicki, głogowski i lubiński położone w północnej części województwa. Na wysoką pozycję powiatu wrocławskiego w zakresie potencjału demograficznego wpłynęły szczególnie wysokie wartości wskaźników w aspekcie ruchu wędrownego, (m.in. znacznie dodatnie saldo ruchu migracyjnego) oraz w aspekcie ruchu naturalnego/ reprodukcji ludności (dodatni przyrost naturalny), a także w aspekcie struktury ludności. Korzystne pozycje powiatów głogowskiego i polkowickiego wynikały głównie z wysokich not w zakresie stanu i struktury ludności (szczególnie pod względem relatywnie wysokiej wartości współczynnika młodości) oraz ruchu naturalnego/reprodukcji ludności (m.in. znacznej wartości współczynnika reprodukcji brutto).

Bardzo niskim poziomem konkurencyjności odznaczały się m.in. powiaty leżące na południu województwa, szczególnie przygraniczne: kłodzki, wałbrzyski, ząbkowicki, dzierzoniowski i Jelenia Góra. W porównaniu do sytuacji sprzed 6 lat, skład grupy IV-tej nie uległ większym zmianom, jedynie powiat kamiennogórski awansował do grupy trzeciej o niskim poziomie konkurencyjności. Odległe miejsca w rankingu powiatów spowodowane były bardzo niskim poziomem wszystkich wskaźników w badanych aspektach: ruchu naturalnego/ reprodukcji ludności (kłodzki, ząbkowicki) oraz struktury ludności (Jelenia Góra, wałbrzyski), ruchu wędrownego (Jelenia Góra, wałbrzyski), a także w aspekcie stanu i rozmieszczenia ludności (powiat ząbkowicki).

W badanych latach w przypadku 10 powiatów odnotowano wzrost wartości miernika rozwoju w obszarze potencjału demograficznego, dla 18 powiatów mierniki miały w 2010 roku mniejszą wartość niż w 2004 roku, a dla jednego powiatu – trzebnickiego – taką samą wartość.

Wysoką dynamiką miernika syntetycznego, świadczącą o relatywnym rozwoju potencjału demograficznego, wyróżniał się szczególnie powiat wrocławski – wzrost wartości miernika o 21,7% i w konsekwencji zwiększenie dystansu do pozostałych jednostek oraz awans na miejsce pierwsze w rankingu powiatów. Sytuacja taka była wynikiem korzystnych zmian w stanie i rozmieszczeniu ludności, a także w ruchu naturalnym i wędrownym. Spośród miast na prawach powiatu wzrost wartości miernika wystąpił tylko we Wrocławiu – o 9,1%. W pozostałych miastach na prawach powiatu wystąpiło relatywne pogorszenie konkurencyjności w obszarze potencjału demograficznego, w Legnicy miernik spadł o 1,4%, a w Jeleniej Górze – o 5,0%.

Najbardziej pogorszyła się sytuacja demograficzna (i konkurencyjność) w powiecie kłodzkim zajmującym dalekie miejsce w rankingu powiatów. W latach 2004 i 2010 miernik syntetyczny w obszarze potencjału demograficznego dla powiatu kłodzkiego uległ zmniejszeniu o 20,2%, pogłębiając dystans do najlepszych jednostek. W powiecie tym, relatywnie na tle innych jednostek, zarówno w przypadku ruchu naturalnego, jak i ruchu wędrownego oraz struktury ludności miały miejsce niekorzystne zmiany – cząstkowe mierniki rozwoju uległy znacznemu zmniejszeniu.

Najmniejszym wahaniem, czyli największą stabilnością zajmowanych lokat odznaczały się 22 powiaty, gdzie odnotowano przesunięcia między lokatami co najwyżej o 1 pozycję. Przy czym 9 powiatów plasowało się w 2010 roku na takiej samej pozycji jak w 2004 roku, pomimo zmian w wartościach miernika rozwoju.

Najbardziej swoją pozycję obniżyły powiaty bolesławiecki (z 9. na 13. lokatę) oraz Iwówecki (z 19. na 23. lokatę), a największy awans osiągnęły powiaty wrocławski (z 4 na 1. lokatę), średzki (z 12. na 9.) oraz strzebiński (z 23. na 20. lokatę).

Analizując poziom konkurencyjności powiatów w obszarze potencjału demograficznego nie odnotowano ani jednej jednostki, która zajmowałaby taką samą pozycję pod względem każdego z wyróżnionych aspektów tego obszaru. Największa różnica między skrajnymi lokatami w 2010 roku wystąpiła w przypadku miast na prawach powiatu, tj. Wrocławia – 27

miejsce (1. lokata w aspekcie stan i rozmieszczenie ludności oraz 28. – w aspekcie struktura ludności) oraz Jeleniej Góry – 25 miejsce (4. lokata w aspekcie stan i rozmieszczenie ludności oraz 29. – w aspekcie struktura ludności i w aspekcie ruch wędrownkowy).

Na podstawie wartości cząstkowych mierników rozwoju można stwierdzić, iż rozwój każdego aspektu w analizowanym obszarze kształtował się na porównywalnym poziomie w powiecie wrocławskim: 3. lokata w zakresie stanu i rozmieszczenia ludności, 3. – struktury ludności, 2. – ruchu naturalnego/reprodukcji ludności oraz 1. lokata – ruchu wędrownkowego.

Stan i rozmieszczenie ludności

Mierniki syntetyczne rozwoju określające poziom konkurencyjności danego powiatu w obszarze potencjału demograficznego i umożliwiające ranking powiatów pod względem różnic w stanie i rozmieszczeniu ludności obliczono na podstawie gęstości zaludnienia, stopnia urbanizacji oraz współczynnika przyrostu rzeczywistego ludności, tzn. wskaźników, które są podstawą wielu analiz demograficznych, charakteryzujących stan liczebny i rozmieszczenie przestrzenne zasobów ludnościowych.

Współczynnik gęstości zaludnienia jest jedną z najczęściej stosowanych w badaniach demograficznych charakterystyk rozmieszczenia przestrzennego ludności. Według stanu w dniu 31 XII 2010 r. w przeliczeniu na 1 km² powierzchni województwa dolnośląskiego przypadają przeciętnie 144 osoby (wobec 145 osób w 2004 roku).

Jedną z przyczyn nierównomiernego rozmieszczenia ludności jest zróżnicowane regionalne ze względu na stopień urbanizacji i związany z nim poziom koncentracji ludności na obszarach miejskich. Specyfika szeroko rozumianej urbanizacji, obejmującej oprócz wzrostu liczby ludności miast, obszarów miejskich i udziału ludności miejskiej w ogólnej liczbie ludności, również procesy ekonomiczne, społeczne oraz kulturowe, a także przenikanie wzorców życia miejskiego do innych środowisk determinuje rozwój społeczno-gospodarczy regionu, ma istotny wpływ na konkurencyjność. Analizując stopień urbanizacji poszczególnych powiatów, uwzględniono tylko element związany z miejscem zamieszkania ludności. Według stanu w końcu 2010 r. odsetek ludności miejskiej w województwie dolnośląskim kształtował się na poziomie 70,1%. W wyniku występującego w ostatnich latach systematycznego wzrostu liczby mieszkańców wsi (szczególnie w strefie podmiejskiej) oraz spadku liczby ludności w miastach, współczynnik urbanizacji uległ zmniejszeniu (w 2007 roku wyniósł 70,6%, a w 2004 roku – 71,0%).

W celu określenia zmiany zaludnienia dolnośląskich powiatów, w szczególności rocznego tempa wzrostu/ubytku ludności, skorzystano ze współczynnika przyrostu rzeczywistego, którego wartości wykazały, iż w województwie dolnośląskim rok 2010 był pierwszym od wielu lat, w którym odnotowano nieznaczny dodatni przyrost rzeczywisty ludności (0,4‰ wobec minus 1,8‰ w 2004 roku), w wyniku dodatniego salda migracji na pobyt stały oraz zmniejszonego ubytku ludności z tytułu ruchu naturalnego. W ciągu roku najbardziej wzrosło zaludnienie w powiatach w północno-wschodniej części województwa, sąsiadujących z miastem Wrocławiem: wrocławskim (średnio o 28 osób w przeliczeniu na 1000

mieszkańców), trzebnickim (średnio o 10 osób) i średzkim (średnio o 7 osób), które wyróżniały się na tle pozostałych powiatów m.in. wysokim dodatnim saldem migracji stałej, będącym konsekwencją wysokiego napływu ludności.

Szczególnie znaczne zmniejszenie liczby ludności odnotowano w powiatach leżących na południu województwa, zwłaszcza w przygranicznych, tj. w wałbrzyskim (średnio o 8 osób w przeliczeniu na 1000 mieszkańców) i w mieście Jeleniej Górze (średnio o 7 osób). Cechą charakterystyczną tych powiatów był utrzymujący się w ostatnich latach ujemny przyrost naturalny oraz ujemne saldo migracji na pobyt stały.

Cząstkowy miernik rozwoju dla poszczególnych powiatów w aspekcie stanu i rozmieszczenia ludności charakteryzował się znacznym zróżnicowaniem – współczynnik zmienności wyniósł 42,6% w 2010 roku i 41,6% w 2004 roku.

Najwyższe wartości mierników odnotowano, zarówno w roku 2010 jak i w 2004, dla miast Wrocławia i Legnicy (odpowiednio 1. i 2. lokata w rankingu powiatów), w przypadku których wysokie wartości wskaźników oraz korzystne zmiany demograficzne umożliwiły utrzymanie się na wysokich pozycjach. Ponadto, wyróżnić można kolejne dwa powiaty o wysokich wartościach miernika w aspekcie stanu i rozmieszczenia ludności, tj. wrocławski (3. lokata w 2010 roku i 4. lokata w 2004 roku) i miasto Jelenią Górę (4. lokata w 2010 roku i 3. lokata w 2004 roku). Dla pozostałych 25 powiatów cząstkowy miernik rozwoju w badanym aspekcie kształtował się na poziomie poniżej 4,0 pkt. Warto tu dodać, iż w 2010 roku 16 powiatów nie osiągnęło ¼ poziomu wzorcowego, przy czym najniższymi wartościami miernika (poniżej 2,0 pkt.) charakteryzowały się powiaty: ząbkowicki, strzeliński, górowski i milicki.

W tabl. 1(2). przedstawiono wyodrębnione grupy powiatów według poziomu wartości miernika (grupy poziomu konkurencyjności) w aspekcie stan i rozmieszczenie ludności.

W 2010 roku w porównaniu do sytuacji sprzed 6 lat, skład grupy o wysokim poziomie konkurencyjności nie uległ zmianom. Do grupy tej zostały zaklasyfikowane tylko 4 powiaty, tj. miasta na prawach powiatu (Wrocław, Legnica, Jelenia Góra) oraz powiat wrocławski, czyli jednostki, które utrzymały w badanych latach wysoki poziom konkurencyjności.

Na wysoką wartość cząstkowego miernika rozwoju w przypadku miast na prawach powiatu – Wrocławia, Legnicy i Jeleniej Góry – wpływ miał przede wszystkim miejski charakter powiatów oraz wysoka gęstość zaludnienia, natomiast w przypadku powiatu wrocławskiego (zarówno w roku 2010 jak i w 2004) najwyższy, dodatni roczny przyrost rzeczywisty ludności (odpowiednio 27,7‰ w 2010 roku oraz 15,1‰ w 2004 roku). Przewaga Wrocławia w porównaniu do pozostałych miast na prawach powiatu wynikała z dysproporcji w gęstości zaludnienia. W 2010 roku na 1 km² powierzchni Wrocławia przypadało średnio 2162 mieszkańców, a w Legnicy i Jeleniej Górze odpowiednio 1846 i 769 osób/km².

Tabl. 1(2). Powiaty i ich lokaty według poziomu wartości cząstkowego miernika rozwoju w aspekcie stan i rozmieszczenie ludności

2004		2010	
I. wysoki poziom konkurencyjności			
1. m. Wrocław	3. m. Jelenia Góra	1. m. Wrocław	3. wrocławski
2. m. Legnica	4. wrocławski	2. m. Legnica	4. m. Jelenia Góra
II. średni poziom konkurencyjności			
5. głogowski	9. trzebnicki	5. oławski	9. dzierzoniowski
6. oławski	10. polkowicki	6. głogowski	10. świdnicki
7. lubiński	11. świdnicki	7. wałbrzyski	11. oleśnicki
8. dzierzoniowski		8. lubiński	12. trzebnicki
III. niski poziom konkurencyjności			
12. oleśnicki	17. wołowski	13. polkowicki	18. jeleniogórski
13. wałbrzyski	18. zgorzelecki	14. jaworski	19. bolesławiecki
14. bolesławiecki	19. legnicki	15. lubański	20. złotoryjski
15. złotoryjski	20. kamiennogórski	16. zgorzelecki	
16. lwówecki	21. jaworski	17. wołowski	
IV. bardzo niski poziom konkurencyjności			
22. lubański	27. górowski	21. kłodzki	26. milicki
23. średzki	28. milicki	22. kamiennogórski	27. górowski
24. jeleniogórski	29. strzeliński	23. legnicki	28. strzeliński
25. kłodzki		24. lwówecki	29. ząbkowicki
26. ząbkowicki		25. średzki	

Najbardziej liczna IV-ta grupa, o bardzo niskim poziomie wartości miernika rozwoju, objęła 9 jednostek (w 2004 roku – 8 jednostek), które charakteryzowały się głównie niskim stopniem urbanizacji oraz niską gęstością zaludnienia i były to powiaty: średzki, strzeliński, milicki i legnicki, w których mniej niż 1/3 ludności mieszkała w miastach, a gęstość zaludnienia nie przekraczała połowy przeciętnej wielkości w województwie. Ponadto, jednostki z tej grupy wyróżniały się znaczącym rocznym ubytkiem ludności, w tym wysokim, ujemnym przyrostem rzeczywistym w przypadku powiatów ząbkowickiego i kłodzkiego (odpowiednio minus 5,8% i minus 5,5% w 2010 roku). W grupie tej, w latach 2004-2010, odnotowano dość duże zmiany w przynależności powiatów. Powiaty lubański i jeleniogórski poprawiły swoje niskie noty w tym aspekcie i awansowały do grupy trzeciej, o niskim poziomie konkurencyjności. Natomiast w przypadku powiatów kamiennogórskiego, lwóweckiego oraz legnickiego nastąpiło pogłębienie dystansu konkurencyjnego do zajmujących pierwsze miejsce jednostek i powiaty przeszły z grupy trzeciej, o niskim poziomie konkurencyjności, przeszły do grupy IV, o bardzo niskim poziomie konkurencyjności. Sytuacja ta wynikała m.in. z faktu, iż w powiatach kamiennogórskim i lwóweckim obserwuje się w ostatnich latach nieznaczne, stopniowe wyludnianie tych

terenów (w 2010 roku odmiennie niż w większości jednostek, odnotowano tu ubytek ludności, przy czym jeszcze wyższy niż w latach wcześniejszych).

W badanych latach, w przypadku 17 powiatów nastąpił wzrost wartości cząstkowego miernika w aspekcie stan i rozmieszczenie ludności, w tym najsilniejszy w powiatach strzelińskim (o 25,9%), lubańskim (o 18,8%) oraz jeleniogórskim (o 15,0%), które w 2004 roku plasowały się na odległych pozycjach i odznaczały się bardzo niskim poziomem konkurencyjności. W 2010 roku, w porównaniu do 2004 roku, odnotowano w powiatach strzelińskim i lubańskim znacznie mniejszy roczny ubytek rzeczywisty ludności oraz odmiennie niż w pozostałych powiatach, wyższą wartość współczynnika urbanizacji. Najsilniejszy spadek wartości miernika cząstkowego wystąpił w powiatach: ząbkowickim (spadek o 23,3%), lwóweckim (o 19,5%), bolesławieckim (o 14,5%) oraz złotoryjskim (o 12,7%). Cechą charakterystyczną wymienionych powiatów była relatywnie niska gęstość zaludnienia oraz znaczący odsetek ludności mieszkającej na wsi. W powiatach tych, inaczej niż w zdecydowanej większości pozostałych jednostek, nastąpiło pogorszenie sytuacji pod względem przyrostu rzeczywistego ludności.

Nierównomierne zmiany wartości miernika przełożyły się na zmiany usytuowania powiatów w rankingu. W 2010 roku największy awans, w relacji do 2004 roku, odnotowały powiaty lubański i jaworski (po 7 miejsc w górę). Znacząco swoją lokatę w rankingu poprawiły również powiaty wałbrzyski i jeleniogórski awansując o 6 miejsc. Natomiast największe obniżenie zajmowanych lokat i zwiększenie dystansu konkurencyjnego do najlepszych jednostek wystąpiło w powiecie lwóweckim – spadek o 8 miejsc (z 16. na 24. lokatę) oraz w powiatach bolesławieckim (z 14. na 19. lokatę) i złotoryjskim (z 15. na 20 lokatę).

Struktura ludności

Mierniki rozwoju umożliwiające ranking powiatów pod względem różnic w strukturze ludności obliczono na podstawie struktury wiekowej, gdyż warunkuje ona tempo zmian liczby ludności oraz kształtowanie się przyszłościowych trendów płodności i umieralności, ma znaczenie także dla wielu sfer życia społeczno-ekonomicznego. Umożliwia m.in. określenie wielkości i struktury konsumpcji dóbr i usług, odpowiedniego poziomu infrastruktury społecznej. Dla rozwoju społeczno-gospodarczego regionu, ważnym czynnikiem określającym zasoby ludności zdolnej do pracy jest udział ludności w wieku produkcyjnym. Ze względu na to, że w przekroju powiatów odsetek ten kształtował się na zbliżonym poziomie, cecha ta nie została uwzględniona do obliczenia miernika rozwoju w obszarze potencjału demograficznego.

Ostatecznie, aspekt struktura ludności reprezentuje tylko jeden wskaźnik – współczynnik młodości demograficznej, wyrażający relację między liczbą dzieci w wieku 0-14 lat do osób w wieku 65 lat i więcej, którą interpretuje się także jako relację między liczbą wnuków a liczbą dziadków lub babć. Wskaźnik ten charakteryzuje teraźniejszy i przyszłościowy potencjał demograficzny – młodość społeczeństwa. Stopniowe zmniejszanie się wartości tego współczynnika świadczy o starzeniu się społeczeństwa, a starzenie się ludności może w istotnym stopniu wpłynąć na rynek pracy, wydajność i wzrost gospodarczy, a także na ochronę socjalną i finanse publiczne.

Obserwuje się w ostatnich latach stopniowe zmniejszanie się odsetka dzieci (w wieku 0-14 lat) oraz zwiększanie się odsetka osób starszych (w wieku 65 lat i więcej) i w konsekwencji coraz mniejsze wartości współczynnika młodości. Według stanu w końcu 2010 roku na 100 babci/dziadków (w wieku 65 lat i więcej) przypadało 104 wnucząt (dzieci w wieku 0-14 lat), tj. o 1 dziecko mniej niż w 2007 roku i o 10 dzieci mniej niż w 2004 roku.

Dolnośląskie powiaty charakteryzowały się znacznym zróżnicowaniem pod względem wartości cząstkowego miernika rozwoju w aspekcie struktura ludności, liczonego na podstawie współczynnika młodości. W 2010 roku współczynnik zmienności wyniósł 50,1%, podobnie jak w latach 2004 i 2007.

Tabl. 1(3). Powiaty i ich lokaty według poziomu wartości cząstkowego miernika rozwoju w aspekcie struktura ludności

2004		2010	
I. wysoki poziom konkurencyjności			
1. polkowicki	4. milicki	1. polkowicki	4. milicki
2. głogowski	5. górowski	2. głogowski	5. trzebnicki
3. lubiński		3. wrocławski	6. górowski
II. średni poziom konkurencyjności			
6. oleśnicki	10. bolesławiecki	7. oleśnicki	11. lubiński
7. oławski	11. złotoryjski	8. średzki	12. bolesławiecki
8. trzebnicki	12. średzki	9. oławski	13. legnicki
9. wrocławski		10. złotoryjski	
III. niski poziom konkurencyjności			
13. legnicki	19. m. Legnica	14. jaworski	20. strzeleński
14. zgorzelecki	20. strzeleński	15. lwówecki	21. wołowski
15. lubański	21. kamiennogórski	16. lubański	22. świdnicki
16. lwówecki	22. świdnicki	17. jeleniogórski	23. m. Legnica
17. jaworski	23. ząbkowicki	18. kamiennogórski	
18. wołowski	24. jeleniogórski	19. zgorzelecki	
IV. bardzo niski poziom konkurencyjności			
25. kłodzki	28. m. Jelenia Góra	24. ząbkowicki	27. wałbrzyski
26. dzierzoniowski	29. m. Wrocław	25. kłodzki	28. m. Wrocław
27. wałbrzyski		26. dzierzoniowski	29. m. Jelenia Góra

Na pierwszych dwóch miejscach pod względem wartości cząstkowego miernika plasowały się niezmiennie w badanych latach powiaty polkowicki i głogowski, natomiast ostatnie dwa miejsca w rankingu powiatów przypadły na dwa miasta na prawach powiatu – Wrocław (28. lokata w latach 2010 i 2007 oraz 29. – w 2004 roku) i Jelenia Góra (29. lokata w latach 2010 i 2007 oraz 28. lokata – w 2004 roku). Oprócz tych miast bardzo niską wartość miernika odnotowano w każdym roku w powiecie wałbrzyskim (poniżej 1,0 pkt.).

Spośród wyodrębnionych grup poziomu konkurencyjności najbardziej liczne były grupy powiatów o średnich i niskich wartościach miernika (łącznie 17 jednostek w 2010 roku oraz 19 jednostek w 2004 roku).

Do grupy o wysokim poziomie konkurencyjności zaklasyfikowano w 2010 roku 6 powiatów, których mieszkańcy okazali się najmłodszym społeczeństwem w województwie. Na 100 osób starszych w wieku 65 lat i więcej (babć, dziadków) przypadało w powiatach ponad 140 dzieci (wnucząt). Szczególnie wyróżniały się powiaty polkowicki (164 dzieci) i głogowski (160) oraz wrocławski (155). Wyróżniona grupa jednostek o wysokim poziomie konkurencyjności w latach 2004-2010 cechowała się niewielkimi zmianami pod względem składu i liczebności. Wysoki poziom konkurencyjności utrzymały w badanych latach 4 powiaty (polkowicki, głogowski, milicki, i górowski), natomiast wrocławski i trzebnicki awansowały z grupy II-giej, o średnim poziomie miernika, a powiat lubiński dołączył do grupy o niskim poziomie konkurencyjności.

Grupę o bardzo niskim poziomie miernika (IV) tworzyło w 2010 roku 6 jednostek, tj.: dwa miasta na prawach powiatu (Wrocław, Jelenia Góra), powiaty leżące w południowo-wschodniej części województwa – wałbrzyski i dzierzoniowski (wyróżniające się znacznym stopniem urbanizacji) oraz przygraniczne – kłodzki i ząbkowicki. Za wyjątkiem powiatu ząbkowickiego, w pozostałych powiatach z tej grupy odnotowano mniej dzieci niż osób starszych (współczynnik młodości kształtował się na poziomie poniżej 100). I tak, we Wrocławiu i Jeleniej Górze średnio na 4 babcie/dziadków przypadało 3 wnucząt, podczas gdy w powiatach polkowickim, głogowskim i wrocławskim – średnio na 2 babcie/dziadków przypadało 3 wnucząt.

W porównaniu do sytuacji w 2004 roku dla znacznej większości powiatów wartości cząstkowego miernika uległy zmniejszeniu, w tym szczególnie w powiecie lubińskim i zgorzeleckim (odpowiednio o 23,0% i o 14,4%). Powiaty te wyróżniały się silnym spadkiem wartości współczynnika młodości, pogorzeniem relacji między liczbą dzieci a liczbą osób starszych. W 2010 roku na 100 dziadków/babć, przypadało w powiecie lubińskim 128 wnucząt (o 36 mniej niż w 2004 roku), a w zgorzeleckim – 110 wnucząt (o 20 mniej). W efekcie jednostki te straciły swoje dobre miejsca pod względem poziomu konkurencyjności – lubiński z 3. lokaty w 2004 roku spadł na 11. lokatę w 2010 roku, a zgorzelecki – z 14. na 19.

Najbardziej wzrosły wartości miernika w powiecie wrocławskim oraz średzkim i trzebnickim, a także jeleniogórskim i kamiennogórskim. Szczególnie wyróżnić można powiat wrocławski, jedyny, w którym nastąpiły w badanym przedziale czasowym korzystne zmiany w strukturze ludności – współczynnik młodości uległ zwiększeniu (ze 150 dzieci w 2004 roku na 155 dzieci w 2010 roku), dzięki czemu powiat ten awansował z 9. lokaty na 3. i zmniejszył dystans w porównaniu do wiodącego powiatu. Relatywnie niewielkie zmniejszenie wartości współczynnika młodości w powiatach jeleniogórskim i średzkim spowodowało poprawę zajmowanych lokat w uszeregowaniu powiatów odpowiednio o 7 i 4 miejsca.

W porównaniu do 2004 roku w przypadku 9 powiatów nie odnotowano żadnych zmian w rankingu pod względem mierników struktury ludności, tj. powiaty: polkowicki, głogowski i milicki utrzymały swoje wysokie pozycje (1., 2. i 4. lokata), a także dzierzoniowski, kłodzki i strzebiński plasujące się na odległych miejscach (26., 25. i 20. lokata).

Ruch naturalny/reprodukcja ludności

W analizie ruchu naturalnego podstawowe znaczenie mają charakterystyki natężenia urodzeń i zgonów, gdyż oprócz struktury według wieku czynniki te wpływają na przebieg procesu reprodukcji ludności. Mianem reprodukcji ludności określa się odtwarzanie liczby i struktury ludności według wieku (i płci) pod wpływem zmian natężenia ruchu naturalnego (natężenia urodzeń i zgonów). Mierniki rozwoju potencjału demograficznego powiatów pod względem kształtowania się ruchu naturalnego/reprodukcji ludności policzono bazując na dwóch wskaźnikach z finalnego zestawu cech diagnostycznych, surowym współczynnikiem zgonów (umieralność) oraz na współczynniku reprodukcji brutto. Utrzymujący się wysoki poziom umieralności oraz ujemny przyrost naturalny może wpływać hamująco na reprodukcję ludności i przyczyniać się do wyludniania się regionów. Z uwagi na fakt, iż podstawowa charakterystyka natężenia ruchu naturalnego – współczynnik przyrostu naturalnego na etapie doboru cech diagnostycznych zaklasyfikowano do grupy cech satelitarnych, nie został on uwzględniany do obliczeń. Przebieg procesu reprodukcji ludności warunkuje również płodność kobiet, która ze względu na niewielką zmienność nie różnicowała w sposób istotny powiatów i została również wyeliminowana z finalnego zestawu cech diagnostycznych.

Wybrany do dalszej analizy współczynnik reprodukcji brutto budowany na podstawie współczynników płodności i tablic wymieralności informuje dodatkowo, w jakim stopniu generacja matek zostanie zastąpiona przez populację córek przy niezmiennych warunkach płodności i braku umieralności.

W 2010 roku w województwie dolnośląskim współczynnik reprodukcji brutto wyniósł 0,628 (wobec 0,596 w 2007 roku i 0,548 w 2004 roku). Przy założeniu stałego wzorca płodności z danego roku, średnio na każde 1000 kobiet w wieku rozrodczym przypadało w 2010 r. w województwie 628 żywo urodzonych córek, tj. o 80 córek więcej niż 6 lat wcześniej. Przy niezmiennych warunkach płodności i braku umieralności generacja matek zostałaby zastąpiona przez znacznie mniej licznieszą populację córek – mniej o 37,2% (w 2004 roku – 45,2%).

Surowy współczynnik zgonów (umieralność), czyli liczba zarejestrowanych w danym roku zgonów na 1000 ludności, ukształtował się w 2010 roku na poziomie 10,3‰. W przypadku województwa dolnośląskiego rok 2010 roku był pierwszym od wielu lat, w którym wystąpił nieznaczny spadek liczby zgonów, jednakże nadal wartość współczynnika zgonów była wyższa niż w 2004 roku, w którym osiągała poziom 9,8‰. Warto tu dodać, iż pomimo zmniejszenia się liczby zgonów, podobnie jak w latach wcześniejszych, nadal utrzymała się nadwyżka zgonów nad urodzeniami (przyrost naturalny był ujemny).

Częstkowy miernik w aspekcie ruchu naturalnego określający, na podstawie przedstawionych powyżej wskaźników, syntetyczną ocenę poziomu konkurencyjności powiatów przyjmował w 2010 roku wartości od 0,9 do 9,2 pkt. W badanych latach wzrosła maksymalna wartość miernika oraz nieznacznie zmniejszyła się minimalna, co w konsekwencji spowodowało niewielkie zwiększenie dystansu między skrajnymi powiatami oraz niewielkie zwiększenie stopnia zróżnicowania – z 37,4% w 2004 roku do 37,7% w 2007 roku i do 41,6% w 2010 roku.

Najwyższe wartości miernika odnotowano w powiatach: głogowskim, wrocławskim i polkowickim, a najniższe w: kłodzkim, ząbkowickim i Jeleniej Górze. Dystans między powiatem kłodzkim, plasującym się na ostatnim miejscu, a powiatem głogowskim wynosił 8,3 pkt. (w 2004 roku dystans między skrajnymi powiatami wynosił 6,2 pkt.).

W tabeli 1(4) przedstawiono uszeregowanie powiatów według 4 grup poziomu konkurencyjności.

Tabl. 1(4). Powiaty i ich lokaty według poziomu wartości cząstkowego miernika rozwoju w aspekcie ruch naturalny/reprodukcja ludności

2004		2010	
I. wysoki poziom konkurencyjności			
1. lubiński	5. głogowski	1. głogowski	5. górowski
2. górowski	6. oleśnicki	2. wrocławski	6. oleśnicki
3. polkowicki	7. oławski	3. polkowicki	7. oławski
4. milicki	8. trzebnicki	4. lubiński	
II. średni poziom konkurencyjności			
9. jaworski	13. strzebiński	8. milicki	12. jaworski
10. wrocławski	14. świdnicki	9. złotoryjski	13. trzebnicki
11. złotoryjski	15. średzki	10. średzki	14. strzebiński
12. lubański		11. bolesławiecki	15. legnicki
III. niski poziom konkurencyjności			
16. bolesławiecki	20. dzierzoniowski	16. m. Legnica	20. m. Wrocław
17. jeleniogórski	21. m. Legnica	17. zgorzelecki	21. świdnicki
18. legnicki	22. wołowski	18. lubański	22. kamiennogórski
19. kamiennogórski		19. wołowski	23. dzierzoniowski
IV. bardzo niski poziom konkurencyjności			
23. lwówecki	27. m. Wrocław	24. lwówecki	28. ząbkowicki
24. zgorzelecki	28. m. Jelenia Góra	25. jeleniogórski	29. kłodzki
25. ząbkowicki	29. wałbrzyski	26. wałbrzyski	
26. kłodzki		27. m. Jelenia Góra	

W 2010 roku grupę I-szą, o wysokim poziomie wartości miernika, w aspekcie ruchu naturalnego stanowiło 7 powiatów, w tym 4 sąsiadujące ze sobą, leżące w północnej części województwa, tj.: głogowski, polkowicki, lubiński i górowski oraz 3 powiaty z podregionu wrocławskiego, również sąsiadujące ze sobą, położone na wschód od Wrocławia, tj.: wrocławski, oleśnicki i oławski. Powiaty z grupy I-szej odznaczały się relatywnie najniższym natężeniem umieralności oraz najwyższymi wartościami współczynnika reprodukcji brutto.

Szczególnie wyróżnić można powiaty głogowski i wrocławski, w przypadku których surowy współczynnik zgonów wyniósł odpowiednio 7,6 oraz 8,3 (wobec 10,3w województwie). Współczynnik reprodukcji brutto kształtował się w tych powiatach odpowiednio na poziomie 0,770 (powiat głogowski) i 0,738 (powiat wrocławski) przy przeciętnej w województwie wynoszącej

0,628. Zatem, przy założeniu, że kobiety będą rodzić z taką częstością, jaką charakteryzują się wszystkie kobiety rodzące w badanym roku, w powiecie głogowskim generacja matek zostałaby średnio zastąpiona przez populację córek o 23,0% mniej liczną niż w przypadku matek oraz w powiecie wrocławskim – przez populację córek o 26,4% mniejszą (tj. odpowiednio o 14,3 pkt. oraz 11,1 pkt. mniej liczną niż przeciętnie w województwie).

W porównaniu do lat wcześniejszych skład I-szej grupy nie uległ zasadniczym zmianom, a takie powiaty jak: głogowski, polkowicki, lubiński, górowski, oleśnicki i oławski konsekwentnie, w każdym badanym roku, należały do grupy reprezentującej wysoki poziom konkurencyjności.

Najmniej liczna grupa IV-ta, o bardzo niskim poziomie, objęła pas przygranicznych powiatów w południowej części województwa (kłodzki, ząbkowicki, wałbrzyski, jeleniogórski, Jelenią Górę, lwówecki). Cechą wspólną tej grupy powiatów było relatywnie wysokie natężenie umieralności oraz niski poziom reprodukcji brutto. I tak, w 2010 roku w powiatach kłodzkim i ząbkowickim na 1000 ludności przypadło średnio po 12 zgonów. Ponadto, w powiatach tych, przy przyjęciu niezmiennych z 2010 roku cząstkowych współczynników płodności, generacja matek zostałaby średnio zastąpiona przez populację córek stanowiącą około ½ obecnej populacji matek.

Pod względem dynamiki miernika rozwoju w aspekcie ruchu naturalnego powiaty odznaczały się znacznym zróżnicowaniem. W 12 powiatach wystąpił wzrost wartości miernika, szczególnie znaczący i świadczący o korzystnych zmianach demograficznych w porównaniu do 2004 roku miał miejsce w powiatach: wrocławskim, Wrocławiu, zgorzeleckim i wołowskim. W jednostkach tych zmniejszeniu uległa umieralność (albo osiągnęła poziom porównywalny z 2004 rokiem), a zwiększeniu poziom reprodukcji brutto.

Spadek wartości cząstkowego miernika odnotowano w 17 powiatach, w których relatywnie pogorszeniu uległa sytuacja w aspekcie ruchu naturalnego, w tym szczególnie w powiatach: kłodzkim, ząbkowickim, jeleniogórskim oraz trzebnickim (spadek wartości współczynnika reprodukcji brutto).

Zmiany wartości miernika syntetycznego znalazły odzworowanie w usytuowaniu powiatów w rankingu. Najwyższy awans odnotował powiat wrocławski – z 10. lokaty w 2004 roku na 8. – w 2007 roku i następnie na 2. – w 2010 roku (w relacji do 2004 roku awans aż o 8 pozycji). Ponadto, znacząco poprawiły swoją odległą pozycję z 2004 roku takie powiaty jak: Wrocław i zgorzelecki (awans o 6 lokat) oraz Legnica, średzki i bolesławiecki (awans o 5 lokat). Najbardziej obniżyły swoje rangi, pogłębiając dystans do jednostek plasujących się na pierwszych lokatach: jeleniogórski (spadek o 8 lokat), świdnicki (spadek o 7 lokat) oraz lubański (spadek o 7 lokat), natomiast 3 powiaty (oleśnicki, oławski i polkowicki) plasowały się w 2010 roku na takich samych miejscach jak 6 lat wcześniej.

Ruch wędrownicowy

Kolejnym czynnikiem determinującym potencjał demograficzny jest ruch wędrownicowy (migracje), rozumiany jako przemieszczanie się ludności związane ze zmianą stałego miejsca zamieszkania lub miejsca czasowego pobytu. Ruch wędrownicowy, obok ruchu naturalnego,

wpływa bezpośrednio na stan liczebny zasobów ludnościowych, powodując względnie trwałe zwiększenie lub zmniejszenie liczebności populacji, bądź też zmianę jej rozmieszczenia, a ponadto wpływa na zmiany w strukturze społeczno-ekonomicznej ludności.

Szczególnie duże znaczenie w analizach procesów demograficznych ma saldo ruchu wędrownego (migracja netto), stanowiące różnicę między liczbą osób, które przybyły do powiatu na stałe a liczbą osób, które wyjechały. Monitoring migracji netto umożliwia identyfikację obszarów wyludniających się, o znaczącym odpływie migracyjnym. Dodatnie saldo ruchu wędrownego może świadczyć o atrakcyjności danej jednostki terytorialnej, szerokim dostępem do rozmaitych usług, czy też rozwiniętej infrastrukturze społecznej, dobrej sytuacji na rynku pracy. Wielkość i kierunek migracji oraz ich natężenie zależą od wielu przyczyn, wśród których najczęściej wymienia się przyczyny o charakterze ekonomicznym (np. podjęcie pracy, poprawa sytuacji materialnej). Znaczącą współcześnie formą migracji są przepływy młodzieży w celu odbycia studiów wyższych. Elastyczny rynek pracy wymaga mobilności przestrzennej – gotowości i możliwości podejmowania pracy poza miejscem zamieszkania. O przestrzennej mobilności świadczyć może obrót migracji wewnętrznych (ruchliwość ludności).

Do analiz stanu i struktury zasobów ludnościowych, w szczególności w kontekście uwarunkowań sytuacji na rynku pracy w danym regionie znaczenie ma odpływ ludności za granicę, którego wzrost świadczyć może o pogorszeniu się warunków życia, o niedopasowaniu strukturalnym popytu i podaży na rynku pracy danej jednostki terytorialnej czy o trudnej sytuacji absolwentów wchodzących na rynek pracy. Selektywny charakter migracji zagranicznych może skutkować odpływem z regionu wykwalifikowanej siły roboczej oraz ludności w wieku mobilnym.

Podstawę wyznaczenia wartości miernika cząstkowego, opisującego sytuację powiatów w aspekcie ruchu wędrownego stanowiły wskaźniki charakteryzujące natężenie odpływu migracyjnego, saldo ruchu wędrownego oraz ruchliwość przestrzenną – obrót migracji wewnętrznych w przeliczeniu na liczbę ludności. Od dwóch lat w województwie dolnośląskim występuje dodatnie saldo migracji na pobyt stały, co oznacza, że liczba zameldowanych na pobyt stały w ciągu roku – napływ (z innych województw i zagranicy) przekraczała liczbę osób wymeldowanych z pobytu stałego w tym okresie – odpływ (do innych województw i za granicę). W 2010 roku w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców saldo migracji na pobyt stały kształtowało się na poziomie 5 osób nadwyżki zameldowań na pobyt stały nad liczbą wymeldowań z pobytu stałego. Natomiast w 2007 roku, podobnie jak i w 2004 roku, saldo miało ujemną wartość – wystąpił ubytek ludności z tytułu migracji – w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców nadwyżka wymeldowań z pobytu stałego nad liczbą zameldowań na pobyt stały wynosiła w tych latach po 5 osób⁵.

⁵ W analizowanym okresie 2004-2010 najwyższym ujemnym saldem migracji stałej (najwyższym ubytkiem ludności z tytułu migracji stałej) charakteryzował się 2006 r. – minus 12,6 w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców.

W związku z tym, że w każdym roku w badanym okresie napływ imigrantów do województwa był niższy niż odpływ za granicę, saldo migracji zagranicznych było ujemne – w 2010 roku minus 1 w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców (wobec minus 7 w 2007 roku oraz minus 2 w 2004 roku). W 2010 r. w porównaniu do pierwszych lat po wejściu Polski do Unii Europejskiej, w województwie dolnośląskim, podobnie jak w skali całego kraju, nasilenie emigracji zagranicznej ulegało znacznemu zmniejszeniu – na 10 tys. ludności przypadało 7 emigrantów (w 2007 r. – 13 emigrantów, a w 2004 r. – 5 emigrantów).

Otrzymane wartości mierników rozwoju w aspekcie ruchu wędrownego na bazie wspomnianych wskaźników diagnostycznych wskazują, że zarówno w 2010 roku, jak i w latach 2007 i 2004 najbardziej atrakcyjnymi regionami dla migrantów były powiaty sąsiadujące z Wrocławiem (wrocławski, trzebnicki i średzki). Najniższe noty w tym aspekcie uzyskała Jelenia Góra. Odległe miejsca przypadły powiatom zgorzeleckiemu i lubińskiemu.

W porównaniu do poprzednich lat dystans między powiatem, plasującym się na ostatnim miejscu (Jelenią Górą), a przodującym w rankingu (powiatem wrocławskim) zmniejszył się i w 2010 roku wynosił 6,5 pkt. (w 2007 roku – 7,4 pkt., w 2004 roku – 7,2 pkt.).

Tabl. 1(5). Powiaty i ich lokaty według poziomu wartości cząstkowego miernika rozwoju w aspekcie ruchu wędrownego

2004		2010	
I. wysoki poziom konkurencyjności			
1. wrocławski	5. złotoryjski	1. wrocławski	5. milicki
2. trzebnicki	6. oleśnicki	2. trzebnicki	6. jaworski
3. średzki	7. lwówecki	3. średzki	7. bolesławiecki
4. milicki		4. oławski	
II. średni poziom konkurencyjności			
8. wołowski	13. strzebiński	8. oleśnicki	13. złotoryjski
9. dzierzoniowski	14. ząbkowicki	9. wołowski	
10. świdnicki	15. kłodzki	10. świdnicki	
11. górowski	16. m. Wrocław	11. legnicki	
12. legnicki	17. bolesławiecki	12. górowski	
III. niski poziom konkurencyjności			
18. jeleniogórski	24. m. Legnica	14. jeleniogórski	20. kłodzki
19. oławski		15. głogowski	21. kamiennogórski
20. wałbrzyski		16. polkowicki	22. m. Wrocław
21. jaworski		17. dzierzoniowski	23. m. Legnica
22. polkowicki		18. strzebiński	24. wałbrzyski
23. lubański		19. lwówecki	
IV. bardzo niski poziom konkurencyjności			
25. zgorzelecki	28. lubiński	25. ząbkowicki	28. zgorzelecki
26. kamiennogórski	29. m. Jelenia Góra	26. lubański	29. m. Jelenia Góra
27. głogowski		27. lubiński	

Wśród powiatów reprezentujących grupę I-szą, o wysokim poziomie konkurencyjności, zarówno w 2010 roku jak i 6 lat wcześniej, znajdowały się powiaty: wrocławski, trzebnicki średzki i milicki. Powiaty te cechowała trwała przewaga konkurencyjna. Cechą charakterystyczną powiatów tej grupy (wrocławskiego, trzebnickiego i średzkiego) o wysokim poziomie miernika były wysokie współczynniki dodatniego salda ruchu migracyjnego, na który wpływ miał duży napływ ludności spoza powiatów, szczególnie znaczny napływ migracyjny z położonego w sąsiedztwie Wrocławia (rozwój strefy podmiejskiej, tzw. zjawisko suburbanizacji). Warto dodać, iż we Wrocławiu pomimo znacznego odpływu ludności, utrzymała się nadwyżka zameldowań na pobyt stały nad wymeldowaniami z pobytu stałego. Ponadto, w powiatach tych rejestrowano słaby odpływ za granicę oraz znaczącą ruchliwość przestrzenną. Szczególnie wyróżniał się tu powiat wrocławski, w którym w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców, w każdym roku, wystąpiła najwyższa wartość salda migracji (w 2010 roku – 236 osób nadwyżki migracyjnej) i najwyższa wartość współczynnika ruchliwości przestrzennej – 477 osoby wędrujące, tj. łącznie wyjeżdżające i przyjeżdżające oraz niewielka wartość współczynnika odpływu za granicę (3 emigrantów).

Ostatnia, IV-ta grupa, o bardzo niskim poziomie konkurencyjności liczyła w 2010 roku tylko 5 powiatów, tj.: Jelenia Góra, zgorzelecki, lubiński, lubański oraz ząbkowicki. W porównaniu do lat wcześniejszych, skład i liczebność IV-tej grupy ulegał dosyć dużym zmianom. Powiatami niezmiennie zachowującymi bardzo niski poziom konkurencyjności były Jelenia Góra, zgorzelecki i lubiński. Grupa ta obejmowała powiaty, dla których rejestrowano najniższe (ujemne) saldo ruchów migracyjnych oraz relatywnie znaczne natężenie ruchu emigracyjnego. Niskie wartości salda migracji były wynikiem, np. w przypadku Jeleniej Góry czy powiatu zgorzeleckiego wysokiego odpływu migracyjnego do innych powiatów (lub za granicę) oraz niskiego napływu migracyjnego, nie rekompensującego odpływu. W 2010 roku w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców saldo migracji kształtowało się w Jeleniej Górze i powiecie zgorzeleckim na poziomie odpowiednio minus 44 i 26 osób, a odpływ za granicę na poziomie 13 i 16 emigrantów.

Analizując lata 2004-2010 stwierdzono, iż wzrost wartości miernika świadczący o relatywnie korzystnych zmianach wystąpił w 11 powiatach, a spadek – w 13 powiatach. W przypadku trzech powiatów (wrocławskiego, wałbrzyskiego i świdnickiego) wartości miernika utrzymały się na zbliżonym poziomie.

Zmiany wartości miernika cząstkowego znalazły odzwierciedlenie w zmianach lokat w rankingu powiatów. Dystans do lidera w największym stopniu zmniejszyły powiaty: olawski i jaworski (awans o 15 lokat) oraz głogowski i bolesławiecki (odpowiednio awans o 12 i 10 lokat), w których nastąpiła zdecydowana poprawa w zakresie odpływu ludności, w tym za granicę.

Największe spadki lokat wystąpiły w powiatach: lwóweckim (w dół o 12 lokat), ząbkowickim (o 11 lokat) oraz dzierzoniowskim i złotoryjskim (po 8 lokat). W powiatach tych zwiększeniu uległo w latach 2004-2010 natężenie odpływu ludności, szczególnie natężenie ruchów emigracyjnych.

Podsumowanie

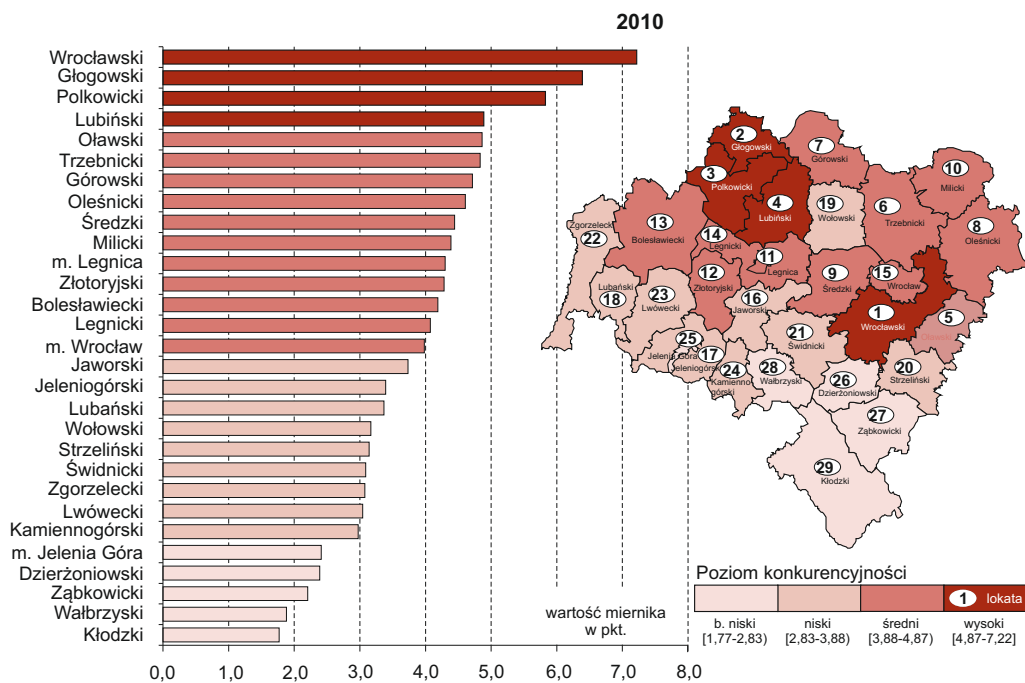
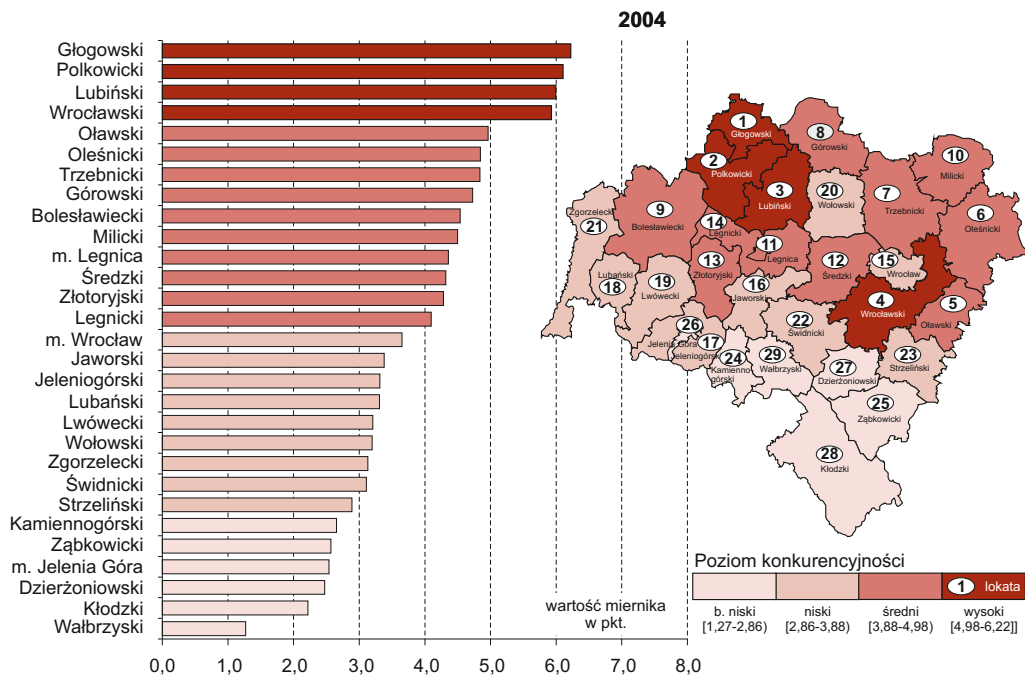
Na wartość miernika rozwoju potencjału demograficznego powiatów wpływ miały wartości wskaźników dotyczące stanu i rozmieszczenia ludności, struktury ludności, ruchu naturalnego oraz ruchu wędrownego. W każdej z wymienionych składowych lokaty powiatów kształtowały się odmiennie, różne też były, pod względem liczebności i składu. Najbardziej zróżnicowane były powiaty pod względem struktury ludności, stanu i rozmieszczenia ludności, a najmniej pod względem ruchu wędrownego.

W efekcie, zdecydowaną większość powiatów cechowało zróżnicowanie w ramach poszczególnych aspektów w obszarze potencjału demograficznego. Szczególnie największe zróżnicowanie zajmowanych lokat (pozycji konkurencyjności) odnotowano w przypadku Wrocławia, Jeleniej Góry i powiatu wałbrzyskiego. Dobrą stroną tych jednostek były wysokie noty (korzystna sytuacja) pod względem stanu i rozmieszczenia ludności, natomiast słabą – bardzo niskie lokaty (niekorzystna sytuacja) pod względem struktury ludności. Konkurencyjność kształtowała się na porównywalnym poziomie, głównie w przypadku powiatu wrocławskiego i ząbkowickiego, przy czym dla powiatu wrocławskiego odnotowano wysokie noty i wysoki poziom konkurencyjności pod względem każdego aspektu (bardzo korzystna sytuacja demograficzna), natomiast dla powiatu ząbkowickiego – odległe pozycje w rankingu oraz niski i bardzo niski poziom konkurencyjności wszystkich aspektów (niekorzystna sytuacja demograficzna w każdym aspekcie).

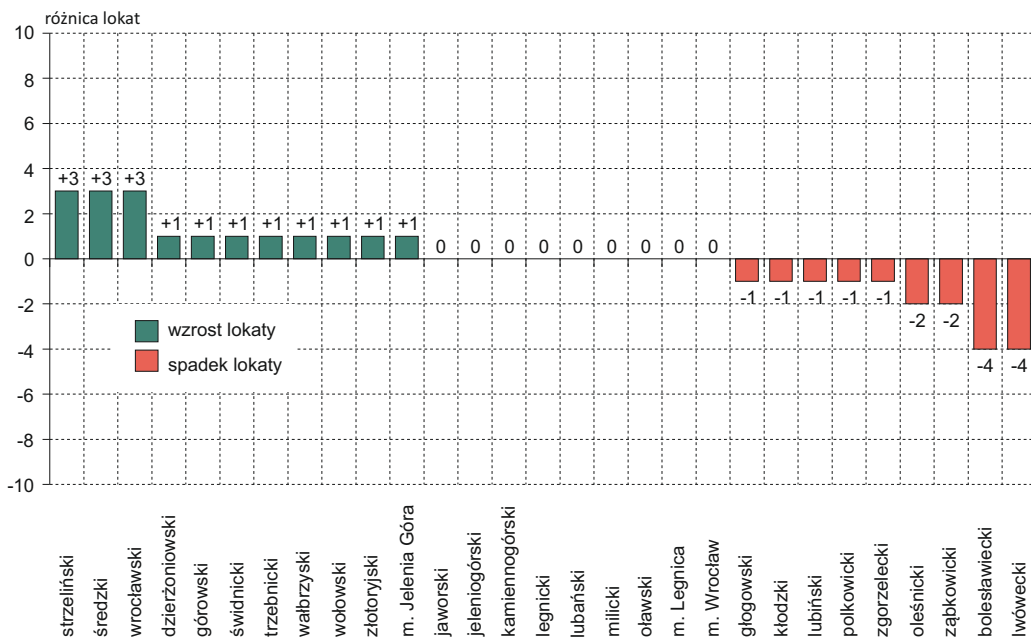
W analizowanym przedziale czasowym 2004-2010 zakres wartości cząstkowych mierników stanu i rozmieszczenia ludności nie ulegał w czasie wielkim zmianom, w konsekwencji utrzymywał się na porównywalnym poziomie dystans konkurencyjny między powiatem znajdującym się na miejscu pierwszym i ostatnim. Natomiast zakres wartości mierników ruchu naturalnego uległ niewielkiemu wydłużeniu w wyniku wzrostu maksymalnej wartości miernika oraz niewielkiego spadku minimalnej wartości – zwiększyła się dysproporcja między powiatami pod względem relatywnej sytuacji w tym aspekcie. Odmiennie przemiany demograficzne wystąpiły pod względem ruchu wędrownego – zakres wartości mierników rozwoju uległ niewielkiemu zmniejszeniu, tj. skrócił się nieznacznie dystans konkurencyjny.

Odnotowano zróżnicowaną dynamikę mierników cząstkowych, co znalazło odzwierciedlenie w zmianach lokat w rankingu powiatów. W wyniku relatywnie korzystnych przemian demograficznych niektóre powiaty odnotowały znaczący awans w rankingu (np. wrocławski), bądź znacząco poprawiły swoją odległą pozycję (np. jaworski), a inne obniżyły swoje lokaty (np. Iwówecki i ząbkowicki), pogłębiając dystans do jednostek plasujących się na pierwszych lokatach.

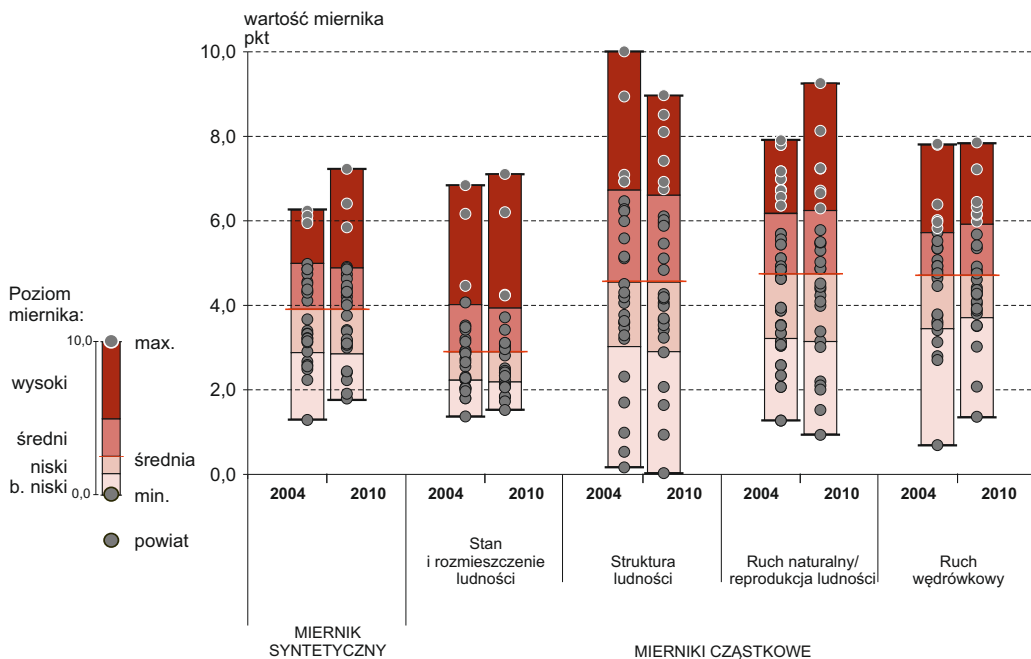
Wykres 1. Powiaty według grup poziomu wartości miernika syntetycznego (poziomu konkurencyjności) w obszarze potencjału demograficznego

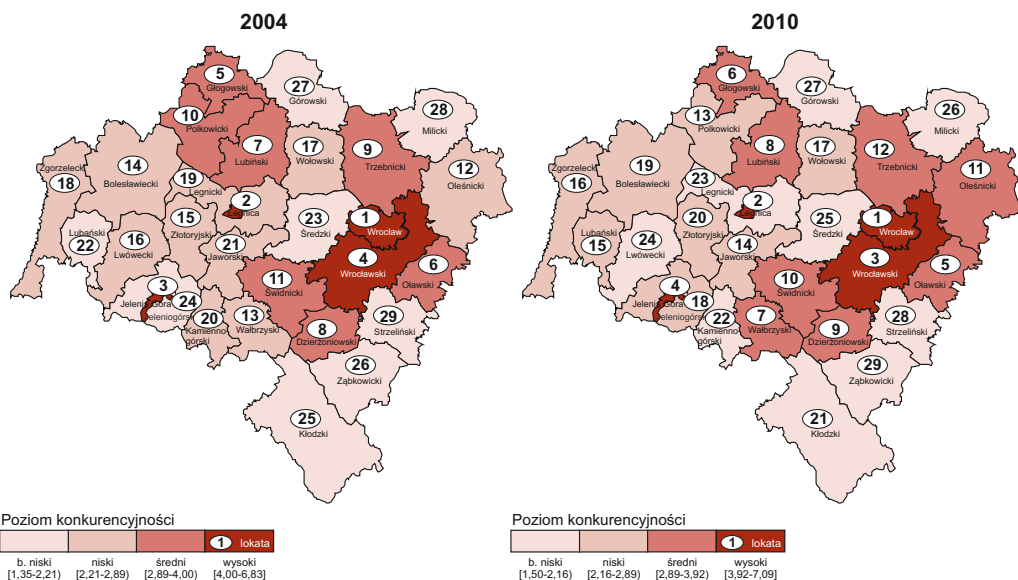
Wykres 2. Różnica zajmowanych lokat pod względem wartości miernika syntetycznego w obszarze potencjał demograficzny według powiatów (2010 rok w porównaniu do 2004 roku)

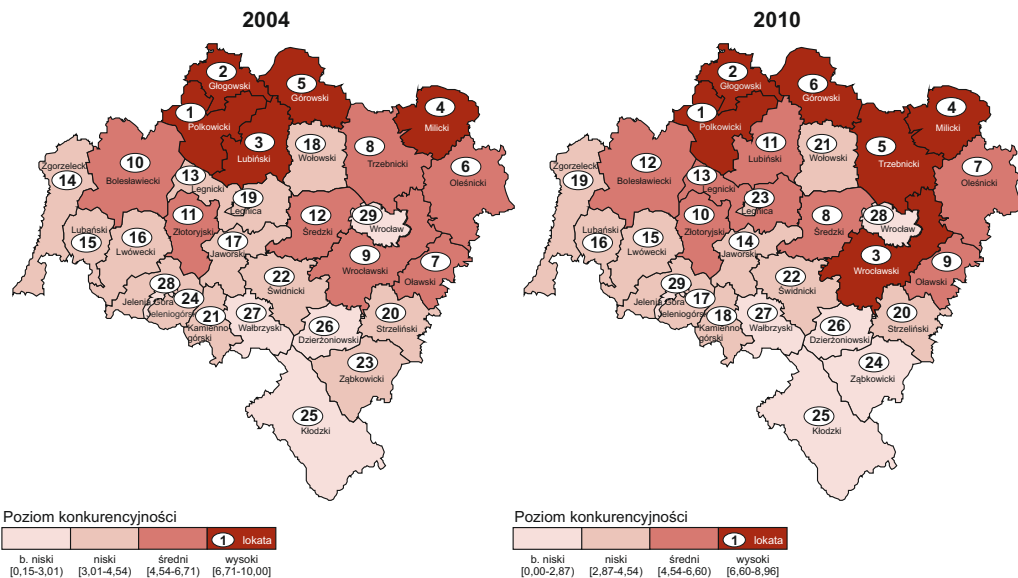
Wykres 3. Zróznicowanie powiatów według wartości miernika syntetycznego w obszarze potencjał demograficzny oraz częściowych mierników badanych aspektów

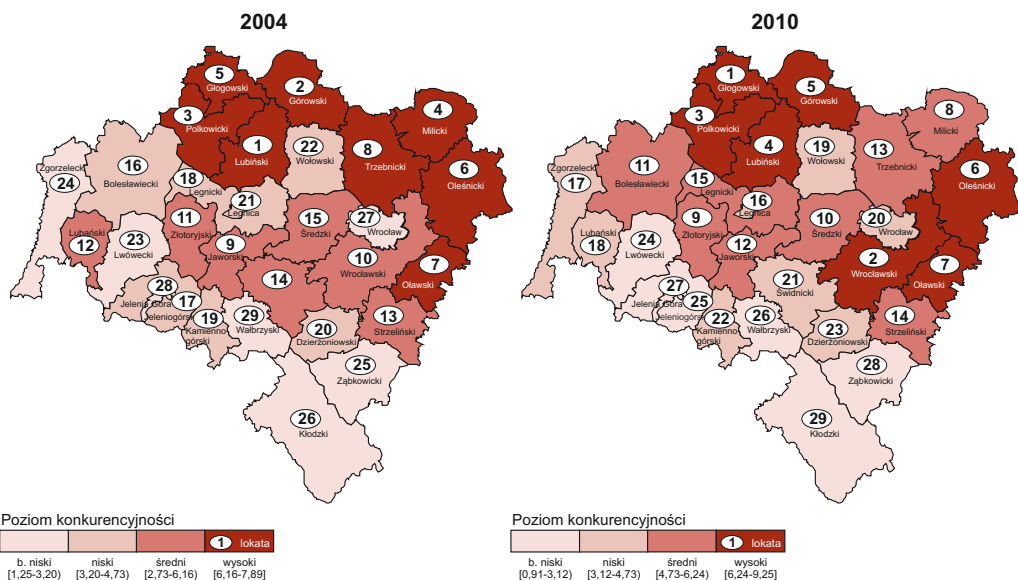
Wykres 4. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie stan i rozmieszczenie ludności

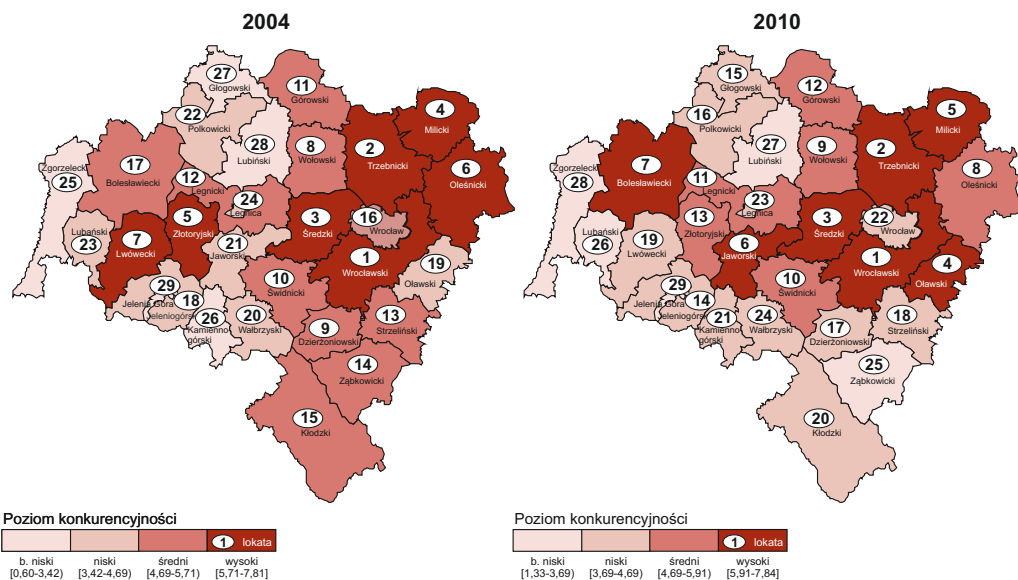
Wykres 5. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie struktura ludności

Wykres 6. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie ruch naturalny/reprodukcja ludności

Wykres 7. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie ruch wędrowski

2. KAPITAŁ INTELEKTUALNY I SPOŁECZNY

Kapitałem intelektualnym określa się zdobytą wiedzę fachową, doświadczenie i umiejętności. Jego wielkość determinowana jest dostępem do edukacji i poziomem kształcenia, stwarzaniem warunków do rozwoju umiejętności i zgłębiania wiedzy specjalistycznej. Kapitał społeczny odnosi się natomiast do cech społecznego zorganizowania, takich jak tworzenie relacji i zaufania oraz norm społecznych. Ułatwiają one koordynację działań i współpracę w celu osiągnięcia obopólnych korzyści. Partycypacja ludności w rozwiązywaniu problemów społecznych (np. walki z ubóstwem) jest wyznacznikiem społeczeństwa obywatelskiego. Kapitał intelektualny i społeczny jest czynnikiem napędzającym rozwój społeczno-gospodarczy. Wywiera istotny wpływ na kształtowanie się dobrobytu społecznego, tj. poprawę jakości życia i wyrównywanie dysproporcji społecznych. Oszacowanie poziomu zasobów kapitału intelektualnego i społecznego nie jest zadaniem łatwym, ponieważ mają one charakter wieloaspektowy i trudno mierzalny. Badanie prowadzone na podstawie danych statystycznych ma charakter ilościowy i dotyczy w szczególności dostępności, a nie jakości tych zasobów. W opisie tego obszaru uwzględniono zestaw wskaźników, które zgrupowano w cztery aspekty, tj. efektywność kształcenia, nauka języków obcych, kapitał społeczny i kondycja zdrowotna społeczeństwa.

Miernik syntetyczny, obrazujący ogólną sytuację powiatów w obszarze kapitału intelektualnego i społecznego, wyznaczony dla lat 2004, 2007 i 2010, przyjmował wartości od 3,1 do 7,1 pkt. Poziom zróżnicowania powiatów można określić jako umiarkowany (współczynnik zmienności przyjmował wartości z przedziału 15,0% – 17,6%).

Wartości miernika syntetycznego stanowiły podstawę wyodrębnienia grup powiatów o zbliżonej sytuacji w zakresie kapitału intelektualnego i społecznego – tabl. 2(1). Pierwszą lokatę w rankingu rozpatrywanych lat zajmowało miasto Wrocław. Wykazało ono przewagę nad pozostałymi powiatami – miernik przyjmował wartości przewyższające o około 1 pkt. powiat usytuowany na drugiej pozycji. Wrocław jako jedyny konsekwentnie należał do I-szej grupy, reprezentującej wysoki poziom konkurencyjności. Należy zauważyć, że o ile w 2004 roku najkorzystniejszą sytuację wykazały zdecydowanie powiaty grodzkie, to w kolejnych rozpatrywanych latach nie była ona już tak jednoznaczna, m. Legnica i m. Jelenia Góra wykazywały zmienny poziom rozwoju kapitału intelektualnego i społecznego. W ostatniej grupie, o bardzo niskim poziomie konkurencyjności, odnotowano umiarkowane zmiany w rankingu powiatów w badanych latach. We wszystkich badanych latach do tej grupy należały powiaty polkowicki, górowski, wałbrzyski i oleśnicki, przy czym powiat polkowicki zajmował ostatnią pozycję w 2004 roku i 2010 roku, a powiat górowski w 2007 roku. Dystans tych czterech powiatów do pozostałych jednostek z grupy był niewielki, co oznacza, że sytuacja tej grupy była w zasadzie wyrównana, z tym, że powiaty dolnośląski i wałbrzyski notowały stopniowy spadek wartości miernika.

W badanych latach powiaty cechowały się zróżnicowanym kierunkiem oraz dynamiką zmian wartości miernika (wykres 8). Pozytywne zmiany, w największym zakresie, cechowały

powiat wrocławski, w którym następował sukcesywny wzrost wartości miernika we wszystkich badanych latach. W 2010 jego wartość była o 1,3 pkt. wyższa niż w 2004 roku, przy czym największy przyrost (1,0 pkt.) zaobserwowano w 2007 w stosunku do 2004 roku.

Tabl. 2(1). Powiaty i ich lokaty według poziomu wartości syntetycznego miernika rozwoju w obszarze kapitał intelektualny i społeczny

2004		2010	
I. wysoki poziom konkurencyjności			
1. m. Wrocław	5. ząbkowicki	1. m. Wrocław	5. m. Legnica
2. m. Legnica		2. wrocławski	6. kłodzki
3. m. Jelenia Góra		3. wołowski	7. oławski
4. lubiński		4. kamiennogórski	
II. średni poziom konkurencyjności			
6. kamiennogórski	11. kłodzki	8. dzierzoniowski	13. ząbkowicki
7. strzeliński	12. wrocławski	9. m. Jelenia Góra	14. trzebnicki
8. oławski	13. trzebnicki	10. średzki	15. bolesławiecki
9. świdnicki		11. jeleniogórski	16. świdnicki
10. głogowski		12. lubiński	
III. niski poziom konkurencyjności			
14. jaworski	18. dzierzoniowski	17. zgorzelecki	21. milicki
15. zgorzelecki	19. legnicki	18. legnicki	22. głogowski
16. wołowski	20. jeleniogórski	19. złotoryjski	23. lubański
17. średzki		20. lwówecki	24. jaworski
IV. bardzo niski poziom konkurencyjności			
21. złotoryjski	26. oleśnicki	25. górowski	
22. górowski	27. lubański	26. wałbrzyski	
23. milicki	28. lwówecki	27. oleśnicki	
24. bolesławiecki	29. polkowicki	28. strzeliński	
25. wałbrzyski		29. polkowicki	

Sukcesywny i znaczny wzrost wartości miernika (w 2010 wzrost o 1,0 pkt. w stosunku do 2004 roku) oraz lokat w rankingu dotyczył także powiatu wołowskiego (w 2004 – 16. lokata, w 2007 – 12. lokata, w 2010 – 3. lokata). Tendencją wzrostową (zarówno w zakresie wartości miernika, jak i uzyskiwanych lokat), choć wolniejszym tempem zmian, wykazały się także powiaty: bolesławiecki, dzierzoniowski, kłodzki i jeleniogórski. W tych powiatach miernik w 2010 osiągnął wartości wyższe o 0,5 pkt. w stosunku do 2004 roku.

Największy i sukcesywny regres cechował powiat strzeliński, dla którego miernik w 2010 roku osiągnął wartość o prawie 2 pkt. niższą niż w 2004 roku. Spadek wartości miernika oraz zmiany w niepożądanym kierunku cechowały powiaty jaworski, m. Jelenią Górę, lubiński, wałbrzyski i oleśnicki. Większość powiatów wykazało jednak nierównomierne zmiany, tj. fluktuacje wartości miernika. Relatywnie duży spadek wartości miernika w 2007 roku

w stosunku do 2004 roku i dosyć wysoki wzrost wartości w 2010 roku cechował powiaty górowski, m. Legnicę, trzebnicki, ząbkowicki i złotoryjski. Odwrotna sytuacja miała miejsce szczególnie w powiatach: oławskim, polkowickim, świdnickim i średzkim.

Zmiany wartości miernika syntetycznego znalazły odzworowanie w usytuowaniu powiatów w rankingu (wykres 9). Swoją pozycję w badanych latach poprawiał powiat wołowski (w sumie awans o 13 lokat w 2010 w stosunku do 2004 roku). Podobna sytuacja cechowała powiaty wrocławski i dzierzoniowski, które poprawiły swoje pozycje w relacji do 2004 roku o 10 lokat. Dosyć duże, wzrosty cechowały także powiaty jeleniogórski i bolesławiecki (awans o 9 lokat).

Największy spadek w rankingu zaobserwowano w powiecie strzelińskim (21 lokat w dół w 2010 w stosunku do 2004 roku, z tym że największa zmiana dotyczyła 2007 roku (spadek o 20 lokat w stosunku do 2004 roku). Swoje lokaty sukcesywnie obniżały również powiaty głogowski, jaworski, lubiński i m. Jelenia Góra (spadek w 2010 o odpowiednio 12, 10, 8 i 6 lokat w stosunku do 2004 roku). Zróznicowanie sytuacji powiatów, w obszarze kapitał społeczny i intelektualny, z wyszczególnieniem aspektów go opisujących przedstawiono na wykresie 10.

Efektywność kształcenia

Efektywność kształcenia jest pojęciem szerokim i trudno mierzalnym. Obejmuje dostęp do edukacji i powszechność nauczania, zakres i jakość kształcenia oraz poziom zdobytej wiedzy i umiejętności. Wśród mierników rzucających pewne światło na sytuację w tym zakresie można wskazać wyniki egzaminów gimnazjalnych, które rozpatrywano w części humanistycznej oraz matematyczno-przyrodniczej, a także zdawalność matur w liceach ogólnokształcących, którą wyrażono jako odsetek uczniów, którzy nie zdali egzaminu dojrzałości.

Zgodnie z przyjętą metodologią, wskaźnik charakteryzujący zdawalność matur, podobnie jak wyniki testów egzaminacyjnych gimnazjalnych, odnoszące się do lokalizacji szkoły w danej jednostce terytorialnej, świadczą o efektach nauczania, a nie o poziomie wiedzy młodzieży z danego terytorium. Powiat, na terenie którego infrastruktura społeczna w zakresie edukacji świadczy usługi o wyższym poziomie jakości (gwarantuje lepsze efekty nauczania) jest atrakcyjniejszy i konkurencyjny w stosunku do powiatu, z którego uczniowie dojeżdżają do szkoły.

Na podstawie przyjętego zestawu wskaźników diagnostycznych charakteryzujących efektywność kształcenia wyznaczono dla każdego powiatu wartość miernika cząstkowego. Na przestrzeni lat 2004, 2007 i 2010 przyjmował on wartości z przedziału od 1,1 do 9,0 pkt., przy czym dla większości powiatów nie przekraczał 6 pkt.

We wszystkich rozpatrywanych latach na pierwszym miejscu utrzymywało się miasto Wrocław. W każdym roku wartości miernika syntetycznego przekraczały 8 pkt., co dawało co najmniej 2 punktową przewagę w stosunku do powiatu usytuowanego na drugiej pozycji. Było ono zatem

zdecydowanym liderem w zakresie efektywności kształcenia. Jego przewaga wynikała przede wszystkim z najwyższej w województwie średniej wyników uzyskiwanych z egzaminów gimnazjalnych – zarówno w części humanistycznej (powyżej 30 pkt.), jak i matematyczno-przyrodniczej (powyżej 28 pkt.), a także relatywnie niskiego odsetka osób, które nie zdały egzaminu maturalnego (w 2010 roku – 4,7%). Rozpatrując wyodrębnione grupy poziomu wartości miernika – tabl. 2(3), można zauważyć, że do grupy o wysokim poziomie konkurencyjności, oprócz Wrocławia, we wszystkich badanych latach należały także miasta Legnica i Jelenia Góra. Rozpatrując wartości miernika można zauważyć, że Legnica i Jelenia Góra nie odstawały znacząco od powiatów uplasowanych na nieco niższych pozycjach w rankingu. Nie istniała zatem wyraźna „przepaść” między miastami na prawach powiatu a pozostałymi powiatami w zakresie efektywności kształcenia. W ostatniej, IV-tej grupie odnotowano znacznie większe zmiany. W 2007 roku należała do niej 1/3 powiatów, a w 2010 roku już tylko 3 powiaty (w 2004 r. – 5 powiatów). Najmniej korzystną sytuację w aspekcie efektywności kształcenia w 2010 roku wykazał powiat strzeliński, w którym odnotowano wartość miernika cząstkowego na poziomie 1,1 (29. lokata). Dystans do lidera wynosił aż 8 pkt. Powiat ten cechował się w szczególności niską zdawalnością matur oraz słabymi wynikami z egzaminu gimnazjalnego w części matematyczno-przyrodniczej. Niską efektywnością kształcenia charakteryzowały się także powiaty jeleniogórski i polkowicki, które każdorazowo należały do grupy o najniższym poziomie konkurencyjności.

Największy postęp w 2010 roku w relacji do 2004 roku zaobserwowano w powiecie wrocławskim, w którym wystąpił ponad 70%-owy wzrost wartości miernika cząstkowego (z 2,6 pkt. do 4,5 pkt.). Wysoki wzrost (na poziomie 30%) wartości miernika odnotowały także powiaty złotoryjski, ząbkowicki i jeleniogórski, choć tendencją wzrostową cechowały się tylko dwie pierwsze jednostki. Wzrost wartości miernika choć w mniejszym stopniu notowały także powiaty kłodzki i legnicki oraz miasto Wrocław. Największą zmianę na niekorzyść zaobserwowano w powiecie strzelińskim, dla którego miernik przyjmował w 2004 roku wartość 3,6, w 2007 roku – 1,9, a w 2010 roku – 1,1 pkt. Od wzorca oddalały się także powiaty głogowski i lubiński. Znaczny spadek cechował również powiat polkowicki, a także jaworski.

Swoją pozycję w rankingu w 2010 roku w największym stopniu poprawił powiat wrocławski (awans o 15 pozycji). W porównaniu do 2004 roku awansowały także powiaty kłodzki i ząbkowicki – o 9 lokat. Znaczący spadek pozycji w relacji do 2004 r. dotyczył powiatu głogowskiego (14 lokat w dół), jaworskiego (12 lokat w dół) i strzelińskiego (11 lokat w dół).

Tabl. 2(3). Powiaty i ich lokaty według poziomu wartości cząstkowego miernika rozwoju w aspekcie efektywność kształcenia

2004		2010	
I. wysoki poziom konkurencyjności			
1. m. Wrocław		1. m. Wrocław	5. ząbkowicki
2. m. Jelenia Góra		2. m. Legnica	
3. m. Legnica		3. m. Jelenia Góra	
4. lubiński		4. oławski	
II. średni poziom konkurencyjności			
5. jaworski	10. dzierzoniowski	6. kamiennogórski	11. trzebnicki
6. bolesławiecki	11. głogowski	7. bolesławiecki	12. lubiński
7. oleśnicki	12. trzebnicki	8. legnicki	13. oleśnicki
8. kamiennogórski	13. świdnicki	9. dzierzoniowski	14. średzki
9. oławski		10. wrocławski	15. kłodzki
III. niski poziom konkurencyjności			
14. ząbkowicki	20. górowski	16. wołowski	22. milicki
15. wołowski	21. milicki	17. jaworski	23. złotoryjski
16. legnicki	22. wałbrzyski	18. świdnicki	24. lwówecki
17. zgorzelecki	23. lubański	19. wałbrzyski	25. głogowski
18. strzeliński	24. kłodzki	20. zgorzelecki	26. lubański
19. średzki		21. górowski	
IV. bardzo niski poziom konkurencyjności			
25. wrocławski	28. polkowicki	27. jeleniogórski	
26. lwówecki	29. jeleniogórski	28. polkowicki	
27. złotoryjski		29. strzeliński	

Bardzo duże fluktuacje cechowały w szczególności powiaty lubański (w 2007 roku – wzrost o 11 lokat, w 2010 roku – spadek o 14 lokat) i dzierzoniowski (w 2007 roku – spadek o 11 lokat, w 2010 roku – wzrost o 12 lokat). Znaczną stabilnością lokat, charakteryzował się powiat polkowicki usytuowany w końcówce rankingu (28. lokata).

Nauka języków obcych

Umiejętności lingwistyczne nabierają coraz większego znaczenia w dobie globalizacji, napływu kapitału zagranicznego i otwierania się rynków pracy. Szczególnie ważna jest edukacja w zakresie języków obcych na poziomie szkół podstawowych i gimnazjalnych, w których dzieci i młodzież nabywają podstawowych umiejętności językowych. Pogląd na sytuację w tym zakresie dają wskaźniki obrazujące liczbę uczniów szkół podstawowych oraz gimnazjalnych dla dzieci i młodzieży (bez szkół specjalnych) uczących się języka obcego (jako przedmiotu obowiązkowego lub dodatkowego) w relacji do ogólnej liczby w uczniów w szkole. Świadczą one o możliwości doksztalcenia się uczniów w zakresie języka obcego

w swojej szkole (podstawowej i gimnazjalnej). Oba wskaźniki stanowiły podstawę wyznaczenia wartości miernika cząstkowego, opisującego sytuację powiatów w tym aspekcie.

Poziom zróżnicowania wartości miernika był relatywnie wysoki i nie ulegał większym zmianom na przełomie rozpatrywanych lat (współczynnik zmienności przyjmował wartości od 31,9% do 35,5%). Wartości miernika w powiatach wahały się od 1,3 do 9,1 pkt. Przynależność powiatów do grup wartości miernika przedstawiono w tabl. 2(4).

Tabl. 2(4). Powiaty i ich lokaty według poziomu wartości cząstkowego miernika rozwoju w aspekcie nauka języków obcych

2004		2010	
I. wysoki poziom konkurencyjności			
1. strzeliński	5. kamiennogórski	1. wołowski	5. jeleniogórski
2. ząbkowicki	6. wołowski	2. wrocławski	6. kamiennogórski
3. kłodzki	7. wrocławski	3. średzki	7. dzierżoniowski
4. średzki		4. kłodzki	
II. średni poziom konkurencyjności			
8. świdnicki	13. lubiński	8. świdnicki	13. jaworski
9. trzebnicki	14. jeleniogórski	9. złotoryjski	14. m. Legnica
10. m. Wrocław	15. jaworski	10. milicki	15. lwówecki
11. oławski		11. oławski	16. ząbkowicki
12. złotoryjski		12. lubiński	17. m. Wrocław
III. niski poziom konkurencyjności			
16. zgorzelecki	20. milicki	18. trzebnicki	22. wałbrzyski
17. m. Legnica	21. wałbrzyski	19. zgorzelecki	23. lubański
18. dzierżoniowski	22. górowski	20. bolesławiecki	24. strzeliński
19. legnicki		21. legnicki	25. m. Jelenia Góra
IV. bardzo niski poziom konkurencyjności			
23. głogowski	27. lubański	26. górowski	
24. lwówecki	28. oleśnicki	27. głogowski	
25. m. Jelenia Góra	29. bolesławiecki	28. oleśnicki	
26. polkowicki		29. polkowicki	

Wśród powiatów reprezentujących I-szą grupę, we wszystkich analizowanych latach, znajdowały się: wołowski, wrocławski, średzki i kłodzki. Te powiaty cechowała trwała przewaga konkurencyjna. Od 2007 roku liderem był powiat wołowski, który w 2010 roku jako jedyny uzyskał wartość miernika cząstkowego na poziomie przekraczającym 8 pkt.

Skład ostatniej grupy, o bardzo niskim poziomie konkurencyjności, ulegał dosyć dużym zmianom na przełomie badanych lat. Powiatami należącymi do tej grupy w każdym roku były polkowicki, oleśnicki i głogowski – w 2010 roku zamykały one ranking. Wartości miernika cząstkowego w tych jednostkach nie przekraczały 3 pkt., przy czym powiat polkowicki osiągnął poziom nieco powyżej 1 pkt.

W badanych latach powiaty cechowało zróżnicowane tempo i kierunek zmian. Swoją sytuację znacznie poprawił powiat bolesławiecki, w którym nastąpił 2,5 - krotny wzrost wartości miernika (z 1,8 pkt. w 2004 roku do 4,5 pkt. w 2010 roku). Znaczny przyrost odnotowano także w powiecie lwóweckim. Wyraźne postępy w porównaniu do 2004 roku dokonały także powiaty: dzierzoniowski, milicki, lubański i jeleniogórski.

Największy spadek wartości miernika, o ponad połowę, odnotowano w powiecie polkowickim, z 3,0 pkt. w 2004 roku do 1,3 pkt. w 2010 roku. Sukcesywnemu i znacznemu pogorszeniu ulegała w szczególności sytuacja dwóch powiatów, tj. strzelińskiego i ząbkowickiego, które w 2004 roku zajmowały wysoką pozycję. Jeszcze w 2004 roku miernik przyjmował wartości powyżej 8 pkt., a w 2010 roku już tylko odpowiednio 3,8 w strzelińskim i 5,6 pkt. w ząbkowickim.

Zmiany wartości miernika cząstkowego znalazły odzwierciedlenie w usytuowaniu powiatów w rankingu. Dystans do lidera w największym stopniu zmniejszyły powiaty dzierzoniowski (awans o 11 pozycji) i milicki (awans o 10 pozycji) oraz bolesławiecki, jeleniogórski i lwówecki (po 9 pozycji w górę). Z kolei olbrzymi regres w tym zakresie cechował powiat strzeliński, który w 2010 roku przesunął się aż o 23 pozycje w stosunku do sytuacji w 2004 roku. Znaczny spadek w rankingu dotyczył również powiatów ząbkowickiego (14 pozycji w dół) i trzebnickiego (9 pozycji w dół).

Duże fluktuacje zajmowanych lokat cechowały natomiast powiat oławski (w 2007 roku 9 lokat w górę, w 2010 roku 9 lokat w dół), a także powiaty wałbrzyski i kamiennogórski. Najmniejsze wahania dotyczyły powiatu kłodzkiego, który w każdym badanym roku zajmował miejsce w pierwszej czwórce.

Kapitał społeczny/ społeczeństwo obywatelskie

Czynnikiem nabierającym coraz większego znaczenia dla rozwoju społeczno-gospodarczego jest kapitał społeczny. Jednym z przejawów tworzenia się takiego kapitału jest zaangażowanie obywateli w pracę stowarzyszeń i organizacji społecznych, a także świadomość ludności o możliwości współdecydowania w sprawach istotnych dla społeczeństwa. Aktywność w życiu społecznym i zdolność samoorganizacji oraz osiągania wyznaczonych celów, bez impulsu ze strony władzy państwowej, stanowi podstawę społeczeństwa obywatelskiego.

W celu określenia sytuacji w aspekcie kapitału społecznego/społeczeństwa obywatelskiego dla każdego powiatu wyznaczono wartość miernika cząstkowego. Został on utworzony na podstawie wskaźników obrazujących liczbę zarejestrowanych fundacji stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców oraz frekwencję w wyborach parlamentarnych. Miernik ten dla większości powiatów w badanych latach przyjmował wartości niższe niż 7 pkt., co świadczy o dosyć słabej sytuacji w zakresie kapitału społecznego. Zróżnicowanie jego wartości było znaczne – współczynnik zmienności kształtował się na poziomie około 50%. Odnotowano wysoką zbieżność wyników uzyskiwanych przez powiaty w kolejnych latach.

W badanych latach jedynie miasto Wrocław osiągało wartości miernika cząstkowego powyżej 7 pkt., co dawało mu 1 punktową przewagę nad powiatem zajmującym drugą pozycję w rankingu. Wrocław wyróżniał się szczególnie wysoką frekwencją w wyborach parlamentarnych (w 2010 r. na poziomie 58,4%), co stanowiło około 10 pkt. procentowych więcej niż w Jeleniej Górze, która zajmowała pod tym względem drugą pozycję w rankingu.

Tabl. 2(5). Powiaty i ich lokaty według poziomu wartości cząstkowego miernika rozwoju w aspekcie kapitał społeczny/społeczeństwo obywatelskie

2004		2010	
I. wysoki poziom konkurencyjności			
1. m. Wrocław	5. lubiński	1. m. Wrocław	5. lubiński
2. kłodzki		2. świdnicki	6. m. Jelenia Góra
3. świdnicki		3. kłodzki	
4. m. Jelenia Góra		4. wrocławski	
II. średni poziom konkurencyjności			
1. wrocławski	5. głogowski	7. m. Legnica	11. jeleniogórski
2. m. Legnica	6. dzierzoniowski	8. głogowski	12. dzierzoniowski
3. wałbrzyski	7. lubański	9. zgorzelecki	
4. zgorzelecki	8. jeleniogórski	10. wałbrzyski	
III. niski poziom konkurencyjności			
9. jaworski	14. milicki	13. lubański	18. jaworski
10. wołowski	15. polkowicki	14. oławski	19. kamiennogórski
11. oławski	16. legnicki	15. trzebnicki	20. polkowicki
12. ząbkowicki		16. wołowski	21. bolesławiecki
13. bolesławiecki		17. oleśnicki	
IV. bardzo niski poziom konkurencyjności			
17. strzeliński	21. kamiennogórski	22. średzki	26. strzeliński
18. złotoryjski	22. lwówecki	23. milicki	27. złotoryjski
19. trzebnicki	23. górowski	24. ząbkowicki	28. lwówecki
20. oleśnicki	24. średzki	25. legnicki	29. górowski

Miasta Wrocław i Jelenia Góra oraz powiaty świdnicki, kłodzki i lubiński niezmiennie reprezentowały I-szą grupę, o wysokim poziomie konkurencyjności. Powiaty kłodzki i świdnicki dominowały pod względem liczby fundacji stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców (z wartością wskaźnika w 2010 r. na poziomie odpowiednio 99,4 i 94,9). Stanowiło to o 1/3 więcej niż w przypadku powiatu wałbrzyskiego, znajdującego się pod tym względem na 3. pozycji. W tym powiecie na 10 tys. mieszkańców przypada około 61 fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych.

Liczebność i skład ostatniej grupy o bardzo niskim poziomie konkurencyjności nie ulegał radykalnym zmianom w badanych latach. Do tej grupy w każdym badanym roku należały powiaty średzki, strzeliński, złotoryjski, lwówecki i górowski, przy czym powiaty (lwówecki

i górowski) zamykały ranking w 2007 i 2010 roku. W tych latach najtrudniejsza sytuacja cechowała powiat górowski, który osiągał wartości miernika na poziomie niższym niż 0,5 pkt. W obu latach wykazał on najniższą frekwencję wyborczą. W 2010 roku niespełna jedna na 3 osoby uprawnione w tym powiecie do głosowania uczestniczyła w wyborach.

Swoją sytuację w badanych latach systematycznie poprawiały powiaty średzki, trzebnicki, kamiennogórski, oleśnicki, wrocławski i oławski, z tym że w powiecie średzkim wartość miernika w 2010 roku wynosiła prawie 3-krotnie więcej niż w 2004 roku, a w pozostałych zmiany były znacznie mniejsze. Jednocześnie część powiatów, sukcesywnie choć w relatywnie niskim stopniu, oddalała się od wzorca (wartości miernika cząstkowego dla tych jednostek uległy zmniejszeniu), tj. górowski, ząbkowicki, legnicki, milicki, złotoryjski i jaworski.

W większości powiatów nie zaobserwowano radykalnych zmian w rankingu, przy czym powiat zgorzelecki utrzymał 9. lokatę, a miasto Wrocław 1. lokatę. W latach 2004, 2007 i 2010 awansował powiat trzebnicki zajmując odpowiednio 24., 18. i 15. lokatę – w sumie 9 pozycji w górę. Podobna sytuacja cechowała powiaty oleśnicki (łącznie awans o 8 pozycji), kamiennogórski i średzki (po 7 pozycji w górę). Dostyć duży spadek lokaty w 2010 roku w stosunku do 2004 roku charakteryzował powiat ząbkowicki (7 pozycji w dół). O cztery pozycje swoje usytuowanie pogorszyły powiaty: jaworski, legnicki, milicki, strzebiński i złotoryjski.

Kondycja zdrowotna społeczeństwa

Stan zdrowia ludności i jego zmiany są ważnym czynnikiem rozwoju gospodarczego, ponieważ stanowią jedną z podstawowych determinant wielkości i jakości zasobów ludzkich. W znacznym stopniu decyduje o ekonomicznej produktywności ludności. Ponadto wpływa na poziom aktywności społeczeństwa nie tylko w wymiarze gospodarczym, ale także społecznym.

W opisie kondycji zdrowotnej społeczeństwa należy uwzględnić spektrum czynników obrazujących takie zjawiska jak problemy zdrowotne najmłodszego pokolenia, natężenie chorób cywilizacyjnych, umieralność niemowląt itd. Na podstawie przeprowadzonej selekcji cech, w badaniu uwzględniono wskaźniki obrazujące:

- liczbę urodzeń martwych i zgonów niemowląt w przeliczeniu na 1000 urodzeń żywych i martwych,
- liczbę chorych przewlekłe dzieci i młodzieży (będących pod stałą opieką lekarza podstawowej opieki zdrowotnej i wymagających opieki czynnej) w przeliczeniu na 100 dzieci i młodzieży,
- liczbę zgonów, których przyczyną były nowotwory w przeliczeniu na 10 tys. ludności.

Wskaźniki te stanowiły podstawę konstrukcji miernika cząstkowego, którego wartości posłużyły do przedstawienia zróżnicowania powiatów w aspekcie kondycja zdrowotna społeczeństwa.

Na przełomie badanych lat miernik przyjmował wartości od 2,4 do 8,9. Poziom zróżnicowania powiatów był umiarkowany (współczynnik zmienności przyjmował wartości

około 24%). We wszystkich latach jedynie dwa spośród 29 powiatów osiągały wartości miernika powyżej 8 pkt. W 2010 roku były to powiaty górowski (8,7 pkt.) i polkowicki (8,5). Powiat górowski był liderem w latach 2004 i 2010, natomiast powiat polkowicki w 2007 roku. Niezmiennie do I grupy, najbardziej konkurencyjnej (oprócz powiatu polkowickiego) należały legnicki, głogowski, lwówecki i kamiennogórski. W 2010 roku I-szą grupę reprezentowało aż 10 powiatów, w szczególności jednostki zlokalizowane w północnej części województwa (za wyjątkiem powiatu lubińskiego i miasta Legnicy).

Ostatnią, najsłabszą grupę we wszystkich analizowanych latach stanowiło pięć powiatów, spośród których cztery nie zmieniły swojej przynależności, tj. świdnicki, wałbrzyski, kłodzki i lubiński. Powiaty te pod względem wskaźników charakteryzujących kondycję zdrowotną społeczeństwa uzyskały najniższe noty. Ostatnie dwa powiaty zamykające ranking osiągały wartości miernika cząstkowego poniżej 3 pkt. Grupy wartości miernika w ujęciu terytorialnym prezentuje wykres 14.

Tabl. 2(6). Powiaty i ich lokaty według poziomu wartości cząstkowego miernika rozwoju w aspekcie kondycja zdrowotna społeczeństwa

2004		2010	
I. wysoki poziom konkurencyjności			
1. górowski	6. głogowski	1. górowski	6. lwówecki
2. lwówecki	7. bolesławiecki	2. polkowicki	7. kamiennogórski
3. legnicki	8. strzeliński	3. legnicki	8. trzebnicki
4. polkowicki	9. ząbkowicki	4. bolesławiecki	9. wołowski
5. kamiennogórski		5. głogowski	10. ząbkowicki
II. średni poziom konkurencyjności			
10. m. Legnica	15. zlotoryjski	11. lubański	16. średzki
11. m. Jelenia Góra	16. oławski	12. oławski	17. zgorzelecki
12. jeleniogórski	17. trzebnicki	13. zlotoryjski	
13. średzki	18. milicki	14. strzeliński	
14. oleśnicki		15. jeleniogórski	
III. niski poziom konkurencyjności			
19. lubański	23. jaworski	18. wrocławski	22. oleśnicki
20. m. Wrocław	24. dzierzoniowski	19. milicki	23. dzierzoniowski
21. zgorzelecki		20. m. Wrocław	24. m. Legnica
22. wrocławski		21. m. Jelenia Góra	
IV. bardzo niski poziom konkurencyjności			
25. wołowski	28. świdnicki	25. jaworski	28. wałbrzyski
26. lubiński	29. kłodzki	26. lubiński	29. świdnicki
27. wałbrzyski		27. kłodzki	

W 2010 roku na końcu rankingu uplasował się powiat świdnicki z wartością miernika 2,5 pkt. W tym powiecie odnotowano największą liczbę zgonów z powodu chorób

nowotworowych (113,3) w przeliczeniu na 10 tys. ludności. Dla porównania w powiecie strzelińskim wskaźnik przyjmował wartość 5,5. Powiat świdnicki wykazał również relatywnie dużą liczbę urodzeń martwych i zgonów niemowląt na 1000 urodzeń żywych i martwych (20,6), przy czym powiat bolesławiecki osiągnął wartość wskaźnika na poziomie 4,3.

W rozpatrywanych latach powiaty nie dokonały wyraźnego postępu w kierunku wzorca. Największą zmianę na korzyść odnotowano w powiecie wołowskim, gdzie wartość miernika wzrosła w 2010 roku o około 60% w porównaniu do 2004 roku. Sukcesywny, choć mniej znaczący wzrost nastąpił w powiecie kłodzkim, w którym w 2004 roku miernik przyjmował wartość 2,4 a w 2010 roku 3,6 pkt.

Największy spadek wartości miernika zaobserwowano w Legnicy, gdzie jeszcze w 2004 roku przyjmował on wartość 7,4; w 2007 roku – 5,5; a w 2010 roku – 4,9. W sumie wartość miernika obniżyła się o około 25%. Podobna zmiana dotyczyła powiatu wałbrzyskiego. Sukcesywny spadek wartości miernika cechował także miasto Jelenią Górę oraz powiat oleśnicki.

Niewielkie zmiany wartości miernika cząstkowego w przypadku większości powiatów przełożyły się na relatywnie małe zmiany usytuowania ich w rankingu. Dostyć duże zmiany odnotowano tylko w przypadku powiatów wołowskiego (w 2010 roku 16 lokat w górę w stosunku do 2004 roku) oraz miasta Legnicy (14 pozycji w dół), a także trzebnickiego (9 pozycji w górę) i miasta Jeleniej Góry (10 lokat w dół). Swojej słabej, 26. pozycji nie zmienił natomiast powiat lubiński. Znaczące fluktuacje dotyczyły przede wszystkim powiatu bolesławieckiego (w 2007 roku 14 lokat w dół, w 2010 roku – 17 pozycji w górę), a także powiatów zgorzeleckiego, jaworskiego i lubińskiego.

Podsumowanie

W dolnośląskich powiatach zaobserwować można zróżnicowany poziom, dynamikę i kierunek zmian w obszarze kapitału intelektualnego i społecznego oraz jego aspektów. Największe rozbieżności terytorialne w wartościach mierników cząstkowych dotyczyły kapitału społecznego, choć w zakresie efektywności kształcenia i nauki języków obcych także wystąpiły znaczne różnice.

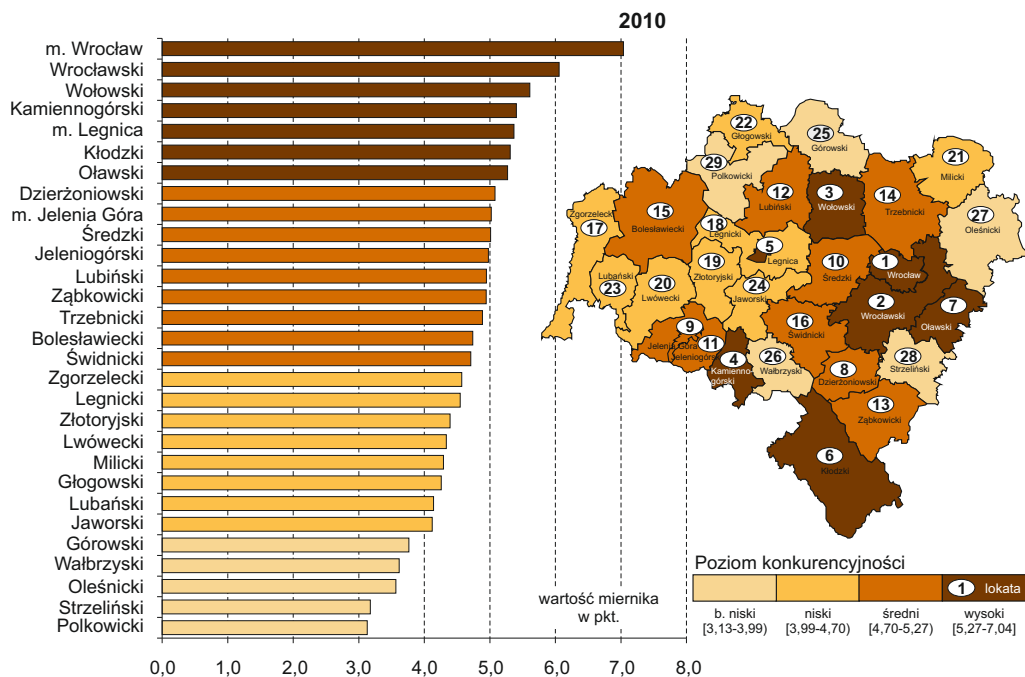
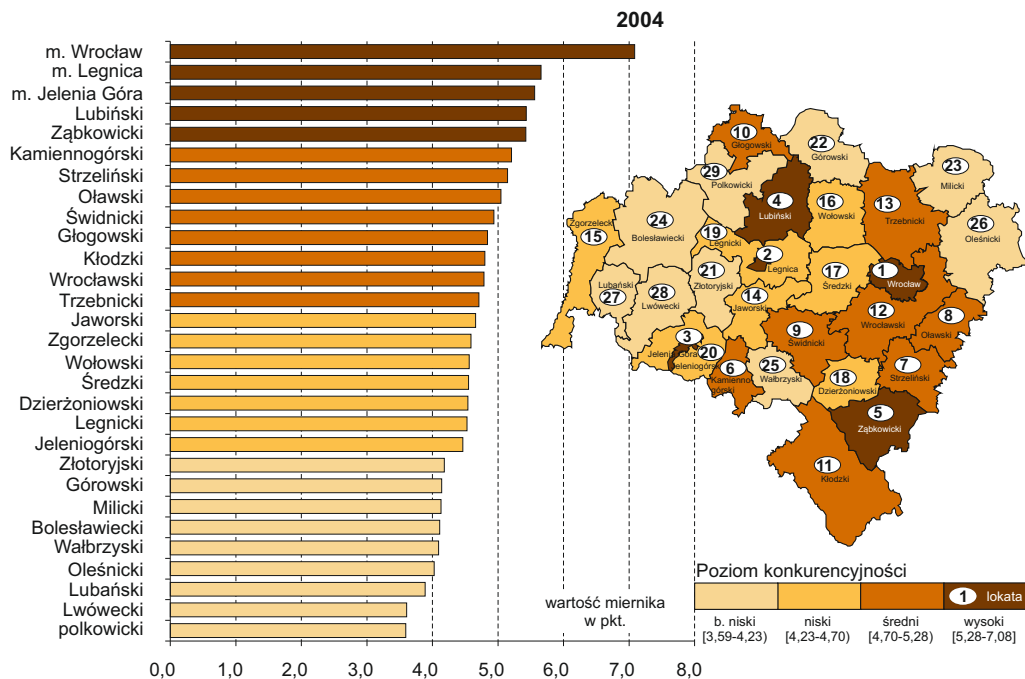
Sytuacja powiatów na przełomie badanych lat uległa zasadniczym zmianom w szczególności w zakresie nauki języków obcych oraz kondycji zdrowotnej społeczeństwa. W pozostałych aspektach (szczególnie w zakresie kapitału społecznego) dystans powiatów do wzorca oraz ich usytuowanie w rankingu zmieniło się tylko nieznacznie. W żadnym aspekcie nie nastąpił jednoznaczny (dotyczący większości powiatów) postęp lub regres.

Rozpatrując wartości miernika syntetycznego zdecydowanym liderem w zakresie kapitału intelektualnego i społecznego był Wrocław, który wykazał znaczną przewagę na pozostałymi powiatami w zakresie efektywności kształcenia i kapitału społecznego. W 2010, podobnie jak w 2007 roku, do pierwszej grupy należały także powiaty oławski i wrocławski. Swojej przynależności do grupy ostatniej, o najsłabszej sytuacji, nie zmieniły przez wszystkie rozpatrywane lata powiaty polkowicki, górowski, wałbrzyski i oleśnicki. W 2010 roku

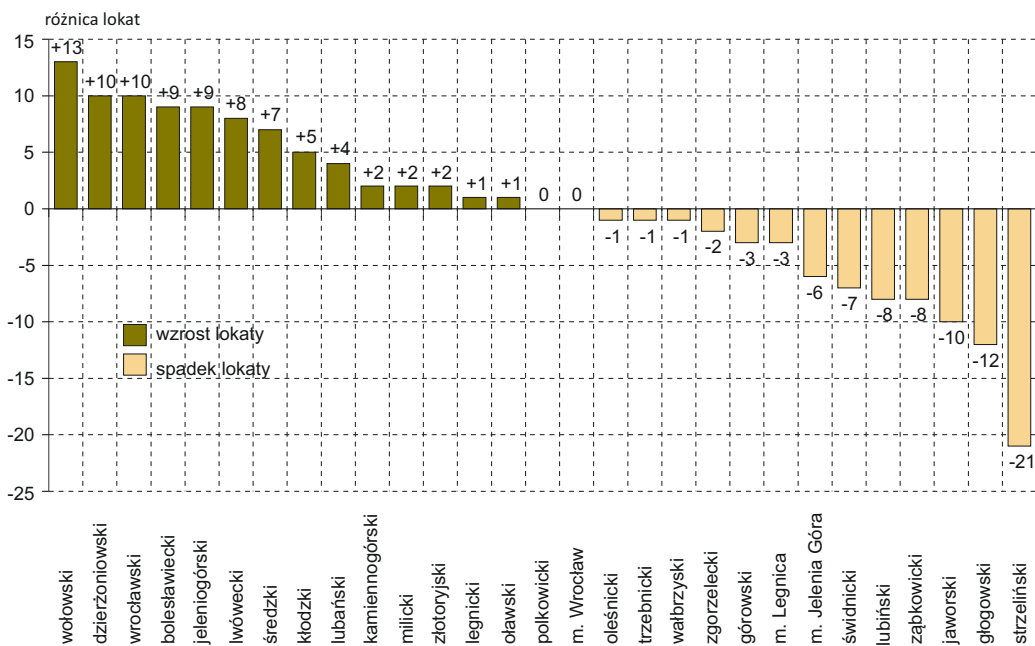
(28. lokata), podobnie jak w 2007 roku (27. lokata), do tej grupy należał również powiat strzeliński, którego sytuacja jeszcze w 2004 roku była relatywnie dobra (7. lokata).

Wiele powiatów wykazywało nierównomierny rozwój w obszarze kapitału intelektualnego i społecznego. Powiat polkowicki niezmiennie należał do ostatniej, najsłabszej grupy w zakresie efektywności kształcenia i nauki języków obcych, ale jednocześnie w każdym z badanych lat znajdował się w pierwszej grupie pod względem kondycji zdrowotnej społeczeństwa. Podobna sytuacja cechowała także powiat kłodzki, który systematycznie reprezentował I-szą grupę w zakresie nauki języków obcych i kapitału społecznego, a jednocześnie IV-tą grupę pod względem kondycji zdrowotnej społeczeństwa. Mocną stroną powiatu średzkiego była nauka języków obcych, słabą zaś kapitał społeczny. Rozbieżności cechowały także powiaty: lubiński (mocna strona – kapitał społeczny, słaba strona – kondycja zdrowotna społeczeństwa), głogowski (mocna strona – kondycja zdrowotna społeczeństwa, słaba strona – nauka języków obcych) i lwówecki (mocna strona – kondycja zdrowotna społeczeństwa, słaba strona – kapitał społeczny).

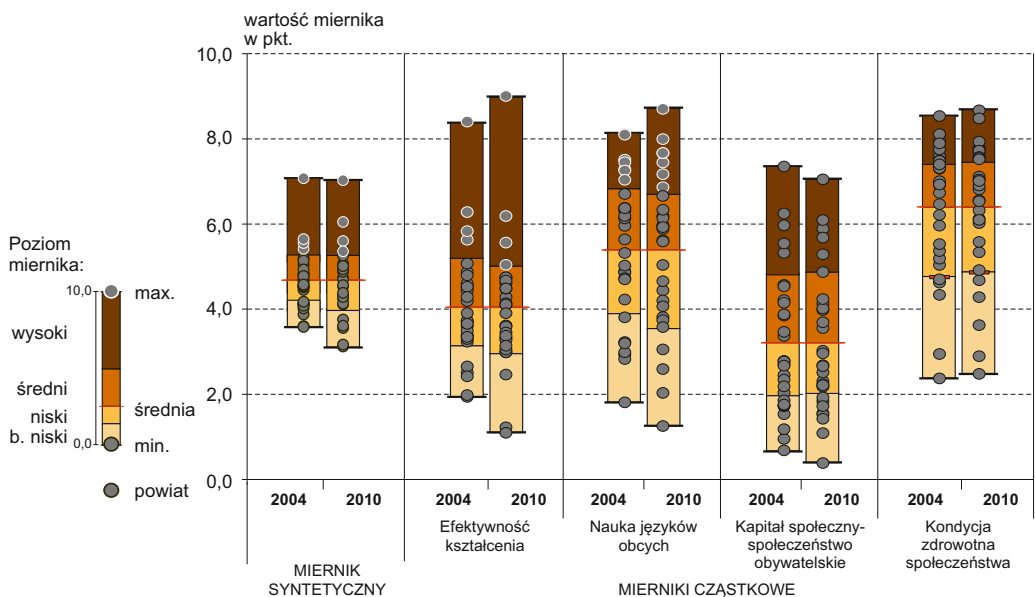
Wykres 8. Powiaty według grup poziomu wartości miernika syntetycznego (poziomu konkurencyjności) w obszarze kapitał intelektualny i społeczny

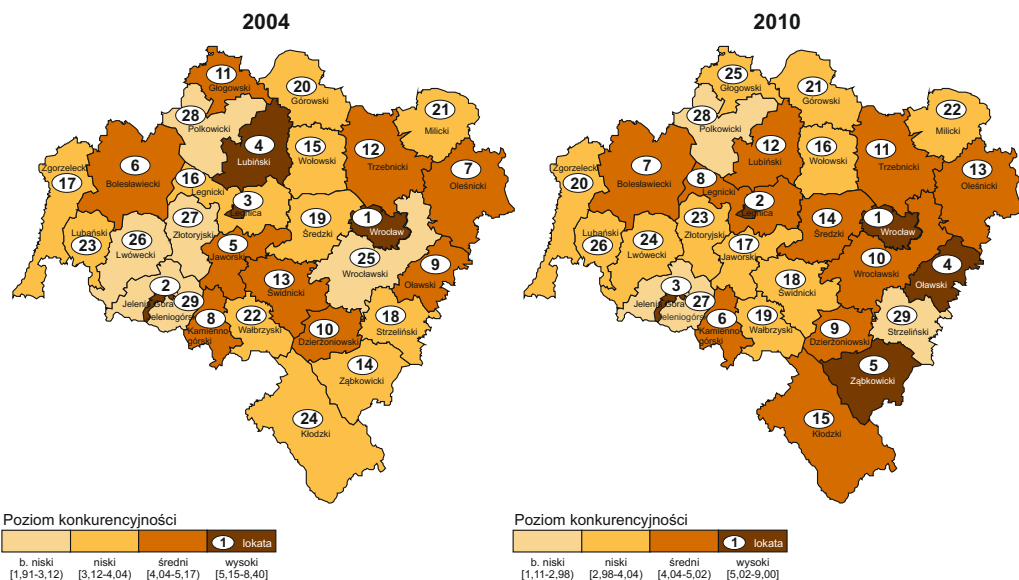
Wykres 9. Różnica zajmowanych lokat pod względem wartości miernika syntetycznego w obszarze kapitał intelektualny i społeczny według powiatów (2010 rok w porównaniu do 2004 roku)

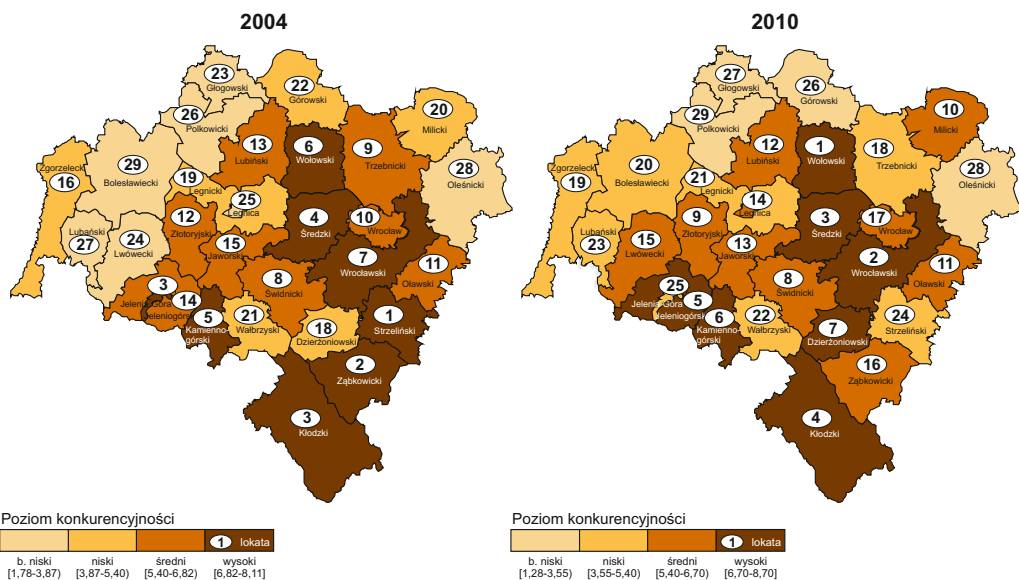
Wykres 10. Zróżnicowanie powiatów według wartości miernika syntetycznego w obszarze kapitał intelektualny i społeczny oraz częściowych mierników badanych aspektów

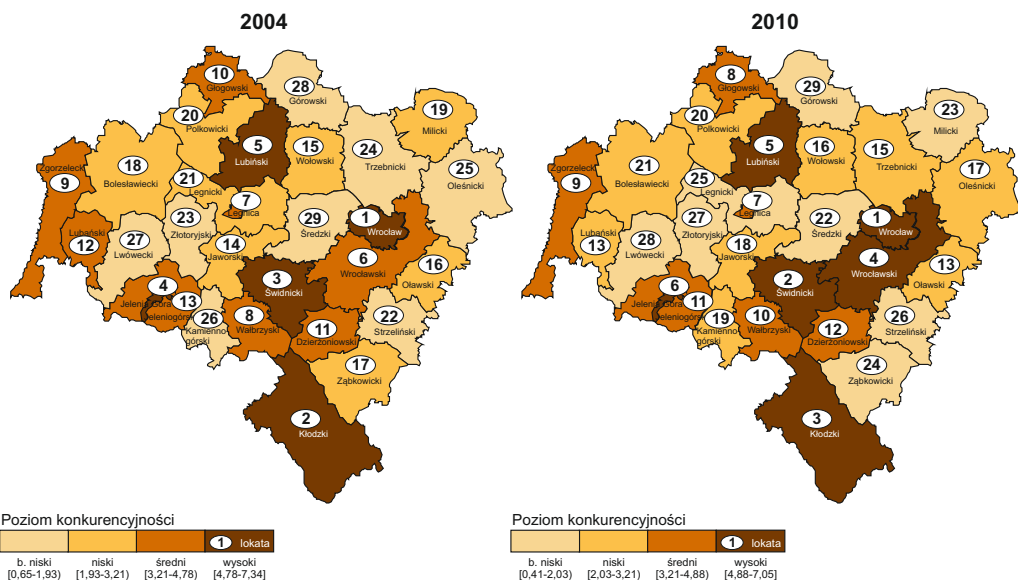
Wykres 11. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie efektywność kształcenia

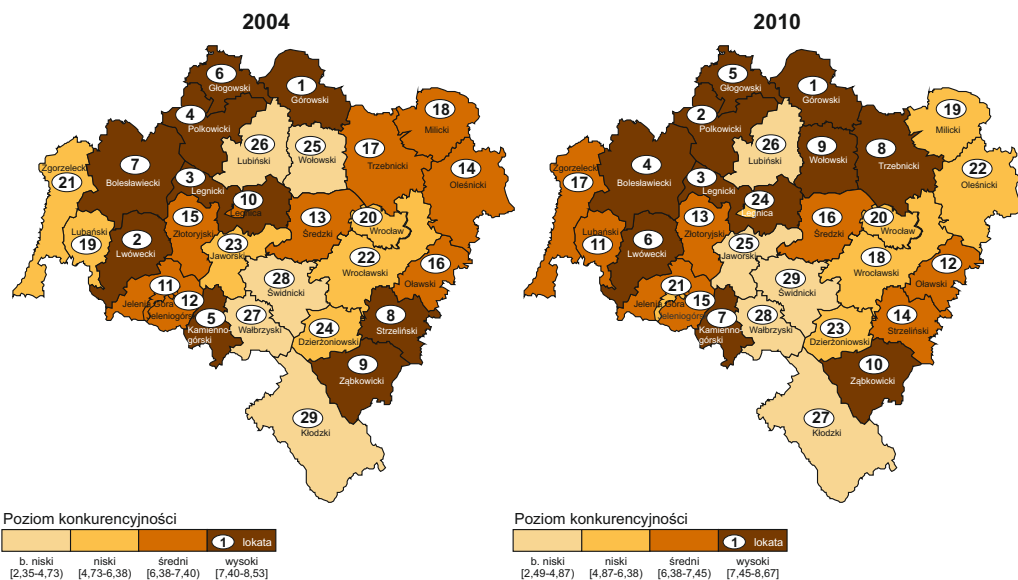
Wykres 12. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie nauka języków obcych

Wykres 13. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie kapitał społeczny/społeczeństwo obywatelskie

Wykres 14. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie kondycja zdrowotna społeczeństwa

3. WARUNKI ŻYCIA/DOSTĘP DO USŁUG SPOŁECZNYCH

Istotnym elementem rozwoju społeczno-gospodarczego regionu, oprócz wzrostu potencjału gospodarczego, jest również poprawa warunków życia mieszkańców, w tym rozwój usług i zasobów społecznych, poprawa jakości środowiska naturalnego. W kontekście rozwoju społeczno-gospodarczego analizę konkurencyjności powiatów, utrzymujących się przewag konkurencyjnych bądź dystansów w obszarze warunków życia, oparto na wybranych wskaźnikach charakteryzujących stan infrastruktury społecznej, dostęp do usług społecznych w zakresie:

- mieszkalnictwa,
- edukacji,
- ochrony zdrowia i opieki społecznej,
- życia kulturalnego,
- ochrony środowiska naturalnego oraz
- bezpieczeństwa publicznego.

Im wyższy jest poziom rozwoju infrastruktury społecznej w powiecie, tym lepsze są możliwości podnoszenia wydajności pracy, pozyskiwania wykształconych kadr czy wzrostu stopnia innowacyjności. Im lepsze są warunki życia ludności, tym powiat może być lepiej postrzegany nie tylko przez jego mieszkańców i osoby pragnące zamieszkać na tym terenie, ale też przez osoby chcące inwestować, szczególnie przy wykorzystaniu zaawansowanych technologii.

Na pierwszym miejscu pod względem warunków życia ludności/dostępu do usług społecznych znajdował się w 2010 roku Wrocław (w 2007 roku zajmował również 1. lokatę, w 2004 roku – 2.), a na drugim – miasto Jelenia Góra (2. lokata w 2007 roku i 1. lokata w 2004 roku). Na ostatnim miejscu w 2010 roku plasował się powiat legnicki, a w latach wcześniejszych – powiat polkowicki (28. lokata w 2010 roku). Ponadto, bardzo odległymi miejscami w rankingu powiatów odznaczał się powiat średzki (28. lokata w 2004 roku, 27. – w 2007 roku oraz 26. – w 2010 roku).

Otrzymane wartości syntetycznego miernika rozwoju dla poszczególnych powiatów w analizowanym aspekcie przyjmowały w 2010 roku wartości od 3,2 do 5,9 pkt (w 2004 roku od 3,4 do 5,8 pkt). Dla większości jednostek wartość miernika syntetyzującego wyróżnione aspekty warunków życia nie przekraczała 4,0 pkt., czyli 40% poziomu wzorcowego.

W okresie 2004-2010 nie wystąpiły znaczące zmiany w granicznych wartościach miernika, dystans konkurencyjny między skrajnymi powiatami utrzymał się na porównywalnym poziomie.

Na podstawie wartości miernika ustalono przynależność do czterech grup poziomu konkurencyjności – tabl. 3(1). Spośród wyodrębnionych 4 grup powiatów, najmniej liczną była grupa I-sza, o wysokim poziomie miary syntetycznej – wysokim poziomie konkurencyjności. Grupa I-sza, charakteryzująca się najkorzystniejszą sytuacją pod względem analizowanych aspektów społecznych, objęła 4 powiaty zarówno w 2010, jak i w 2004 roku, tj. miasta na prawach powiatu (Wrocław, Jelenią Górę oraz Legnicę) oraz powiat lubiński. Na wysoką pozycję miast na prawach powiatu pod względem warunków życia miał wpływ wysoki poziom

dostępności do usług publicznych, szczególnie w aspekcie ochrony zdrowia, edukacji/kształcenia na wybranych poziomach edukacji oraz kultury i sztuki. Dobra lokata powiatu lubińskiego wynikała z relatywnie dobrej sytuacji pod względem warunków mieszkaniowych oraz ochrony zdrowia i edukacji/kształcenia na wybranych poziomach edukacji.

Tabl. 3(1). Powiaty i ich lokaty według poziomu wartości syntetycznego miernika rozwoju w obszarze warunki życia/dostęp do usług społecznych

2004		2010	
I. wysoki poziom konkurencyjności			
1. m. Jelenia Góra	3. lubiński	1. m. Wrocław	3. m. Legnica
2. m. Wrocław	4. m. Legnica	2. m. Jelenia Góra	4. lubiński
II. średni poziom konkurencyjności			
5. głogowski	9. kłodzki	5. milicki	9. jaworski
6. milicki	10. jaworski	6. głogowski	10. jeleniogórski
7. oleśnicki	11. oławski	7. kłodzki	11. wałbrzyski
8. zgorzelecki	12. dzierzoniowski	8. zgorzelecki	
III. niski poziom konkurencyjności			
13. wałbrzyski	18. bolesławiecki	12. dzierzoniowski	17. wołowski
14. jeleniogórski	19. lubański	13. ząbkowicki	18. złotoryjski
15. kamiennogórski	20. złotoryjski	14. oławski	19. lwówecki
16. ząbkowicki	21. strzeliński	15. świdnicki	20. górowski
17. świdnicki	22. wołowski	16. oleśnicki	21. bolesławiecki
IV. bardzo niski poziom konkurencyjności			
23. wrocławski	27. legnicki	22. wrocławski	26. średzki
24. trzebnicki	28. średzki	23. kamiennogórski	27. trzebnicki
25. górowski	29. polkowicki	24. lubański	28. polkowicki
26. lwówecki		25. strzeliński	29. legnicki

Grupę IV-tą, o bardzo niskim poziomie konkurencyjności w 2010 roku tworzyło 8 jednostek, w tym powiaty średzki, wrocławski i trzebnicki – okalające miasto Wrocław oraz powiat legnicki – okalający miasto Legnicę i sąsiadujący z legnickim – powiat polkowicki. Te odległe miejsca w rankingu wymienionych powiatów spowodowane były niskimi lokatami w aspektach: ochrony zdrowia, edukacji/kształcenia na wybranych poziomach edukacji, kultury i sztuki, a także w aspekcie bezpieczeństwa publicznego.

W porównaniu do sytuacji sprzed 6 lat skład grupy IV-tej uległ zmianie. Powiaty górski i lwówecki poprawiły swoje niskie noty i awansowały do grupy trzeciej – o niskim poziomie miernika, natomiast dołączyły trzy powiaty: kamiennogórski, lubański i strzeliński.

Z wykonanych obliczeń wynika, iż pod względem dynamiki wartości mierników rozwoju w latach 2004-2010 w obszarze warunki życia/dostęp do usług społecznych powiaty odznaczały się mniejszym zróżnicowaniem niż w przypadku pozostałych obszarów konkurencyjności regionalnej. Najwyższy wzrost wartości miernika wystąpił w Legnicy (10,9%) i w powiecie jeleniogórskim (o 6,8%). Sytuacja ta była wynikiem korzystnych zmian, na

tle innych powiatów, w aspekcie ochrony zdrowia, edukacji, kultury i sztuki – Legnica oraz w aspekcie bezpieczeństwa publicznego, kultury i sztuki – powiat jeleniogórski.

W najwyższym stopniu zmniejszyły się natomiast wartości miernika syntetycznego w powiecie legnickim i trzebnickim (o 9,9% i o 7,6%), zajmujących dalekie miejsca w klasyfikacji powiatów. W okresie 2004-2010 powiaty te pogłębiły dystans konkurencyjny do jednostek zajmujących pierwsze lokaty oraz zwiększyły opóźnienie w poziomie warunków życia, szczególnie w aspekcie ochrony zdrowia, edukacji, kultury i sztuki.

Nawet niewielkie zróżnicowania dynamiki mierników rozwoju spowodowały zmiany lokat powiatów. Największa poprawa miejsca w rankingu wystąpiła w przypadku powiatu lwóweckiego – przesunięcie o 7 miejsc z odległej 26. lokaty. Ponadto, znaczący awans odnotowano w przypadku powiatów wołowskiego oraz górowskiego (o 5 lokat).

Najbardziej swoją rangę obniżył i stracił dobrą pozycję w 2004 roku powiat oleśnicki (spadek o 9 miejsc z 7. lokaty). Istotne pogorszenie pozycji konkurencyjnej w rankingu powiatów wystąpiło również w powiecie kamiennogórskim (spadek o 8 lokat) oraz w lubańskim (spadek o 5 lokat).

W analizowanych latach (2004, 2007 i 2010) żaden powiat nie utrzymał się na takiej samej pozycji.

Rozpatrując poziom konkurencyjności powiatów w obszarze warunków życia/dostęp do usług społecznych według zaproponowanych 6 aspektów (warunki mieszkaniowe, ochrona zdrowia, edukacja, kultura i sztuka, ochrona środowiska i bezpieczeństwo publiczne) stwierdzono, iż w każdym z aspektów pozycje konkurencyjności powiatów kształtowały się bardzo odmiennie, inne były również grupy powiatów według poziomu wartości miernika.

Nie odnotowano ani jednej jednostki, która zajmowałaby taką samą bądź zbliżoną pozycję pod względem każdego z aspektów w analizowanym obszarze warunków życia, tj. jednostek, na terenie których występowałyby kumulacja najlepszych bądź najgorszych wyników w każdym z omawianych wymiarów warunków życia.

W 2010 roku największa różnica między skrajnymi pozycjami konkurencyjności według aspektów wystąpiła we Wrocławiu – o 28 miejsc i tak, 1. lokata – mocne strony jednostki i wysoki poziom konkurencyjności pod względem ochrony zdrowia, edukacji, kultury i sztuki oraz 29. lokatę – słabą stronę, bardzo niski poziom konkurencyjności odnotowano w aspekcie bezpieczeństwa publicznego. Wysokie różnice między skrajnymi pozycjami konkurencyjności według aspektów (o 27 miejsc) wystąpiły ponadto w powiecie wrocławskim (1. lokata pod względem warunków mieszkaniowych oraz 28. – ochrony zdrowia) i w Legnicy (2. lokata – w aspekcie ochrony zdrowia oraz 29. – w aspekcie ochrony środowiska).

Warunki mieszkaniowe

Jedną z zasadniczych determinant warunków życia ludności są warunki mieszkaniowe. Dostępność mieszkań może stanowić o atrakcyjności powiatu i wpływać na decyzje osiedleńcze mieszkańców. Mierniki rozwoju umożliwiające ranking powiatów pod względem różnic w warunkach mieszkaniowych oparto na wskaźnikach świadczących o atrakcyjności

inwestycyjnej w obszarze budownictwa mieszkaniowego (intensywności budownictwa) i określających potrzeby mieszkaniowe (liczba mieszkań oddanych do użytkowania w relacji do liczby mieszkańców, przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania oddanego do użytkowania). Dodatkowo, zaproponowano do analizy wskaźniki charakteryzujące standard mieszkań będących w zasobach mieszkaniowych regionu, z uwagi na fakt, iż nie różnicowały istotnie powiatów, nie zostały uwzględnione w analizie i w obliczeniach miernika rozwoju. Uwzględniono natomiast, wskaźniki świadczące o ograniczonym dostępie ludności do urządzeń sanitarno-technicznych, tj. o złych warunkach mieszkaniowych, a mianowicie odsetek mieszkań bez łazienek w ogólnej liczbie mieszkań oraz odsetek mieszkań bez gazu sieciowego.

W badanym przedziale czasowym 2004-2010 znacząco zwiększyła się w województwie dolnośląskim intensywność budownictwa mieszkaniowego. W 2010 roku w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców przypadały średnio 44 mieszkania oddane do użytkowania, tj. dwukrotnie więcej niż w 2004 roku (i o ponad 40% więcej niż w 2007 roku). Poprawie uległ dostęp ludności do urządzeń sanitarno-technicznych w mieszkaniach, udział mieszkań bez łazienki w ogólnej liczbie mieszkań stanowił 12,6% i był niższy o 1,4 p. proc. w porównaniu do stanu sprzed 6 lat. Nadal natomiast, i podobnie jak w latach wcześniejszych, średnio 1/3 dolnośląskich mieszkań nie miała dostępu do gazu sieciowego.

Syntetyzując wartości wskaźników diagnostycznych w aspekcie warunków mieszkaniowych, otrzymano, iż cząstkowy miernik w tym aspekcie liczony dla poszczególnych powiatów przyjmował w 2010 roku wartości z przedziału od 2,9 do 6,3 pkt. (w 2004 roku – od 2,3 do 6,2). W wyniku niewielkiego zwiększenia wartości minimalnej w badanym okresie, niewielkiemu zmniejszeniu uległo zróżnicowanie powiatów oraz rozpiętość między wartościami skrajnymi.

Miejsca pierwsze w rankingu powiatów w 2010 roku zajmował powiat wrocławski (w 2007 roku również 1. lokatę, w 2004 roku – 2.), a drugie – powiat lubiński (2. lokata w 2007 roku i 1. lokata w 2004 roku).

Ostatnie lokaty zajmowały powiaty strzeliński i lwówecki, w przypadku których miernik w aspekcie warunki mieszkaniowe musiałyby zwiększyć ponad dwukrotnie wartość mierników, aby osiągnąć porównywalną z powiatem wrocławskim pozycję konkurencyjności.

Spośród miast na prawach powiatu najmniejszy dystans do prowadzącego w rankingu wrocławskiego miał Wrocław (4. lokata). Jelenia Góra plasowała się na 8. lokacie, a Legnica – na 11. Niższe noty Jeleniej Góry i Legnicy wynikały przede wszystkim z relatywnie, na tle pozostałych powiatów, ograniczonego dostępu do urządzeń sanitarno-technicznych w mieszkaniach – znaczącego odsetka mieszkań bez łazienki oraz bez gazu sieciowego.

W wyniku klasyfikacji powiatów według cząstkowych mierników warunków mieszkaniowych wyodrębniono 4 grupy poziomu wartości miernika – tabl. 3(2).

Relatywnie najlepszą sytuacją w aspekcie warunki mieszkaniowe – wysokim poziomem konkurencyjności wyróżniało się pięć powiatów, tj.: wrocławski wraz z sąsiadującym Wrocławiem oraz lubiński, polkowicki i głogowski – skupienie 3 powiatów położonych na północny zachód od Wrocławia.

Tabl. 3(2). Powiaty i ich lokaty według poziomu wartości cząstkowego miernika rozwoju w aspekcie warunki mieszkaniowe

2004		2010	
I. wysoki poziom konkurencyjności			
1. lubiński	4. m. Legnica	1. wrocławski	4. m. Wrocław
2. wrocławski	5. m. Jelenia Góra	2. lubiński	5. polkowicki
3. głogowski		3. głogowski	
II. średni poziom konkurencyjności			
6. bolesławiecki	10. oleśnicki	6. oławski	10. trzebnicki
7. oławski	11. trzebnicki	7. bolesławiecki	11. m. Legnica
8. m. Wrocław	12. jaworski	8. m. Jelenia Góra	12. zgorzelecki
9. polkowicki	13. legnicki	9. milicki	13. oleśnicki
III. niski poziom konkurencyjności			
14. zgorzelecki	19. jeleniogórski	14. wołowski	19. ząbkowicki
15. dzierzoniowski	20. złotoryjski	15. dzierzoniowski	20. jaworski
16. milicki	21. średzki	16. kłodzki	21. jeleniogórski
17. świdnicki	22. wołowski	17. legnicki	22. średzki
18. kłodzki	23. górowski	18. świdnicki	23. górowski
IV. bardzo niski poziom konkurencyjności			
24. ząbkowicki	27. lubański	24. złotoryjski	27. lubański
25. strzeliński	28. wałbrzyski	25. wałbrzyski	28. lwówecki
26. kamiennogórski	29. lwówecki	26. kamiennogórski	29. strzeliński

W 2010 roku w porównaniu do lat wcześniejszych skład grupy I-szej zmienił się. Wysoki poziom konkurencyjności utrzymały w badanych latach powiaty: wrocławski, lubiński i głogowski. Miasto Wrocław i powiat polkowicki awansowały z grupy drugiej, o średnim poziomie miernika, natomiast Jelenia Góra i Legnica przeszły do grupy o niższym poziomie.

Powiaty z grupy I-szej reprezentującej najwyższy poziom konkurencyjności, szczególnie wyróżniały się na tle innych powiatów najmniejszymi odsetkami mieszkań bez łazienki oraz mieszkań bez gazu sieciowego. I tak, w powiatach lubińskim i głogowskim w 2010 roku średnio na 100 mieszkań w zasobach mieszkaniowych przypadało po 4 mieszkania bez łazienki (wobec 13 mieszkań przeciętnie w województwie) i odpowiednio 17 mieszkań bez gazu sieciowego – w lubińskim i 22 – w głogowskim (wobec 33 w województwie).

Wysokie wartości mierników powiatu wrocławskiego i miasta Wrocławia wynikały również z najwyższej wartości wskaźnika świadczącego o atrakcyjności inwestycyjnej w zakresie budownictwa mieszkaniowego, tj. największej liczby mieszkań oddawanych do użytkowania w stosunku do liczby ludności. W 2010 roku na 10 tys. mieszkańców przypadało w powiecie wrocławskim 179 nowych mieszkań, a we Wrocławiu – 74 mieszkania (wobec 44 mieszkań przeciętnie w województwie).

Natomiast do grupy IV-tej, o bardzo niskim poziomie wartości cząstkowego miernika, świadczącym o występowaniu najslabszych warunków mieszkaniowych zaliczono głównie

powiaty o niskiej atrakcyjności inwestycyjnej w obszarze budownictwa mieszkaniowego oraz najniższym standardzie mieszkań. Szczególnie wyróżnić można powiat wałbrzyski, w którym w 2010 roku na 10 tys. ludności przypadało średnio 6 nowo oddanych mieszkań, a w zasobach mieszkaniowych przeszło ¼ mieszkań nie posiadała łazienki. Bardzo niskie noty miernika odnotowano także w powiecie strzelińskim i lwóweckim, które odznaczały się nie tylko niskim natężeniem budownictwa mieszkaniowego (na 10 tys. ludności odpowiednio 9 i 25 mieszkań), ale także wysokim udziałem mieszkań niewyposażonych w gaz sieciowy (ponad 70%).

W badanym przedziale czasowym 2004-2010 w przypadku 14 powiatów odnotowano wzrost wartości miernika, świadczącego o relatywnej poprawie sytuacji w aspekcie warunków mieszkaniowych, przy czym najsilniejszy w powiatach wałbrzyskim (o 43,4%) i lwóweckim (o 31,5%), które w 2004 roku plasowały się na odległych pozycjach i odznaczały się bardzo niskim poziomem konkurencyjności. W powiatach wałbrzyskim i lwóweckim, w 2010 roku w porównaniu do 2004 roku, odnotowano mniejszy odsetek mieszkań bez łazienki oraz znaczący wzrost przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania oddanego do użytkowania.

Spadek wartości miernika cząstkowego w aspekcie warunki mieszkaniowe wystąpił w 15 powiatach, szczególnie znaczący w miastach na prawach powiatu, Legnicy (o 19,6%) i Jeleniej Górze (o 11,8%).

Zróżnicowanie dynamiki wartości miernika przełożyło się na zmiany usytuowania powiatów w rankingu. W 2010 roku największy awans, w relacji do 2004 roku, wystąpił w przypadku powiatu wołowskiego – z 22. lokaty na 14. (tj. o 8 miejsc). Swoją lokatę w rankingu znacząco poprawiły również powiaty milicki i ząbkowicki, awansując odpowiednio o 7 i 5 miejsc. Największe natomiast obniżenie zajmowanych lokat i zwiększenie dystansu konkurencyjnego do najlepszych jednostek wystąpiło w powiecie jaworskim – z 12. lokaty na 20. (spadek o 8 miejsc) i w Legnicy – z 4. lokaty na 11. (spadek o 7 pozycji).

Pomimo zmian w wartościach miernika w powiatach: dzierzoniowskim, głogowskim, górowskim, kamiennogórskim i lubańskim – w 2010 roku plasowały się one na takich samych miejscach jak 6 lat wcześniej.

Ochrona zdrowia

Kolejnym ważnym czynnikiem wpływającym na wzrost konkurencyjności regionalnej jest utrzymanie społeczeństwa w zdrowiu i aktywności przez dłuższy czas⁶, a w szczególności poprawa funkcjonowania i dostępności infrastruktury społecznej w zakresie ochrony zdrowia oraz poprawa jakości usług zdrowotnych i opieki medycznej. Wysoki poziom rozwoju infrastruktury lecznictwa otwartego i usług opieki zdrowotnej w istotnym stopniu kształtuje poziom warunków życia mieszkańców, wpływając jednocześnie na atrakcyjność regionu.

⁶ por. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ustanowienia Programu „Zdrowie na rzecz wzrostu gospodarczego”, trzeciego wieloletniego programu działań UE w dziedzinie zdrowia na lata 2014–2020, Bruksela, 9.11.2011, http://ec.europa.eu/health/programme/docs/prop_prog2014_pl.pdf

W niniejszej analizie przyjęto, iż o poziomie dostępności do infrastruktury leczenia otwartego, podstawowej opieki zdrowotnej świadczą wskaźniki obrazujące liczbę lekarzy, liczbę łóżek w szpitalach ogólnych oraz zakłady ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w relacji do liczby ludności. Wskaźniki te stanowiły podstawę konstrukcji miernika cząstkowego, którego wartości posłużyły do oceny sytuacji powiatów w aspekcie ochrony zdrowia. Dodatkowo do obliczenia mierników rozwoju uwzględniono poziom dostępności do usług opieki nad małymi dziećmi (prowadzonej przez żłobki), wyrażony przez liczbę dzieci w żłobkach na 100 dzieci w wieku 0-3 lat. Lepszy dostęp do żłobków, które w czasie pracy rodziców lub opiekunów sprawują opiekę nad małymi dziećmi i realizują funkcje opiekuńcze, wychowawcze oraz edukacyjne umożliwia matkom powrócić na rynek pracy.

Poziom dostępności do usług opieki nad osobami starszymi w warunkach stacjonarnych (w placówkach opieki społecznej) wyrażono liczbą miejsc w placówkach opieki społecznej w relacji do liczby osób w wieku powyżej 65 lat.

Na przestrzeni lat 2004-2010 w województwie dolnośląskim poprawie uległa sytuacja w zakresie dostępności do opieki nad małymi dziećmi (prowadzonej przez żłobki) oraz w zakresie dostępności do opieki nad osobami starszymi (w placówkach opieki społecznej). Na 1000 dzieci w wieku 0-3 lata przypadało średnio w 2010 roku 56 dzieci przebywających w żłobkach, tj. o 12 dzieci więcej niż w 2004 roku. W końcu 2010 roku liczba miejsc w placówkach opieki społecznej kształtowała się na poziomie 186 miejsc na 10 tys. osób w wieku powyżej 65 lat, tj. o 13 więcej niż 6 lat wcześniej. Liczba lekarzy pracujących bezpośrednio z pacjentem oraz liczba łóżek w szpitalach ogólnych dla pacjentów w przeliczeniu na liczbę mieszkańców utrzymała się na porównywalnym poziomie.

Wartości miernika rozwoju w aspekcie ochrony zdrowia syntezującego wartości zaproponowanych 5 wskaźników diagnostycznych zawierały się w 2010 roku w przedziale od 1,8 do 7,4 pkt. (w 2004 roku – od 2,4 do 7,2 pkt.).

Odwrotnie niż w przypadku mierników rozwoju w aspekcie warunki mieszkaniowe, z powodu niewielkiego zmniejszenia wartości minimalnej w badanym okresie oraz zwiększenia maksymalnej wartości w aspekcie ochrona zdrowia odnotowano niewielkie zwiększenie zróżnicowania powiatów (z 25,0% na 28,3%) oraz nieznaczne rozpiętości między wartościami skrajnymi.

Najwyższą wartość miernika w aspekcie ochrony zdrowia syntezującego wartości zaproponowanych 5 wskaźników diagnostycznych w każdym roku niezmiennie uzyskiwał Wrocław. Kolejne, drugie i trzecie miejsca w rankingu powiatów przypadły miastom Jeleniej Górze i Legnicy, które w latach wcześniejszych plasowały się na dalszych pozycjach. Najniższą wartość miernika odnotowano natomiast w powiecie polkowickim oraz w powiatach sąsiadujących z wymienionymi miastami na prawach powiatu, tj. we wrocławskim oraz legnickim.

W tabl. 3(3) przedstawiono przynależność powiatów do poszczególnych grup poziomu konkurencyjności pod względem ochrony zdrowia.

W 2010 roku najmniej powiatów zastało zaklasyfikowane do grupy I-szej, o wysokim poziomie konkurencyjności (5 jednostek). Do grupy tej należały miasta na prawach

powiatów (Wrocław, Jelenia Góra, Legnica) oraz powiat lubiński, tj. jednostki, które odznaczały się bardzo dobrą dostępnością usług medycznych w zakresie leczenia otwartego (znaczną liczbą lekarzy oraz liczbą łóżek w szpitalach ogólnych w stosunku do liczby ludności) i bardzo dobrą dostępnością do opieki nad małym dzieckiem. Szczególnie wyróżniało się tu miasto Wrocław (lider), w którym w 2010 roku na 10 tys. ludności przypadało średnio 40 lekarzy (tj. ponad dwukrotnie więcej niż przeciętnie w województwie) oraz 76 łóżek w szpitalach ogólnych (wobec 49 łóżek w województwie). Ponadto, we Wrocławiu co 8 dziecko w wieku do 3 lat korzystało z opieki w żłobku, podczas gdy przeciętnie w województwie – co 18 dziecko.

Tabl. 3(3). Powiaty i ich lokaty według poziomu wartości cząstkowego miernika rozwoju w aspekcie ochrona zdrowia

2004		2010	
I. wysoki poziom konkurencyjności			
1. m. Wrocław	5. kamiennogórski	1. m. Wrocław	
2. lubiński	6. m. Legnica	2. m. Legnica	
3. jeleniogórski	7. zgorzelecki	3. m. Jelenia Góra	
4. m. Jelenia Góra		4. lubiński	
II. średni poziom konkurencyjności			
8. głogowski	12. oławski	5. jeleniogórski	9. wałbrzyski
9. trzebnicki	13. bolesławiecki	6. zgorzelecki	10. głogowski
19. lubański	14. lwówecki	7. kłodzki	11. kamiennogórski
11. zlotoryjski	15. milicki	8. milicki	12. ząbkowicki
III. niski poziom konkurencyjności			
16. jaworski	21. kłodzki	13. jaworski	18. trzebnicki
17. oleśnicki	22. świdnicki	14. dzierzoniowski	19. oleśnicki
18. wałbrzyski	23. dzierzoniowski	15. zlotoryjski	20. lwówecki
19. ząbkowicki		16. świdnicki	21. strzeliński
20. legnicki		17. lubański	
IV. bardzo niski poziom konkurencyjności			
24. wołowski	28. górowski	22. bolesławiecki	26. wołowski
25. strzeliński	29. średzki	23. oławski	27. legnicki
26. polkowicki		24. górowski	28. wrocławski
27. wrocławski		25. średzki	29. polkowicki

Na przeciwległym biegunie znajdowały się powiaty z IV-tej grupy, o bardzo niskim poziomie konkurencyjności, w tym wrocławski i średzki sąsiadujące z Wrocławiem oraz powiat legnicki – z Legnicą. Bliskość dużych ośrodków miejskich o rozbudowanej infrastrukturze społecznej spowodowała, iż na terenie wymienionych powiatów odnotowano jedne z najniższych wartości wskaźników charakteryzujących dostęp do usług medycznych w zakresie leczenia otwartego oraz dostępu do opieki nad małym dzieckiem.

I tak, np. na 10 tys. mieszkańców w powiecie wrocławskim przypadało 5 lekarzy (prawie 8-krotnie mniej niż we Wrocławiu) oraz 2 łóżka (prawie 40-krotnie mniej), a w powiecie legnickim – 4 lekarzy (ponad 5-krotnie mniej niż w Legnicy). W badanym okresie w powiecie legnickim nie funkcjonował żaden szpital, a w powiecie wrocławskim nie funkcjonował żaden żłobek.

W porównaniu do 2004 roku w 14 powiatach wystąpiła relatywna poprawa sytuacji poziomu ochrony zdrowia (częstkowy miernik uległ zwiększeniu) a w 15 jednostkach – pogorszeniu (częstkowy miernik uległ zmniejszeniu). Wystąpiło znaczne zróżnicowanie dynamiki wartości miernika. Najniższe wartości wskaźnika dynamiki zanotowano w powiecie polkowickim (62,7%), w którym nastąpiło dalsze pogłębienie opóźnienia rozwoju jednostki w tym aspekcie oraz w powiecie oławskim (81,5%), tracącym dobry poziom konkurencyjności.

W powiecie polkowickim, odmiennie niż w zdecydowanej większości powiatów, w latach 2004-2010 nastąpiło pogorszenie sytuacji w zakresie dostępności do opieki nad małymi dziećmi. Otóż, na 1000 dzieci w wieku 0-3 lata przypadało w 2010 roku ok. 56 dzieci uczęszczających do żłobków (o 8 dzieci mniej niż w 2004 roku), podczas, gdy przeciętnie w skali województwa – o 12 dzieci więcej.

Najwyższy wzrost wartości miernika i poprawa pozycji konkurencyjnej wystąpiły w powiecie kłodzkim (142,1%) oraz w Legnicy (135,6%). W powiecie kłodzkim miało miejsce największe przesunięcie w rankingu – awans z 21. lokaty na 7. (o 14 pozycji). Odnotowano m.in., w 2010 roku w porównaniu do 2004 roku, znaczący wzrost liczby zakładów opieki zdrowotnej, liczby dzieci przebywających w żłobkach (w relacji do liczby osób w wieku 0-3 lata) oraz liczby miejsc w placówkach opieki społecznej (w relacji do liczby osób w wieku powyżej 65 lat). Szczególnie w rankingu straciły powiaty oławski – spadek z 12. lokaty na 23. (tj. o 11 miejsc) oraz bolesławiecki – z 13. lokaty na 22. i trzebnicki – z 9. lokaty na 18. (po 9 miejsc).

Edukacja/kształcenie na wybranych poziomach edukacji

Z punktu widzenia rozwoju i konkurencyjności regionu istotne jest stworzenie warunków do rozwoju społeczeństwa o wysokich kwalifikacjach zawodowych, poszukiwanych na rynku pracy, m.in. poprzez wzrost dostępności i poprawę warunków kształcenia na każdym poziomie edukacji (w szczególności na poziomie wyższym).

Z uwagi na fakt, iż uzyskano niewielkie zróżnicowanie powiatów w dostępie do usług edukacyjnych na poziomie obowiązkowej edukacji w szkole podstawowej i gimnazjalnej, cechy te nie zostały uwzględnione do obliczania miernika częstkowego w obszarze edukacji. Znacznie większe różnice wystąpiły w przypadku dostępności do usług edukacyjnych na poziomie szkół ponadgimnazjalnych, m.in. szkół ogólnokształcących, stąd współczynnik skolaryzacji brutto dla liceów ogólnokształcących jako miara powszechności nauczania w tych szkołach znalazł się w finalnym zestawie wskaźników.

O dostępności kształcenia na poziomie wyższym powszechności edukacji młodzieży na poziomie wyższym świadczy m.in. liczba studentów szkół wyższych na 1 tys. ludności w wieku produkcyjnym.

Szczególne znaczenie ma wskaźnik świadczący o upowszechnieniu edukacji przedszkolnej – pierwszego etapu kształcenia w systemie oświaty, ponieważ poziom tej edukacji ma istotny wpływ na perspektywy dalszego kształcenia, na tym etapie kształtowane są bowiem predyspozycje edukacyjne przyszłych uczniów. Edukacja przedszkolna ma również szerszy kontekst społeczny – jako czynnik przeciwdziałania marginalizacji. Na potrzeby niniejszej publikacji przyjęto, iż wskaźnikiem świadczącym o upowszechnieniu edukacji przedszkolnej jest liczba dzieci w wieku 3-5 lat uczęszczających do placówek wychowania przedszkolnego w przeliczeniu na 100 dzieci w tej grupie wieku.

Poziom infrastruktury społecznej w zakresie oświaty w poszczególnych powiatach województwa dolnośląskiego został przedstawiony za pomocą liczby szkół średnich (w tym średnich zawodowych) na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym.

W woj. dolnośląskim, podobnie jak w skali całego kraju, w latach 2004-2010 nastąpiła zdecydowana poprawa w dostępności kształcenia na poziomie edukacji przedszkolnej (w 2010 roku na 100 dzieci w wieku 3-5 lat uczęszczało do przedszkoli 56 dzieci, czyli o 16 więcej niż w 2004 roku), natomiast pogorszyła się sytuacja w zakresie dostępności do szkolnictwa zawodowego (na 100 tys. ludności w wieku produkcyjnym przypadało średnio 13 szkół, czyli o 9 szkół mniej). W związku z malejącą liczbą studentów w ostatnich latach, nieznacznie zmniejszyła się wartość wskaźnika świadczącego o dostępie do usług edukacyjnych na poziomie szkół wyższych (w roku akademickim 2010/11 na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym przypadało średnio 85 studentów, tj. o 3 studentów mniej niż w roku 2004/05).

Pod względem miernika syntetyzującego wskaźniki w aspekcie edukacji/kształcenia na wybranych poziomach dolnośląskie powiaty cechowało bardzo duże zróżnicowanie (w 2010 roku współczynnik zmienności wyniósł 59,8%), znacznie większe niż pod względem warunków mieszkaniowych czy ochrony zdrowia.

W rankingu powiatów w omawianym aspekcie pierwsze miejsce w 2010 roku z wartością miernika 7,5 pkt. zajmował Wrocław (w 2007 roku również 1. lokata, w 2004 roku – 2.). Drugie miejsce przypadło Jeleniej Górze (2. lokata w 2007 roku i 1. lokata w 2004 roku), a trzecie, niezmiennie w każdym roku – Legnicy. Poza miastami na prawach powiatu, najlepszą pozycję konkurencyjną w aspekcie edukacji miał powiat lubiński (4,4 pkt.). W 2010 roku w przypadku 9 powiatów, o najniższych notach, miernik rozwoju nie osiągnął wartości 2,0 pkt., czyli 20,0 % poziomu wzorcowego.

Ostatnie miejsca w rankingu należały do powiatów legnickiego i wrocławskiego (odpowiednio 0,5 i 0,7 pkt.).

Pod względem edukacji powiaty znalazły się w 4 grupach konkurencyjności – tabl. 3(4).

Do I-szej grupy (wysoki poziom konkurencyjności) zostały zaklasyfikowane w każdym roku tylko miasta na prawach powiatu (Wrocław, Jelenia Góra i Legnica), największe ośrodki akademickie w województwie, skupiające największą liczbę studentów. W końcu 2010 roku w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców przypadało we Wrocławiu 330 studentów, o połowę mniej w mieście Legnicy – 115 studentów oraz 80 studentów w Jeleniej Górze.

Tabl. 3(4). Powiaty i ich lokaty według poziomu wartości cząstkowego miernika rozwoju w aspekcie edukacja/kształcenie na wybranych poziomach edukacji

2004		2010	
I. wysoki poziom konkurencyjności			
1. m. Jelenia Góra	3. m. Legnica	1. m. Wrocław	3. m. Legnica
2. m. Wrocław		2. m. Jelenia Góra	
II. średni poziom konkurencyjności			
4. głogowski	9. lwówecki	4. lubiński	9. dzierzoniowski
5. lubiński	10. świdnicki	5. zgorzelecki	10. wałbrzyski
6. zgorzelecki	11. dzierzoniowski	6. głogowski	11. świdnicki
7. ząbkowicki	12. kłodzki	7. ząbkowicki	
8. wałbrzyski		8. wołowski	
III. niski poziom konkurencyjności			
13. wołowski	18. górowski	12. lubański	17. oławski
14. oławski	19. milicki	13. oleśnicki	18. bolesławiecki
15. lubański	20. kamiennogórski	14. kłodzki	19. milicki
16. oleśnicki	21. strzeliński	15. górowski	20. strzeliński
17. bolesławiecki	22. jaworski	16. lwówecki	21. jaworski
IV. bardzo niski poziom konkurencyjności			
23. jeleniogórski	27. złotoryjski	22. kamiennogórski	26. trzebnicki
24. średzki	28. legnicki	23. średzki	27. złotoryjski
25. trzebnicki	29. wrocławski	24. polkowicki	28. wrocławski
26. polkowicki		25. jeleniogórski	29. legnicki

W latach 2004-2010 we Wrocławiu, odmiennie niż w skali całego województwa, liczba studentów w przeliczeniu na 1 tys. ludności w wieku produkcyjnym uległa zwiększeniu (średnio o 14 studentów, tj. o 4,5%), natomiast w Jeleniej Górze i Legnicy – znacznemu zmniejszeniu (odpowiednio o 48,0% i 31,9%).

Cechą charakterystyczną powiatów z I-szej grupy był także wysoki poziom edukacji przedszkolnej oraz wysokie wartości współczynnika skolaryzacji brutto dla liceów ogólnokształcących. Średnio w 2010 roku na 100 dzieci w wieku 3-5 lat uczęszczało do przedszkoli we Wrocławiu, Legnicy i Jeleniej Górze odpowiednio 75, 67 i 86 dzieci w wieku 3-5 lat, w przy średniej w województwie wynoszącej 56 dzieci. Mocną stroną Jeleniej Góry był relatywnie wysoki poziom dostępności do szkolnictwa zawodowego – największa liczba szkół średnich zawodowych (tj. licea profilowane, technika, technika uzupełniające, szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe) w przeliczeniu 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym. W 2010 roku wskaźnik ten kształtował się na poziomie 3,3 (wobec 1,3 we Wrocławiu oraz przeciętnie w województwie).

Warto zwrócić uwagę na fakt, iż poza miastami na prawach powiatu, w roku akademickim 2010/2011 istniała również możliwość kształcenia się na poziomie szkoły wyższej w mniejszych ośrodkach w powiatach: wałbrzyskim, głogowskim, lubińskim, polkowickim, kłodzkim, świdnickim, milickim, bolesławieckim, zgorzeleckim, dzierzoniowskim i ząbkowic-

kim. Spośród wymienionych jednostek szczególnie wyróżniały się powiaty: wałbrzyski, głogowski i lubiński, zaklasyfikowane do grupy drugiej, o średnim poziomie konkurencyjności – odpowiednio 48, 23 i 18 studentów na 1 tys. ludności w wieku produkcyjnym. Ponadto, powiaty te cechował, relatywnie wysoki poziom edukacji przedszkolnej oraz znaczące wartości współczynnika skolaryzacji brutto dla liceów ogólnokształcących.

Bardzo niski poziom konkurencyjności (grupa IV) miały powiaty o najniższym stopniu urbanizacji, położone w sąsiedztwie dużych miast (legnicki, wrocławski średzki, trzebnicki). W powiatach tych funkcjonowało niewiele placówek wychowania przedszkolnego oraz liceów ogólnokształcących i średnich szkół zawodowych. W efekcie, jednostki te odznaczały się relatywnie niewielkim stopniem dostępności do edukacji przedszkolnej oraz usług edukacyjnych na poziomie szkół średnich ogólnokształcących i zawodowych. W przypadku powiatu legnickiego i wrocławskiego, plasujących się w każdym roku na ostatnich pozycjach, wśród dzieci w wieku 3-5 lat tylko 33,6% (legnicki) i 38,4% (wrocławski) korzystało z placówek wychowania przedszkolnego.

Na poziomie tylko 7,6% - w powiecie legnickim i 5,6% - w powiecie wrocławskim kształtowała się relacja wszystkich uczniów szkół ogólnokształcących dla dzieci i młodzieży (niezależnie od wieku) do liczby ludności, czyli w wieku 16-18 lat, tj. wieku przypisanemu temu poziomowi nauczania (wobec 79,4% i 69,6% w Legnicy i Wrocławiu).

W porównaniu do 2004 roku skład grupy IV-tej nie uległ zmianie, poza powiatem kamiennogórskim, który przeszedł z trzeciej grupy. Powiaty, które w 2004 roku charakteryzowały się bardzo niskim poziomem konkurencyjności, w 2010 roku również pozostały na tym poziomie.

Odmienne, niż w przypadku analizowanych wcześniej aspektów (warunków mieszkaniowych, ochrony zdrowia), po względem edukacji odnotowano dla zdecydowanej większości powiatów spadek wartości mierników cząstkowych. Szczególnie znaczny spadek wartości mierników wystąpił wśród powiatów osiągających bardzo niskie noty, co pogłębiło tym samym opóźnienie w rozwoju edukacji względem jednostek przodujących w rankingu. Należały do nich m.in. powiaty: legnicki (spadek o 54,2%), lwówecki (o 24,7%), wrocławski (o 14,6%) i kamiennogórski (o 17,2%).

Znaczące zmniejszenie wartości miernika wystąpiło również w przypadku powiatu lwóweckiego, który stracił dobrą pozycję konkurencyjną. W 2004 roku z 9. lokaty (średni poziom konkurencyjności) przeszedł na 16. pozycję w 2010 roku (spadek o 7 lokat). Wpływ na to miał m.in. spadek liczby szkół średnich zawodowych w stosunku do liczby ludności.

Wzrost wartości miernika świadczącego o poprawie sytuacji w zakresie dostępu do usług edukacyjnych, wystąpił w powiatach: średzkim (o 32,1%), zgorzeleckim (o 21,4%) i lubińskim (o 19,4%). Pomimo wzrostu wartości miernika powiaty te przesunęły się w rankingu o 1 lokatę, w tym Legnica zachowała wysoką 3. lokatę.

W porównaniu do analizowanych wcześniej aspektów (warunków mieszkaniowych, ochrony zdrowia), po względem wartości miernika w aspekcie edukacji powiaty odznaczały się na przestrzeni lat 2004-2010 większą stabilnością osiągniętych pozycji konkurencyjności.

W przypadku 23 powiatów zaobserwowano wahanie zajmowanych lokat co najwyżej o 2 pozycje, w tym dla 16 jednostek – przesunięcie w rankingu powiatów co najwyżej o 1 pozycję.

Kultura i sztuka

Na atrakcyjność regionu i utrzymanie trwałej przewagi konkurencyjnej w porównaniu z innymi regionami, ma również znaczący wpływ wysoki poziom rozwoju infrastruktury społecznej w zakresie kultury i sztuki, dbałość o dziedzictwo kulturowe oraz wysoki poziom uczestnictwa mieszkańców w kulturze.

Analiza zróżnicowania aspektu kultury i sztuki w układzie powiatów objęła uczestnictwo ludności w usługach realizowanych przez biblioteki publiczne, służące zaspokajaniu potrzeb czytelniczych ludności oraz w usługach realizowanych przez muzea, których zadaniem jest gromadzenie i upowszechnianie wytworów kultury. Dostęp do infrastruktury społecznej w zakresie kultury i sztuki scharakteryzowano wybranymi wskaźnikami dotyczącymi działalności instytucji kultury, takich jak: teatry, instytucje muzyczne i rozrywkowe (liczba widowisk, przedstawień, koncertów), kina ogólnie dostępne (liczba seansów) oraz galerie i salony sztuki (liczba wystawień i ekspozycji) w relacji do liczby ludności.

W województwie dolnośląskim, podobnie jak w skali całego kraju, na przestrzeni ostatnich sześciu lat, systematycznie zmniejszała się liczba placówek bibliotecznych oraz poziom czytelnictwa – w 2010 roku w przeliczeniu na 1000 ludności zostało zarejestrowanych w dolnośląskich bibliotekach średnio 175 czytelników, tj. o 47 mniej niż w 2004 roku. Pomimo zmniejszenia liczby kin ogólnie dostępnych, nastąpił wzrost liczby wyświetlonych seansów filmowych oraz wzrost liczby widzów w kinach – w ciągu 2010 roku średnio na 1000 mieszkańców wyświetlono 42 seanse filmowe (wobec 20 w 2004 roku).

Odmierna sytuacja wystąpiła w przypadku działalności wystawienniczej muzeów, galerii i salonów sztuki oraz teatrów i instytucji muzycznych – w badanym przedziale liczba wystawień i ekspozycji oraz widowisk, przedstawień, koncertów w stałych salach widowiskowych zwiększyła się. I tak, m.in. w przeliczeniu na 1000 ludności muzea i wystawy muzealne odwiedziło w 2010 roku przeciętnie 587 osób, tj. o 212 osoby więcej w stosunku do 2004 roku.

Wartość miernika rozwoju syntetyzującego wybrane wskaźniki diagnostyczne w aspekcie kultura i sztuka według danych za 2010 roku zawierała się w przedziale od 0,1 do 6,4 pkt. Przeciętne zróżnicowanie wartości miernika stanowiło aż 72,1% wartości średniej. A zatem, pod względem sytuacji w zakresie kultury i sztuki dolnośląskie powiaty charakteryzowały się bardzo dużym zróżnicowaniem, znacznie większym niż w zakresie edukacji, ochrony zdrowia, czy warunków mieszkaniowych. W porównaniu do 2004 roku nie nastąpiły znaczące zmiany w wartościach skrajnych miernika, rozstęp między wartością maksymalną a minimalną kształtował się na porównywalnym poziomie.

Najlepiej notowanym powiatem w latach 2010 i 2007 roku pod względem poziomu kultury i sztuki był Wrocław (w 2004 roku zajął 2. miejsce), należały do najważniejszych ośrodków kulturalnych i artystycznych w skali regionu oraz kraju. Wrocław wyróżnia się bogatą infrastrukturą związaną z kulturą. W mieście w 2010 roku funkcjonowało: 11 kin, 13 galerii

i salonów sztuki zajmujących się działalnością wystawienniczą, 22 muzea (łącznie z oddziałami) oraz 6 teatrów (łącznie z operą) i filharmonia.

Drugie miejsce w klasyfikacji powiatów przypadło (w 2010 i 2007 roku) Jeleniej Górze (w 2004 roku – 1. miejsce). Na tle kolejnego miasta na prawach powiatu – Legnicy (3. lokata), Jelenia Góra odznaczała się znacznie większą liczbą jednostek prowadzących działalność w zakresie kultury (kin, muzeów, teatrów, galerii i salonów sztuki).

Należy tu zaznaczyć, że w pozostałych powiatach, oprócz wydzielonych miast grodzkich, miernik w aspekcie kultury i sztuki kształtował się na poziomie poniżej 4,0 pkt., w tym dla 20 jednostek – na poziomie poniżej 2,0 pkt., tj. stanowiącym 20,0% wartości wzorcowej.

Ostatnie lokaty zajmowały w każdym roku powiaty trzebnicki i górowski, o bardzo niskim poziomie wyposażenia w infrastrukturę społeczną w zakresie kultury i sztuki (niewielka liczba placówek bibliotecznych, 1 kino, brak muzeów, galerii i salonów sztuki).

W poniższej tabeli 3(5) zaprezentowano wyodrębnione 4 grupy konkurencyjności powiatów pod względem poziomu kultury i sztuki.

Tabl. 3(5). Powiaty i ich lokaty według poziomu wartości cząstkowego miernika rozwoju w aspekcie kultura i sztuka

2004		2010	
I. wysoki poziom konkurencyjności			
1. m. Jelenia Góra		1. m. Wrocław	
2. m. Wrocław		2. m. Jelenia Góra	
3. wałbrzyski		3. m. Legnica	
4. m. Legnica		4. wałbrzyski	
II. średni poziom konkurencyjności			
5. jaworski		5. jeleniogórski	
6. jeleniogórski		6. lubiński	
7. lubiński		7. kłodzki	
8. kłodzki		8. jaworski	
9. kamiennogórski		9. kamiennogórski	
III. niski poziom konkurencyjności			
10. głogowski	16. bolesławiecki	10. lwówecki	16. złotoryjski
11. lwówecki	17. świdnicki	11. świdnicki	17. milicki
12. lubański	18. dzierzoniowski	12. zgorzelecki	18. dzierzoniowski
13. złotoryjski	19. ząbkowicki	13. bolesławiecki	19. głogowski
14. polkowicki	20. legnicki	14. oleśnicki	
15. zgorzelecki		15. polkowicki	
IV. bardzo niski poziom konkurencyjności			
21. oławski	26. wołowski	20. oławski	25. wrocławski
22. oleśnicki	27. strzebiński	21. ząbkowicki	26. wołowski
23. milicki	28. górowski	22. lubański	27. strzebiński
24. średzki	29. trzebnicki	23. średzki	28. górowski
25. wrocławski		24. legnicki	29. trzebnicki

Pierwsza grupa powiatów (wysoki poziom konkurencyjności) skupiała najmniej jednostek. Podobnie, jak pod względem analizowanych wcześniej aspektów ochrony zdrowia i edukacji, do I-szej grupy były zaklasyfikowane w każdym roku miasta na prawach powiatu, Wrocław, Jelenia Góra i Legnica. Ponadto, wysokim poziomem konkurencyjności w aspekcie kultury i sztuki wyróżniał się powiat wałbrzyski.

Na atrakcyjność wymienionych jednostek wpływ miała przewaga konkurencyjna w dostępie do usług infrastruktury społecznej w zakresie kultury i sztuki oraz wysoki poziom uczestnictwa mieszkańców w kulturze. Dysproporcja między wysokimi notami powiatów z I-szej grupy a notami pozostałych jednostek wynikała z wysokich wartości wskaźników świadczących o dostępie do usług instytucji kultury. W 2010 roku średnio na 1000 mieszkańców Wrocławia przypadało 140 seansów filmowych (w Jeleniej Górze – 26, a w Legnicy – 100) oraz 2 widowiska, przedstawienia, koncerty w stałych salach teatralnych (w Jeleniej Górze – 4, a w Legnicy – 1). Szczególnie odnotowano znaczną liczbę korzystających z działalności wystawienniczej muzeów. W przeliczeniu na 1000 ludności przypadało przeciętnie w 2010 roku we Wrocławiu 1796 korzystających z muzeów, w Jeleniej Górze – 908 korzystających, a w Legnicy – 237. Na stosunkowo wysoką wartość miernika powiatu wałbrzyskiego wpływ miały relatywnie znaczące, w stosunku do liczby ludności, liczby seansów w kinach oraz widowisk, przedstawień, koncertów w stałych salach widowiskowych.

Spośród wyodrębnionych grup poziomu wartości miernika w aspekcie kultura i sztuka najbardziej licznymi okazały się grupy o niskim i bardzo niskim poziomie konkurencyjności.

Ostatnia grupa, bardzo niski poziom konkurencyjności (grupa IV) objęła 10 jednostek. Były to głównie powiaty mało atrakcyjne pod względem dostępności na swoim terenie do usług infrastruktury społecznej w zakresie kultury i sztuki, większość z nich nie posiadała kin, muzeów, galerii i salonów sztuki, stałych sal teatralnych, a należały do nich m.in. powiaty trzebnicki, wrocławski, strzeliński, wołowski, położone w niewielkim oddaleniu od Wrocławia – centrum kulturalnego i artystycznego, pełniące w zakresie kultury funkcje usługowe dla dużych części regionu. Bardzo niski poziom konkurencyjności powiatu trzebnickiego wynikał dodatkowo z niewielkiej liczby czytelników bibliotek publicznych w przeliczeniu na liczbę ludności. W 2010 roku na 1000 mieszkańców przypadało średnio 85 osób, które w ciągu roku dokonały co najmniej jednego wypożyczenia (tj. o ponad połowę mniej niż przeciętnie w województwie).

W porównaniu do sytuacji w 2004 roku, powiaty cechowały się zróżnicowanym kierunkiem oraz dynamiką zmian wartości miernika. Dla 17 jednostek odnotowano wzrost wartości miernika, przy czym szczególnie duża zmiana wystąpiła w przypadku dwóch powiatów górowskiego i milickiego, zajmujących dalekie miejsca w klasyfikacji powiatów (wzrost wartości odpowiednio o 65,2% i 52,0%).

Wyraźny wzrost wartości miernika i zmniejszenie dystansu konkurencyjnego cechował także powiat lubiński i jeleniogórski, w których w 2010 roku miernik osiągnął wartość odpowiednio o 34,2% i 33,1% wyższą niż w 2004 roku. W powiecie lubińskim zarejestrowano

znaczne zwiększenie liczby wyświetlanych w kinach seansów filmowych w relacji do liczby ludności, a w powiecie jeleniogórskim – zwiększenie liczby korzystających z muzeów.

Spadek wartości mierników cząstkowych, świadczący o relatywnym pogorszeniu sytuacji w aspekcie kultury i sztuki oraz pogorszeniu pozycji konkurencyjnej wystąpił w powiatach trzebnickim, lubańskim i głogowskim (o 76,0%, 43,0% i o 33,9%). W powiecie trzebnickim w badanym przedziale czasowym nie funkcjonowało ani jedno muzeum, ani galeria i salon sztuki, stała sala teatralna i jednocześnie odnotowano znaczne zmniejszenie liczby czytelników bibliotek publicznych, a także liczby seansów filmowych w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców.

Lokaty powiatów ulegały zmianom w poszczególnych latach, w tym największym stopniu w powiecie lubańskim – spadek z 12. na 22. lokatę (tj. o 10 miejsc) i w powiecie głogowskim – spadek z 10. na 19. lokatę (tj. o 9 miejsc) oraz w powiecie oleśnickim – awans z 22. na 14. lokatę (tj. przesunięcie o 8 miejsc).

Ochrona środowiska

Stan i ochrona środowiska naturalnego, w tym zanieczyszczone powietrze, zły stan wód, negatywnie wpływają na warunki życia ludności, a także ograniczają rekreacyjny potencjał regionu. Powiaty, które odznaczają się dobrym stanem środowiska naturalnego są atrakcyjne zarówno dla mieszkańców, jak i dla działalności inwestycyjnej. Niekorzystne warunki środowiska mogą stanowić barierę rozwoju społeczno-gospodarczego regionu i wpływać na wzrost dysproporcji terytorialnych.

Analizując stan środowiska w poszczególnych powiatach, oprócz stopnia zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego (szczególnie pyłami), ziemi (odpadami wytworzonymi oraz odpadami komunalnymi zmieszany) i jakości wód, wyrażonej za pomocą odsetka nieoczyszczanych ścieków w ogólnej ilości ścieków wymagających oczyszczania, uwzględniono również wielkość powierzchni prawnie chronionej oraz terenów zielonych w miastach, która określa walory środowiska naturalnego i jego ochronę. Dodatkowo, do obliczenia miernika w aspekcie ochrona środowiska został wybrany wskaźnik charakteryzujący przepustowość dobową komunalnych i przemysłowych oczyszczalni na 1000 ludności (wydajność oczyszczalni komunalnych i przemysłowych).

W latach 2004-2010 w województwie dolnośląskim szczególnie poprawiła się sytuacja pod względem występowania podstawowych zagrożeń dla środowiska naturalnego, m.in. takich, jak stopień zanieczyszczenia powietrza (w przeliczeniu na 100 km² z poziomu 43,2 t zanieczyszczeń pyłowych w 2004 roku na 26,2 t w 2010 roku) oraz stopień zanieczyszczenia terenów wskutek wytwarzania odpadów przemysłowych oraz zbierania odpadów komunalnych (m.in. w przeliczeniu na 1 km² wielkość odpadów wytworzonych kształtowała się na poziomie 1682 t, tj. o 97 t mniej niż w 2004 roku). Ponadto, w analizowanym przedziale czasowym poprawiła się sytuacja w zakresie dostępności mieszkańców miast do terenów zielonych. W 2010 roku na 1 ha parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej ogólnodostępnej przypadało 379 mieszkańców, podczas gdy 6 lat wcześniej – 416 mieszkańców.

Biorąc pod uwagę finalny zestaw wskaźników diagnostycznych dotyczących zanieczyszczeń powietrza, zanieczyszczeń wód powierzchniowych i gleb, odpadów uciążliwych dla środowiska oraz walorów środowiska przyrodniczego dla wszystkich powiatów obliczony został cząstkowy miernik rozwoju w aspekcie ochrony środowiska. Wartości tego miernika w 2010 roku zawierały się w przedziale od 4,8 pkt. (miasto Legnica – 29. lokata) do 8,2 pkt. (powiat milicki – 1. lokata). W porównaniu do 2004 roku przedział wartości miernika rozwoju nie uległ większym zmianom i kształtował się od 5,0 do 8,2 pkt.

Oceniając sytuację powiatów pod względem wszystkich wskaźników łącznie na podstawie miernika rozwoju, można stwierdzić, że była ona zróżnicowana w niewielkim stopniu – współczynnik zmienności przyjął wartość 13,0%.

Nieziennie w każdym roku na miejscu pierwszym pod względem ochrony środowiska plasował się powiat milicki. Miejsce drugie przypadło powiatowi legnickiemu, a trzecie – jeleniogórskiemu.

Ostatnie lokaty w zajmowało miasto Legnica oraz powiat zgorzelecki, jedyne jednostki, dla których miernik rozwoju kształtował się na poziomie poniżej 5,0 pkt. Pozostałe miasta na prawach powiatu nie zaliczały się do powiatów o wysokim poziomie rozwoju ochrony środowiska; Wrocław plasował się na 24. miejscu, a Jelenia Góra – na 19. miejscu.

Grupy powiatów według poziomu konkurencyjności pod względem ochrony środowiska naturalnego przedstawiono w tabl. 3(6).

W grupie I-szej, charakteryzującej się najkorzystniejszą sytuacją pod względem ochrony środowiska (wysokim poziomem konkurencyjności), znalazły się w szczególności słabo zurbanizowane powiaty podregionu wrocławskiego (głównie zlokalizowane w części północnej – milicki, wołowski, trzebnicki). Są to powiaty o relatywnie niskim zanieczyszczeniu powietrza, wód powierzchniowych i gleb oraz niskim poziomie odpadów, a także korzystnych walorach przyrodniczych. I tak, mocną stroną powiatu milickiego był wysoki odsetek obszarów prawnie chronionych w ogólnej powierzchni powiatu – 67,8% w 2010 roku. Ponadto, poziom zanieczyszczeń powietrza z zakładów kwalifikowanych jako szczególnie uciążliwe kształtował się w tym powiecie na niskim poziomie – 0,7 t na 100 km² (wobec 26,2 t w województwie ogółem). Średnio na 100 km² powierzchni przypadało w powiecie milickim 11,5 t odpadów wytworzonych (z wyłączeniem odpadów komunalnych), podczas gdy przeciętnie w województwie przypadało 1682 t.

W porównaniu do sytuacji sprzed 6 lat skład grupy I-szej uległ zmianie; powiat lubiński i kłodzki pogorszyły swoje dobre pozycje i przeszły do grup o niższym poziomie konkurencyjności, natomiast awansowały do I-szej grupy cztery powiaty: jaworski, górowski, ząbkowicki i trzebnicki.

Tabl. 3(6). Powiaty i ich lokaty według poziomu wartości cząstkowego miernika rozwoju w aspekcie ochrona środowiska

2004		2010	
I. wysoki poziom konkurencyjności			
1. milicki	5. wołowski	1. milicki	5. strzeliński
2. lubiński	6. oleśnicki	2. jaworski	6. górowski
3. strzeliński	7. zlotoryjski	3. wołowski	7. trzebnicki
4. kłodzki		4. ząbkowicki	8. kłodzki
II. średni poziom konkurencyjności			
8. dzierzoniowski	14. legnicki	9. dzierzoniowski	15. świdnicki
9. jaworski	15. górowski	10. oleśnicki	16. głogowski
10. głogowski	16. wrocławski	11. legnicki	17. oławski
11. świdnicki	17. oławski	12. zlotoryjski	18. wałbrzyski
12. trzebnicki	18. ząbkowicki	13. średzki	
13. wałbrzyski	19. jeleniogórski	14. lubański	
III. niski poziom konkurencyjności			
20. lubański	22. kamiennogórski	19. m. Jelenia Góra	22. jeleniogórski
20. m. Jelenia Góra	23. zgorzelecki	20. wrocławski	23. m. Wrocław
21. bolesławiecki		21. lubiński	
IV. bardzo niski poziom konkurencyjności			
25. polkowicki	28. m. Legnica	24. lwówecki	27. polkowicki
26. m. Wrocław	29. lwówecki	25. kamiennogórski	28. m. Legnica
27. średzki		26. bolesławiecki	29. zgorzelecki

Grupę IV-tą tworzyły powiaty o słabych walorach przyrodniczych, dużym zanieczyszczeniu wód powierzchniowych i gleb oraz znacznej produkcji odpadów. Wśród nich znajdowało się miasto na prawach powiatu Legnica i uprzemysłowione powiaty zgorzelecki i polkowicki. Można natomiast zauważyć wyraźną kumulację niekorzystnych zjawisk w powiatach zamykających ranking, w szczególności w zgorzeleckim. Cechował się on skrajnie wysokim poziomem emisji zanieczyszczeń pyłowych – 286,9 t na 100 km² w 2010 roku (ponad dziesięciokrotnie więcej niż przeciętnie w skali całego województwa). Zanieczyszczenia te pochodziły od zlokalizowanych na terenie powiatu zakładów szczególnie uciążliwych, a zwłaszcza zajmujących się przemysłem wydobywczym i energetycznym.

Skład grupy IV-tej również, doszły m.in. powiaty: bolesławiecki, kamiennogórski i zgorzelecki.

W porównaniu do 2004 roku największą poprawą poziomu ochrony środowiska naturalnego odznaczał się powiat średzki – wzrost wartości miernika wynosił 22,1% (i w konsekwencji awans z lokaty 27. na 13.), powiat jaworski – wzrost wartości miernika o 16,8% (awans z lokaty 9. na 2.) oraz ząbkowicki – wzrost o 11,8% (awans z 18. na 4. lokatę).

Największe obniżenie poziomu konkurencyjności wystąpiło w powiecie lubińskim – spadek wartości miernika wynosił 14,9% (spadek z 3. na 22. miejsce) i zgorzeleckim – 15,3% (spadek z 2. na 21. miejsce). W powiecie lubińskim szczególnie zwiększył się poziom zagrożeń dla środowiska oraz zanieczyszczenia terenów spowodowanych wytwarzaniem odpadów przemysłowych. W przeliczeniu na jednostkę powierzchni przypadło 9798,2 t odpadów wytworzonych (czyli prawie sześciokrotnie więcej niż przeciętna wielkość w kraju).

Bezpieczeństwo publiczne

Poczucie bezpieczeństwa publicznego, przestrzeganie prawa, norm i zasad powszechnie przyjętych jest jednym z istotnych z czynników, które wpływają na jakość życia mieszkańców, mogą też wpływać na atrakcyjność i konkurencyjność danego regionu. Niski poziom bezpieczeństwa może świadczyć o występowaniu deficytu kapitału społecznego, występowaniu patologii społecznych, zagrożeniu kryminogennością. Nasilenie przestępczości, kryminogenność, występowanie patologii społecznych zagrożenie poziomu bezpieczeństwa determinują marginalizację życia mieszkańców danego regionu.

Do obliczenia miernika syntetycznego w aspekcie bezpieczeństwa publicznego wykorzystano dane statystyki policyjnej, głównie do wskaźników charakteryzujących poziom przestępczości, z wyróżnieniem przestępstw o największej szkodliwości społecznej, m.in. przestępstwa kryminalne przeciwko życiu i zdrowiu (zabójstwa, bójki, pobicia, nieumyślne spowodowanie śmierci), czy przeciwko mieniu (kradzież, kradzież z włamaniem, rozbój, wymuszenie rozbójnicze). Ponadto, uwzględniono dwa wskaźniki dotyczące zagrożenia bezpieczeństwa mieszkańców w komunikacji drogowej – charakteryzujące skalę natężenia wypadków drogowych, w tym ofiar śmiertelnych (liczba wypadków drogowych na 1000 ludności oraz liczba ofiar śmiertelnych na 100 wypadków drogowych).

Według danych Komendy Wojewódzkiej Policji we Wrocławiu na przestrzeni lat 2004-2010 roku nastąpiła w województwie dolnośląskim poprawa sytuacji pod względem natężenia przestępczości. W przeliczeniu na 1000 ludności zarejestrowano w 2010 roku 40 przestępstw stwierdzonych w zakończonych postępowaniach przygotowawczych, tj. o 5 przestępstw mniej niż 6 lat wcześniej. Z punktu widzenia poczucia bezpieczeństwa przeciętnego obywatela ważna jest skala zagrożeń przestępczością kryminalną przeciwko życiu i zdrowiu lub przeciwko mieniu. W analizowanych latach udział przestępstw kryminalnych w ogólnej liczbie przestępstw stwierdzonych również uległ zmniejszeniu – z 75,9% na 71,5%.

Cząstkowy miernik obliczony dla każdego powiatu, na bazie wymienionych wcześniej wskaźników diagnostycznych w aspekcie bezpieczeństwa publicznego, przyjmował wartości od 3,9 we Wrocławiu do 7,0 pkt. w powiecie jaworskim. Pod względem bezpieczeństwa publicznego zbliżoną sytuację do Wrocławia w tym aspekcie miała Legnica (24. lokata), natomiast Jelenia Góra miała znacznie lepszą sytuację – zajmowała 17. lokatę.

W porównaniu do pozostałych omawianych aspektów, syntetyczna ocena sytuacji w aspekcie bezpieczeństwa publicznego w małym stopniu różnicowała powiaty (współczynnik

zmienności miał wartość 14,1%). W latach 2004-2010 przedział wartości miernika rozwoju utrzymał się na porównywalnym poziomie.

Na podstawie wartości cząstkowego miernika w aspekcie bezpieczeństwa publicznego powiaty znalazły się w następujących grupach konkurencyjności – tabl. 3(7).

Tabl. 3(7). Powiaty i ich lokaty według poziomu wartości cząstkowego miernika rozwoju w aspekcie bezpieczeństwo publiczne

2004		2010	
I. wysoki poziom konkurencyjności			
1. milicki		1. jaworski	6. oławski
2. górowski		2. złotoryjski	7. dzierzoniowski
3. oleśnicki		3. lwówecki	8. jeleniogórski
4. dzierzoniowski		4. milicki	9. kłodzki
5. strzeleński		5. głogowski	
II. średni poziom konkurencyjności			
6. lubański	11. złotoryjski	10. wołowski	
7. kłodzki	12. oławski	11. bolesławiecki	
8. kamiennogórski	13. ząbkowicki	12. oleśnicki	
9. średzki	14. trzebnicki	13. świdnicki	
10. lwówecki			
III. niski poziom konkurencyjności			
15. wołowski	20. jaworski	14. kamiennogórski	19. strzeleński
16. świdnicki	21. m. Jelenia Góra	15. zgorzelecki	20. lubański
17. wrocławski		16. górowski	21. średzki
18. zgorzelecki		17. m. Jelenia Góra	22. legnicki
19. wałbrzyski		18. ząbkowicki	
IV. bardzo niski poziom konkurencyjności			
22. legnicki	26. polkowicki	23. polkowicki	27. lubiński
23. jeleniogórski	27. bolesławiecki	23. m. Legnica	28. wałbrzyski
24. lubiński	28. m. Wrocław	25. trzebnicki	29. m. Wrocław
25. głogowski	29. m. Legnica	26. wrocławski	

Do wyróżnionej grupy o wysokich wartościach cząstkowego miernika (wysokim poziomie konkurencyjności) w aspekcie bezpieczeństwa publicznego w 2010 roku należało 9 jednostek, spośród których większość wyróżniała się m.in. znacznie niższym niż przeciętnie w województwie udziałem przestępstw o charakterze kryminalnym w ogólnej liczbie przestępstw stwierdzonych (szczególnie jaworski, złotoryjski, milicki i lwówecki). W 2010 roku odsetek przestępstw o charakterze kryminalnym kształtował się na poziomie od 54,3% w powiecie jaworskim do 38,1% w powiecie złotoryjskim (wobec 71,5% przeciętnie w województwie). Mocną stroną powiatu jaworskiego była też relatywnie niska liczba przestępstw stwierdzonych w zakończonych postępowaniach przygotowawczych w stosunku do liczby

mieszkańców. Na 1000 mieszkańców powiatu jaworskiego przypadło średnio 27 przestępstw stwierdzonych w zakończonych postępowaniach przygotowawczych, tj. o 13 mniej niż przeciętnie w województwie.

W porównaniu do sytuacji w 2004 roku, liczebność grupy powiatów o wysokim poziomie konkurencyjności uległa zwiększeniu o 4 jednostki, przy czym tylko 2 powiaty, tj. milicki i dzierzoniowski utrzymały wysoki poziom konkurencyjności. Powiaty górowski, oleśnicki i strzebiński straciły znaczącą przewagę konkurencyjną i zostały zaklasyfikowane do grup o niższym poziomie konkurencyjności, natomiast do I-szej grupy awansowały powiaty złotoryjski, lwówecki, oławski, jeleniogórski i kłodzki.

Miasta na prawach powiatu nie zaliczono do grupy o wysokim poziomie konkurencyjności pod względem bezpieczeństwa publicznego. Podobnie jak w przypadku ochrony środowiska, Wrocław i Legnica charakteryzowały się bardzo niskim poziomem konkurencyjności, natomiast Jelenia Góra – niskim. Do grupy ostatniej (IV), o bardzo niskim poziomie miernika, zaliczono 5 powiatów (w tym Wrocław i Legnicę) charakteryzujących się występowaniem przestępczości o znaczącej skali. Odnotowano w tych powiatach wysokie natężenie przestępczości stwierdzonej w zakończonych postępowaniach przygotowawczych, wśród których przestępstwa o największej szkodliwości społecznej stanowiły relatywnie wysoki odsetek. Największy stan zagrożenia przestępczością kryminalną mierzony odsetkiem przestępstw o charakterze kryminalnym wystąpił we Wrocławiu (80,5%) oraz w powiecie wałbrzyskim (79,3%).

Znaczne zwiększenie wartości miernika rozwoju i jednocześnie znacząca poprawa pozycji konkurencyjnej na przestrzeni lat 2004-2010 wystąpiła w przypadku powiatów: głogowskiego, jeleniogórskiego, bolesławieckiego i jaworskiego. Powiat głogowski awansował z odległej 25. pozycji na wysoką 5. pozycję w rankingu (o 20 miejsc), powiat jeleniogórski – z 23. na 8. (o 15 miejsc), bolesławiecki – z 27. na 11. (o 16 miejsc) oraz jaworski – z 20. na 1. (o 19 miejsc). Poprawa poziomu bezpieczeństwa i osiągnięcie wysokiej przewagi konkurencyjnej przez powiat jaworski wynikało ze znaczącej poprawy wszystkich wskaźników diagnostycznych, będących podstawą miernika rozwoju w aspekcie bezpieczeństwa publicznego.

Natomiast spadek wartości miernika, świadczący o pogorszeniu poziomu bezpieczeństwa wystąpił w 14 jednostkach, w tym szczególnie w powiatach górskim, strzebińskim i lubańskim, które straciły dobre pozycje i zwiększyły dystans do jednostek plasujących się na pierwszych lokatach. W porównaniu do sytuacji w 2004 roku, wymienione powiaty przesunęły się w rankingu o 14 miejsc, tj. powiat górski – z 2. pozycji na 16., powiat strzebiński – z 5. na 19. oraz lubański – z 6. na 20.

Na zdecydowanie gorszą pozycję konkurencyjną tych powiatów w 2010 roku w porównaniu z 2004 rokiem, wpływ miało m.in. zwiększenie liczby ofiar śmiertelnych na 100 wypadków drogowych. W przypadku powiatów lubańskiego i górskiego odnotowano wzrost odsetka przestępstw o charakterze kryminalnym w ogólnej liczbie przestępstw stwierdzonych, podczas gdy w zdecydowanej większości powiatów – spadek.

Podsumowanie

Przeprowadzona w niniejszym rozdziale analiza pokazała, że pod względem wartości mierników rozwoju warunków życia powiaty województwa dolnośląskiego odznaczały się niewielkim zróżnicowaniem, znacznie mniejszym niż w obszarze potencjał demograficzny. Z uwagi na to, że w latach 2004-2010 zmiany mierników syntetycznych w obszarze warunków życia/dostępu do usług społecznych były niewielkie, utrzymywał się na porównywalnym poziomie dystans konkurencyjny między powiatem zajmującym w rankingu pierwszą i ostatnią lokatę.

Na wartość syntetycznego miernika rozwoju w obszarze warunków życia wpływ miały wartości wybranych wskaźników charakteryzujących warunki mieszkaniowe, ochronę zdrowia i opiekę społeczną, edukację, aktywność ludności w życiu kulturalnym, infrastrukturę kultury, jakość środowiska naturalnego oraz bezpieczeństwo publiczne. Najbardziej zróżnicowane były powiaty pod względem mierników rozwoju kultury i sztuki oraz edukacji/kształcenia na wybranych poziomach edukacji, a najmniej pod względem mierników rozwoju ochrony środowiska oraz bezpieczeństwa publicznego. W konsekwencji największy dystans konkurencyjny między powiatem zajmującym pierwszą i ostatnią lokatę wystąpił w przypadku mierników kultury i sztuki oraz edukacji, a najmniejszy w przypadku mierników rozwoju ochrony środowiska i bezpieczeństwa publicznego.

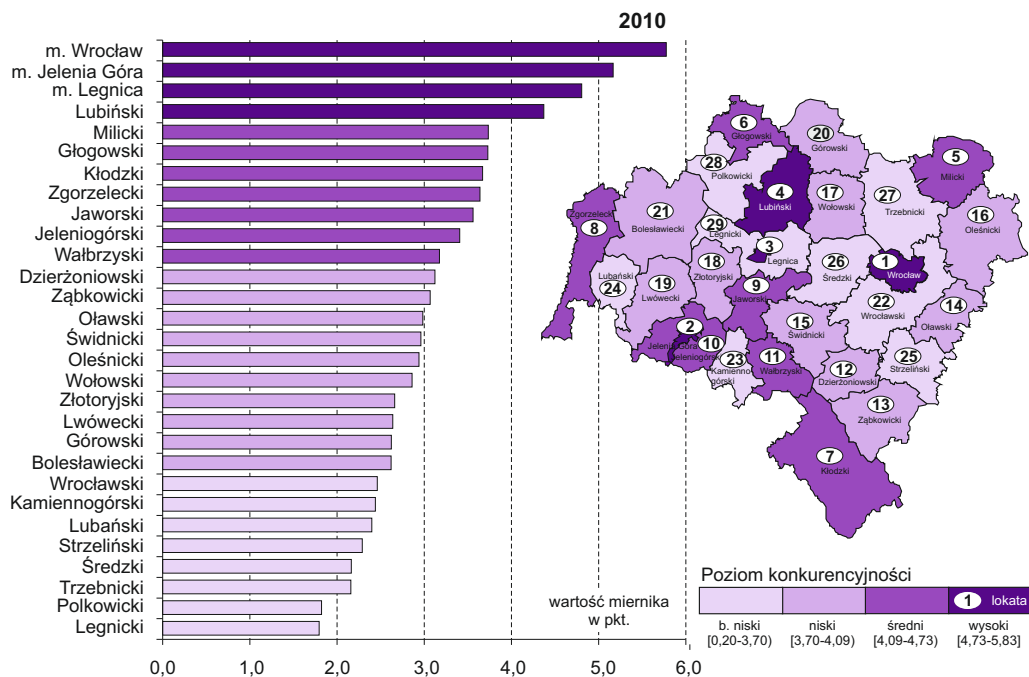
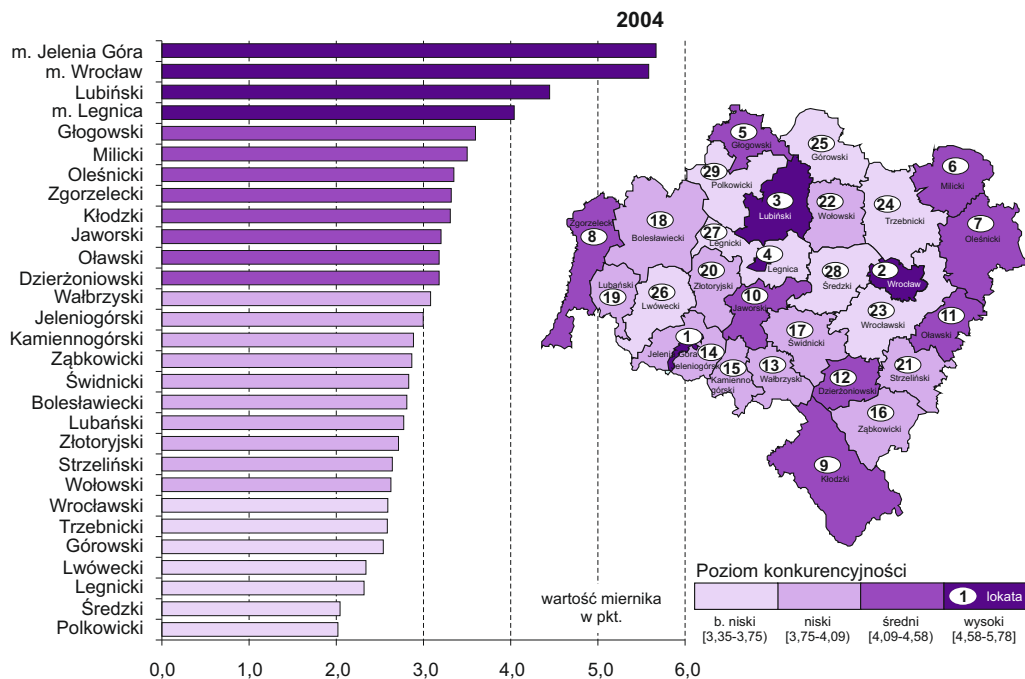
Na przestrzeni lat 2004-2010 dynamika wartości mierników poszczególnych składowych obszaru charakteryzującego warunki życia/dostęp do usług społecznych kształtowała się różnorodnie. Odmienna dynamika mierników rozwoju w przekroju powiatów powodowała zmiany lokat w rankingach oraz przesunięcia powiatów w ramach wyróżnionych grup poziomu konkurencyjności, przy czym największe fluktuacje zajmowanych lokat i poziomu konkurencyjności odnotowano w przypadku bezpieczeństwa publicznego, a najmniejsze w przypadku edukacji/kształcenia na wybranych poziomach edukacji.

Dla znacznej części powiatów zróżnicowanie uzyskanych pozycji konkurencyjnych w obszarze warunków życia według wyróżnionych aspektów kształtowało się odmiennie. Szczególnie wysokim stopniem zróżnicowania odznaczały się Wrocław (wysoki poziom konkurencyjności pod względem ochrony zdrowia, edukacji, kultury i sztuki oraz bardzo niski poziom w aspekcie bezpieczeństwa publicznego) i powiat wrocławski (wysoki poziom konkurencyjności pod względem warunków mieszkaniowych oraz bardzo niski poziom – pod względem ochrony zdrowia) oraz Legnica (wysoki poziom konkurencyjności pod względem ochrony zdrowia oraz bardzo niski poziom – pod względem ochrony środowiska).

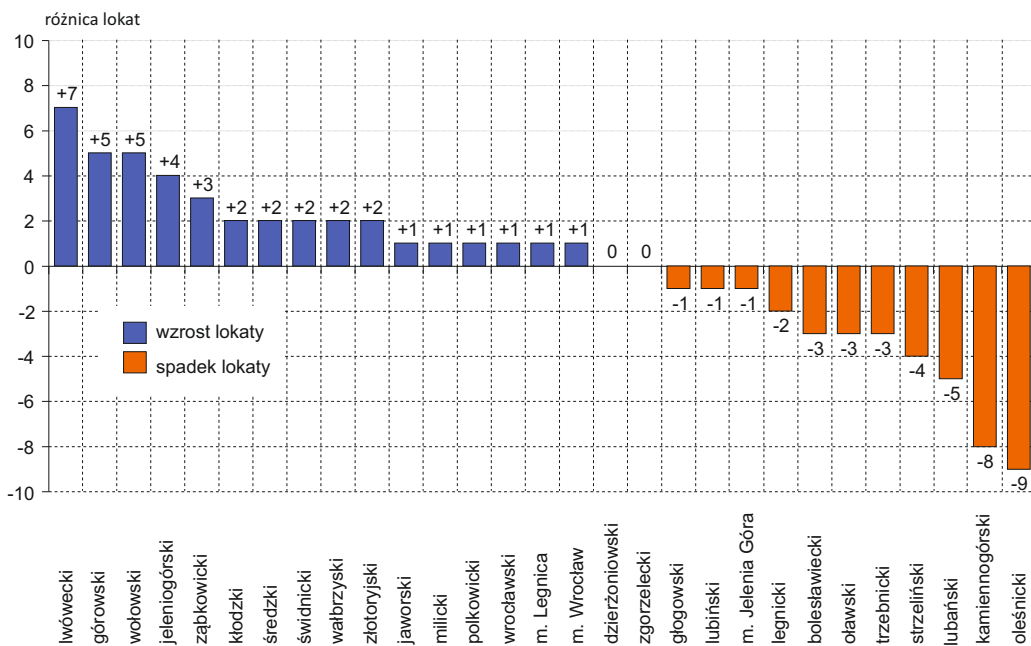
Oprócz Wrocławia – lidera pod względem not w dostępie do usług społecznych w zakresie ochrony zdrowia, edukacji, kultury i sztuki oraz Legnicy, znaczące wyniki osiągnęło kolejne miasto na prawach powiatu - Jelenia Góra.

Szczególnie mocno widoczna była dysproporcja w dostępie do analizowanych usług społecznych pomiędzy dużymi miastami a powiatami położonymi w najbliższym sąsiedztwie czy słabiej rozwiniętymi peryferyjnymi jednostkami.

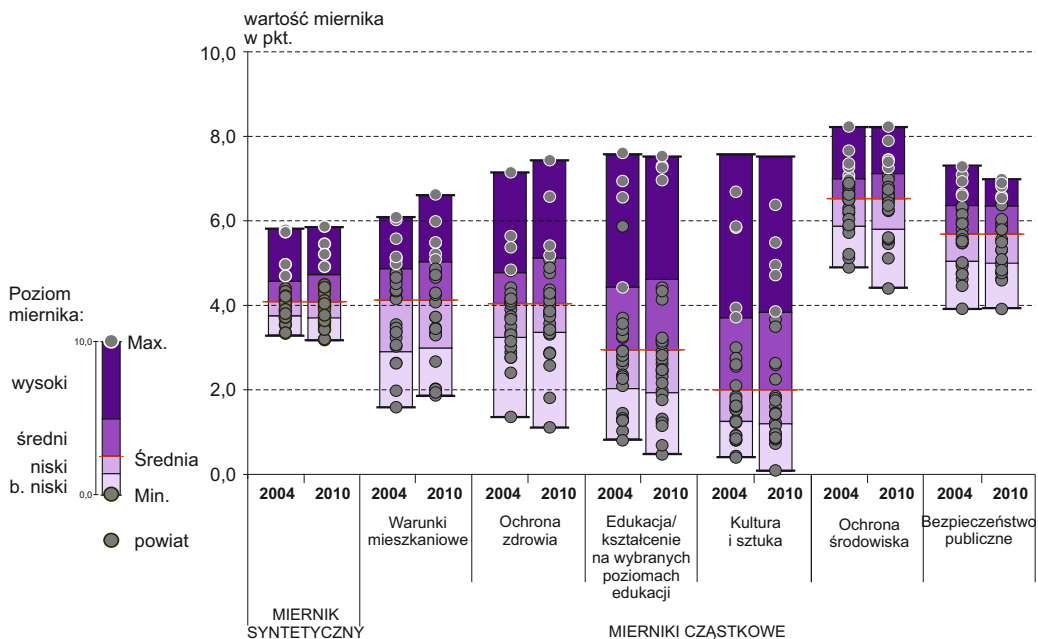
Wykres 15. Powiaty według grup poziomu wartości miernika syntetycznego (poziomu konkurencyjności) w obszarze warunki życia/dostęp do usług społecznych

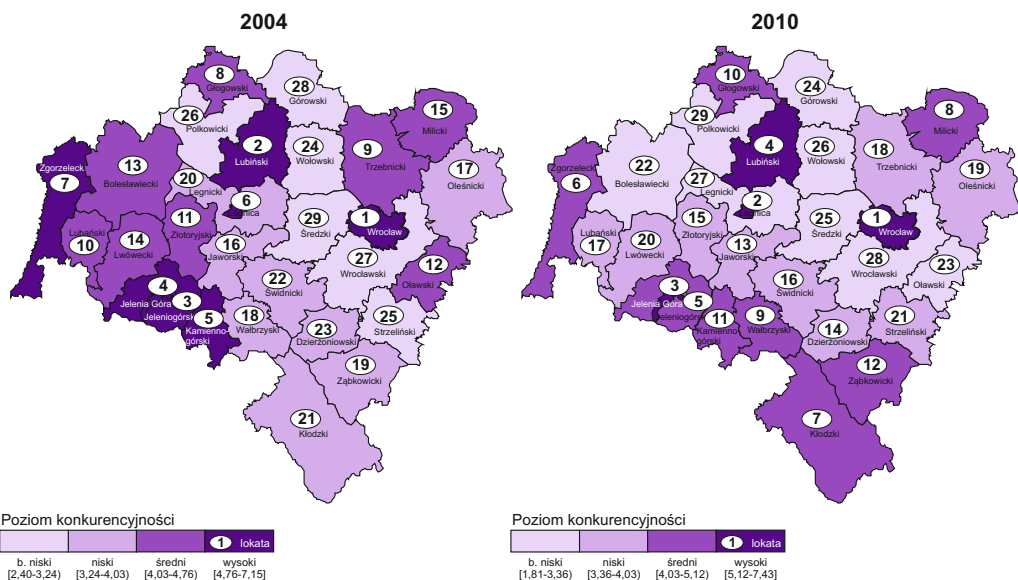
Wykres 16. Różnica zajmowanych lokat pod względem wartości miernika syntetycznego w obszarze warunki życia/dostęp do usług społecznych według powiatów (2010 rok w porównaniu do 2004 roku)

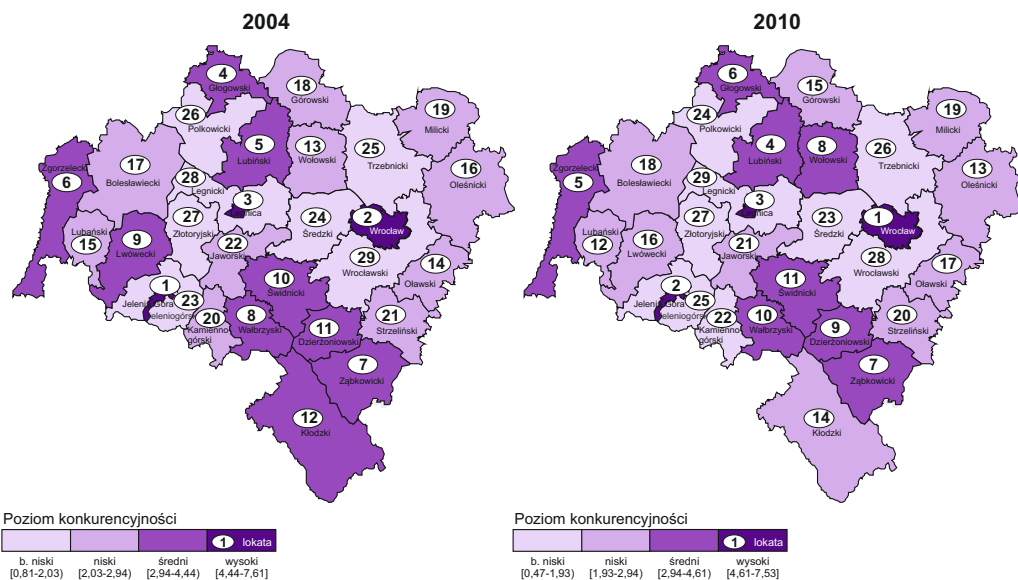
Wykres 17. Zróżnicowanie powiatów według wartości miernika syntetycznego w obszarze warunki życia/dostęp do usług społecznych oraz cząstkowych mierników dla badanych aspektów

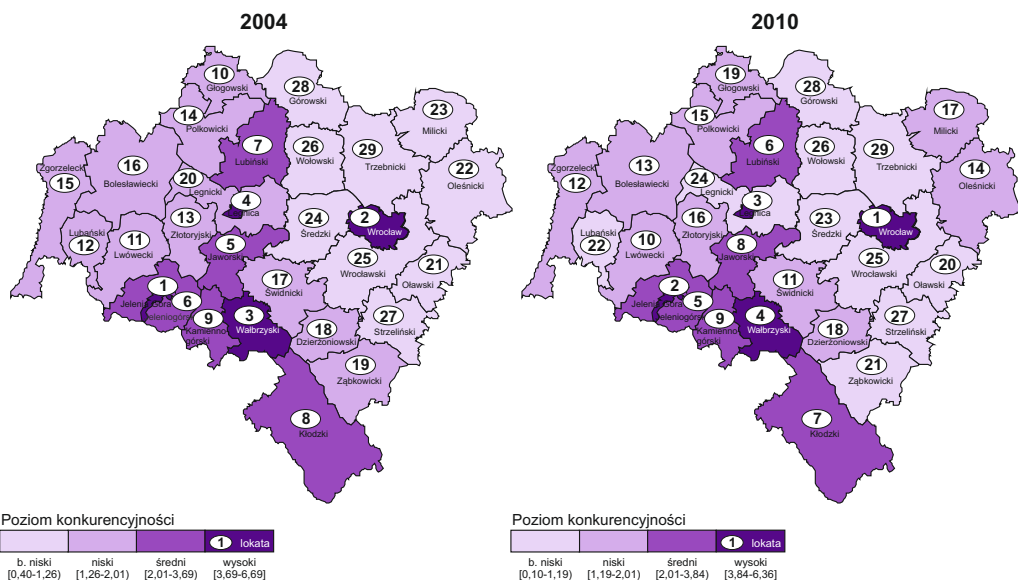
Wykres 18. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie ochrona zdrowia

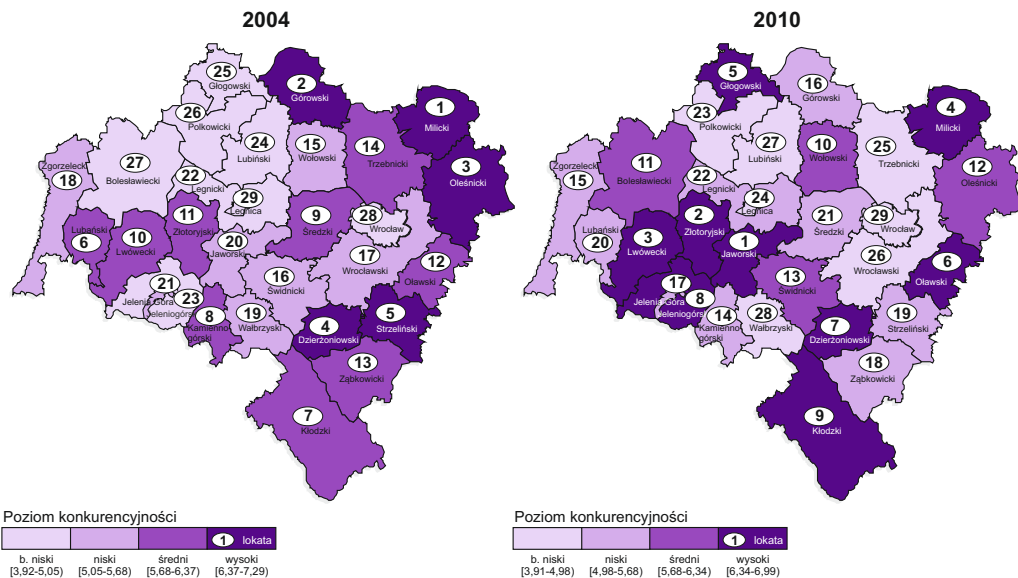
Wykres 19. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie edukacja/kształcenie na wybranych poziomach edukacji

Wykres 20. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie kultura i sztuka

Wykres 21. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie bezpieczeństwo publiczne

4. RYNEK PRACY/ADAPTACYJNOŚĆ ZASOBÓW PRACY

Rynek pracy kształtowany jest poprzez podaż pracy (zasoby siły roboczej) oraz popyt na pracę (zapotrzebowanie na pracę od strony pracodawców). Sytuacja na rynku pracy przekłada się na poziom rozwoju społecznego-gospodarczego, atrakcyjność inwestycyjną powiatu oraz poziom i warunki życia jego mieszkańców. Określając konkurencyjność powiatów w obszarze rynku pracy uwzględniono popytowe czynniki rynku pracy, które zgrupowano w aspektach obrazujących poziom zatrudnienia (pracujący), warunki pracy (pracujący w warunkach zagrożenia) i poziom wynagrodzeń. O niedopasowaniu struktury podaży pracy i popytu na pracę oraz adaptacyjności zasobów pracy świadczą natomiast wskaźniki charakteryzujące zasoby rejestrowanego bezrobocia oraz płynności rynku pracy.

Syntetyczne mierniki opisujące ogólną sytuację powiatów w zakresie rynku pracy wyznaczone dla lat 2004, 2007 i 2010 przyjmowały wartości od 2,7 do 6,0 pkt. Zróżnicowanie terytorialne w tym obszarze było umiarkowane (współczynnik zmienności przyjmował wartości z przedziału 16,7-17,6 %). Na podstawie wartości miernika syntetycznego ustalono przynależność powiatów do grup – tabl. 4(1).

Tabl. 4(1). Powiaty i ich lokaty według poziomu wartości syntetycznego miernika rozwoju w obszarze rynek pracy/adaptacyjność zasobów pracy

2004		2010	
I. wysoki poziom konkurencyjności			
1. lubiński	4. polkowicki	1. lubiński	4. m. Wrocław
2. m. Jelenia Góra	5. zgorzelecki	2. m. Legnica	5. m. Jelenia Góra
3. m. Wrocław		3. wrocławski	6. zgorzelecki
II. średni poziom konkurencyjności			
6. m. Legnica	11. oławski		12. bolesławiecki
7. oleśnicki	12. bolesławiecki	10. dzierzoniowski	13. strzeliński
8. wałbrzyski	13. świdnicki	11. kamiennogórski	14. trzebnicki
9. kamiennogórski	14. wołowski		
10. ząbkowicki	15. średzki		
III. niski poziom konkurencyjności			
16. wrocławski	20. górowski	15. kłodzki	19. głogowski
17. złotoryjski	21. jeleniogórski	16. średzki	20. polkowicki
18. głogowski	22. strzeliński	17. złotoryjski	21. lubański
19. milicki	23. lwówecki	18. ząbkowicki	22. wołowski
IV. bardzo niski poziom konkurencyjności			
24. kłodzki	28. legnicki	23. lwówecki	27. jeleniogórski
25. lubański	29. jaworski	24. oleśnicki	28. milicki
26. dzierzoniowski		25. jaworski	29. górowski
27. trzebnicki		26. legnicki	

W każdym roku w grupie I-szej znajdowały się powiat lubiński oraz miasta Wrocław i Jelenia Góra. Te powiaty cechowała trwała przewaga konkurencyjna nad pozostałymi jednostkami. W 2010 roku najwyższym poziomem wartości miernika wykazał się powiat lubiński (podobnie jak w 2004 roku), a następnie miasto Legnica i powiat wrocławski. Miasta Wrocław i Jelenia Góra znalazły się odpowiednio na czwartej i piątej pozycji. Zarówno w 2010, jak i 2004 roku do pierwszej klasy zaliczał się także powiat zgorzelecki, a w 2007 i 2010 – również powiat wrocławski.

W ostatniej grupie, o bardzo niskim poziomie konkurencyjności, występowały dosyć duże zmiany pod względem przynależności powiatów. Jednocześnie we wszystkich badanych latach do tej grupy należały powiaty legnicki i jaworski. W 2010 roku na ostatniej pozycji znalazł się powiat górowski, który znacznie pogorszył swoją sytuację w relacji do 2004 roku i cechował się relatywnie dużym dystansem do pozostałych jednostek.

W rozpatrywanych latach powiaty charakteryzowały się różnym kierunkiem oraz niejednorodną dynamiką zmian wartości miernika (wykres 22). Największym, wzrostem cechował się powiat dzierzoniowski. W 2007 roku w stosunku do 2004 roku, odnotowano wzrost wartości wskaźnika o 8,1%, natomiast w 2010 w stosunku do 2007 – 23,3%. Łączny przyrost wartości miernika w 2010 roku w stosunku do 2004 wyniósł 33,4%.

Bardzo korzystną zmianę, pomimo regresu w 2010 roku, wykazał również powiat wrocławski (w 2010 roku wzrost o 30,0% w stosunku do 2004 roku). Sukcesywny wzrost wartości miernika cechował powiaty: trzebnicki, strzeleński, kłodzki, miasto Legnicę, świdnicki, oławski i legnicki, przy czym powiat kłodzki, Legnica i (w najmniejszym stopniu) świdnicki wykazały rosnące tempo wzrostu.

Odwrotna sytuacja, tj. sukcesywny spadek wartości miernika cechował – w największym zakresie – powiat górowski, a w dalszej kolejności oleśnicki, polkowicki, wołowski i miasto Jelenią Górę. Powiaty te pogłębiły swój dystans do wzorca. Rosnące tempo zmian w niepożądanym kierunku zaobserwowano w mieście Jelenia Góra oraz w powiatach polkowickim i (w mniejszym stopniu) wołowskim.

Zróznicowana dynamika miernika syntetycznego przełożyła się na znaczne zmiany usytuowania powiatów w rankingu (wykres 23). Swoją pozycję z roku na rok poprawiał powiat dzierzoniowski, który w 2007 roku w stosunku do 2004 roku odnotował wzrost o 5 lokat a w 2004 roku w stosunku do 2007 roku – o 11 lokat. Łącznie w stosunku do 2004 roku powiat ten awansował aż o 16 lokat. Podobna sytuacja cechowała powiaty trzebnicki i wrocławski, które poprawiły swoją pozycję łącznie o 13 lokat, przy czym w powiecie wrocławskim odnotowano w 2010 roku spadek o 1 lokatę w stosunku do 2007 roku. Relatywnie duży przeskok wykonały także powiaty kłodzki i strzeleński (awans o 9 pozycji).

Największy, spadek lokat cechował powiat oleśnicki – łącznie w relacji do 2004 roku o 17 pozycji (w 2007 roku spadek o 3 lokaty, a w 2010 roku spadek o 14 lokat). Powiat polkowicki również przesunął się w dół o 8 lokat rocznie i w 2010 w stosunku do 2004 roku swoje miejsce w rankingu zmienił o 16 pozycji. Relatywnie duże zmiany usytuowania

w 2010 roku w stosunku do 2004 roku cechowały także powiaty milicki i górowski (9 lokat w dół) oraz ząbkowicki i wołowski (8 pozycji w dół).

Największe fluktuacje, jeśli chodzi o usytuowanie w rankingu, wykazał powiat złotoryjski (w 2007 spadek o 8 lokat w stosunku do 2004 roku, a w 2010 wzrost o 8 lokat w stosunku do 2007 roku). Duże wahania charakteryzowały również powiaty średzki, głogowski, lwówecki i kamienogórski.

Wartości mierników cząstkowych obrazujących sytuację powiatów w obszarze rynku pracy zestawiono w tabl. 7. Zróżnicowanie wartości miernika obrazującego ogólną sytuację powiatów, z wyszczególnieniem mierników cząstkowych przedstawiono na wykresie 23.

Pracujący

Wartości miernika cząstkowego dla powiatów w aspekcie pracujący wyznaczono na podstawie wskaźnika obrazującego liczbę osób pracujących w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym. Wskaźnik ten określa poziomu zatrudnienia i w pewnym zakresie poziom wydajności rynku pracy. Niskie wartości wskaźnika świadczą o niepełnym wykorzystaniu zasobów siły roboczej, wysokie o dopasowaniu podaży do popytu na pracę.

W analizowanym przedziale czasowym 2004-2010 w województwie dolnośląskim liczba pracujących (w podmiotach o liczbie pracujących powyżej 9 osób) w relacji do potencjalnych zasobów siły roboczej zwiększyła się z poziomu 31 pracujących na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2004 roku do 37- w 2010 roku.

Powiaty cechowały się znacznym zróżnicowaniem w tym zakresie (współczynnik zmienności przyjmował wartości od 32,7% w 2004 roku do 38,3% w 2010 roku). W 2010 roku wskaźnik przyjmował wartość z przedziału od 18 do 66 pracujących.

We wszystkich badanych latach bezkonkurencyjnym powiatem w tym aspekcie był powiat polkowicki, gdzie na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało ponad 60 pracujących. W 2010 roku w tym powiecie na 3 osoby w wieku produkcyjnym przypadały blisko 2 osoby pracujące. W 2010 roku dystans pozostałych powiatów do lidera uległ zmniejszeniu w stosunku do 2004 roku. Relatywnie wysoki poziom zatrudnienia cechował także miasta Wrocław (w 2010 roku – na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 56 pracujących) i Legnicę (w 2010 roku – na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 51 pracujących). W rozpatrywanych latach w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało mniej niż 20 pracujących w powiecie legnickim i górowskim.

Na podstawie wartości miernika cząstkowego określono grupy powiatów ze względu na poziom konkurencyjności – tabl. 4(2). Grupę I-szą reprezentują powiaty położone w zachodniej części województwa (oprócz zgorzeleckiego). Za konkurencyjne można jednak uznać powiaty, które wykazały trwałą przewagę nad innymi (we wszystkich badanych latach zaliczane były do I-szej grupy), tj. polkowicki oraz dwa miasta na prawach powiatu Wrocław i Legnica.

Odwrótnie interpretować natomiast należy sytuację powiatów należących niezmiennie do ostatniej grupy, tj. górowskiego, legnickiego, lwóweckiego, złotoryjskiego, jeleniogórskiego,

trzebnickiego, jaworskiego i ząbkowickiego. Wartości miernika cząstkowego w tych powiatach zwykle nie przekraczały jedności, co oznacza że aż 9 punktów dzieliło je od wzorca. Terytorialne rozmieszczenie grup wartości miernika zaprezentowano na wykresie 25.

Swoją sytuację sukcesywnie poprawiał powiat wrocławski, w którym poziom zatrudnienia był prawie dwukrotnie wyższy w 2010 roku niż w 2004 roku. Korzystna zmiana, choć przy mniejszym tempie wzrostu niż w powiecie wrocławskim, cechowała także powiat oławski (na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2010 r. przypadało o ponad połowę pracujących więcej niż w 2004 r.) oraz miasto Wrocław (wzrost o 1/3). W 2010 roku największy regres w stosunku do wzorca cechował w szczególności powiat jeleniogórski, a relatywnie duży także powiaty wołowski, milicki i kamiennogórski.

Usytuowanie powiatów w rankingu nie ulegało zasadniczym zmianom w rozpatrywanych latach. W 2010 roku największy awans (o 12 lokat) w relacji do 2004 roku cechował powiat wrocławski. Największy spadek dotyczył natomiast powiatu wołowskiego (7 lokat w dół). Swojego usytuowania w rankingu, oprócz powiatu polkowickiego (1. lokata), nie zmieniły także miasto Wrocław (2. lokata) i powiat kłodzki (18. lokata).

Tabl. 4(2). Powiaty i ich lokaty według poziomu wartości cząstkowego miernika rozwoju w aspekcie pracujący

2004		2010	
I. wysoki poziom konkurencyjności			
1. polkowicki	4. m. Legnica	1. polkowicki	4. wrocławski
2. m. Wrocław		2. m. Wrocław	5. m. Jelenia Góra
3. m. Jelenia Góra		3. m. Legnica	
II. średni poziom konkurencyjności			
5. zgorzelecki	8. wałbrzyski	6. oławski	9. głogowski
6. lubiński	9. głogowski	7. lubiński	10. świdnicki
7. wołowski		8. zgorzelecki	11. wałbrzyski
III. niski poziom konkurencyjności			
10. świdnicki	16. wrocławski	12. oleśnicki	18. kłodzki
11. milicki	17. średzki	13. bolesławiecki	19. strzeliński
12. kamiennogórski	18. kłodzki	14. wołowski	20. dzierzoniowski
13. oławski	19. lubański	15. średzki	
14. oleśnicki	20. dzierzoniowski	16. milicki	
15. bolesławiecki		17. kamiennogórski	
IV. bardzo niski poziom konkurencyjności			
21. jeleniogórski	26. strzeliński	21. lubański	26. złotoryjski
22. ząbkowicki	27. górowski	22. ząbkowicki	27. lwówecki
23. jaworski	28. trzebnicki	23. jaworski	28. legnicki
24. złotoryjski	29. legnicki	24. trzebnicki	29. górowski
25. lwówecki		25. jeleniogórski	

Praca w warunkach zagrożenia

Poziom bezpieczeństwa pracy i szkodliwość warunków pracy jest jedną z głównych determinant stanu zdrowia ludności, wpływa na wielkość i dostępność zasobów ludzkich, decyduje także o wydajności pracy i poziomie atrakcyjności miejsca pracy. Im lepsze warunki pracy, tym mniejsze straty ekonomiczne związanymi z niewłaściwymi warunkami pracy, większe możliwości wydłużenia aktywności zawodowej ludności, a także wyższa konkurencyjność przedsiębiorstw. Poprawa bezpieczeństwa i higieny pracy w polskich przedsiębiorstwach (m.in. poprzez zmniejszenie liczby osób zatrudnionych w warunkach narażenia na działanie czynników niebezpiecznych, szkodliwych i uciążliwych oraz kształtowanie bezpiecznych warunków pracy) jest niezbędnym warunkiem do wzrostu konkurencyjności polskiej gospodarki.

Wartości miernika cząstkowego, obrazującego warunki zagrożenia w pracy, zostały wyznaczone biorąc pod uwagę odsetek osób pracujących w warunkach zagrożenia oraz liczbę osób poszkodowanych w wypadkach przy pracy w przeliczeniu na 1000 osób pracujących.

Na przestrzeni lat 2004-2010 w województwie sytuacja w zakresie pracy w warunkach zagrożenia uległa niewielkiej poprawie – w relacji do liczby pracujących zmniejszyła się nieznacznie zarówno liczba pracujących w warunkach zagrożenia, jak i liczba poszkodowanych.

Zróźnicowanie wartości miernika było umiarkowane i zmieniało się nieznacznie w badanych latach (współczynnik zmienności przyjmował wartości między 23,0% a 24,0%). Dla większości powiatów miernik cząstkowy przyjmował wartości powyżej 6 pkt., co należy odczytać pozytywnie.

W 2010 roku wartość miernika przekraczającą 9 pkt. uzyskały powiaty lubański (9,3), złotoryjski (9,1) i miasto Jelenia Góra (9,0). Relatywnie korzystna sytuacja cechowała także powiaty: kamiennogórski, jeleniogórski, lwówecki, bolesławiecki, trzebnicki, kłodzki i dzierzoniowski, dla których miernik przyjmował wartości powyżej 8 pkt.

Najtrudniejszą sytuacją w 2010 roku w zakresie pracy w warunkach zagrożenia odznaczał się powiat polkowicki. Do pozostałych powiatów dzielił go ponad 4 punktowy dystans. Powiat ten charakteryzował się największym odsetkiem osób zatrudnionych w warunkach zagrożenia oraz poszkodowanych w wypadkach przy pracy. Jako niekorzystną można określić sytuację powiatów lubińskiego i głogowskiego, dla których wartości miernika nie przekroczyły 5 pkt. Sytuacja powiatów polkowickiego i lubińskiego nie uległa większym zmianom w rozpatrywanych lat.

Grupy powiatów, wyodrębnione na podstawie wartości miernika cząstkowego, prezentuje tabl. 4(3).

Tabl. 4(3). Powiaty i ich lokaty według poziomu wartości cząstkowego miernika rozwoju w aspekcie praca w warunkach zagrożenia

2004		2010	
I. wysoki poziom konkurencyjności			
1. średzki	5. bolesławiecki	1. lubański	5. jeleniogórski
2. m. Jelenia Góra	6. górowski	2. złotoryjski	6. lwówecki
3. oleśnicki	7. kamiennogórski	3. m. Jelenia Góra	7. bolesławiecki
4. wołowski	8. ząbkowicki	4. kamiennogórski	
II. średni poziom konkurencyjności			
9. złotoryjski	15. zgorzelecki	8. trzebnicki	14. m. Wrocław
10. strzeliński	16. legnicki	9. kłodzki	15. wołowski
11. lubański	17. wałbrzyski	10. dzierzoniowski	16. oleśnicki
12. lwówecki	18. jeleniogórski	11. zgorzelecki	17. wrocławski
13. m. Legnica	19. m. Wrocław	12. strzeliński	18. m. Legnica
14. trzebnicki		13. ząbkowicki	19. wałbrzyski
III. niski poziom konkurencyjności			
20. wrocławski	24. milicki	20. oławski	24. jaworski
21. oławski	25. dzierzoniowski	21. średzki	25. świdnicki
22. świdnicki	26. głogowski	22. górowski	26. legnicki
23. kłodzki		23. milicki	
IV. bardzo niski poziom konkurencyjności			
27. jaworski		27. głogowski	
28. lubiński		28. lubiński	
29. polkowicki		29. polkowicki	

Trwałą przewagę (konkurencyjność) wykazały miasto Jelenia Góra oraz powiaty kamiennogórski i bolesławiecki, które we wszystkich latach utrzymały się w grupie I-szej. Bardzo niskim poziomem konkurencyjności cechował się powiat lubiński, natomiast oznak konkurencyjności nie wykazał powiat polkowicki. Oba powiaty w badanym okresie zaliczane były do ostatniej grupy (wykres 26).

Największym wzrostem wartości miernika cechował się powiat jaworski, dla którego miernik cząstkowy przyjął w 2010 roku wartość 3/4 wyższą w porównaniu do 2004 roku. Tendencję wzrostową wykazały także powiaty: dzierzoniowski, jeleniogórski, kamiennogórski, kłodzki, lubański, lubiński, trzebnicki, zgorzelecki i miasto Wrocław. Od wzorca z roku na rok oddalał się w szczególności powiat średzki, a także powiaty: bolesławiecki, legnicki, wołowski, oleśnicki i głogowski.

Konsekwencją zróżnicowanego poziomu dynamiki wartości miernika cząstkowego były zmiany zajmowanych przez powiaty lokat. W badanym okresie o 10 pozycji lub więcej

awansowały powiaty: dzierzoniowski (o 15 pozycji), kłodzki (o 14 pozycji), jeleniogórski (o 13 pozycji) i lubański (o 10 pozycji). Sukcesywny wzrost odnotowano także we Wrocławiu oraz powiatach zgorzeleckim i wrocławskim.

Znaczną tendencją spadkową w rankingu charakteryzował się powiat średzki (20 pozycji w dół), a także powiaty oleśnicki (13 pozycji w dół), wołowski (11 pozycji w dół) i legnicki (10 pozycji w dół). Największą stabilność w tym zakresie wykazały powiaty zamykające ranking, tj. lubiński i polkowicki, które utrzymały swoje lokaty (odpowiednio 28. i 29. lokata).

Zasoby rejestrowanego bezrobocia

Bezrobocie wynika z niedopasowania struktury podaży pracy i popytu na pracę, w sytuacji gdy część zdolnych do podjęcia pracy i poszukujących zatrudnienia osób nie znajduje pracy. Utrzymujący się, wysoki poziom bezrobocia świadczy o niskim dostępie do rynku pracy lub słabej adaptacyjności zasobów pracy. Stanowi także barierę rozwojową w sferze gospodarczej i społecznej. Może powodować spadek produktywności, upadek lokalnych przedsiębiorstw lub odpływ kapitału w inne części kraju. Jest jedną z przyczyn ubóstwa i wykluczenia społecznego wśród mieszkańców.

Skalę bezrobocia obrazuje w szczególności stopa bezrobocia rejestrowanego, odsetek długotrwale bezrobotnych (powyżej 24 miesięcy) oraz udział absolwentów (do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki) wśród bezrobotnych. Wskaźniki te stanowiły podstawę do wyznaczenia wartości miernika cząstkowego, charakteryzującego w sposób syntetyczny sytuację powiatów w tym aspekcie.

W 2010 roku w porównaniu do 2004 roku, sytuacja pod względem natężenia rejestrowanego bezrobocia w województwie uległa znaczącej poprawie (spadek wartości stopy bezrobocia do poziomu 13,1%, tj. o 9,3 p. proc. mniej), natomiast w porównaniu do 2007 roku – pogorszeniu (wzrost o 1,7 p. proc.). Odnotowano korzystną zmianę w strukturze bezrobotnych według czasu pozostania bez pracy – znacząco zmniejszył się odsetek osób pozostających bez pracy powyżej 24 miesięcy (z 33,0% w 2010 roku do 27,4% w 2007 i 10,3% w 2004).

Zróznicowanie wartości miernika było umiarkowane (mniejsze niż w przypadku miernika opisującego warunki pracy) i nie ulegało większym zmianom w badanych latach (wartości współczynnika zmienności nie przekraczały 20,0%). Miernik przyjmował wartości z przedziału od 3,3 do 9,1, co oznacza że sytuacja większości powiatów była zadowolająca.

Niekwestionowanym liderem w zakresie tego aspektu było miasto Jelenia Góra, dla którego miernik w badanych latach osiągał wartości od 8,3 do 9,2 pkt. (w 2010 roku 8,3 pkt.). Uzyskiwało ono relatywnie niskie (choć nie najniższe) wartości wszystkich trzech wskaźników uwzględnionych w strukturze miernika. W 2010 roku jako relatywnie dobrą można uznać również sytuację miasta Legnica (7,8 pkt.) i powiatu świdnickiego (6,7 pkt.).

W ostatnim roku objętym badaniem najmniej korzystną sytuacją cechował się powiat wołowski (3,3 pkt.). Wpływ na nią miały w największym stopniu relatywnie wysoka stopa

bezrobocia rejestrowanego (21,0 %) oraz bardzo wysoki udział osób długotrwale bezrobotnych (16,2 %). W niewiele lepszej sytuacji znajdowały się powiaty milicki i złotoryjski, dla których miernik cząstkowy osiągał wartości odpowiednio 3,5 pkt. i 3,9 pkt.

Wartości miernika cząstkowego stanowiły podstawę do podziału powiatów na grupy tabl. 4(4).

Tabl. 4(4). Powiaty i ich lokaty według poziomu wartości cząstkowego miernika rozwoju w aspekcie zasoby rejestrowanego bezrobocia

2004		2010	
I. wysoki poziom konkurencyjności			
1. m. Jelenia Góra	5. ząbkowicki	1. m. Jelenia Góra	
2. kamiennogórski	6. oławski	2. m. Legnica	
3. lubiński	7. jeleniogórski	3. świdnicki	
4. m. Legnica		4. bolesławiecki	
II. średni poziom konkurencyjności			
8. m. Wrocław	12. lubański	5. trzebnicki	9. wałbrzyski
9. oleśnicki	13. wałbrzyski	6. zgorzelecki	10. dzierzoniowski
10. świdnicki	14. wrocławski	7. jeleniogórski	11. średzki
11. trzebnicki		8. oławski	12. ząbkowicki
III. niski poziom konkurencyjności			
15. średzki	21. zgorzelecki	13. kamiennogórski	19. legnicki
16. milicki	22. dzierzoniowski	14. lubiński	20. oleśnicki
17. bolesławiecki	23. legnicki	15. m. Wrocław	21. polkowicki
18. wołowski		16. lwówecki	22. lubański
19. lwówecki		17. strzeliński	23. kłodzki
20. głogowski		18. wrocławski	
IV. bardzo niski poziom konkurencyjności			
24. polkowicki	27. jaworski	24. głogowski	27. złotoryjski
25. złotoryjski	28. górowski	25. jaworski	28. milicki
26. strzeliński	29. kłodzki	26. górowski	29. wołowski

Spśród powiatów tylko miasta Jelenia Góra i Legnica utrzymały pozycję w pierwszej grupie. Można zatem określić je jako konkurencyjne w zakresie bezrobocia. Jedynie powiat złotoryjski we wszystkich rozpatrywanych latach nie zmienił przynależności do ostatniej, najsłabszej grupy, mimo że jego sytuacja w odniesieniu do wzorca nie była najsłabsza. Grupy wartości miernika w ujęciu terytorialnym przedstawiono na wykresie 27.

W 2010 roku swoją sytuację najbardziej poprawiły powiaty strzeliński i bolesławiecki, które osiągnęły o 1/3 wyższe wartości miernika cząstkowego w stosunku do 2004 roku. Dostyc duża zmiana na korzyść cechowała także powiaty kłodzki i zgorzelecki (wzrost o 25%). Sukcesywnym wzrostem, choć znacznie mniejszą dynamiką, charakteryzowały się powiaty: strzeliński, bolesławiecki, kłodzki, zgorzelecki, świdnicki, trzebnicki, lwówecki i średzki.

Problem bezrobocia znacznie się pogłębił w powiatach milickim i wołowskim, dla których miernik jeszcze w 2004 roku przyjmował wartości powyżej 5 pkt., a w 2010 niewiele powyżej 3 pkt. Do powiatów cechujących się mniejszą zmianą, ale tendencją spadkową we wszystkich latach należało miasto Jelenia Góra oraz powiaty oławski, głogowski, oleśnicki, lubański i złotoryjski.

Swoje usytuowanie w rankingu w 2010 roku znacznie poprawił powiat zgorzelecki (15 lokat w górę w stosunku do 2004 roku), bolesławiecki (13 lokat w górę) i dzierzoniowski (12 lokat w górę), przy czym dwa pierwsze wykazywały wzrost rokroczny. Dużym spadkiem lokat charakteryzowały się powiaty milicki (12 lokat w dół), oleśnicki, kamiennogórski, lubiński i wołowski (po 11 lokat w górę) i lubański (10 lokat w górę). Znaczne wahania zaobserwowano w przypadku powiatów:

- dzierzoniowskiego: w 2007 – spadek o 7 lokat, w 2010 – wzrost o 19 lokat,
- legnickiego: najpierw 16 lokat w górę, a następnie 12 lokat w dół,
- ząbkowickiego: odpowiednio 12 lokat w dół i 5 lokat w górę.

Pierwszą lokatę w rankingu powiatów niezmiennie utrzymywała Jelenia Góra.

Płynność rynku pracy

Płynność rynku pracy określa się na podstawie wielkości przepływów między zasobami bezrobotnych i pracujących. Obrazuje ona poziom aktywności ludności lokalnej w poszukiwaniu pracy oraz efektywność działań mających na celu równoważenie podaży i popytu na pracę.

Sytuację powiatów w tym zakresie zobrazowano na podstawie wartości miernika cząstkowego. W jego konstrukcji uwzględniono wielkość odpływu z zasobów bezrobocia do zasobów pracujących (wskaźnik płynności rynku pracy), saldo bezrobocia w przeliczeniu na 100 nowo zarejestrowanych bezrobotnych oraz przeciętną liczbę nowo zarejestrowanych bezrobotnych przypadającą na 1 ofertę pracy zgłaszaną w ciągu roku.

Wzrost wartości pierwszego wskaźnika należy uznać za pozytywny. W województwie w latach 2004-2010 nastąpił znaczący spadek wartości wskaźnika płynności rynku pracy. W 2010 roku na 100 nowo zarejestrowanych bezrobotnych przypadło 39 osób, które wyrejestrowały się z tytułu podjęcia pracy (wobec 52 osób w 2004 roku).

W przypadku współczynnika salda bezrobocia za korzystne należy uznać tylko wartości ujemne oraz tendencję spadkową, co świadczy o zmniejszaniu się zasobów bezrobocia. Im większa jest różnica między liczbą osób nowo zarejestrowanych a wyrejestrowanych, tym wyższa dodatnia wartość wskaźnika. Jeżeli napływ bezrobotnych jest mniejszy od odpływu, zasoby bezrobocia ulegają zmniejszeniu i wskaźnik przyjmuje wartości ujemne. Ostatni wskaźnik świadczy o niedostatecznym tworzeniu nowych miejsc pracy w relacji do napływu osób poszukujących pracy, dlatego jako pozytywne należy odczytać niskie wartości wskaźnika.

W województwie w 2010 roku w związku z wyższym napływem bezrobotnych niż odpływem, saldo bezrobocia było dodatnie (zasoby uległy w ciągu roku zwiększeniu),

natomiast w 2004 roku – rejestrowano niższy napływ niż odpływ i saldo bezrobocia było ujemne (zasoby uległy w ciągu roku zmniejszeniu).

Powiaty wykazały dosyć duże zróżnicowanie wartości miernika częściowego. Współczynnik zmienności przyjmował wartości z przedziału od 27,0% do 35,3%. Wartości miernika osiąmane przez powiaty w badanym okresie ulegały dużym zmianom.

Pod względem płynności rynku pracy nie można wskazać jednego lidera we wszystkich latach. W 2004 roku był nim powiat jaworski, który osiągnął wartość miernika częściowego na poziomie 6,9 pkt. Natomiast w 2007 roku najwyższą pozycję i znacznie wyższą od pozostałych wartość miernika wykazał powiat dzierzoniowski (9,8 pkt.). Z kolei, w 2010 roku na pierwszej pozycji uplasował się powiat dzierzoniowski (7,2 pkt.). Wyróżnił się on bardzo wysoką wartością wskaźnika płynności rynku pracy oraz najniższym saldem bezrobocia w przeliczeniu na 100 nowo zarejestrowanych bezrobotnych.

Tabl. 4(5). Powiaty i ich lokaty według poziomu wartości częściowego miernika rozwoju w aspekcie płynność rynku pracy

2004		2010	
I. wysoki poziom konkurencyjności			
1. jaworski	5. górowski	1. dzierzoniowski	5. świdnicki
2. polkowicki		2. głogowski	6. wałbrzyski
3. lubiński		3. kamiennogórski	7. kłodzki
4. oleśnicki		4. strzeleński	
II. średni poziom konkurencyjności			
6. wałbrzyski	11. oławski	8. m. Legnica	13. trzebnicki
7. kamiennogórski	12. ząbkowicki	9. zgorzelecki	14. ząbkowicki
8. kłodzki	13. świdnicki	10. bolesławiecki	15. milicki
9. m. Wrocław	14. milicki	11. oławski	
10. bolesławiecki	15. złotoryjski	12. wrocławski	
III. niski poziom konkurencyjności			
16. głogowski	20. m. Jelenia Góra	16. złotoryjski	20. polkowicki
17. dzierzoniowski	21. legnicki	17. jaworski	21. wołowski
18. lwówecki	22. m. Legnica	18. legnicki	22. lubiński
19. strzeleński		19. średzki	23. lubański
IV. bardzo niski poziom konkurencyjności			
23. wołowski	27. lubański	24. lwówecki	28. górowski
24. jeleniogórski	28. trzebnicki	25. oleśnicki	29. jeleniogórski
25. wrocławski	29. zgorzelecki	26. m. Wrocław	
26. średzki		27. m. Jelenia Góra	

Duże fluktuacje dotyczyły także powiatów zamykających ranking. W 2010 roku za najslabsze można uznać powiaty jeleniogórski i górowski, dla których miernik przyjął wartości nieprzekraczające 2 pkt. (odpowiednio 1,2 i 2,0 pkt.). W obu powiatach skumulowały się

niekorzystne zjawiska, tj. bardzo niskie wartości wskaźnika płynności rynku pracy oraz bardzo wysokie saldo bezrobocia w przeliczeniu na 100 nowo zarejestrowanych bezrobotnych. Powiat jeleniogórski odznaczył się dodatkowo najwyższą wartością wskaźnika obrazującego niedostateczną podaż pracy.

Rozpatrując grupy wartości miernika cząstkowego nie można jednoznacznie określić sytuacji powiatów w odniesieniu do tytułowego celu niniejszego opracowania, ponieważ żaden z nich nie wykazał trwałej przewagi konkurencyjnej. Grupy powiatów określone dla 2004 i 2010 roku zaprezentowano w tabl. 4(5).

W 2010 roku grupa I-sza w znacznej części składała się z powiatów położonych w południowej części województwa (oprócz ząbkowickiego). Jedynym powiatem, który w każdym z badanych lat nie zmienił swojej przynależności do ostatniej klasy był jeleniogórski. Jego sytuację można określić jako trudną i wymagającą szczególnej uwagi. Grupy wartości miernika w ujęciu terytorialnym prezentuje wykres 28.

W 2010 roku swoją sytuację zdecydowanie poprawiły powiaty zgorzelecki i trzebnicki, w których wartość miernika cząstkowego zwiększyła się ponad dwukrotnie w stosunku do 2004 roku. Około połowę wzrosły wartości mierników osiągnęte przez powiaty dzierzoniowski, wrocławski, strzeliński, głogowski i miasto Legnicę. O jeden punkt poprawiły się wskazania miernika w przypadku powiatu średzkiego. W powiatach zgorzeleckim, trzebnickim, dzierzoniowskim, strzelińskim, świdnickim, lubańskim i wałbrzyskim obserwowano wzrost wartości miernika.

Problem niskiej płynności rynku pracy dotyczył w szczególności powiatów górowskiego i jeleniogórskiego, w których wartości miernika cząstkowego zmniejszyły się w największym stopniu. Do tej grupy można także przypisać powiat oleśnicki, miasta Wrocław i Jelenia Góra, a także powiaty lubiński, polkowicki, jaworski i lwówecki. Systematyczny spadek wartości wskaźnika dotyczył miasta Jelenia Góra oraz powiatów oleśnickiego, jeleniogórskiego i górowskiego.

Intensywne zmiany wartości miernika cząstkowego wywołały bardzo duże rotacje powiatów w rankingu. W 2010 roku największej zmiany na korzyść w stosunku do 2004 roku dokonał powiat zgorzelecki (awans o 20 pozycji). Znaczne wzrosty charakteryzowały także powiaty dzierzoniowski (16 lokat w górę), trzebnicki i strzeliński (po 15 lokat w górę), głogowski i miasto Legnicę (po 14 lokat w górę) i wrocławski (13 lokat w górę).

Bardzo dużym spadkiem lokat cechowały się natomiast powiaty górowski (23 lokaty w dół) i oleśnicki (21 lokat w dół). Znaczne zmiany dotyczyły również powiatów lubińskiego, polkowickiego, miasta Wrocław i jaworskiego (odpowiednio spadek o 19, 18, 17, 16 lokat).

Bardzo wysokie wahania wartości miernika odnotowano w powiecie wrocławskim (w 2007 roku – wzrost o 24 lokaty, w 2010 roku – spadek o 11 lokat) i we Wrocławiu (w 2007 roku – wzrost o 7 lokat, w 2010 roku – spadek o 24 lokaty) oraz w powiatach średzkim i górowskim. Wysokie fluktuacje charakteryzowały również powiaty: głogowski, kłodzki, złotoryjski i kamiennogórski.

Wynagrodzenia

Poziom wynagrodzeń jest jedną z determinant popytu na pracę oraz wyznaczników kondycji finansowej przedsiębiorstw, dostępności dóbr i usług konsumpcyjnych (wielkości konsumpcji), a także poziomu życia i dysproporcji społecznych. Wskaźnikiem dającym pewien obraz w tym zakresie jest przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto, które w przedsiębiorstwach o liczbie pracujących powyżej 9 osób ukształtowało się w województwie w 2010 roku na poziomie 3412 zł i było większe o 44,8% niż w 2004 roku.

Bardzo wysokim poziomem wynagrodzeń w odniesieniu do pozostałych powiatów województwa dolnośląskiego, ale także większości powiatów w kraju, cechował się we wszystkich badanych latach powiat lubiński. W 2010 roku poziom wynagrodzeń w tym powiecie o około $\frac{3}{4}$ przekroczył średnią wojewódzką i krajową.

Taka sytuacja znalazła odzwierciedlenie w wartościach miernika częstkowego, który w pozostałych powiatach przyjmował w rozpatrywanych latach wartości od 0,0 do 3,6 pkt. Nawet nie biorąc pod uwagę powiatu lubińskiego, zróżnicowanie terytorialne miernika na przestrzeni porównywanych lat było duże, ale charakteryzowało się tendencją spadkową. Poziom zjawiska w poszczególnych powiatach nie zmienił się radykalnie na przełomie badanych lat, co potwierdzają bardzo wysokie wartości współczynnika korelacji.

Powyżej średniej krajowej, oprócz lubińskiego, znalazło się w 2010 roku jeszcze tylko miasto Wrocław (3675,85 zł). Dostyc wysokie zarobki cechowały także powiaty polkowicki (3326,76 zł) i wałbrzyski (3281,07 zł). Najtrudniejszą sytuacją, w związku z bardzo niskim poziomem wynagrodzeń, cechował się w badanym okresie powiat górski. W 2010 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wynosiło w tym powiecie 2598,06 zł, co stanowiło nieco powyżej 40% zarobków w lubińskim oraz około $\frac{3}{4}$ niższy poziom niż we Wrocławiu i powiecie polkowickim, a także w województwie dolnośląskim i kraju. Bardzo niskie zarobki (poniżej 2700,00 zł) odnotowały powiaty: lubański, milicki, jaworski, oleśnicki i jeleniogórski.

Rozpatrując grupy wartości miernika można stwierdzić, że tylko powiat lubiński utrzymywał się w pierwszej klasie, co potwierdza fakt, że jest on bezkonkurencyjny jeśli chodzi o poziom wynagrodzeń. Ostatnia grupa we wszystkich badanych latach obejmowała 11 powiatów. W jej składzie niezmiennie pozostawały powiaty: legnicki, lwówecki, kamiennogórski, jeleniogórski, oleśnicki, jaworski, milicki, lubański i górski. Sytuację tych jednostek można uznać za trudną (niekonkurencyjną).

Tabl. 4(6). Powiaty i ich lokaty według poziomu wartości cząstkowego miernika rozwoju w aspekcie wynagrodzenia

2004		2010	
I. wysoki poziom konkurencyjności			
1. lubiński		1. lubiński	
2. zgorzelecki		2. m. Wrocław	
II. średni poziom konkurencyjności			
3. m. Wrocław	7. wałbrzyski	3. polkowicki	7. zgorzelecki
4. polkowicki	8. średzki	4. wałbrzyski	8. wołowski
5. m. Jelenia Góra		5. wrocławski	9. oławski
6. wrocławski		6. złotoryjski	
III. niski poziom konkurencyjności			
9. świdnicki	14. złotoryjski	10. świdnicki	15. głogowski
10. oławski	15. trzebnicki	11. trzebnicki	16. dzierzoniowski
11. strzeliński	16. ząbkowicki	12. średzki	17. kłodzki
12. głogowski	17. m. Legnica	13. m. Jelenia Góra	18. bolesławiecki
13. bolesławiecki	18. wołowski	14. strzeliński	
IV. bardzo niski poziom konkurencyjności			
19. lwówecki	25. oleśnicki	19. m. Legnica	25. oleśnicki
20. kłodzki	26. lubański	20. legnicki	26. jaworski
21. jaworski	27. legnicki	21. lwówecki	27. milicki
22. dzierzoniowski	28. milicki	22. ząbkowicki	28. lubański
23. kamiennogórski	29. górowski	23. kamiennogórski	29. górowski
24. jeleniogórski		24. jeleniogórski	

Co trzeci powiat poprawił swoją sytuację w 2010 roku w relacji do 2004 roku, wśród nich nie znalazły się jednak miasta Legnica i Jelenia Góra. Powiat milicki prawie pięciokrotnie zwiększył wartość miernika cząstkowego, powiat legnicki 3,5 - krotnie, a powiat dzierzoniowski prawie 3 - krotnie. Około dwukrotny wzrost odnotowano w powiatach jeleniogórskim i kamiennogórskim. Wymienione powiaty, a także wołowski, złotoryjski, trzebnicki, kłodzki, wałbrzyski, lubański i lubiński, cechował sukcesywny (rokroczny) wzrost wartości miernika.

Największą zmianę wartości miernika na niekorzyść odnotowano w powiecie zgorzeleckim (z 4,9 do 1,7), znaczną również w powiatach ząbkowickim i bolesławieckim oraz w miastach Jelenia Góra i Legnica. Tendencją spadkową wartości miernika we wszystkich badanych latach cechowały się miasta Legnica i Jelenia Góra oraz powiaty bolesławiecki ząbkowicki zgorzelecki.

Usytuowanie powiatów w rankingu zasadniczo nie zmieniało się w badanych latach. Największe zmiany, w relacji do 2004 roku, dotyczyły kilku powiatów: wołowskiego (10 lokat w górę), złotoryjskiego (8 lokat w górę) i miasta Jelenia Góra (8 lokat w dół), legnickiego (7 lokat w górę), dzierzoniowskiego (6 lokat w górę) i ząbkowickiego (6 lokat w dół). Swojej pozycji nie zmieniły powiaty otwierające i zamykające ranking, tj. lubiński i górowski.

Podsumowanie

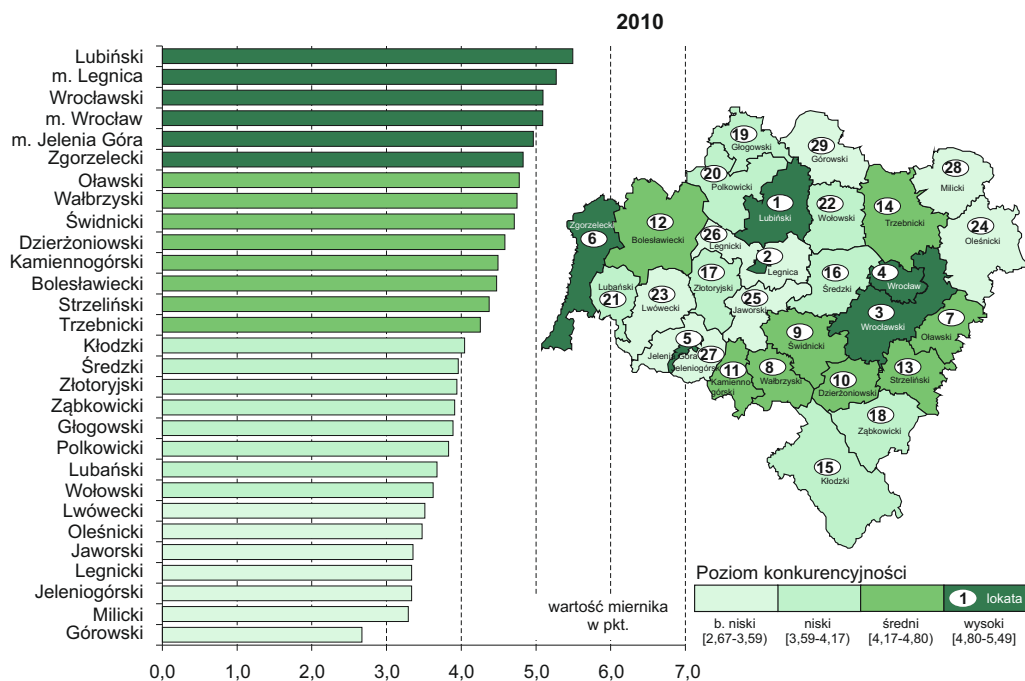
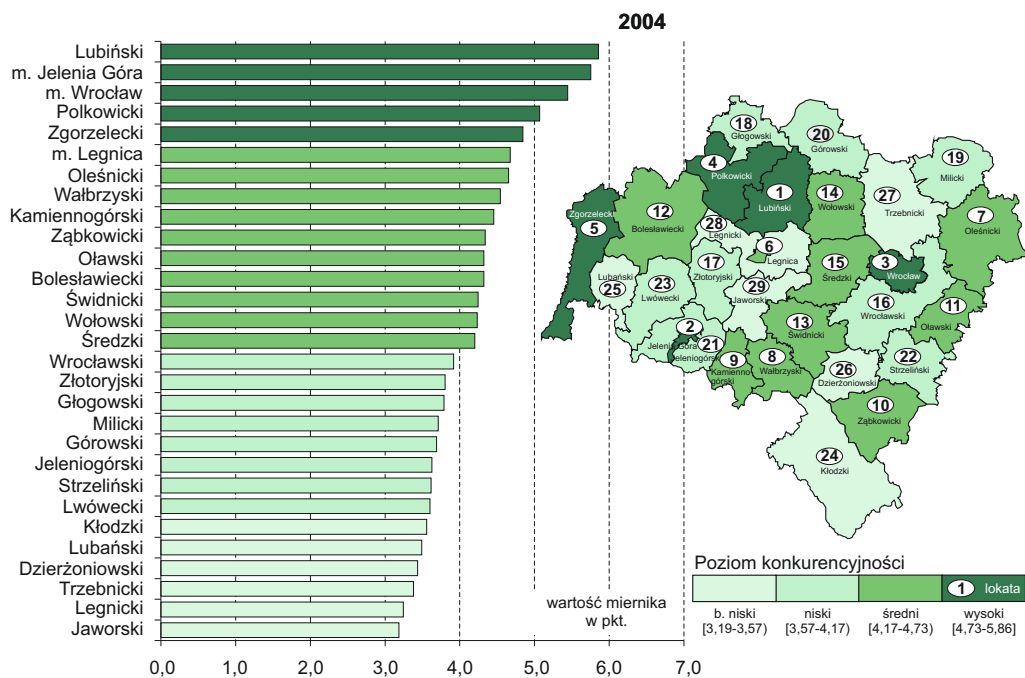
Powiaty województwa dolnośląskiego cechowały się zróżnicowanym poziomem i dynamiką zmian w obszarze rynku pracy i jego aspektów. Największe zróżnicowanie terytorialne dotyczyło poziomu zatrudnienia oraz wielkości wynagrodzeń, relatywnie niskiej płynności rynku pracy, pracy w warunkach zagrożenia i zasobów rejestrowanego bezrobocia.

W żadnym spośród rozpatrywanych aspektów nie nastąpił jednoznaczny (dotyczący wszystkich powiatów) postęp lub regres na przełomie rozpatrywanych lat. Na podstawie wskazań miernika syntetycznego jako bardzo korzystną można uznać sytuację powiatu lubińskiego oraz miast Wrocławia i Jeleniej Góry. Jednakże żadnego z nich nie można określić mianem lidera konkurencyjności w zakresie wszystkich aspektów opisujących rynek pracy. Trwałą przewagą konkurencyjną (utrzymywaniem się w I-szej grupie przez wszystkie lata objęte badaniem) – w zakresie warunków pracy i skali bezrobocia – cechowało się miasto Jelenia Góra. Szczególnie wysokim poziomem konkurencyjności, w odniesieniu do poziomu zatrudnienia i bezrobocia, wykazało się miasto Legnica.

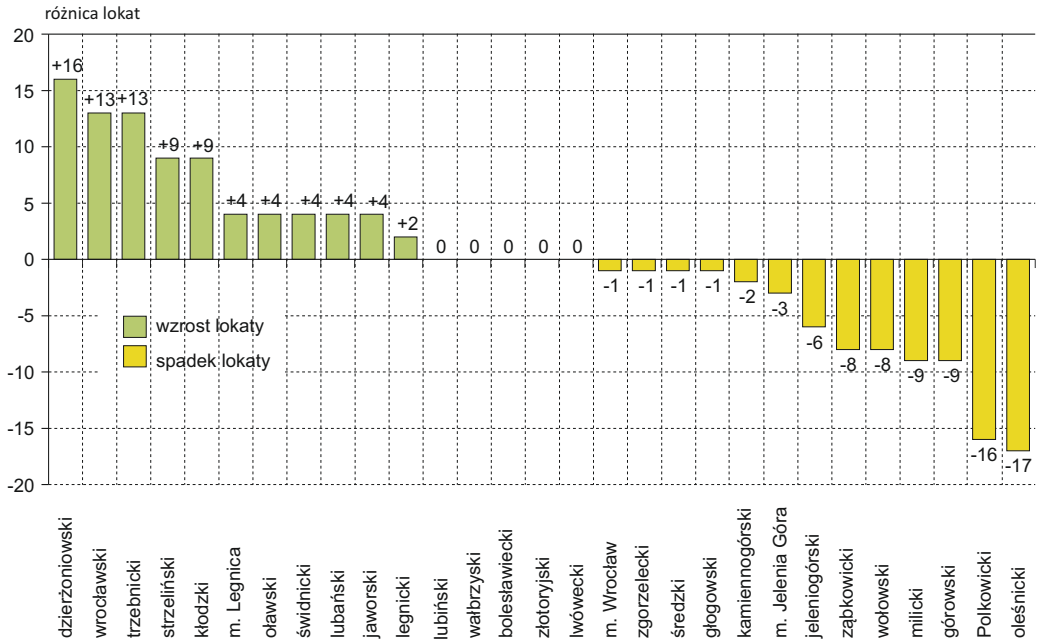
W najtrudniejszej sytuacji w obszarze rynku pracy znajdowały się natomiast powiaty: górowski, legnicki, lwówecki i jaworski, które w zakresie poziomu zatrudnienia oraz wynagrodzeń niezmiennie należały do ostatniej, najsłabszej grupy. Niekorzystna sytuacja dotyczyła również powiatu jeleniogórskiego, który zarówno pod względem poziomu zatrudnienia, jak i płynności rynku pracy, pozostawał w grupie o bardzo niskim poziomie konkurencyjności.

Niektóre z powiatów charakteryzowały się bardzo korzystną sytuacją w odniesieniu do jednego aspektu rynku pracy i równocześnie bardzo niekorzystną w odniesieniu do innego. Taka sytuacja dotyczyła w szczególności powiatów polkowickiego, lubińskiego i kamiennogórskiego. O ile wysoki poziom zatrudnienia stanowił mocną stronę powiatu polkowickiego, to cechował się on bardzo niskimi notami w zakresie pracy w warunkach zagrożenia. Z kolei w powiecie lubińskim niekorzystne warunki pracy były w pewnym sensie rekompensowane poprzez bardzo wysoki poziom wynagrodzeń. Odwrotna sytuacja dotyczyła powiatu kamiennogórskiego, w którym poziom wynagrodzeń można określić jako niski, ale warunki pracy były bardzo korzystne.

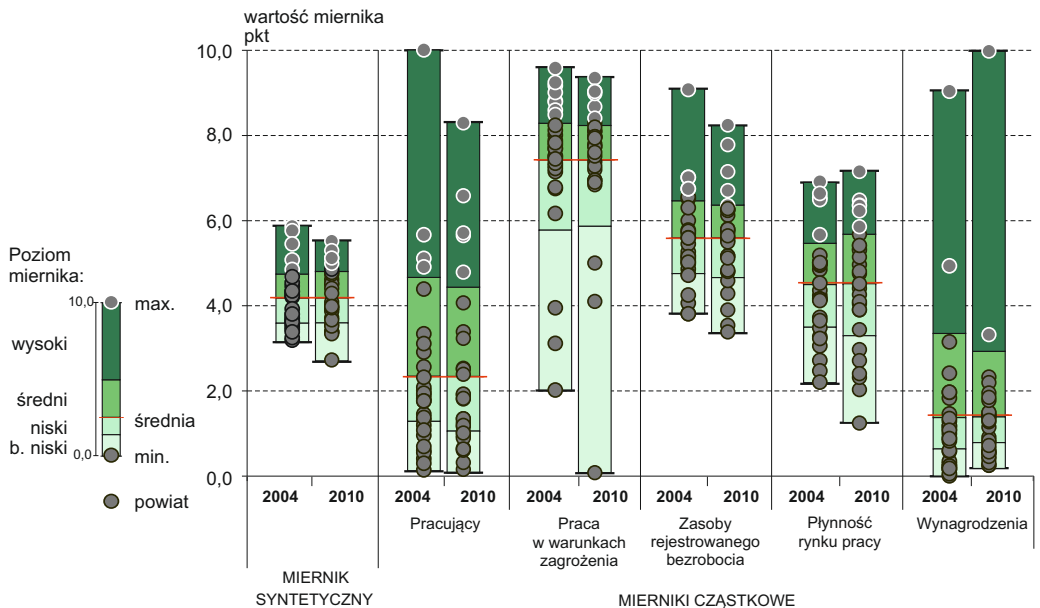
Wykres 22. Powiaty według grup poziomu wartości miernika syntetycznego (poziomu konkurencyjności) w obszarze rynku pracy/adaptacyjność zasobów pracy

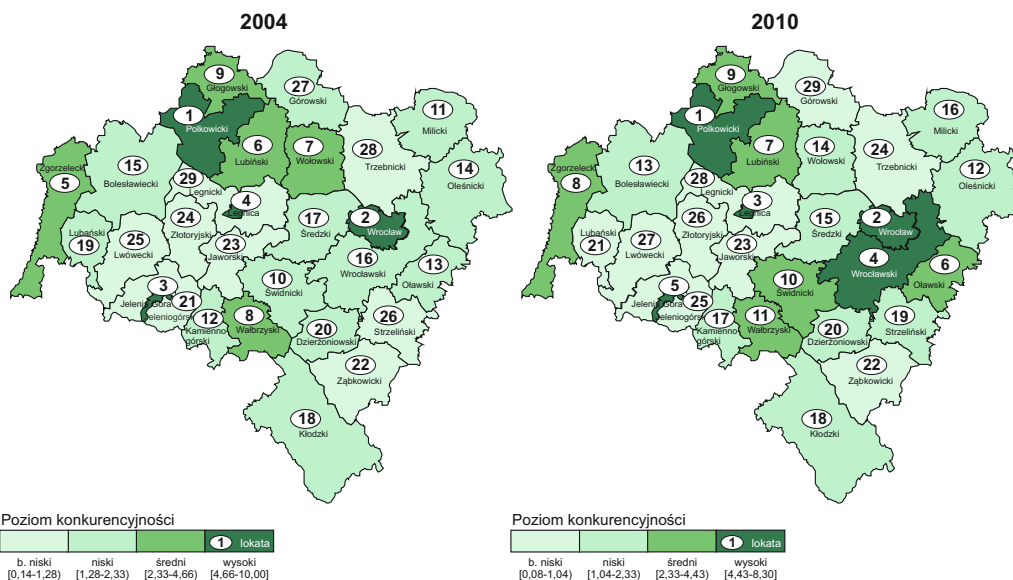
Wykres 23. Różnica zajmowanych lokat pod względem wartości miernika syntetycznego w obszarze rynek pracy/adaptacyjność zasobów pracy według powiatów (2010 rok w porównaniu do 2004 roku)

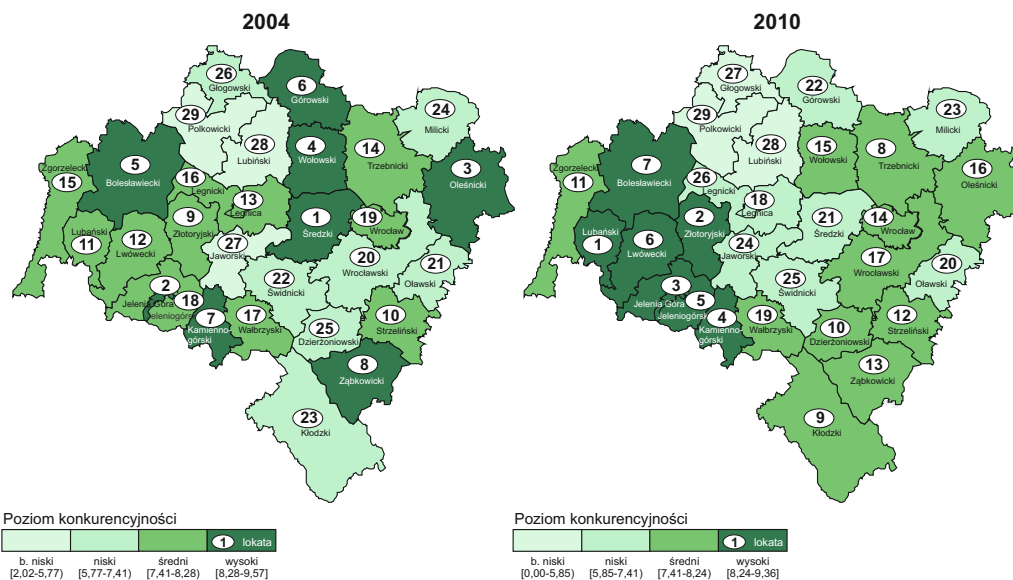
Wykres 24. Zróżnicowanie powiatów według wartości miernika syntetycznego w obszarze rynek pracy/adaptacyjność zasobów pracy oraz cząstkowych mierników badanych aspektów

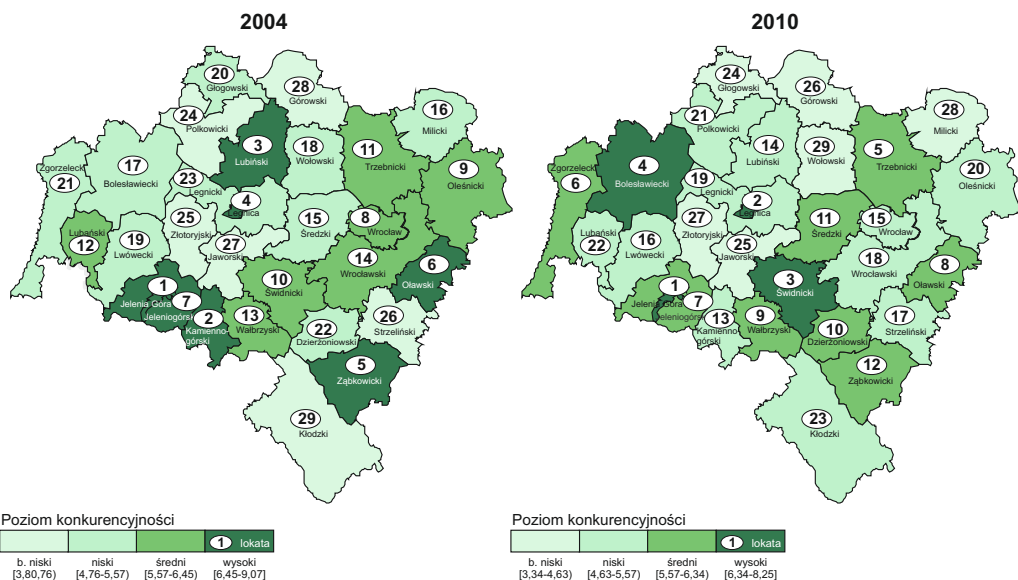
Wykres 25. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie pracujący

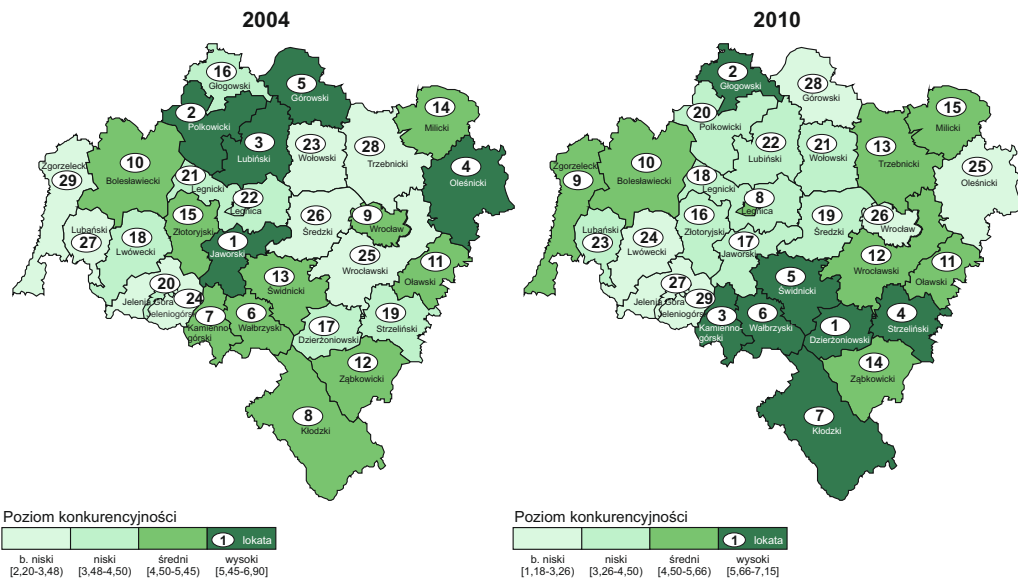
Wykres 26. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie praca w warunkach zagrożenia

Wykres 27. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie zasoby rejestrowanego bezrobocia

Wykres 28. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie płynność rynku pracy

5. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Infrastruktura techniczna to ogół różnego rodzaju urządzeń, obiektów i sieci przesyłowych umożliwiających świadczenie różnego typu usług na rzecz mieszkańców i przedsiębiorców. Do jej podstawowych elementów zaliczamy: sieci przesyłowe (gazowe, energetyczne, wodociągowe, kanalizacyjne i ciepłownicze) oraz drogi. Wyposażenie powiatów w elementy podstawowej infrastruktury technicznej, jednego z ważniejszych czynników determinujących konkurencyjność regionalną stało się podstawą budowy rankingu powiatów.

W tabl. 5(1) przedstawiono wartości syntetycznego miernika rozwoju dla powiatów w latach 2004 i 2010. Wartości miernika obliczono na podstawie diagnostycznych charakteryzujących wyróżnione aspekty infrastruktury technicznej, tj.:

- infrastrukturę wodociągową,
- infrastrukturę kanalizacyjną,
- infrastrukturę gazową,
- ciepłownictwo,
- infrastrukturę drogową.

Wartości syntetycznego miernika rozwoju oraz mierników cząstkowych były silnie zróżnicowane w przekroju powiatów.

Na uwagę zasługuje miejsce w rankingu miast na prawach powiatu, które we wszystkich aspektach w każdym roku utrzymywały się w I-szej grupie (wysoki poziom konkurencyjności). Wysokie lokaty miast względem pozostałych powiatów był bezpośrednią konsekwencją wysokiego stopnia urbanizacji tych terenów, które obejmują obszary miast i w efekcie posiadają duży stopień nasycenia różnego typu elementami infrastruktury technicznej. Pozostałe jednostki (zwane powiatami ziemskimi) to powiaty łączące na swoim obszarze tereny miejskie i wiejskie. Tereny wiejskie to obszary z dużą ilością użytków rolnych i lasów nie wyposażanych w podstawową infrastrukturę techniczną, co w przypadku gęstości sieci znajduje odzwierciedlenie w wartościach miarach rozwoju.

W łącznej ocenie sytuacji powiatów pod względem wyposażenia w różnego typu podstawową infrastrukturę techniczną w 2010 roku najkorzystniej wypadło miasto Legnica (z syntetyczną miarą rozwoju na poziomie 8,0 pkt. na 10 możliwych). Na drugim miejscu było miasto Wrocław (miara równa 7,7 pkt.) i na trzecim Jelenia Góra (z dużo niższą wartością miernika, bo na poziomie 5,0 pkt.). Te trzy miasta utworzyły grupę powiatów o wysokim poziomie konkurencyjności w obszarze infrastruktury technicznej w latach 2004, 2007 i 2010.

Poza miastami na prawach powiatu, najwyższe wartości miernika rozwoju w obszarze infrastruktury technicznej w 2010 roku uzyskały 4 jednostki tworzące grupę o średnim poziomie konkurencyjności, tj. wałbrzyski, dzierzoniowski, świdnicki i lubiński.

Najniżej w rankingu w 2010 roku uplasowały się powiaty: średzki, legnicki i milicki (z wartością syntetycznego miernika około 1,0 pkt.).

W 2004 roku syntetyczny miernik w obszarze infrastruktury technicznej przyjmował wartości od 0,8 (powiat złotoryjski) do 7,7 (miasto Legnica). W 2007 roku wahał się od 0,8 (powiat złotoryjski) do 7,9 (miasto Wrocław). W 2010 roku przyjmował wartości z przedziału od 0,8 (powiat milicki) do 8,0 (miasto Legnica). Wśród analizowanych 29 powiatów w 2010 roku w porównaniu do 2004 roku 12 odnotowało poprawę pozycji w rankingu, 4 nie zmieniło lokat, 13 pogorszyło swoją lokatę.

Tabl. 5(1). Powiaty i ich lokaty według poziomu wartości syntetycznego miernika rozwoju w obszarze infrastruktura techniczna

2004		2010	
I. wysoki poziom konkurencyjności			
1. m. Legnica	3. m. Jelenia Góra	1. m. Legnica	3. m. Jelenia Góra
2. m. Wrocław		2. m. Wrocław	
II. średni poziom konkurencyjności			
4. wałbrzyski	8. świdnicki	4. wałbrzyski	
5. dzierzoniowski	9. zgorzelecki	5. dzierzoniowski	
6. lubiński		6. świdnicki	
7. kamiennogórski		7. lubiński	
III. niski poziom konkurencyjności			
10. lubański	17. polkowicki	8. oławski	15. kłodzki
11. jeleniogórski	18. górowski	9. jeleniogórski	16. trzebnicki
12. oławski	19. trzebnicki	10. wrocławski	17. ząbkowicki
13. ząbkowicki	20. wołowski	11. zgorzelecki	18. polkowicki
14. oleśnicki		12. lubański	19. wołowski
15. głogowski		13. głogowski	20. kamiennogórski
16. kłodzki		14. oleśnicki	21. górowski
IV. bardzo niski poziom konkurencyjności			
21. wrocławski	26. milicki	22. strzeliński	27. złotoryjski
22. strzeliński	27. legnicki	23. jaworski	28. średzki
23. jaworski	28. średzki	24. bolesławiecki	29. milicki
24. bolesławiecki	29. złotoryjski	25. lwówecki	
25. lwówecki		26. legnicki	

Analizując lokaty powiatów w latach 2004 i 2010, to można stwierdzić, że znaczącą poprawę poziomu konkurencyjności (wzrost lokat w rankingu) odnotowano dla powiatu wrocławskiego – 21. miejsca awansował na 10. lokatę, dzięki czemu przeszedł z grupy powiatów o bardzo niskim poziomie konkurencyjności do grupy o niskim poziomie rozwoju infrastruktury technicznej. Poprawa pozycji konkurencyjności wynikała ze znaczącej poprawy w zakresie infrastruktury wodociągowej i gazowej. Awans w rankingu odnotowały także powiaty:

- oławski (o 4 miejsca na 8. lokatę), trzebnicki (o 3 miejsca z 19. na 16. lokatę),
- o dwie lokaty: złotoryjski (na 27. lokatę), świdnicki (na 6. lokatę), jeleniogórski (na 9. lokatę) oraz głogowski (na 13. lokatę),
- o jedną lokatę: wołowski, legnicki, kłodzki.

Największy spadek w rankingu odnotował powiat kamiennogórski, który z lokaty 7. w 2004 roku (8. lokaty w 2007 roku) spadł na miejsce 20. w 2010 roku. Główną przyczyną spadku w rankingu była zmiana sytuacji w zakresie infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej. W efekcie powiat ten z klasy o średnim poziomie konkurencyjności trafił do klasy o niskim poziomie konkurencyjności. Spadek w rankingu dotyczył także powiatu ząbkowickiego (z 13. na 17. lokatę), górowskiego (z 18. na 21.) oraz milickiego (z 26. na 29.). Powiatami, które zanotowały spadek lokaty w rankingu w 2010 roku w porównaniu z 2004 roku były również lubański i zgorzelecki (o 2 miejsca) oraz lubiński i polkowicki (o 1 lokatę).

Infrastruktura wodociągowa

Do konstrukcji miernika cząstkowego w aspekcie infrastruktury wodociągowej wykorzystano 3 cechy diagnostyczne, z których dwie opisywały wyposażenie powiatu w infrastrukturę wodociągową, a jedna - jej eksploatację, przepustowość.

W przeliczeniu na 100 km² długość sieci rozdzielczej wodociągowej w województwie dolnośląskim uległa w latach 2004-2010 zwiększeniu, z poziomu 65 km na 72 km. Liczba połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania na 1 km sieci wodociągowej utrzymała się na porównywalnym poziomie (21 sztuk).

Największe różnice między powiatami dotyczyły cechy charakteryzującej gęstość sieci rozdzielczej wodociągowej w km na km² (w 2010 roku współczynnik zmienności powyżej 90%). Dużo bardziej wyrównany poziom odnotowano dla dwóch pozostałych cech diagnostycznych, tj.: liczby połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania na 1 km sieci wodociągowej (w 2010 roku współczynnik zmienności 16%) oraz zużycia wody z sieci wodociągowej na 1 mieszkańca (w 2010 roku współczynnik zmienności 14%).

Pod względem infrastruktury wodociągowej liderem w latach 2004, 2007 i 2010 było miasto Wrocław z wartością miernika 9,2. Na drugim miejscu uplasowała się Legnica (z wartością 6,6 w 2004 roku oraz 6,9 w 2010 roku) i na trzecim Jelenia Góra (z wartością 5,0 w 2004 roku oraz 5,2 w 2010 roku). Wzrost miernika cząstkowego w tych dwóch miastach wskazuje na poprawę ich lokaty konkurencyjnej w zakresie infrastruktury wodociągowej. W Jeleniej Górze wzrost miernika wynikał w dużej mierze z przyrostu długości sieci rozdzielczej wodociągowej w km na 100 km², która w 2010 roku wzrosła o 6,9% (do poziomu 235,9 km) w porównaniu z 2004 rokiem. W Legnicy natomiast wzrost wartości miernika był następstwem wzrostu liczby połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania na 1 km sieci wodociągowej (wzrost o 9,2% do poziomu 29,4 szt. w 2010 roku) oraz także przyrostu długości sieci rozdzielczej wodociągowej o 5,7% (do poziomu 332,6 km na 100 km²).

Poza miastami na prawach powiatu, najwyższej notowane były w 2010 roku powiaty: wrocławski, oławski i lubiński, natomiast najslabiej wypadły powiaty: legnicki, złotoryjski i kamiennogórski.

Analizując zmiany lokat powiatów największe różnice widoczne były w przypadku powiatu kamiennogórskiego, co wynikało ze zmniejszenia zużycia wody na 1 mieszkańca. W 2004 roku wynosiło ono 32,0 m³, natomiast w 2010 roku już tylko 22,5 m³ (czyli o 9,5 m³ na 1 osobę mniej). W efekcie powiat ten odnotował znaczący spadek miernika (około 67% do poziomu 0,8) i spadł w rankingu aspektu infrastruktura wodociągowa z 16. lokaty w 2004 roku na 29. w 2010 roku.

Tabl. 5(2). Powiaty i ich lokaty według poziomu wartości cząstkowego miernika rozwoju w aspekcie infrastruktura wodociągowa

2004		2010	
I. wysoki poziom konkurencyjności			
1. m. Wrocław		1. m. Wrocław	
2. m. Legnica		2. m. Legnica	
3. m. Jelenia Góra		3. m. Jelenia Góra	
II. średni poziom konkurencyjności			
4. wałbrzyski	8. dzierzoniowski	4. wrocławski	8. dzierzoniowski
5. lubiński	9. oławski	5. oławski	9. trzebnicki
6. zgorzelecki	10. trzebnicki	6. lubiński	
7. świdnicki	11. wrocławski	7. wałbrzyski	
III. niski poziom konkurencyjności			
12. średzki	17. kłodzki	10. świdnicki	15. ząbkowicki
13. strzebiński	18. lubański	11. zgorzelecki	16. głogowski
14. ząbkowicki	19. oleśnicki	12. oleśnicki	17. strzebiński
15. głogowski	20. jeleniogórski	13. średzki	18. kłodzki
16. kamiennogórski	21. wołowski	14. wołowski	19. jeleniogórski
IV. bardzo niski poziom konkurencyjności			
22. bolesławiecki	27. lwówecki	20. górowski	25. jaworski
23. polkowicki	28. górowski	21. milicki	26. lwówecki
24. milicki	29. złotoryjski	22. bolesławiecki	27. legnicki
25. jaworski		23. polkowicki	28. złotoryjski
26. legnicki		24. lubański	29. kamiennogórski

Pogorszenie się pozycji konkurencyjnej na tle innych jednostek dotyczyło także powiatów: lubańskiego (spadek w rankingu o 6 lokat na 24. miejsce w 2010 roku), zgorzeleckiego (spadek o 5 lokat na 11. miejsce), strzebińskiego (spadek o 4 lokaty na 17. miejsce), wałbrzyskiego (spadek o 3 lokaty na 7. miejsce) i świdnickiego (spadek o 3 lokaty na 10. miejsce). Ponadto spadek o jedną lokatę odnotowały powiaty: głogowski, kłodzki, legnicki, lubiński, średzki, i ząbkowicki.

Największą poprawę miejsca w rankingu odnotowano w przypadku powiatów: górskiego (o 8 lokat na 20. w 2010 roku), oleśnickiego (o 7 lokat na 12.), wołowskiego (o 7 lokat na 14.) i wrocławskiego (o 7 lokat na 4.). Ponadto, nieznaczne korekty w lokatach (wzrost o jedno miejsce) odnotowały następujące powiaty: jeleniogórski, lwówecki, trzebnicki i złotoryjski.

Infrastruktura kanalizacyjna

Wyposażenie powiatów w infrastrukturę kanalizacyjną zostało opisane trzema cechami diagnostycznymi:

- długość sieci kanalizacyjnej w km na 100 km²,
- liczba połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych na 1 km sieci kanalizacyjnej,
- ścieki odprowadzone na 1 mieszkańca.

Podobnie jak w przypadku infrastruktury wodociągowej, w województwie w latach 2004-2010 długość sieci kanalizacyjnej w przeliczeniu na 100 km² również uległa zwiększeniu, z poziomu 31 km na 41 km. Liczba połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania na 1 km sieci kanalizacyjnej utrzymała się na porównywalnym poziomie (21 połączeń).

Największe różnice między powiatami widoczne były w zakresie gęstości sieci kanalizacyjnej (w 2010 roku współczynnik zmienności wyniósł 125%). Pozostałe czynniki wykazywały mniejszy choć znaczący stopień zróżnicowania (w 2010 roku dla liczby połączeń współczynnik wyniósł 29%, a dla ilości odprowadzonych ścieków – 43%).

W 2004 roku cząstkowy miernik w aspekcie infrastruktura kanalizacyjna przyjmował wartości od 0,6 do 6,5. W 2007 roku wzrósł i wahał się od 0,6 do 6,7. Dalszy wzrost ogólnego poziomu miernika konkurencyjności powiatów odnotowano w 2010 roku i przyjmował on wartości

z przedziału od 0,9 do 7,1. W porównaniu do 2004 roku, 12 powiatów w 2010 roku odnotowało poprawę pozycji, 7 nie zmieniło lokat, 10 odnotowało spadek sytuacji.

Pod względem wyposażenia i wykorzystania infrastruktury kanalizacyjnej prym w 2010 roku wiodły miasta na prawach powiatu: Wrocław, Jelenia Góra i Legnica. Miasta te utworzyły grupę o wysokim poziomie rozwoju infrastruktury kanalizacyjnej. W 2004 roku do grupy tej należał jeszcze powiat kamiennogórski (3. lokata), który w 2010 roku przesunął się na 10. lokatę, co wynikało ze zmniejszenia wykazanych ilości odprowadzanych ścieków i długości sieci kanalizacyjnej.

Wysokie lokaty miast wynikały z dużej gęstości sieci kanalizacyjnej, która w 2010 roku wynosiła od 178,9 km na 100 km² w Jeleniej Górze do 345,4 km w Legnicy (przy średniej wojewódzkiej na poziomie 41,4 km) oraz dużej liczby ścieków odprowadzanych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, która w miastach na prawach powiatu wahała się od 41,5 dam³ w Legnicy do 80,4 dm³ w Jeleniej Górze (przy średniej wojewódzkiej 35,5 dam³).

Tabl. 5(3). Powiaty i ich lokaty według poziomu wartości cząstkowego miernika rozwoju w aspekcie infrastruktura kanalizacyjna

2004		2010	
I. wysoki poziom konkurencyjności			
1. m. Wrocław	4. m. Jelenia Góra	1. m. Wrocław	
2. m. Legnica		2. m. Jelenia Góra	
3. kamiennogórski		3. m. Legnica	
II. średni poziom konkurencyjności			
5. wałbrzyski	9. świdnicki	4. wałbrzyski	8. zgorzelecki
6. górowski	10. lubański	5. świdnicki	9. oleśnicki
7. dzierzoniowski	11. ząbkowicki	6. górowski	10. kamiennogórski
8. zgorzelecki		7. dzierzoniowski	
III. niski poziom konkurencyjności			
12. oleśnicki	18. oławski	11. ząbkowicki	17. oławski
13. kłodzki	19. głogowski	12. lubiński	18. głogowski
14. trzebnicki	20. strzeliński	13. lubański	
15. lubiński	21. jeleniogórski	14. kłodzki	
16. bolesławiecki	22. jaworski	15. trzebnicki	
17. lwówecki		16. strzeliński	
IV. bardzo niski poziom konkurencyjności			
23. wrocławski		19. jaworski	26. wołowski
24. polkowicki		20. legnicki	27. złotoryjski
25. milicki		21. polkowicki	28. milicki
26. złotoryjski		22. bolesławiecki	29. średzki
27. legnicki		23. wrocławski	
28. wołowski		24. lwówecki	
29. średzki		25. jeleniogórski	

Znaczące pogorszenie pozycji konkurencyjnej w rankingu odnotowano dla powiatów lwóweckiego (spadek z 17. na 24. lokatę) oraz bolesławieckiego (spadek z 16. na 22. lokatę). Mniejsze spadki w rankingu dotyczyły powiatów: jeleniogórskiego (o 4 lokaty), lubańskiego i milickiego (o 3 lokaty) oraz miasta Legnicy, powiatu złotoryjskiego, trzebnickiego, kłodzkiego (spadek o jedną lokatę).

Wartości miernika w aspekcie infrastruktura kanalizacyjna wskazywały, że największego postępu dokonały powiaty: legnicki, miasto Jelenia Góra, wołowski oraz średzki. Znalazło to odzwierciedlenie w zajmowanych lokatach w rankingu. Powiat legnicki dzięki wzrostowi wartości miernika w 2010 roku o blisko 60% awansował o 7 miejsc na 20. lokatę. Zmiany lokat odnotowały także powiaty: świdnicki i strzeliński (awans o 4 lokaty), polkowicki, lubiński, jaworski i oleśnicki (awans o 3 lokaty), wołowski i miasto Jelenia Góra (wzrost o 2 lokaty), a także głogowski, oławski, wałbrzyski (korekta o jedną lokatę).

Infrastruktura gazowa

Do opisu infrastruktury gazowej wykorzystano dwa wskaźniki opisujące wyposażenie powiatu w czynną sieć gazową w km na 100 km² i czynne połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych na 1 km sieci gazowej oraz wskaźnik zużycia gazu z sieci gazowej rozdzielczej w gospodarstwach domowych w dm³ na 1 mieszkańca.

W latach 2004-2010 w województwie dolnośląskim nieznacznie poprawiła się sytuacja pod względem gęstości sieci gazowej – w 2010 roku na 100 km² przypadało 40 km czynnej sieci gazowej, tj. o 3 km więcej niż w 2004 roku. Powiaty najbardziej zróżnicowane były pod względem gęstości sieci gazowej (w 2010 roku współczynnik zmienności na poziomie 156%), bardziej wyrównany poziom prezentowały pozostałe dwa wskaźniki (w 2010 roku około 35%).

Tabl. 5(4). Powiaty i ich lokaty według poziomu wartości cząstkowego miernika rozwoju w aspekcie infrastruktura gazowa

2004		2010	
I. wysoki poziom konkurencyjności			
1. m. Wrocław		1. m. Wrocław	
2. m. Legnica		2. m. Legnica	
3. m. Jelenia Góra		3. m. Jelenia Góra	
4. dzierzoniowski			
II. średni poziom konkurencyjności			
5. wałbrzyski	10. polkowicki	4. dzierzoniowski	9. lubiński
6. jeleniogórski	11. głogowski	5. wałbrzyski	10. polkowicki
7. świdnicki	12. oławski	6. jeleniogórski	11. głogowski
8. lubiński		7. świdnicki	12. wrocławski
9. wołowski		8. wołowski	
III. niski poziom konkurencyjności			
13. oleśnicki	18. kłodzki	13. oławski	18. bolesławiecki
14. górowski	19. bolesławiecki	14. trzebnicki	19. jaworski
15. trzebnicki	20. lubański	15. kamiennogórski	20. lubański
16. kamiennogórski	21. jaworski	16. kłodzki	
17. ząbkowicki		17. ząbkowicki	
IV. bardzo niski poziom konkurencyjności			
22. zgorzelecki	26. złotoryjski	21. górowski	26. legnicki
23. lwówecki	27. milicki	22. oleśnicki	27. złotoryjski
24. wrocławski	28. legnicki	23. zgorzelecki	28. milicki
25. strzeliński	29. średzki	24. lwówecki	29. średzki
		25. strzeliński	

W 2004 roku miernik w aspekcie infrastruktury gazowej przyjmował wartości od 0,1 do 9,3 pkt, w 2007 roku wzrósł i wahał się od 0,3 do 9,4 pkt. Dalszy wzrost wartości skrajnych miernika odnotowano w 2010 roku i przyjmował on wartości z przedziału od 0,5 do 9,6. Niezmiennie na pierwszym miejscu w rankingu powiatów lokował się Wrocław, a na ostatnim – powiat średzki. W 2010 roku w porównaniu do 2004 roku 8 powiatów odnotowało poprawę zajmowanych pozycji, 13 – nie zmieniło lokat, a 8 – pogorszyło.

Podobnie jak w innych aspektach obszaru infrastruktura techniczna, tak i w aspekcie infrastruktury gazowej najwyższe lokaty przypadły miastom na prawach powiatu: Wrocław (w 2010 roku wartość miernika wynosiła 9,6), Legnica (7,6) i Jelenia Góra (7,1).

Najgorzej prezentowała się sytuacja wyposażenia i wykorzystania infrastruktury gazowej w powiatach: legnickim, złotoryjskim, milickim i średzkim.

Powiat średzki mimo zajmowanej w obydwu latach ostatniej lokaty, odnotował największą dynamikę wzrostu miernika (o 236%) w 2010 roku w porównaniu do 2004 roku. Pomimo tak znaczącego wzrostu miernika, nadal przyjmował on najniższe wartości wśród powiatów i wynosił w 2010 roku jedynie 0,5 pkt. na 10 możliwych. Wzrost wartości miernika w tym aspekcie wynikał w największej mierze ze wzrostu liczby czynnych połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych i niemieszkalnych na 1 km sieci gazowej, których liczba w 2010 roku zwiększyła się o 124% i wynosiła 4,6 (przy średniej wojewódzkiej na poziomie 17,3) oraz 26%-wego wzrostu zużycia gazu z sieci gazowej rozdzielczej w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca (w 2010 roku - 53,8 m³ przy średniej wojewódzkiej na poziomie 128,5 m³). Wyraźną poprawę odnotował powiat wrocławski (wzrost o 69% i awans z 24. na 12. lokatę). Wynikało to ze wzrostu wartości wszystkich badanych wskaźników: długości czynnej sieci gazowej o 28% (do poziomu 42,4 km na 100 km²), liczby czynnych połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych o 51% (do poziomu 12,8 na 1 km sieci gazowej) oraz wskaźnika zużycia gazu z sieci gazowej rozdzielczej w gospodarstwach domowych o 67% (do poziomu 137 dm³ na 1 mieszkańca).

Ciepłownictwo

Infrastrukturę techniczną w aspekcie ciepłownictwo opisano z wykorzystaniem dwóch cech diagnostycznych:

- długości sieci cieplnej przesyłowej w km na 100 km²,
- przeciętnej wielkości sprzedaży energii cieplnej na 1000 ludności (w GJ).

Pierwszy wskaźnik świadczy o gotowości sieci przesyłowej i dystrybucji czynnika grzewczego do budynków mieszkalnych oraz urzędów i instytucji ogrzewanych centralnie. Drugi – o eksploatacji funkcjonującej sieci ciepłowniczej.

Podobnie jak w przypadku analizowanych wcześniej sieci rozdzielczych (wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej), sytuacja w zakresie ciepłownictwa uległa w województwie poprawie – wzrosły wartości analizowanych wskaźników (o 1,4 km długość sieci na 100 km² oraz o 673,6 GJ na 1 mieszkańca). Ostatecznie w 2010 roku długość czynnej sieci przesyłowej

wynosiła 1224,5 km (tj. 6,1 km na 100 km²), natomiast przeciętna wielkości sprzedaży energii cieplnej kształtowała się na poziomie 16,24 mln GJ (tj. 5644,7 GJ na 1000 ludności).

Obie cechy diagnostyczne różnicowały powiaty w sposób istotny (w 2010 roku dla pierwszej cechy współczynnik zmienności wyniósł 273%, dla drugiej natomiast 164%), co świadczy, że wyposażenie i wykorzystanie energii cieplnej jest bardzo indywidualną charakterystyką powiatów.

W obu okresach najwyższą lokatę w tym aspekcie uzyskało miasto Legnica (miernik w 2004 roku wyniósł 9,0 pkt., w 2007 roku – 9,4 i nieznacznie niższa była w 2010 roku - 9,3 pkt.) i co za tym idzie zajmowało 1. lokatę w rankingu. Najniższe wartości miernika odnotowano w powiecie strzelińskim odpowiednio 0,1 – 0,2 pkt.

Tabl. 5(5). Powiaty i ich lokaty według poziomu wartości cząstkowego miernika rozwoju w aspekcie ciepłownictwo

2004		2010	
I. wysoki poziom konkurencyjności			
1. m. Legnica		1. m. Legnica 2. m. Wrocław	
II. średni poziom konkurencyjności			
2. wałbrzyski	5. m. Jelenia Góra	3. m. Jelenia Góra	6. polkowicki
3. lubiński	6. polkowicki	4. lubiński	
4. m. Wrocław	7. zgorzelecki	5. zgorzelecki	
III. niski poziom konkurencyjności			
8. wołowski	13. bolesławiecki	7. wałbrzyski	12. oławski
9. kamiennogórski	14. lubański	8. świdnicki	13. bolesławiecki
10. oławski	15. głogowski	9. oleśnicki	14. górowski
11. świdnicki	16. górowski	10. lubański	15. wołowski
12. oleśnicki		11. kamiennogórski	16. głogowski
IV. bardzo niski poziom konkurencyjności			
17. kłodzki	24. średzki	17. dzierzoniowski	24. wrocławski
18. lwówecki	25. złotoryjski	18. kłodzki	25. średzki
19. ząbkowicki	26. milicki	19. jeleniogórski	26. lwówecki
20. jeleniogórski	27. jaworski	20. jaworski	27. milicki
21. dzierzoniowski	28. legnicki	21. ząbkowicki	28. legnicki
22. trzebnicki	29. strzeliński	22. trzebnicki	29. strzeliński
23. wrocławski		23. złotoryjski	

Legnica wysoką lokatę zawdzięcza najdłuższej sieci cieplnej przesyłowej w km na 100 km² (w 2010 roku 230,4 km przy średniej w województwie na poziomie 6,1 km) oraz najwyższej w województwie przeciętnej wielkości sprzedaży energii cieplnej na 1000 ludności (w 2010 roku 21874,0 GJ przy średniej w województwie na poziomie 5644,7 GJ).

Kolejne powiaty dzielił duży dystans od lidera w aspekcie ciepłownictwa. I tak, w 2004 roku na drugim miejscu był powiat wałbrzyski z miernikiem rozwoju na poziomie 3,0 pkt., a więc trzykrotnie niższą w porównaniu do lidera – Legnicy, natomiast w 2007 i 2010 roku na drugim miejscu ułożył się Wrocław (z miernikiem wynoszącą odpowiednio 5,1 i 6,0 pkt.). Miasta te (Legnica i Wrocław) w 2010 roku tworzyły grupę o najwyższym poziomie konkurencyjności.

Ranking zamykały powiaty legnicki (położony w bezpośrednim sąsiedztwie lidera aspektu – miasta Legnicy) oraz strzeliński. Powiat strzeliński charakteryzowała specyficzna sytuacja – brak sprzedaży energii cieplnej w badanym okresie oraz występowanie niewielkich zasobów sieci ciepłowniczej (na 100 km² 0,2 km w 2004 roku i 0,5 km w 2010 roku). W efekcie powiat strzeliński zajmował ostatnią lokatę w analizowanych latach.

W wielu powiatach odnotowano wzrost wartości miernika cząstkowego w 2010 roku w relacji do 2004 roku, co świadczy o poprawie ich poziomu konkurencyjności. Ponad 100%-towy wzrost miernika rozwoju wystąpił w powiatach:

- jaworskim (o 200% z 0,08 do 0,23, dzięki czemu awansował z 27. na 20. lokatę),
- legnickim (o 160% z 0,07 do 0,18, jednakże nie pozwoliło to awansować w rankingu i utrzymał się na 28. lokacie),
- złotoryjskim (o 140% z 0,09 do 0,21, dzięki czemu awansował z 25. na 23. lokatę),
- milickim (o 140% z 0,08 do 0,19, pomimo tego spadł o jedną lokatę z 26. na 27. miejsce),
- średzkim (o 124% z 0,09 do 0,20, pomimo tego spadł o jedną lokatę z 24. na 25. miejsce),
- wrocławskim (o 117% z 0,09 do 0,20, pomimo tego spadł o jedną lokatę z 23. na 24. miejsce),
- dzierzoniowskim (o 116% z 0,20 do 0,43, dzięki czemu awansował z 21. na 17. lokatę),
- mieście Wrocławiu (o 101% z 3,0 do 6,0, dzięki czemu miasto awansowało z 4. na 2. lokatę).

Wzrost wartości miernika w większości powiatów nastąpiła w wyniku zwiększenia obu czynników, tj. długości sieci ciepłowniczej (np. we Wrocławiu niemal 10-krotnie, z 13 km do 130 km na 1 km² powierzchni) oraz zwiększenia sprzedaży energii cieplnej (np. w powiecie złotoryjskim wzrost sprzedaży był aż 4,4-krotny, z 19,7 GJ do 86,4 GJ w przeliczeniu na 1000 ludności). Jedynie w dwóch powiatach odnotowano poprawę ogólnej sytuacji mimo spadku długości sieci ciepłowniczej, a więc wzrost wartości miary rozwoju nastąpił tylko w wyniku wzrostu sprzedaży. Były to powiaty legnicki, w którym wzrost sprzedaży był aż 10-krotny, z 5,2 GJ do 54,1 GJ w przeliczeniu na 1000 ludności oraz milicki, w którym sprzedaż wzrosła 2,7-krotnie, z 29,6 GJ do 80,5 GJ w przeliczeniu na 1000 ludności.

Znaczące pogorszenie się poziomu konkurencyjności – odzwierciedlone spadkiem wartości miernika i lokaty – dotyczyło następujących powiatów: lwóweckiego, wałbrzyskiego, lubińskiego i wołowskiego. W pozostałych powiatach spadek poziomu rozwoju ciepłownictwa wynikał ze spadku sprzedaży energii cieplnej przy jednoczesnym zmniejszeniu gęstości sieci ciepłowniczej – za wyjątkiem powiatu wałbrzyskiego, w którym spadek wartości miernika był wynikiem spadku sprzedaży energii cieplnej przy stałym poziomie gęstości sieci. Mniejszy spadek miary miernika (poniżej 20%) dotyczył powiatów: oławskiego, zgorzeleckiego, kamiennogórskiego i głogowskiego.

Infrastruktura drogowa

Jednym z ważniejszych elementów infrastruktury technicznej są drogi. W 2010 roku w województwie dolnośląskim na 100 km² powierzchni przypadało 92,5 km dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych o nawierzchni twardej i było to o 1,1% więcej niż w 2004 roku. Gęstość dróg była podstawą rankingu powiatów w aspekcie infrastruktura drogowa.

W 2004 roku miernik w aspekcie infrastruktura drogowa przyjmował wartości od 0,0 (bolesławiecki) do 9,1 pkt (Legnica), w 2007 roku wahał się od 0,0 do 9,7 pkt, a w 2010 roku przyjmował wartości z przedziału od 0,1 (wołowski) do 10,0 pkt (Legnica).

Najkorzystniej w rankingu powiatów wypadły miasta na prawach powiatu: Legnica, Wrocław i Jelenia Góra, które utworzyły grupę o wysokim poziomie konkurencyjności. Gęstość dróg na terenie tych miast w 2010 roku wahała się od 219,1 km w Jeleniej Górze do 406,0 km w Legnicy na 100 km² powierzchni. Najmniejszą siecią dróg charakteryzowały się powiaty: polkowicki (68,6 km), wołowski (67,9 km), milicki (59,3 km) i bolesławiecki (58,8 km). W powiecie bolesławieckim niska gęstość wynika z dużej lesistości powiatu (najwyższej w województwie).

Tabl. 5(6). Powiaty i ich lokaty według poziomu wartości cząstkowego miernika rozwoju w aspekcie infrastruktura drogowa

2004		2010	
I. wysoki poziom konkurencyjności			
1. m. Legnica	3. m. Jelenia Góra	1. m. Legnica	3. m. Jelenia Góra
2. m. Wrocław		2. m. Wrocław	
II. średni poziom konkurencyjności			
4. wałbrzyski	7. jaworski	4. wałbrzyski	7. świdnicki
5. lubański	8. świdnicki	5. lubański	8. dzierzoniowski
6. jeleniogórski		6. jeleniogórski	
III. niski poziom konkurencyjności			
9. dzierzoniowski	14. strzeliński	9. jaworski	14. lwówecki
10. kamiennogórski	15. ząbkowicki	10. kamiennogórski	15. głogowski
11. kłodzki	16. lwówecki	11. kłodzki	16. zlotoryjski
12. wrocławski	17. zlotoryjski	12. wrocławski	
13. górowski	18. głogowski	13. strzeliński	
IV. bardzo niski poziom konkurencyjności			
19. oleśnicki	26. lubiński	17. ząbkowicki	24. legnicki
20. zgorzelecki	27. wołowski	18. oleśnicki	25. górowski
21. legnicki	28. milicki	19. zgorzelecki	26. polkowicki
22. oławski	29. bolesławiecki	20. oławski	27. wołowski
23. średzki		21. trzebnicki	28. milicki
24. trzebnicki		22. lubiński	29. bolesławiecki
25. polkowicki		23. średzki	

Wśród analizowanych 29 powiatów 11 odnotowało poprawę sytuacji w 2010 roku względem 2004 roku, 13 nie zmieniło lokat, natomiast 5 pogorszyło swoją lokatę.

W aspekcie infrastruktura drogowa swoją pozycję w rankingu w 2010 roku względem 2004 roku najbardziej poprawił powiat lubiński, który awansował o 4 lokaty i w 2010 roku zajął 22. miejsce. Poprawę odnotowało także 10 innych powiatów (łącznie w rankingu awansowało 11 jednostek), tj:

- o 3 lokaty trzebnicki – awans na 21. lokatę i głogowski – na 15. lokatę
- o 2 lokaty oławski – awans na 20. lokatę i lwówecki – na 14. lokatę,
- o 1 lokatę: zgorzelecki – awans na 19. lokatę, oleśnicki – na 18. lokatę, złotoryjski – na 16. lokatę, strzebiński – na 13. lokatę, dzierzoniowski – na 8. lokatę, świdnicki – awans na 7. lokatę.

Najbardziej pogorszył swoje miejsce w rankingu powiat górowski, który spadł w 2010 roku aż o 12 lokat na 25. miejsce. Ponadto spadek lokat odnotowały powiaty: legnicki (3 lokaty), jaworki i ząbkowicki (po 2 lokaty) oraz polkowicki (o jedną lokatę).

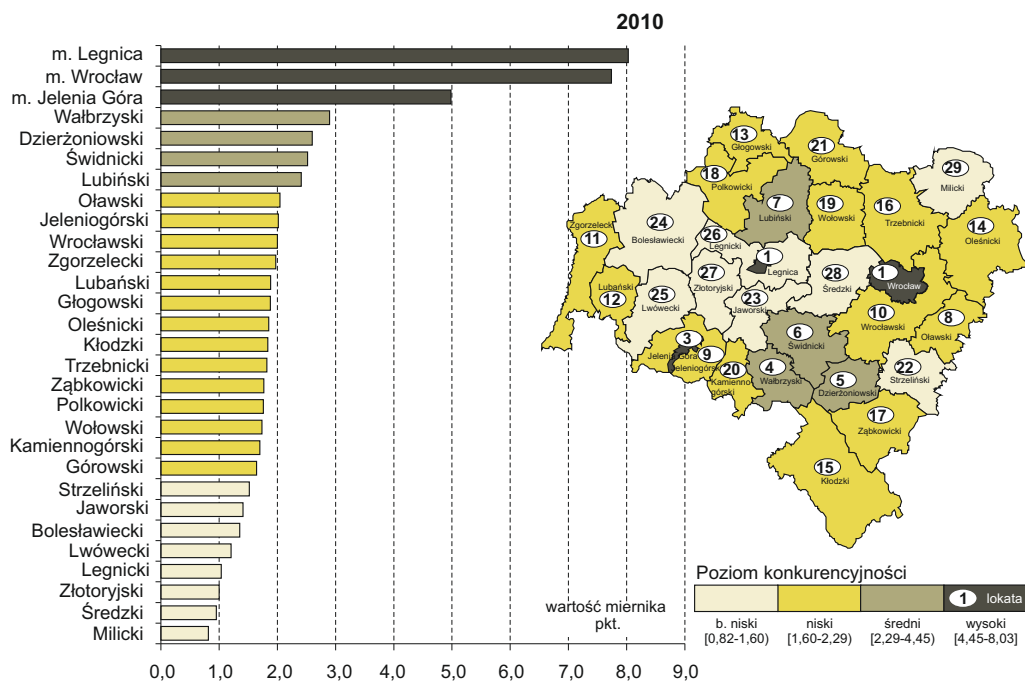
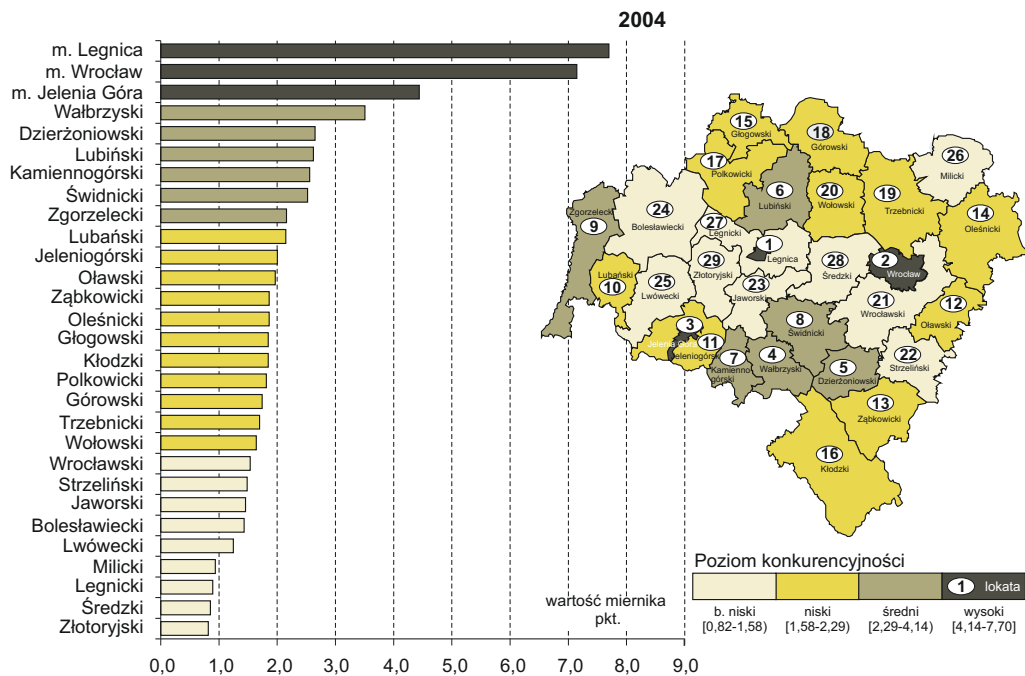
Podsumowanie

Na wartość miernika rozwoju infrastruktury technicznej powiatów województwa dolnośląskiego wpływ miały wartości wskaźników dotyczących infrastruktury wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej, ciepłowniczej oraz informacje dotyczące gęstości dróg. W wyniku przeprowadzonej analizy stwierdzono, że powiaty w obszarze infrastruktura techniczna wykazywały duże różnice w poziomie konkurencyjności w każdym z rozpatrywanych aspektów. Różnica między wartościami syntetycznego miernika rozwoju infrastruktury technicznej dla powiatu zajmującego w rankingu pierwsze miejsce a ostatnie była około dziewięciokrotna. W kolejnych latach zaobserwowano wzrost dysproporcji w poziomie wyposażenia powiatów w infrastrukturę techniczną. Największe różnice w przekroju powiatów widoczne były w aspektach charakteryzujących ciepłownictwo (współczynnik zmienności w 2010 roku – 172%) i infrastrukturę drogową (132%). W pozostałych aspektach opisujących infrastrukturę wodociągową, kanalizacyjną i gazową zróżnicowanie powiatów kształtowało się na poziomie 55-60%.

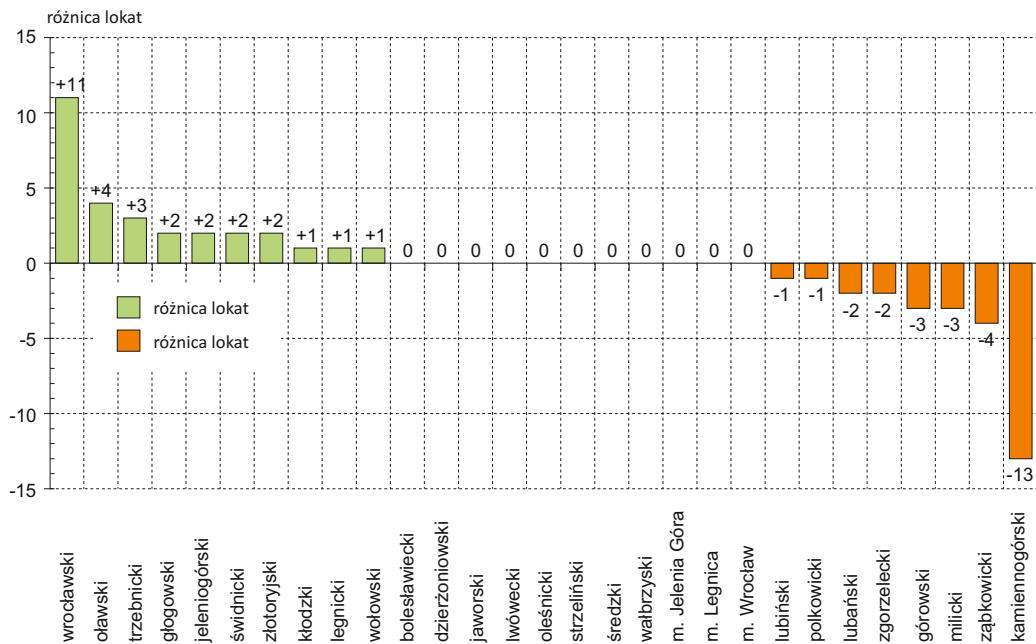
Zdecydowanymi liderami pod względem wyposażenia w infrastrukturę techniczną były miasta na prawach powiatu: Wrocław, Jelenia Góra i Legnica, które w okresie objętym analizą zajmowały czołowe lokaty we wszystkich analizowanych aspektach.

Poza miastami na prawach powiatu dobrą sytuacją miały: wałbrzyski, dzierzoniowski, świdnicki i lubiński (w 2010 roku). Jednakże znakomita większość badanych powiatów (22 jednostki) została zakwalifikowana do grupy o niskim i bardzo niskim poziomie konkurencyjności w obszarze infrastruktura techniczna. Wynikało to z dużych dysproporcji między obszarami silnie zurbanizowanymi jakimi są miasta na prawach powiatu oraz pozostałymi powiatami. Najniższe noty w badanym obszarze odnotowano w powiecie lwóweckim. W 2004 i 2007 roku zajmował on ostatnią lokatę, w 2010 roku 28. (przedostatnią).

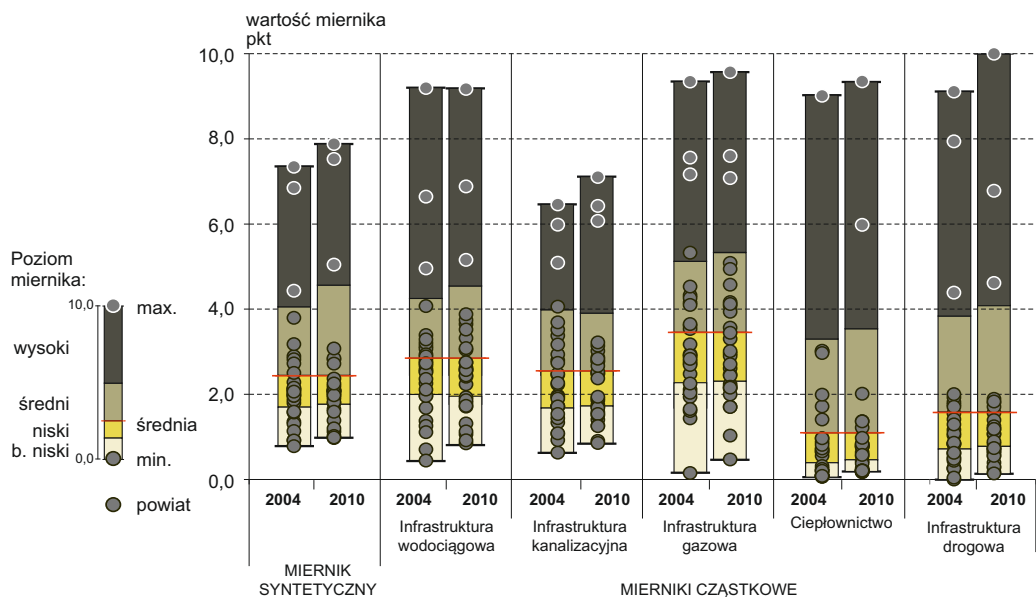
Wykres 29. Powiaty według grup poziomu wartości miernika syntetycznego (poziomu konkurencyjności) w obszarze infrastruktura techniczna

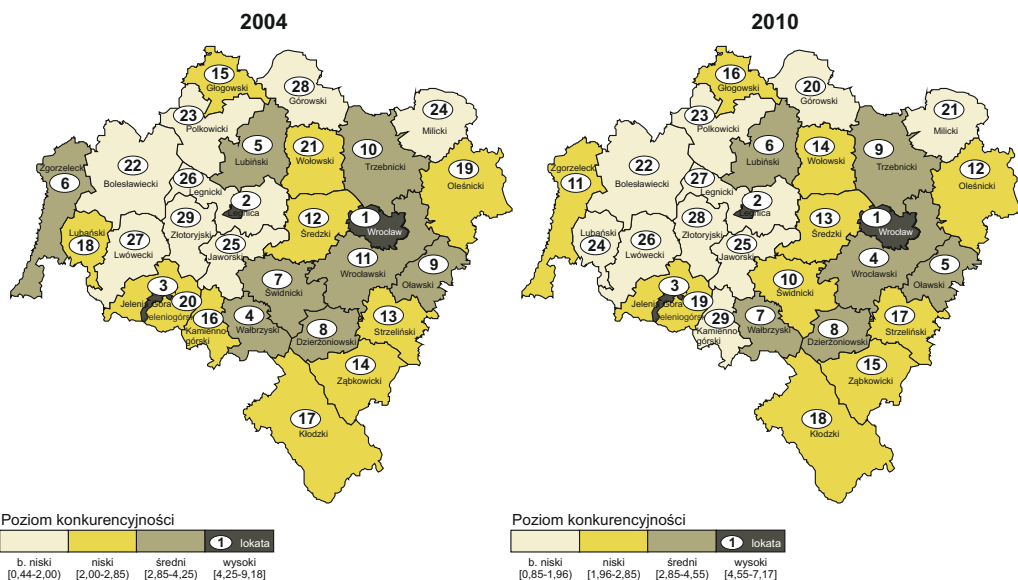
Wykres 30. Różnica zajmowanych lokat pod względem wartości miernika syntetycznego w obszarze infrastruktura techniczna według powiatów (2010 rok w porównaniu do 2004 roku)

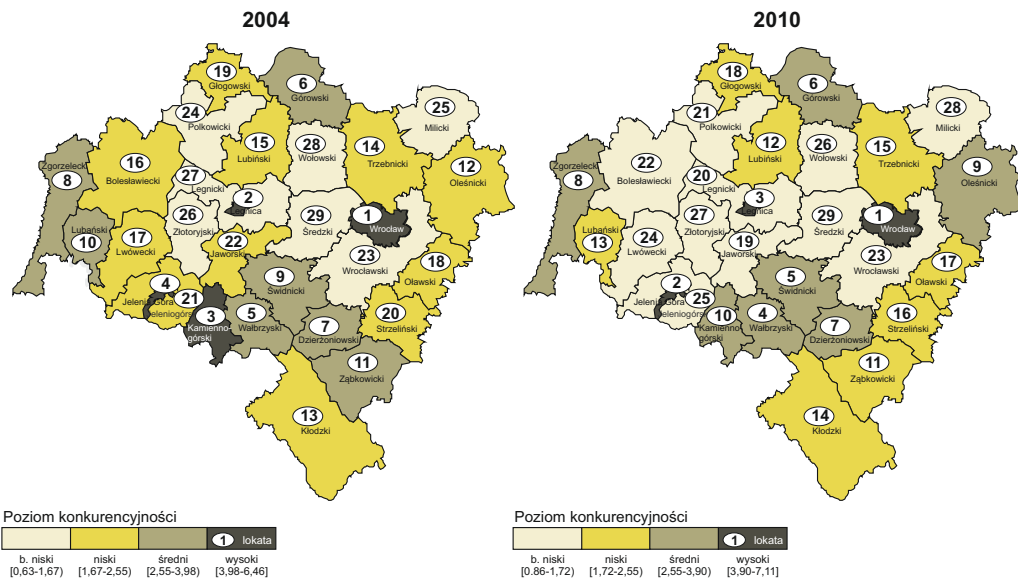
Wykres 31. Zróżnicowanie powiatów według wartości miernika syntetycznego w obszarze infrastruktura techniczna oraz cząstkowych mierników badanych aspektów

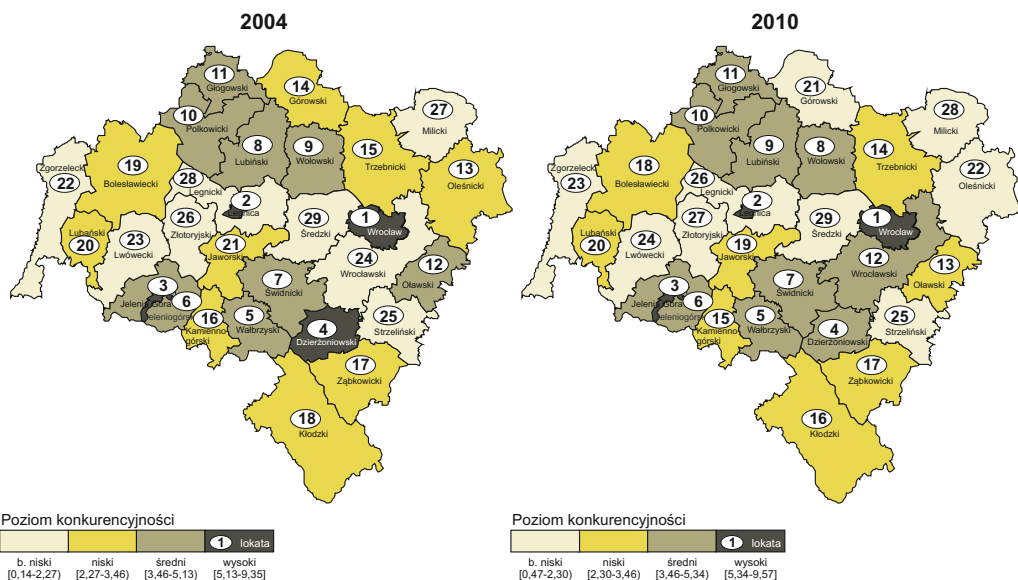
Wykres 32. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie infrastruktura wodociągowa

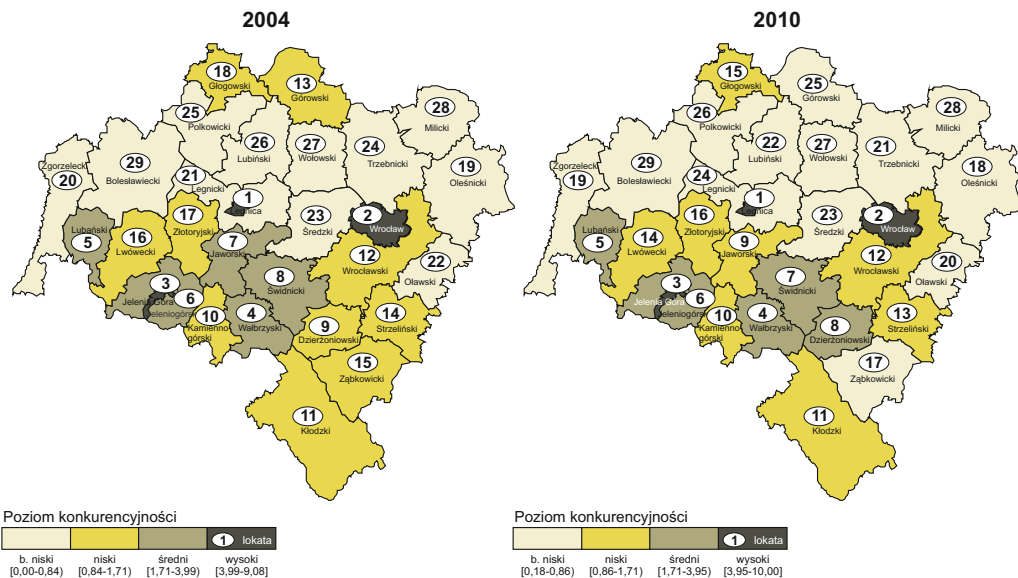
Wykres 33. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie infrastruktura kanalizacyjna

Wykres 34. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie infrastruktura gazowa

Wykres 35. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziom konkurencyjności) w aspekcie infrastruktura drogowa

6. POTENCJAŁ GOSPODARCZY/AKTYWNOŚĆ GOSPODARCZA

Potencjał gospodarczy oraz aktywne wykorzystanie wewnętrznych potencjałów jednostki terytorialnej są głównymi czynnikami rozwoju gospodarczego i wyznacznikami ich pozycji konkurencyjnej. Rozwój gospodarczy przyczynia się do powstawania nowych miejsc pracy, wprowadzania na rynek dóbr i usług oraz generowania dochodów ludności – kreując dobrobyt.

Potencjał gospodarczy/aktywność gospodarcza ma wieloaspektowy charakter. W opracowaniu charakterystyka powiatów w tym obszarze objęła siedem aspektów: produkcja przemysłowa i budownictwo, nakłady inwestycyjne, kapitał zagraniczny, sektorowość gospodarki, turystyka, finanse powiatów i gmin, przedsiębiorczość. Z punktu widzenia rozwoju gospodarczego aspekty te opisują warunki sprzyjające budowie konkurencyjności powiatów.

Syntetyzując wyniki w powiatach ze względu na wszystkie badane aspekty łącznie, żaden z powiatów nie uzyskał maksymalnej wartości miernika w obszarze aktywności gospodarczej. Najkorzystniejsza sytuacja wystąpiła we Wrocławiu w dwóch badanych latach (2007 i 2010).

Tabl. 6(1). Powiaty i ich lokaty według poziomu wartości syntetycznego miernika rozwoju w obszarze potencjał gospodarczy/aktywność gospodarcza

2004		2010	
I. wysoki poziom konkurencyjności			
1. polkowicki		1. m. Wrocław	4. polkowicki
2. m. Wrocław		2. wrocławski	
3. lubiński		3. lubiński	
II. średni poziom konkurencyjności			
4. m. Legnica	10. głogowski	5. m. Legnica	8. bolesławiecki
5. wrocławski	11. zgorzelecki	6. m. Jelenia Góra	9. głogowski
6. jeleniogórski	12. oławski	7. oławski	10. jeleniogórski
7. m. Jelenia Góra			11. wałbrzyski
8. wałbrzyski			
9. bolesławiecki			
III. niski poziom konkurencyjności			
13. wołowski	19. kłodzki	12. świdnicki	17. kłodzki
14. świdnicki	20. kamiennogórski	13. dzierzoniowski	18. trzebnicki
15. średzki	21. złotoryjski	14. lubański	19. złotoryjski
16. oleśnicki	22. strzeliński	15. zgorzelecki	20. strzeliński
17. dzierzoniowski		16. oleśnicki	21. wołowski
18. lubański			22. średzki
IV. bardzo niski poziom konkurencyjności			
23. trzebnicki	27. ząbkowicki	23. kamiennogórski	26. legnicki
24. legnicki	28. milicki	24. ząbkowicki	27. milicki
25. lwówecki	29. górowski	25. lwówecki	28. jaworski
26. jaworski			29. górowski

W 2004 roku do powiatów o najwyższym poziomie konkurencyjności należały: polkowicki, Wrocław oraz powiat lubiński. Powiaty te utworzyły grupę I-szą o wysokim poziomie konkurencyjności. W 2007 roku do grupy tej dołączył powiat wrocławski. Te cztery powiaty przodowały również w 2010 roku plasując się w grupie I-szej w następującej kolejności: miasto Wrocław, powiat wrocławski, lubiński i polkowicki.

Bardzo niski poziom konkurencyjności (IV grupa) w obszarze potencjał gospodarczy/aktywność gospodarcza w 2010 roku dotyczył ośmiu powiatów i były to: górowski, jaworski, milicki, legnicki, lwówecki, ząbkowicki i kamiennogórski. Do najsłabszych stron trzech ostatnich powiatów w rankingu należały:

- górowski: relatywnie niskie noty w zakresie przedsiębiorczości, kapitału zagranicznego, finansów gmin i powiatów, produkcji przemysłowej i budownictwa, sektorowości gospodarki, nakładów inwestycyjnych,
- jaworski: bardzo niskie noty w aspektach turystyka, nakłady inwestycyjne, sektorowość gospodarki (ze względu na duże znaczenie sektora rolniczego), produkcja przemysłowa i budownictwo,
- milicki: relatywnie niskie noty w zakresie finansów gmin i powiatów, sektorowości gospodarki, kapitału zagranicznego i turystyki.

W 2004 roku miernik poziomu konkurencyjności w obszarze potencjał gospodarczy/aktywność gospodarcza przyjmował wartości od 1,9 do 5,9 pkt. W 2007 roku wahał się od 1,2 do 6,1 pkt. Na zbliżonym poziomie kształtował się w 2010 roku – od 1,5 do 6,0 pkt. Niepokojącym zjawiskiem jest wzrost różnic między zidentyfikowanym poziomem konkurencyjności gospodarczej powiatów zaobserwowanym w 2010 roku. O ile w 2004 roku maksymalna wartość miernika (powiatu polkowickiego, plasującego się na pierwszej pozycji), była trzykrotnie wyższa od wartości minimalnej (powiatu górskiego, zajmującego ostatnią pozycję), o tyle w 2007 roku była już pięciokrotnie większa. W 2010 roku zaobserwowano zmniejszenie dysproporcji między skrajnymi wartościami miernika – maksymalna wartość była czterokrotnie większa od minimalnej. Zwiększenie dysproporcji między poziomami konkurencyjności wynikało z poprawy sytuacji w wybranych powiatach, przy jednoczesnym pogorszeniu w innych. W 2010 roku w porównaniu do 2004 roku 15 powiatów odnotowało poprawę sytuacji. Najbardziej poprawiły swoją pozycję (o 5 lokat) dwa powiaty oławski i trzebnicki. Pierwszy z nich – oławski w 2004 roku zajmował 12. lokatę z miernikiem na poziomie 3,2. W 2007 roku poprawił swoją sytuację, co widoczne było we wzroście wartości miernika do poziomu 4,1 oraz zmianie lokaty na 6. Poprawa poziomu konkurencyjności w powiecie oławskim wynikała z pozytywnych zmian w trzech aspektach: finanse gmin i powiatów, przedsiębiorczość oraz kapitał zagraniczny. Rok 2010 przyniósł powiatowi oławskiemu pogoszczenie wyników w obszarze potencjał gospodarczy/aktywność gospodarcza, czego efektem był spadek wartości miernika do poziomu 3,7 i zmiana na 7. miejsce w rankingu. Niemniej jednak sytuacja ta była i tak znacząco korzystniejsza w porównaniu z rokiem bazowym (2004). Drugim powiatem, który odnotował widoczną poprawę sytuacji gospodarczej w 2010 roku względem 2004 roku był trzebnicki, który z 23. lokaty w 2004 roku awansował na 18. w latach 2007 i 2010. Do sukcesu powiatu znacząco przyczyniła się poprawa wartości miernika rozwoju w aspekcie finansów gmin i powiatów oraz przedsiębiorczości.

Porównując wyniki analizy w latach skrajnych (2004 i 2010) zaobserwowano pogorszenie się sytuacji w 10 powiatach oraz brak zmian w czterech (górowski, lubiński, lwówecki i oleśnicki). Spośród powiatów, które odnotowały pogorszenie się sytuacji na uwagę zasługują dwa: wołowski i średzki. W pierwszym z nich spadek w rankingu wynosił aż 8 miejsc (z 13. na 21.). Wynikało to z znacznego pogorszenia się sytuacji powiatu w aspektach turystyka, finanse gmin i powiatów oraz przedsiębiorczość. Należy zaznaczyć, że powiat wołowski jednocześnie odnotował wyraźną poprawę w aspekcie kapitał zagraniczny. W przypadku powiatu średzkiego spadek z 15. na 22. lokatę był między innymi wynikiem pogorszenia się sytuacji w aspekcie nakłady inwestycyjne (spadek wartości miernika rozwoju o 40% i miejsca w rankingu o 22 lokaty).

Produkcja przemysłowa/budownictwo

Produkcja sprzedana przemysłu i produkcja budowlano-montażowa charakteryzują potencjał gospodarczy regionu. Do analizy wybrano dwie cechy diagnostyczne. Produkcja przemysłowa zmierzona została wartością produkcji sprzedanej przemysłu na 1 mieszkańca, natomiast budownictwo – produkcją sprzedaną budowlano-montażową na 1 mieszkańca. W 2010 roku w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa dolnośląskiego wartość produkcji sprzedanej przemysłu kształtowała się na poziomie 29,5 tys. zł, a wartość produkcji budowlano-montażowej – na poziomie 2,2 tys. zł (tj. odpowiednio o 66,3% i 213,8% więcej niż w 2005 r.)⁷.

Rozmiar produkcji przemysłowo-budowlanej jest ściśle związany z aktualną sytuacją gospodarczą w regionie. Dotyczy to zwłaszcza produkcji budowlanej. Znalazło to odzworowanie w rankingach konkurencyjności powiatów, które charakteryzowały się dużą rotacją powiatów między grupami.

Na podstawie wartości miernika ustalono przynależność powiatów do grup – tabl. 6(2). W 2004 roku liderami zakwalifikowanymi do I-szej grupy o najwyższym poziomie konkurencyjności w aspekcie produkcja przemysłowa i budownictwo były trzy powiaty: lubiński, polkowicki i miasto Wrocław, natomiast w 2010 roku były to powiaty wrocławski oraz lubiński.

Wysoka pozycja powiatu lubińskiego na tle innych powiatów związana była ze szczególnie dużą produkcją przemysłową, której wartość na 1 mieszkańca w 2005 roku była 4,6 razy wyższa od średniej wojewódzkiej (wynoszącej 17746 zł). Ponadto dynamika produkcji przemysłowej w powiecie lubińskim również była znacząco wyższa niż przeciętna w województwie (w powiecie lubińskim indeks dynamiki w 2010 roku w relacji do 2005 roku, mówił o wzroście produkcji o 96%, podczas gdy w województwie dolnośląskim o 66%). W efekcie w 2010 roku wartość produkcji przemysłowej na 1 mieszkańca w powiecie lubińskim i była już 5,4-krotnie większa niż średnia województwa. Powiat lubiński osiągnął również bardzo dobre wyniki w zakresie produkcji budowlanej, której wartość przewyższała przeciętną produkcję budowlaną zrealizowaną na terenie województwa ponad dwukrotnie i w 2005 roku na 1 mieszkańca wynosiła 2455,68 zł, a w 2010 roku – 471,09 zł. W 2010 roku jedynie powiat wrocławski zrealizował wyższą wartość produkcji budowlanej, która wynosiła 9906,94 zł w przeliczeniu na

⁷Z uwagi na brak danych za 2004 r. przedstawionych według PKD 2007, dane statystyczne wykorzystane do obliczeń miernika konkurencyjności w aspekcie produkcja przemysłowa/budownictwo dotyczyły lat 2005 i 2010.

1 mieszkańca, co dało pierwszą lokatę wśród województw. Wysoka lokata powiatu wrocławskiego w rankingu w 2010 roku związana była także z wysoką wartością produkcji przemysłowej (2. lokata), która w przeliczeniu na 1 mieszkańca wynosiła 117840,24 zł.

Tabl. 6(2). Powiaty i ich lokaty według poziomu wartości cząstkowego miernika rozwoju w aspekcie produkcja przemysłowa i budownictwo

2004		2010	
I. wysoki poziom konkurencyjności			
1. lubiński	3. m. Wrocław	1. wrocławski	
2. polkowicki		2. lubiński	
II. średni poziom konkurencyjności			
4. m. Legnica	7. kamiennogórski	3. polkowicki	6. m. Jelenia Góra
5. zgorzelecki	8. oławski	4. m. Wrocław	7. m. Legnica
6. wałbrzyski	9. wołowski	5. oławski	
III. niski poziom konkurencyjności			
10. świdnicki	15. dzierzoniowski	8. głogowski	13. średzki
11. m. Jelenia Góra	16. lubański	9. wałbrzyski	14. trzebnicki
12. głogowski	17. trzebnicki	10. wołowski	15. zgorzelecki
13. oleśnicki		11. świdnicki	16. kamiennogórski
14. wrocławski		12. oleśnicki	17. bolesławiecki
IV. bardzo niski poziom konkurencyjności			
18. ząbkowicki	24. średzki	18. ząbkowicki	24. jaworski
19. złotoryjski	25. milicki	19. dzierzoniowski	25. strzebiński
20. bolesławiecki	26. jaworski	20. milicki	26. legnicki
21. legnicki	27. górski	21. lubański	27. kłodzki
22. kłodzki	28. lwówecki	22. jeleniogórski	28. lwówecki
23. strzebiński	29. jeleniogórski	23. złotoryjski	29. górski

Na przeciwnym biegunie znajdowały się powiaty grupy IV-tej, o bardzo niskim poziomie konkurencyjności. Grupę tę utworzyło w każdym badanym roku 12 powiatów. W 2010 roku były to: ząbkowicki, dzierzoniowski, milicki, lubański, jeleniogórski, złotoryjski, jaworski, strzebiński, legnicki, kłodzki, lwówecki i górski. W porównaniu do 2004 roku, dołączyły do tej grupy powiaty dzierzoniowski i lubański, a wypadły średzki i bolesławiecki.

Powiat górski, który w 2010 roku zajął ostatnią lokatę w rankingu (w 2004 roku był na 25. miejscu) charakteryzował się w przeliczeniu na 1 mieszkańca niższą wartością produkcji przemysłowej – 2784,44 zł (29. lokata) oraz jedną z najniższych wartości produkcji budowlanej – 446,62 zł (27. lokata).

W 2004 roku miernik w aspekcie produkcja przemysłowa/budownictwo przyjmował wartości od 0,3 do 7,8 pkt., a w 2010 roku wartości z przedziału od 0,5 do 8,8 pkt. Wśród analizowanych 29 powiatów jedynie 11 odnotowało poprawę swojej lokaty w rankingu, dwa nie zmieniły lokaty, natomiast aż 16 spadło w rankingu na niższe lokaty.

Największe awanse odnotowały powiaty: wrocławski (o 13 miejsc z 14. na 1. lokatę), średzki (o 11 miejsc z 24. na 13. lokatę), oraz jeleniogórski (o 7 miejsc z 29. na 22. lokatę).

Ponadto, wzrost miejsc w rankingu uzyskały: Jelenia Góra, milicki, głogowski, bolesławiecki, trzebnicki, oławski, jaworski i oleśnicki.

Gorszą pozycję konkurencyjną w 2010 roku, w porównaniu z 2004 rokiem, odnotowały powiaty zgorzelecki (o 10 miejsc – spadek z 5. na 15. lokatę) i kamiennogórski (o 9 miejsc – spadek 7. na 16. lokatę), a także: kłodzki, lubański, złotoryjski, dzierzoniowski, Legnica, wałbrzyski, górski oraz korektę o jedną lokatę w dół 6 powiatów, tj.: strzeliński, polkowicki, wołowski, świdnicki, lubiński i miasto Wrocław.

Nakłady inwestycyjne

Jednym z ważniejszych czynników wpływających na konkurencyjność gospodarki regionu są poniesione nakłady inwestycyjne. Inwestycje umożliwiają tworzenie nowych miejsc pracy, a co za tym idzie wpływają na wzrost produkcji. O pozycji konkurencyjnej powiatów w zakresie inwestycji wnioskowano na podstawie dwóch wskaźników: nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca oraz udział sektora prywatnego w poniesionych nakładach inwestycyjnych.

W 2010 roku w przeliczeniu na 1 mieszkańca wartość nakładów inwestycyjnych w województwie wynosiła 3436 zł, wobec wyższej wielkości w 2007 roku – 3936 zł i niższej w 2004 roku – 2299 zł. Na przestrzeni lat 2004-2010 zmniejszył się o 12,6 pkt. proc. udział sektora prywatnego w nakładach inwestycyjnych i w 2010 roku wzniósł 66,6%.

W przekroju powiatów wielkość poniesionych nakładów inwestycji różni się znacząco, efektem są duże zmiany wartości miernika i klasyfikacji powiatów do poszczególnych grup poziomu konkurencyjności w kolejnych latach.

W 2004 roku powiatami o najwyższym poziomie konkurencyjności były polkowicki, wałbrzyski i oławski, natomiast w 2010 roku grupę tą utworzyło 5 jednostek: polkowicki i oławski, a także wrocławski, głogowski i lubiński. Bardzo niskim poziomem konkurencyjności wyróżnił się powiat zgorzelecki, który w każdym okresie pozostawał na ostatnim miejscu w rankingu. Dodatkowo, w 2010 roku bardzo niskimi wartościami miernika w aspekcie nakłady inwestycyjne charakteryzowały się powiaty: górski, legnicki, jaworski, średzki, kamiennogórski i jeleniogórski.

W 2004 roku miernik w aspekcie nakłady inwestycyjne przyjmował wartości od 2,1 do 9,6 pkt. W 2007 roku obserwowano spadek wartości minimalnej do poziomu od 1,3 i maksymalnej do 8,8 pkt. W 2010 roku odnotowano poprawę sytuacji - miernik przyjmował wartości z przedziału od 3,0 do 9,2 pkt. Największy wzrost miernika rozwoju w 2010 roku w porównaniu do 2004 roku zaobserwowano w powiatach: lubańskim, zgorzeleckim i milickim. Natomiast w powiatach średzkim, wałbrzyskim i kamiennogórskim sytuacja uległa pogorszeniu.

Efektom różnego kierunku i siły zmian w aspekcie nakłady inwestycyjne były zmiany lokat powiatów w rankingu. Wśród analizowanych 29 powiatów, w 2010 roku w porównaniu do 2004 roku, 14 odnotowało poprawę zajmowanych lokat, 4 nie zmieniły lokaty, 11 pogorszyło swoją lokatę. Chociaż liczba powiatów, które pogorszyły lub poprawiły swoją pozycję była porównywalna z innymi aspektami, to skala zmian była dużo większa, w efekcie wiele jednostek w sposób istotny zmieniło swoją lokatę w rankingu.

Cztery powiaty pogorszyły swoją lokatę w 2010 roku względem 2004 roku o więcej niż 10 miejsc i były to: średzki (o 22 lokaty), wałbrzyski (o 17 lokat) oraz jaworski i legnicki (spadek o 11 miejsc).

Tabl. 6(3). Powiaty i ich lokaty według poziomu wartości cząstkowego miernika rozwoju w aspekcie nakłady inwestycyjne

2004		2010	
I. wysoki poziom konkurencyjności			
1. polkowicki		1. polkowicki	4. głogowski
2. wałbrzyski		2. oławski	5. lubiński
3. oławski		3. wrocławski	
II. średni poziom konkurencyjności			
4. średzki	9. lubiński	6. m. Legnica	11. milicki
5. wrocławski	10. świdnicki	7. wołowski	12. bolesławiecki
6. wołowski	11. dzierzoniowski	8. dzierzoniowski	13. m. Jelenia Góra
7. głogowski		9. strzeliński	14. ząbkowicki
8. m. Wrocław		10. świdnicki	15. m. Wrocław
III. niski poziom konkurencyjności			
12. m. Legnica	18. bolesławiecki	16. trzebnicki	22. kłodzki
13. legnicki	19. kamiennogórski	17. lubański	
14. jaworski	20. lwówecki	18. złotoryjski	
15. trzebnicki	21. ząbkowicki	19. wałbrzyski	
16. oleśnicki	22. górowski	20. lwówecki	
17. m. Jelenia Góra	23. jeleniogórski	21. oleśnicki	
IV. bardzo niski poziom konkurencyjności			
24. złotoryjski	28. lubański	23. górowski	27. kamiennogórski
25. strzeliński	29. zgorzelecki	24. legnicki	28. jeleniogórski
26. milicki		25. jaworski	29. zgorzelecki
27. kłodzki		26. średzki	

Niskie wartości miernika w przypadku powiatu średzkiego wynikały ze spadku znaczenia sektora prywatnego w strukturze zrealizowanych nakładów inwestycyjnych (z 93,7% w 2004 roku na 32,8% w 2010 roku). Stało się tak pomimo podwojenia rzeczywistej wartości inwestycji w powiecie (w przeliczeniu na 1 mieszkańca z 2 778 zł do poziomu 5 087 zł). Spadek w rankingu powiatu wałbrzyskiego wynikał ze spadku o blisko połowę rzeczywistego poziomu inwestycji z 5047 zł na 2164 zł na 1 mieszkańca, a także spadku znaczenia sektora prywatnego w inwestycjach (z 96,3% na 63,2%). Podobnie było w powiecie jaworskim, w którym spadek lokaty wynikał ze zmniejszonych nakładów inwestycyjnych (z 888 zł do 618 zł na 1 mieszkańca). Natomiast pogorszenie się sytuacji w powiecie legnickim było wynikiem spadku roli sektora prywatnego w strukturze nakładów inwestycyjnych z 86,1% w 2010 roku do 56,4% w 2004 roku.

Pogorszenie się sytuacji w 2010 roku względem 2004 roku w zakresie nakładów inwestycyjnych odnotowały także powiaty: kamiennogórski (o 8 lokat), Wrocław (o 7 lokat), jeleniogórski, oleśnicki (o 5 lokat) oraz o 1 lokatę – górowski, trzebnicki i wołowski.

Znaczącą poprawę pozycji konkurencyjnej w aspekcie nakłady inwestycyjne odnotowały powiaty: strzeliński (o 16 miejsc na 9. lokatę w 2010 roku), milicki (o 15 miejsc na 11. lokatę) oraz lubański (o 11 miejsc na 17. lokatę).

Widoczna poprawę zaobserwowano także w powiecie ząbkowickim, który awansował o 7 miejsc na 14. lokatę, a o 6 miejsc awansowały powiaty: Legnica na 6. lokatę, złotoryjski a 18. lokatę, bolesławiecki na 12. lokatę, a o 5 miejsc poprawiał swoje miejsce w rankingu powiat kłodzki. Najmniejsze zmiany w rankingu dotyczyły powiatów: głogowskiego (awans o 3 miejsca na 4. lokatę), dzierzoniowskiego (awans o 3 miejsca na 8. lokatę), wrocławskiego (awansował o dwie lokaty na 3. miejsce), a także oławskiego – (o jedną lokatę na 2. miejsce).

Kapitał zagraniczny

Ważnym czynnikiem rozwoju gospodarki każdego regionu – świadczącym o jego atrakcyjności i modernizacji – jest kapitał zagraniczny. Kapitał zagraniczny zainwestowany w powiecie to nie tylko nowe miejsca pracy, ale również możliwości pozyskania nowych technologii, produktów, myśli organizacyjnej, dostawców oraz rynków zbytu. Efektem wzrostu bezpośrednich inwestycji zagranicznych, wzrostu zainwestowanego kapitału zagranicznego jest wzrost konkurencyjności powiatu.

Aspekt kapitał zagraniczny opisany został dwiema cechami diagnostycznymi, z których pierwsza dotyczyła liczby spółek z kapitałem zagranicznym na 10 tys. mieszkańców, a druga – wartości kapitału zagranicznego spółek na 10 tys. mieszkańców. Oba te wskaźniki świadczą o zdolności powiatu do przyciągania kapitału zagranicznego.

W okresie 2004-2010 w województwie dolnośląskim w relacji do liczby mieszkańców odnotowano wzrost liczby spółek z kapitałem zagranicznym oraz dynamiczny wzrost wartości kapitału zagranicznego. Średnio na 1 mieszkańca przypadało w 2010 roku 5042 zł kapitału zagranicznego spółek z kapitałem zagranicznym, wobec 4422 zł w 2007 roku i 2362 zł w 2004 roku.

Wartości obliczonego miernika częściowego stanowiły podstawę podziału powiatów na grupy – tabl. 6(4).

W czołówce powiatów w największym stopniu przyciągającymi kapitał zagraniczny były te skupione wokół Wrocławia. W 2004 roku w grupie o najwyższym poziomie konkurencyjności w aspekcie kapitał zagraniczny znalazły się: miasto Wrocław oraz powiaty strzeliński, polkowicki, wrocławski, jeleniogórski i wałbrzyski. W 2010 roku w grupie tej były już tylko 3 powiaty: wrocławski, miasto Wrocław i oławski. Pierwsza lokata powiatu wrocławskiego wynikała z najwyższej w województwie wartości zainwestowanego kapitału zagranicznego, który w 2010 roku wynosił 153,5 mln zł, podczas gdy przeciętna wartość dla województwa wynosiła trzykrotnie mniej – 50,4 mln zł. Również liczba spółek z kapitałem zagranicznym była jedną z najwyższych w regionie i wynosiła 16,3 na 10 tys. mieszkańców. Wyższą wartość odnotował jedynie Wrocław, w którym liczba spółek wynosiła 18,2 (przy średniej wojewódzkiej równej 7,9).

Tabl. 6(4). Powiaty i ich lokaty według poziomu wartości cząstkowego miernika rozwoju w aspekcie kapitał zagraniczny

2004		2010	
I. wysoki poziom konkurencyjności			
1. m. Wrocław	4. wrocławski	1. wrocławski	
2. strzeliński	5. jeleniogórski	2. m. Wrocław	
3. polkowicki	6. wałbrzyski	3. oławski	
II. średni poziom konkurencyjności			
7. m. Legnica		4. strzeliński	9. polkowicki
8. średzki		5. m. Legnica	10. bolesławiecki
9. oławski		6. średzki	
10. świdnicki		7. jeleniogórski	
11. bolesławiecki		8. wałbrzyski	
III. niski poziom konkurencyjności			
12. lubański	18. kamiennogórski	11. świdnicki	17. lubański
13. m. Jelenia Góra	19. trzebnicki	12. kamiennogórski	
14. dzierzoniowski	20. jaworski	13. wołowski	
15. zgorzelecki	21. milicki	14. m. Jelenia Góra	
16. złotoryjski	22. wołowski	15. trzebnicki	
17. kłodzki		16. dzierzoniowski	
IV. bardzo niski poziom konkurencyjności			
23. oleśnicki	29. lubiński	18. jaworski	24. głogowski
24. lwówecki		19. oleśnicki	25. zgorzelecki
25. głogowski		20. złotoryjski	26. legnicki
26. legnicki		21. kłodzki	27. ząbkowicki
27. ząbkowicki		22. lwówecki	28. lubiński
28. górowski		23. milicki	29. górowski

Powiatami o najmniej korzystnej sytuacji pod względem zaangażowanego kapitału zagranicznego były: górowski, lubiński, ząbkowicki, legnicki, głogowski, lwówecki i oleśnicki. Powiaty te w latach 2004 i 2010 należały do czwartej grupy, o najniższym poziomie konkurencyjności.

Miernik cząstkowy w aspekcie kapitał zagraniczny charakteryzował się dużym zróżnicowaniem i przyjmował wartości od 0,0 do 7,2 pkt. w 2004 roku, od 0,3 do 9,0 pkt. w 2007 roku i od 0,4 do 9,4 pkt. w 2010 roku. Powiat lubiński osiągnął wartości minimalne dla obydwu wskaźników (dolny wzorzec rozwoju) – miernik konkurencyjności równy 0,0. Jednocześnie powiat wrocławski, który osiągnął w 2010 roku wartość miernika na poziomie 9,4, uzyskał niemal maksymalne wartości wskaźników. W 2010 roku 13 powiatów poprawiło swoją miejsce w rankingu w porównaniu z 2004 rokiem, dla dwóch sytuacja pozostała bez zmian, natomiast 14 spadło w rankingu.

Powiatem, który w największym stopniu awansował w rankingu w 2010 roku względem 2004 roku był wołowski – awansował z 22. na 16. lokatę w 2007 roku i na 13. lokatę w 2010 roku (łącznie o 9 miejsc). Było to wynikiem wzrostu zarówno wskaźnika liczby spółek zagranicznych (z 2,9 do 4,6), jak i wartości kapitału

zagranicznego spółek (wzrost z 12,4 mln zł do 27,3 mln zł na 10 tys. mieszkańców). Ponadto, co najmniej o 4 lokaty poprawiły swoje miejsce w rankingu następujące powiaty: oławski, kamiennogórski, trzebnicki i oleśnicki.

Z kolei, największy regres w 2010 roku, w porównaniu do 2004 roku, odnotował powiat zgorzelecki (spadek o 10 miejsc z 15. na 25. lokatę), czego przyczyną był spadek wartości wskaźnika liczby spółek zagranicznych oraz wartości kapitału zagranicznego spółek na 10 tys. mieszkańców. Pozostałe powiaty, które pogorszyły swoją sytuację to: polkowicki, lubański, kłodzki i złotoryjski.

Sektorowość gospodarki

Do opisu sektorowości gospodarki powiatów wykorzystano trzy wskaźniki, z których dwa opisują sektor rolniczy – udział użytków rolnych w powierzchni ogółem oraz udział pracujących w rolnictwie⁸. Dodatkowo (jako trzeci) w analizie uwzględniono wskaźnik określający udział pracujących w sekcjach obejmujących następujące usługi: handel naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja. Do opisu sektorowości gospodarki wytypowano te obszary działalności, które są względnie równomiernie rozmieszczone w przestrzeni jednostek samorządu terytorialnego i są ważnym elementem życia gospodarczego każdego powiatu. Dla wielu powiatów wspieranie przedsiębiorczości w zakresie usług turystycznych, w tym rozwoju bazy turystycznej, gastronomii, usług transportowych, a także usług informacyjnych i komunikacyjnych może stanowić szansę rozwoju społeczno-gospodarczego, poprawy sytuacji na rynku pracy stwarzać potencjalne możliwości generujące konkurencyjność.

Działalność rolnicza i usługowa w strukturze ekonomicznej są odmiennie postrzegane. Rozwinięta działalność usługowa stanowi o sile konkurencyjnej i atrakcyjności (stąd cechy diagnostyczne charakteryzujące wskazane sekcje dotyczące wybranych usług mają charakter stymulanty). Sektor rolniczy natomiast odgrywa marginalną rolę w strukturze ekonomicznej przyczyniając się do spadku jego konkurencyjności (stąd cechy te są destymulantami).

Najkorzystniejszą sytuację w aspekcie charakteryzującym sektorowość gospodarki miały powiaty pierwszej grupy, o wysokim poziomie konkurencyjności. Do grupy tej w obu latach (choć w odmiernej kolejności) zakwalifikowały się na pierwszych trzech lokatach miasta na prawach powiatu: Wrocław, Jelenia Góra i Legnica, a na kolejnych miejscach: bolesławiecki, zgorzelecki, wałbrzyski i lubiński.

Na podstawie wartości miernika ustalono przynależność powiatów do grup – tabl. 6(5).

Na wysoki poziom konkurencyjności miast na prawach powiatu w największym stopniu wpływ miał mało rozwinięty sektor rolniczy i duża liczba osób pracujących w sekcjach handel naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja. O ile, w województwie w 2010 roku w usługach takich jak handel naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia;

⁸ Dane statystyczne wykorzystane do obliczeń miernika konkurencyjności w aspekcie sektorowości gospodarki dotyczyły lat 2005 i 2010.

informacja i komunikacja pracowało przeciętnie 21,5% osób, we Wrocławiu – 27,6%, w Jeleniej Górze – 22,3%, to w Legnicy wartość ta kształtowała się poniżej średniej wojewódzkiej i wynosiła 19,9%. Nie biorąc pod uwagę miast na prawach powiatu, to największy odsetek pracujących w wymienionych sekcjach odnotowano w powiecie wrocławskim (25,5%). Jeśli weźmiemy pod uwagę cechy charakteryzujące sektor rolniczy, to w miastach na prawach powiatu udział pracujących nie przekroczył 0,5% (Legnica) w 2005 roku i 0,2% (Jelenia Góra) w 2010 roku. Pod względem zatrudnienia w rolnictwie prym wiodło 5 powiatów i były to: górowski (6,7% pracujących w rolnictwie w 2010 roku), strzeliński (5,4 %), milicki (4,5 %) i jaworski (4,0 %). Powiaty te znalazły się w ostatniej grupie o bardzo niskim poziomie konkurencyjności w aspekcie sektorowości gospodarki. Ponadto, do grupy tej w 2010 roku należały powiaty średzki i złotoryjski a w 2004 roku dodatkowo trzebnicki i legnicki.

W 2004 roku miernik cząstkowy w aspekcie sektorowości gospodarki kształtował się na poziomie od 2,7 do 8,0 pkt., a od 2,5 do 8,4 pkt. w 2007 roku. W 2010 roku wzrosła dolna granica miernika konkurencyjności, przy jednoczesnym spadku wartości maksymalnej. Ostatecznie przyjmował on wartości z przedziału od 2,8 do 8,2 pkt. Wśród analizowanych 29 powiatów w 2010 roku jedynie 12 odnotowało poprawę sytuacji w porównaniu do 2004 roku, cztery nie zmieniły lokaty oraz aż 13 pogorszyło swoją sytuację. Można uznać, że zmiany sytuacji w powiatach – w porównaniu do innych aspektów – były małe.

Tabl. 6(5). Powiaty i ich lokaty według poziomu wartości cząstkowego miernika rozwoju w aspekcie sektorowości gospodarki

2004		2010	
I. wysoki poziom konkurencyjności			
1. m. Wrocław	5. bolesławiecki	1. m. Wrocław	5. zgorzelecki
2. m. Legnica	6. lubiński	2. m. Jelenia Góra	6. wałbrzyski
3. m. Jelenia Góra	7. wałbrzyski	3. m. Legnica	7. lubiński
4. zgorzelecki		4. bolesławiecki	
II. średni poziom konkurencyjności			
8. jeleniogórski	12. wrocławski	8. kłodzki	12. głogowski
9. głogowski	13. lubański	9. jeleniogórski	13. lwówecki
10. kłodzki	14. kamiennogórski	10. lubański	14. kamiennogórski
11. polkowicki		11. wrocławski	
III. niski poziom konkurencyjności			
15. oleśnicki	20. lwówecki	15. polkowicki	20. wołowski
16. oławski	21. ząbkowicki	16. dzierzoniowski	21. świdnicki
17. wołowski		17. oleśnicki	22. legnicki
18. dzierzoniowski		18. ząbkowicki	23. trzebnicki
19. świdnicki		19. oławski	
IV. bardzo niski poziom konkurencyjności			
22. trzebnicki	26. jaworski	24. jaworski	28. górowski
23. górowski	27. średzki	25. milicki	29. strzeliński
24. złotoryjski	28. legnicki	26. średzki	
25. milicki	29. strzeliński	27. złotoryjski	

Największy spadek w rankingu sektorowości gospodarki w 2010 roku, w porównaniu do 2004 roku, dotyczył powiatu górowskiego – o 5 lokat, natomiast największy wzrost – powiatu lwóweckiego o 7 miejsc. Spadek w rankingu powiatu górowskiego (z 23. w 2004 i 2007 roku na 28. lokatę) wynikał z pogorszenia się sytuacji powiatu pod względem struktury pracujących (w porównaniu z 2004 rokiem wzrost w sektorze rolniczym o 1,2 pkt. proc. do poziomu 6,7%). Powiatami, które pogorszyły swój poziom konkurencyjności pod względem sektorowości gospodarki były także: polkowicki (o 4 lokaty), głogowski, oławski, wołowski, złotoryjski (o 3 lokaty), oleśnicki, świdnicki (o 2 lokaty) i o jedną lokatę – jeleniogórski, lubiński, trzebnickim, zgorzelecki i miasto Legnica.

Z drugiej strony wzrost wartości miernika rozwoju zaobserwowano we wspomnianym wcześniej powiecie lwóweckim (co wynikało ze wzrostu zatrudnienia w sekcjach handel naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja aż o 11,6 pkt. proc. do poziomu 20,4%) oraz w powiatach: dzierzoniowskim, jaworskim, kłodzkim (o 2 lokaty), lubańskim, ząbkowickim (o 3 lokaty) i legnickim (o 6 lokat), a także awans o jedną lokatę w: Jeleniej Górze, bolesławieckim, średzkim, wałbrzyskim i wrocławskim.

Turystyka

Z uwagi na specyfikę położenia województwa dolnośląskiego i wzrastające znaczenie turystyki dla ekonomicznego, społecznego i kulturalnego rozwoju regionu w opracowaniu dodatkowo uwzględniono także wskaźniki świadczące o zagospodarowaniu i atrakcyjności turystycznej powiatów. Turystyka opisana została czterema cechami diagnostycznymi (wskaźnik funkcji turystycznej Baretje'a, liczba turystów zagranicznych korzystających z noclegów na 1000 mieszkańców, wskaźnik poziomu rozwoju bazy noclegowej oraz stopień wykorzystania miejsc noclegowych). Wymienione wskaźniki charakteryzują możliwości rozwoju jednostki. Możliwości te tworzą warunki generujące konkurencyjność regionalną, wskazują na wykorzystanie endogenicznych potencjałów jak np. warunki przyrodnicze, zabytki. Warto tu wspomnieć, iż według *Projektu Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2010 r.* rozwój branży turystycznej, który poprawia atrakcyjność Dolnego Śląska (również i dla turystów zagranicznych) jest traktowany jako jedna z szans rozwoju województwa na najbliższe lata.

W 2010 roku w porównaniu do sytuacji sprzed 6 lat, w niewielkim stopniu wzrosła liczba miejsc noclegowych w obiektach turystycznych, powodując nieznaczny wzrost wskaźnika rozwoju bazy noclegowej. Na zbliżonym poziomie utrzymał się stopień wykorzystania miejsc noclegowych oraz wskaźnik funkcji turystycznej, natomiast zmniejszeniu uległa liczba turystów zagranicznych w relacji do liczby mieszkańców.

Wartości miernika w zakresie turystyki obliczonego na bazie wymienionych wskaźników wykazały, że zarówno w 2004 r. jak i w 2010 r. liderem w turystyce był powiat jeleniogórski i na drugim miejscu miasto Wrocław. Dobre wyniki w tym aspekcie w 2010 roku miały także powiaty lubański oraz złotoryjski, a w 2004 roku – głogowski i zgorzelecki. Pierwsza lokata powiatu jeleniogórskiego wynikała z najwyższej w województwie liczby turystów zagranicznych na 1000 ludności (w 2010 roku – 389,0, województwo – 144,2) oraz wskaźnika

funkcji turystycznej powyżej 219,8 (województwo – 17,1). Dalsze lokaty zajmował powiat jeleniogórski pod względem wskaźnika rozwoju bazy noclegowej (w 2010 roku 19. lokata z wartością wskaźnika na poziomie 26,0, województwo – 38,6) oraz stopnia wykorzystania bazy noclegowej (19. lokata z wartością wskaźnika na poziomie 24,8; województwo dolnośląskie – 29,1). Nieco inaczej wyglądała sytuacja we Wrocławiu, który ułokował się na drugiej lokacie i osiągał wysokie lokaty we wszystkich aspektach turystyki. Wrocław w 2010 roku zajmował pod względem większości cech diagnostycznych co najmniej 3. miejsce, jedynie pod względem wskaźnika funkcji turystycznej 6. lokatę.

Wartości poszczególnych wskaźników w 2010 roku dla Wrocławia kształtowały się w następujący sposób: wskaźnik funkcji turystycznej – 14,1; liczba turystów zagranicznych korzystających z noclegów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – 357; wskaźnik poziomu rozwoju bazy noclegowej – 79,1 oraz stopień wykorzystania miejsc noclegowych na poziomie 40,8%.

Tabl. 6(6). Powiaty i ich lokaty według poziomu wartości cząstkowego miernika rozwoju w aspekcie turystyka

2004		2010	
I. wysoki poziom konkurencyjności			
1. jeleniogórski	3. głogowski	1. jeleniogórski	3. lubański
2. m. Wrocław	4. zgorzelecki	2. m. Wrocław	4. zlotoryjski
II. średni poziom konkurencyjności			
5. wołowski	10. lubański	5. zgorzelecki	10. oleśnicki
6. zlotoryjski	11. oławski	6. głogowski	11. m. Jelenia Góra
7. bolesławiecki	12. polkowicki	7. oławski	12. lubiński
8. m. Jelenia Góra	13. lubiński	8. bolesławiecki	13. m. Legnica
9. m. Legnica	14. kłodzki	9. kłodzki	14. świdnicki
III. niski poziom konkurencyjności			
15. świdnicki	19. strzeliński	15. dzierzoniowski	19. górowski
16. średzki	20. dzierzoniowski	16. wałbrzyski	20. średzki
17. legnicki	21. wałbrzyski	17. polkowicki	21. lwówecki
18. oleśnicki	22. wrocławski	18. ząbkowicki	22. legnicki
IV. bardzo niski poziom konkurencyjności			
23. jaworski	27. kamiennogórski	23. wrocławski	27. trzebnicki
24. lwówecki	28. ząbkowicki	24. strzeliński	28. kamiennogórski
25. milicki	29. górowski	25. milicki	29. jaworski
26. trzebnicki		26. wołowski	

Najniższa wartość miernika cząstkowego świadcząca o relatywnie słabej sytuacji na tle innych powiatów, w zakresie potencjału turystycznego wystąpiła w 4 powiatach, tj.: jaworskim, kamiennogórskim, trzebnickim i milickim, które w badanych latach znajdowały się zawsze w grupie o bardzo niskim poziomie konkurencyjności.

W 2004 roku miernik w aspekcie turystyka przyjmował wartości od 0,5 do 6,3 pkt., natomiast w 2010 roku przyjmował wartości z przedziału od 0,4 do 5,7 pkt.

Wśród analizowanych 29 powiatów 12 odnotowało poprawę sytuacji, trzy nie zmieniły lokat, 14 pogorszyło swoją lokatę. Najbardziej spektakularna zmiana zajmowanych lokat w rankingu dotyczyła powiatu wołowskiego, który z 5. miejsca w 2004 roku spadł na 15. lokatę w 2007 roku i następnie na 26. lokatę w 2010 roku. Do takiej sytuacji przyczynił się znaczący spadek 3 wskaźników w 2010 roku w porównaniu z 2004 rokiem, tj.: liczby turystów zagranicznych korzystających z noclegów na 1000 mieszkańców – z 14,2 na 2,1, poziomu rozwoju bazy noclegowej – z 20,5 na 11,9, oraz stopnia wykorzystania miejsc noclegowych – z 68,0% na 22,9%, przy nieznacznym wzroście rozmiarów bazy turystycznej (z 8,1 na 10,1 miejsc noclegowych na 100 osób).

Spadki lokat kolejnych powiatów, w 2010 roku w porównaniu z 2004 rokiem, nie były już tak znaczące i wynosiły: w jaworskim – 6 miejsc na 29. lokatę, legnickim – 5 miejsc na 22. lokatę, polkowickim – 5 miejsc na 17. lokatę, strzelińskim – 5 miejsc na 24. lokatę, średzkim – 4 miejsca na 20. lokatę, Legnica – 4 miejsca na 13. lokatę, głogowskim – 3 miejsca na 6. lokatę, Jelenia Góra – 3 miejsca na 11. lokatę oraz spadek jedynie o jedno miejsce odnotowano w 5 powiatach: bolesławieckim – na 8. lokatę, kamiennogórskim – na 28. lokatę, trzebnickim – na 27. lokatę, wrocławskim – na 23. lokatę oraz zgorzeleckim – na 5. lokatę.

Największy awans (o 10 miejsc) w aspekcie turystyki odnotowały dwa powiaty ząbkowski (na 18. miejsce) i górowski (na 19. miejsce). Tak duży awans powiaty zawdzięczały wzrostowi stopnia wykorzystania bazy noclegowej. Ponadto, poprawę sytuacji odnotowały także powiaty: oleśnicki (8 miejsc na 10. lokatę), lubański (7 miejsc na 3. lokatę), wałbrzyski (5 miejsc na 16. lokatę), kłodzki (5 miejsc na 9. lokatę), dzierzoniowski (5 miejsc na 15. lokatę), oławski (4 miejsca na 7. lokatę), lwówecki (3 miejsca na 21. lokatę), złotoryjski (2 miejsca na 4. lokatę) oraz o jedną lokatę w powiatach świdnickim (na 14. lokatę) i lubińskim (na 12. lokatę).

Finanse gmin i powiatów

Analizę poziomu konkurencyjności powiatów województwa dolnośląskiego w zakresie sytuacji finansowej jednostek samorządu terytorialnego przeprowadzono na podstawie wskaźników charakteryzujących potencjał dochodowy z tytułu udziałów w podatkach dochodowych powiatów od osób fizycznych i prawnych oraz skali realizowanych przez nie wydatków inwestycji. Wpływy z tytułu udziałów w podatkach dochodowych świadczą o samodzielności dochodowej samorządów oraz wskazują na możliwości pozyskiwania wpływów finansowych od podmiotów zlokalizowanych na ich obszarze jurysdykcji. Wydatki inwestycyjne przyczyniają się do rozwoju infrastruktury i wzrostu wartości majątku trwałego na obszarze powiatu, tworząc tym samym sprzyjające warunki dla rozwoju gospodarki. Każdorazowo rozpatrywana była kwota dochodów lub wydatków będąca sumą zrealizowanych wpływów w powiecie oraz położonych na jego obszarze gmin.

Zarówno potencjał dochodowy, jak aktywność inwestycyjna gmin i powiatów była bardzo różna. W 2004 roku dochody gmin i powiatów z tytułu udziału w podatkach dochodowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca wahały się od 198,25 zł w powiecie górowskim do 596,04 zł w powiecie lubińskim oraz 687,21 zł we Wrocławiu. W 2010 roku wartość pozyskanych przez samorządy środków z podatku wzrosła i wynosiła od 333,05 zł w powiecie górowskim do

1310,47 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca w powiecie polkowickim. Jeszcze większe różnice widać było w rozkładzie wydatków inwestycyjnych. W 2004 roku trzy powiaty wydatkowały średnio na cele inwestycyjne tylko około 150 zł na 1 mieszkańca i były to ząbkowicki, wałbrzyski i oławski. Podczas gdy inne zrealizowały inwestycje na poziomie około 550 zł na 1 mieszkańca (legnicki, bolesławiecki i polkowicki) a nawet 770 zł (gminy i powiat wrocławski). W 2010 roku kwoty zrealizowanych inwestycji samorządowych były znacząco wyższe i wahały się od 511,62 zł w powiecie wałbrzyskim do 1631,17 zł na 1 mieszkańca w powiecie polkowickim.

Najkorzystniej pod względem badanego aspektu wypadły miasto Wrocław oraz powiaty polkowicki i wrocławski, które w każdym z badanych lat były w grupie o wysokim poziomie konkurencyjności. Dobrą sytuację odnotowano także dla gmin i powiatu lubińskiego, który lokował się w grupie o średnim lub wysokim poziomie konkurencyjności. Najslabiej w rankingu wypadł powiat górowski.

Tabl. 6(7). Powiaty i ich lokaty według poziomu wartości cząstkowego miernika rozwoju w aspekcie finansów gmin i powiatów

2004		2010	
I. wysoki poziom konkurencyjności			
1. m. Wrocław		1. polkowicki	4. wrocławski
2. polkowicki		2. m. Wrocław	
3. wrocławski		3. lubiński	
II. średni poziom konkurencyjności			
4. głogowski	8. legnicki	5. trzebnicki	9. strzeliński
5. zgorzelecki	9. m. Legnica	6. bolesławiecki	
6. bolesławiecki	10. m. Jelenia Góra	7. głogowski	
7. lubiński		8. oleśnicki	
III. niski poziom konkurencyjności			
11. wołowski	17. lubański	10. zgorzelecki	16. złotoryjski
12. oleśnicki	18. trzebnicki	11. kłodzki	17. oławski
13. lwówecki	19. kamiennogórski	12. jaworski	18. m. Jelenia Góra
14. złotoryjski		13. ząbkowicki	19. m. Legnica
15. świdnicki		14. legnicki	20. średzki
16. jeleniogórski		15. świdnicki	
IV. bardzo niski poziom konkurencyjności			
20. milicki	25. strzeliński	21. jeleniogórski	26. dzierzoniowski
21. średzki	26. kłodzki	22. wołowski	27. wałbrzyski
22. jaworski	27. dzierzoniowski	23. lubański	28. milicki
23. górowski	28. oławski	24. lwówecki	29. górowski
24. wałbrzyski	29. ząbkowicki	25. kamiennogórski	

W 2004 roku miernik w aspekcie finansów gmin i powiatów przyjmował wartości od 0,7 do 7,2 pkt., w 2010 roku od 0,91 do 8,9 pkt. Analizując wartości miernika rozwoju w 2010 roku w porównaniu do 2004 roku, można wskazać iż najbardziej polepszyły swoją sytuacją cztery

powiaty i były to: ząbkowicki, trzebnicki, strzeliński i oławski. Natomiast najbardziej widoczne pogorszenie sytuacji odnotowały: kamiennogórski, lwówecki, milicki i górowski.

Analiza zajmowanych lokat poszczególnych powiatów w latach 2004 i 2010 wykazała, że spośród 29 powiatów 11 odnotowało poprawę sytuacji (awans w rankingu), natomiast 16 pogorszyło swoją sytuację. Powiaty bolesławiecki i świdnicki pozostały na tych samych lokatach.

W trzech powiatach w aspekcie finansów gmin i powiatów sytuacja uległa znaczącej poprawie, w efekcie czego awansowały one o co najmniej 15 miejsc i były to: strzeliński (o 16 miejsc), ząbkowicki (o 16 miejsc) i kłodzki (o 15 miejsc). Poprawa sytuacji powiatów wynikała w głównej mierze z podwojenia kwot wydatków przeznaczonych na inwestycje, w mniejszym stopniu ze wzrostu pozyskanych wpływów z podatków.

Aż 6 powiatów odnotowało spadek w rankingu o co najmniej 10 lokat. Dotyczyło to powiatów: lwówecki (o 11 miejsc), wołowski (o 11 miejsc) i miasto Legnica (o 10 miejsc).

Przedsiębiorczość

Ideą utworzenia miernika cząstkowego w aspekcie przedsiębiorczość było przedstawienie w przekroju powiatów wieloaspektowego wymiaru przedsiębiorczości. Z braku danych empirycznych z jednorodnych badań w zakresie przedsiębiorczości, na potrzeby niniejszego opracowania skorzystano ze wskaźników w oparciu o dane z rejestru REGON, świadczących o aktywności w zakresie podejmowania działalności gospodarczej, z nowymi lub innowacyjnymi pomysłami. Pomiar przedsiębiorczości wiąże się także z liczbą przedsiębiorstw nowopowstałych oraz wyrejestrowanych (np. upadających z uwagi na silną konkurencję). Jednocześnie odwołano się do wskaźników świadczących o sukcesie w kierowaniu przedsiębiorstwem oraz wykorzystaniu pomysłów i pojawiających się na rynku nowych szans – do wskaźników w oparciu o wyniki finansowe działalności przedsiębiorstw (wskaźnik rentowności obrotu netto i przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na 1 przedsiębiorstwo).

Pod względem tak zdefiniowanej przedsiębiorczości w obu badanych latach przodował powiat lubiński, głównie ze względu na sytuację finansową wyrażoną bardzo wysokim wskaźnikiem rentowności obrotów netto oraz przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na 1 przedsiębiorstwo. Na drugim miejscu w 2010 roku uplasował się Wrocław (po awansie o cztery miejsca z 6. lokaty w 2004 roku), na co wpływ miała duża liczba jednostek zarejestrowanych w rejestrze REGON (160,2 na 1000 mieszkańców, w województwie dolnośląskim – to 115,1) oraz duży przyrost liczby jednostek zarejestrowanych w rejestrze REGON (6,4 na 1000 mieszkańców, w województwie – 4,9). Kolejne miejsca zajęły miasto Jelenia Góra, powiat dzierzoniowski oraz miasto Legnica. Jednostki te utworzyły grupę o najwyższym poziomie konkurencyjności. Na końcu rankingu, w grupie o bardzo niskim poziomie konkurencyjności w aspekcie przedsiębiorczość znalazło się 6 powiatów, tj.: legnicki, strzeliński, lubański, lwówecki, ząbkowicki i górowski.

W 2004 roku miernik w aspekcie przedsiębiorczość przyjmował wartości od 0,9 do 5,9 pkt. W 2007 roku jego wartości wahały się od 1,4 do 6,2 pkt. Korzystniejszą sytuację odnotowano w 2010 roku, w którym miernik konkurencyjności w aspekcie przedsiębiorczość kształtował

się na poziomie od 1,3 do 6,6 pkt. Wzrost wartości miernika oznacza ogólną poprawę sytuacji w województwie, chociaż nie dotyczyło to wszystkich powiatów. Na 29 powiatów, 17 odnotowało wzrost zajmowanych lokat, jeden (lubiąński) nie zmienił lokaty, a 11 pogorszyło swoją lokatę.

Porównując sytuację powiatów w 2004 i 2010 roku widać znaczącą poprawę dla powiatu kamiennogórskiego, który awansował z 22. na 9. lokatę (o 13 miejsc) – po uprzednim spadku w 2007 roku na 27 lokatę. Wynikało to w największym stopniu z poprawy sytuacji w zakresie liczby i salda podmiotów zarejestrowanych w REGON oraz wskaźnika rentowności obrotu netto. Skok o 11 miejsc w rankingu odnotował powiat trzebnicki (z 18. na 7. miejsce), co wynikało z poprawy wartości wszystkich wskaźników a w największej mierze wskaźnika rentowności obrotu netto. Powiat dzierzoniowski awansował z 15. na 5. lokatę (o 10 miejsc). Zawdzięcza to w największym stopniu wzrostowi liczby podmiotów nowo zarejestrowanych w porównaniu do wyrejestrowanych z rejestru REGON na 1000 mieszkańców (w 2004 roku – 0,3, w 2010 roku – 8,4).

Tabl. 6(8). Powiaty i ich lokaty według poziomu wartości cząstkowego miernika rozwoju w aspekcie przedsiębiorczość

2004		2010	
I. wysoki poziom konkurencyjności			
1. lubiński	4. polkowicki	1. lubiński	4. m. Jelenia Góra
2. m. Jelenia Góra	5. jeleniogórski	2. m. Wrocław	5. dzierzoniowski
3. bolesławiecki	6. m. Wrocław	3. wrocławski	6. m. Legnica
II. średni poziom konkurencyjności			
7. kłodzki	11. m. Legnica	7. trzebnicki	11. świdnicki
8. wrocławski	12. średzki	8. wałbrzyski	12. kłodzki
9. zgorzelecki	13. świdnicki	9. kamiennogórski	13. jeleniogórski
10. wałbrzyski		10. średzki	
III. niski poziom konkurencyjności			
14. wołowski	19. głogowski	14. polkowicki	19. milicki
15. dzierzoniowski	20. lubański	15. oleśnicki	20. jaworski
16. ząbkowicki		16. złotoryjski	21. głogowski
17. oleśnicki		17. oławski	22. zgorzelecki
18. trzebnicki		18. bolesławiecki	23. wołowski
IV. bardzo niski poziom konkurencyjności			
21. złotoryjski	26. strzeliński	24. legnicki	29. górowski
22. kamiennogórski	27. milicki	25. strzeliński	
23. jaworski	28. lwówecki	26. lubański	
24. oławski	29. legnicki	27. lwówecki	
25. górowski		28. ząbkowicki	

Ponadto, poprawę pozycji konkurencyjnej zaobserwowano w powiatach: milicki, oławski, legnicki, złotoryjski, miasto Legnica, wrocławski, miasto Wrocław, jaworski, a także o dwie lokaty oleśnicki, świdnicki, średzki, wałbrzyski oraz o jedną lokatę lwówecki i strzeliński.

Jeśli chodzi o spadki w rankingu powiatów w aspekcie przedsiębiorczości to aż cztery powiaty pogorszyły swoją sytuację w 2010 roku względem 2004 roku o 10 lub więcej miejsc. Największy spadek, bo aż o 15 miejsc (z 3. na 18. lokatę w 2010 roku; w 2007 roku był na 22. miejscu) odnotował powiat bolesławiecki, głównie za sprawą niekorzystnych relacji między liczbą podmiotów zarejestrowanych i wyrejestrowanych z rejestru REGON (w 2004 roku wartość wskaźnika różnicy między jednostkami zarejestrowanymi i wykreślonymi z rejestru REGON na 1000 mieszkańców wynosiła 7,4, a w 2010 roku już tylko 4,7). Spadek o 13 miejsc (z 9. na 22. lokatę) zaobserwowano w powiecie zgorzeleckim, a wynikało to z pogorszenia się obu opisywanych wskaźników finansowych (wskaźnik rentowności obrotu netto zmalał z 5,4% na 2,5%, przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na 1 przedsiębiorstwo zmalały z 43198,0 tys. zł do poziomu 24853,3 tys. zł). W rankingu powiatów o 12 miejsc pogorszył swoją lokatę powiat ząbkowicki (z 16. na 28. lokatę). Przyczynił się do tego spadek wartości aż trzech wskaźników charakteryzujących jednostki zarejestrowane w REGON oraz wskaźnik rentowności obrotów netto. Niekorzystne zmiany zaobserwowano także dla powiatu polkowickiego, który z 4. lokaty w 2004 roku spadł na 14. w 2010 roku (spadek o 10 miejsc). Pozostałe powiaty, które spadły w rankingu to: wołowski (o 9 miejsc), jeleniogórski (o 8 miejsc), lubański (o 6 miejsc), kłodzki (o 5 miejsc), górowski (o 4 miejsca) oraz o dwie lokaty Jelenia Góra i głogowski.

Podsumowanie

W obszarze potencjał gospodarczy/aktywność gospodarcza oraz w jego poszczególnych aspektach powiaty charakteryzowały się dużym zróżnicowaniem poziomu konkurencyjności. Najbardziej widoczne było to w aspektach: produkcja przemysłowa/ budownictwo (współczynnik zmienności w 2010 roku – 98,5%), kapitał zagraniczny (86,5%) oraz finanse gmin i powiatów (61,3%).

Relatywnie małe różnice widoczne były w przekroju powiatów w aspektach opisujących sektorowość gospodarki oraz nakłady inwestycyjne, w których współczynnik zmienności wynosił około 26%.

Niepokojącym zjawiskiem były rosnące różnice w poziomie konkurencyjności powiatów pod względem potencjału gospodarczego/aktywności gospodarczej. W 2004 roku współczynnik zmienności dla miernika syntetycznego wynosił około 30,4%, w 2010 roku wzrósł do poziomu niemal 32,8%. Zjawisko to może prowadzić do wzrostu zróżnicowania terytorialnego w rozwoju gospodarczym powiatów oraz w efekcie powstawania regionów opóźnionych na tle innych.

Zaobserwowano znaczące zmiany w czasie wartości wskaźników diagnostycznych, a w konsekwencji i zmian mierników (syntetycznego i cząstkowych). Pod względem wartości miernika syntetycznego największą pozytywną zmianę w 2010 roku w porównaniu do sytuacji z 2004 roku odnotował powiat wrocławski, natomiast znaczny spadek wartości miernika zaobserwowano dla powiatów: wołowskiego, górowskiego, zgorzeleckiego oraz wałbrzyskiego.

Efektem różnej dynamiki zmian wartości syntetycznego miernika rozwoju w poszczególnych powiatach była poprawa lub pogorszenie ich miejsca w rankingu. Powiatami, które w największym stopniu poprawiły swoją pozycję były oławski i trzebnicki. Natomiast

najbardziej widoczny spadek pozycji w rankingu na te pozostałych powiatów odnotowano dla wołowskiego i średzkiego.

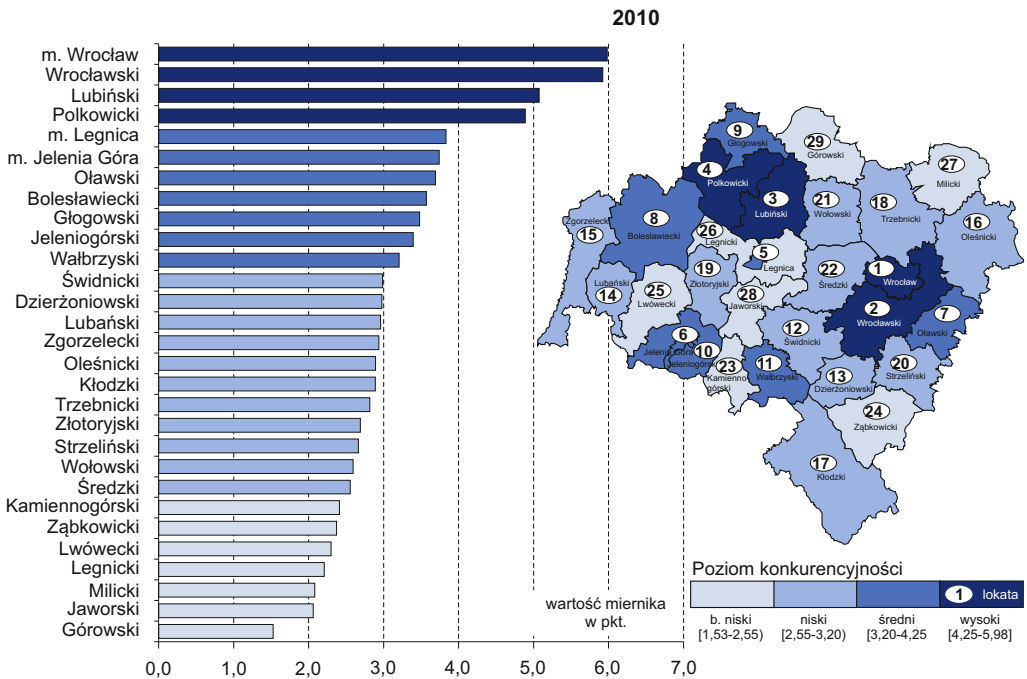
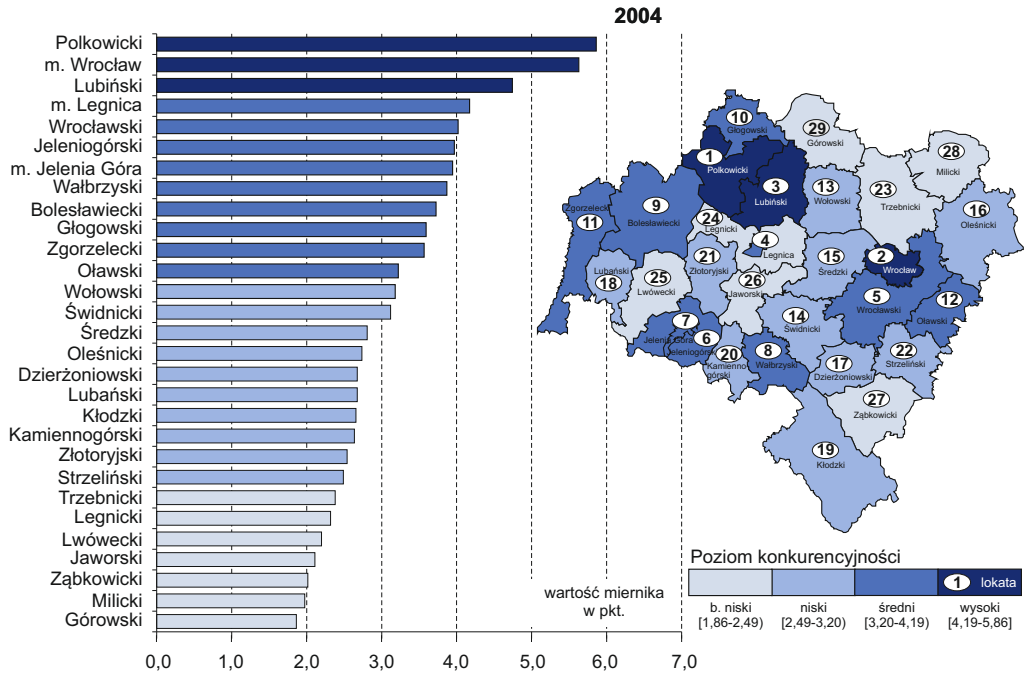
Trudno wskazać lidera, który we wszystkich aspektach uzyskałby najwyższe lokaty. Silną pozycję konkurencyjną w obszarze potencjału gospodarczego/aktywności gospodarczej osiągnęło miasto Wrocław oraz powiaty wrocławski, lubiński i polkowicki. Silną stroną Wrocławia był wysoki poziom konkurencyjności w aspektach (2010 rok): sektorowość gospodarki (1. lokata), finanse gmin i powiatów (2. lokata), przedsiębiorczość (2. lokata), kapitał zagraniczny (2. lokata) i turystyka (2. lokata).

Wysokie miejsce w rankingu powiat wrocławski zawdzięczał szczególnie dużemu poziomowi konkurencyjności w czterech aspektach: produkcja przemysłowa i budownictwo (1. lokata), kapitał zagraniczny (1. lokata), nakłady inwestycyjne (3. lokata) oraz przedsiębiorczość (3. lokata).

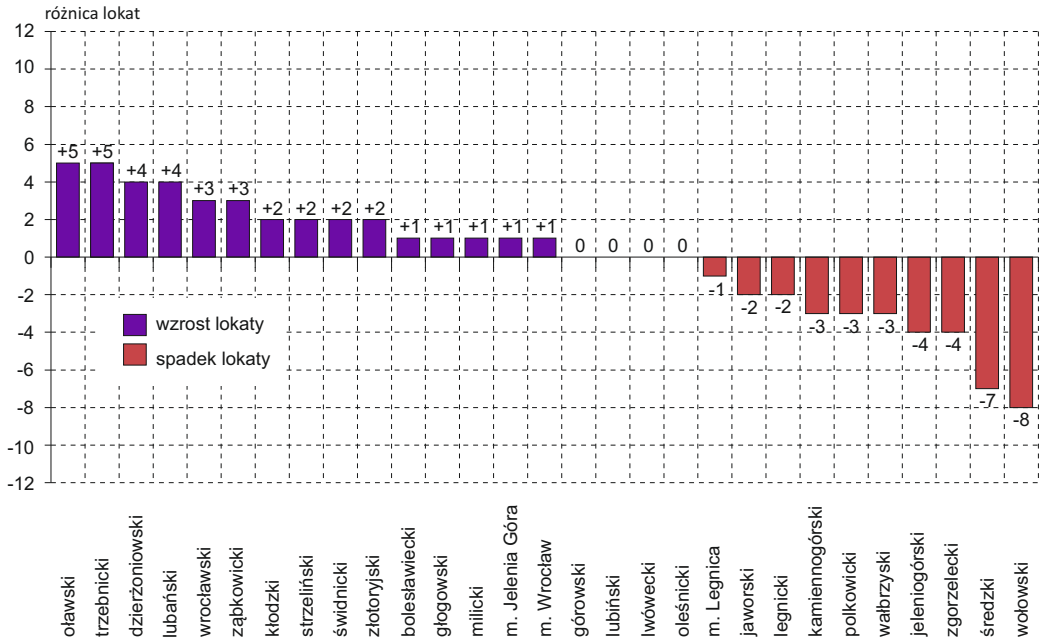
Powiat lubiński najlepsze wyniki uzyskał w aspektach: produkcja przemysłowa i budownictwo (2. lokata) oraz przedsiębiorczość (1. lokata), natomiast powiat polkowicki przodował pod względem: nakładów inwestycyjnych (1. lokata), finansów gmin i powiatów (1. lokata), oraz produkcji przemysłowej i budownictwa (3. lokata).

Zdecydowanie najmniej korzystna, na tle innych jednostek, sytuacja w obszarze potencjał gospodarczy/aktywność gospodarcza panowała w powiatach: górskim, jaworskim, legnickim, ząbkowickim, i milickim. Powiat górski, który zamykał ranking we wszystkich latach objętych badaniem, bardzo niskie noty osiągnął w aspekcie przedsiębiorczości, finansów gmin i powiatów, produkcji przemysłowej/ budownictwa, ponadto charakteryzował się niskimi wartościami cząstkowych mierników rozwoju w aspektach kapitał zagraniczny, sektorowość gospodarki i nakłady inwestycyjne.

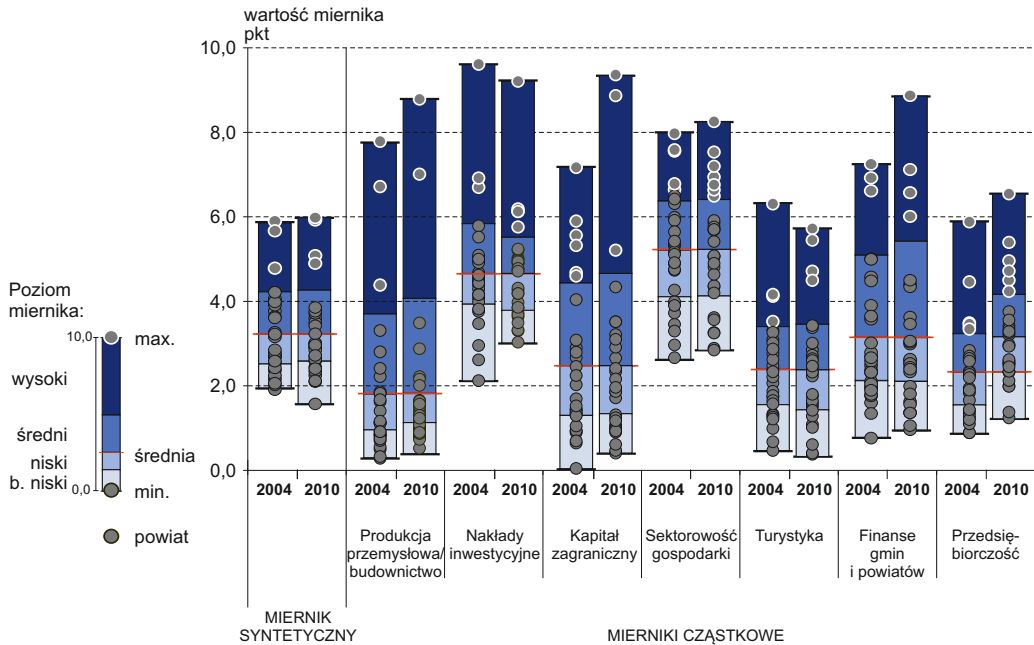
Wykres 36. Powiaty według grup poziomu wartości miernika syntetycznego (poziomu konkurencyjności) w obszarze potencjał gospodarczy/aktywność gospodarcza

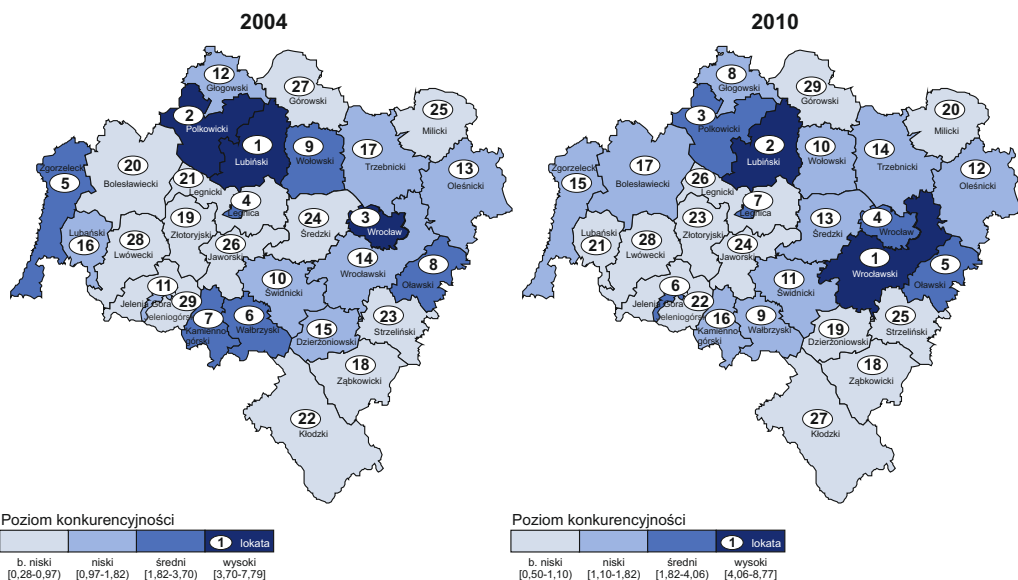
Wykres 37. Różnica zajmowanych lokat pod względem wartości miernika syntetycznego w obszarze potencjał gospodarczy/aktywność gospodarcza według powiatów (2010 rok w porównaniu do 2004 roku)

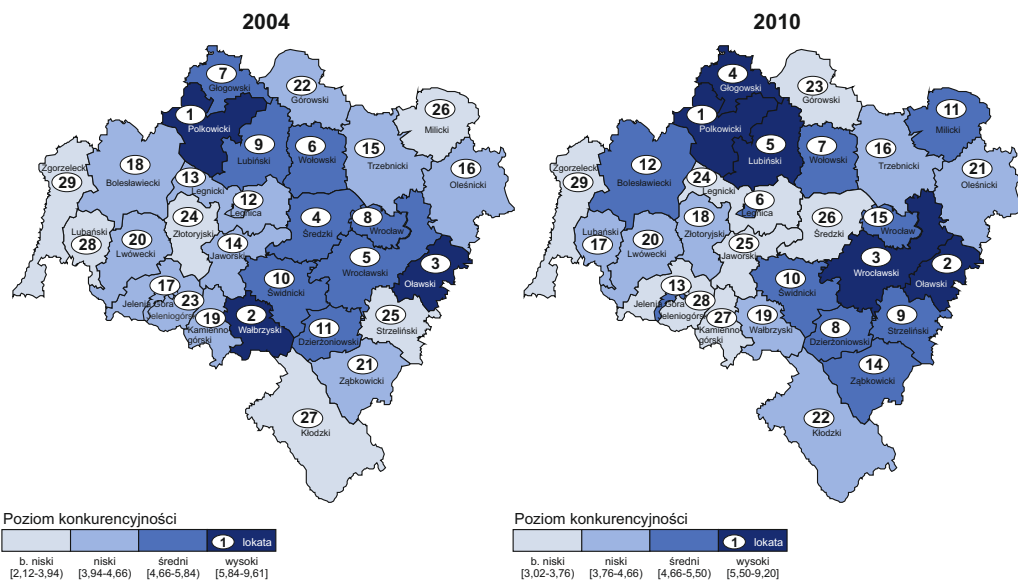
Wykres 38. Zróżnicowanie powiatów według wartości miernika syntetycznego w obszarze potencjał gospodarczy/aktywność gospodarcza oraz cząstkowych mierników badanych aspektów

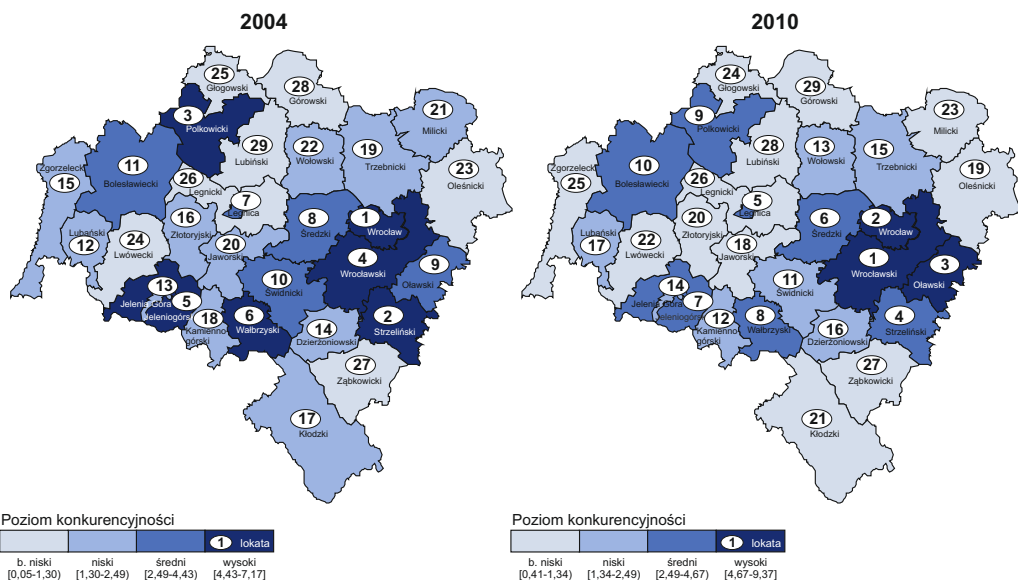
Wykres 39. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie produkcja przemysłowa/budownictwo

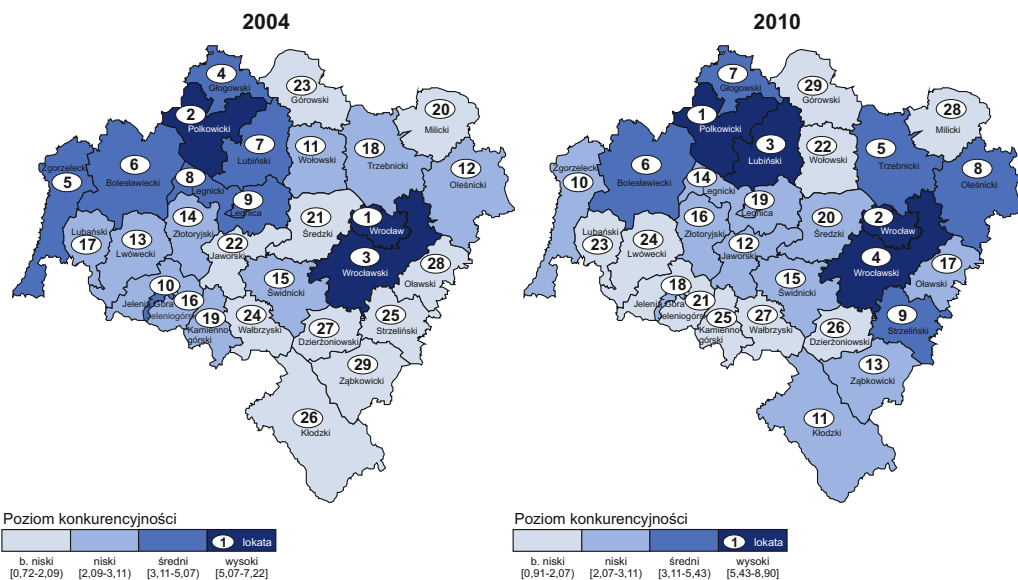
Wykres 40. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie nakłady inwestycyjne

Wykres 41. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie kapitał zagraniczny

Wykres 42. Powiaty według grup poziomu wartości cząstkowych mierników (poziomu konkurencyjności) w aspekcie finanse gmin i powiatów

7. ZRÓŻNICOWANIE OGÓLNEGO MIERNIKA ROZWOJU POWIATÓW

W oparciu o mierniki syntetyczne obliczono mierniki ogólne dla lat 2004, 2007 i 2010, które stanowiły średnią arytmetyczną mierników syntetycznych analizowanych wcześniej sześciu obszarów życia społeczno-gospodarczego. Ogólne mierniki rozwoju syntetyzując dla danego powiatu uzyskane wyniki w ramach wszystkich obszarów badawczych określiły ogólną ocenę poziomu konkurencyjności powiatu na tle innych.

W 2010 roku ogólny miernik rozwoju społeczno-gospodarczego powiatów przyjmował wartości od 3,0 do 6,0 pkt. W poprzednich latach (2007 i 2004) nie odnotowano znaczących zmian w granicznych wartościach miernika, dystans konkurencyjny między skrajnymi powiatami oraz współczynnik zmienności utrzymały się na porównywalnym poziomie.

W rankingu powiatów pierwszą lokatę niezmiennie zajmował Wrocław, utrzymując w każdym analizowanym roku przewagę konkurencyjną nad innymi powiatami, osiągając w 2010 roku i 2007 roku – 59,9% oraz w 2004 roku – 58,4% poziomu wzorcowego.

Drugą lokatę, również niezmiennie w każdym analizowanym roku, zajmowała Legnica z wartością miernika równą 5,3 pkt. w 2010 roku, a w latach 2007 i 2004 po 5,2 pkt. (czyli odpowiednio 53% i po 52% poziomu wzorcowego).

W przypadku pozostałych powiatów wartość miernika ogólnego w każdym z badanych lat nie przekraczała 5,0 pkt., czyli 50,0% poziomu wzorcowego. Kolejne miasto na prawach powiatu, Jelenia Góra z wartością miernika 4,5 pkt. w 2010 roku plasowała się na 5. miejscu. (w 2004 roku z wartością 4,7 pkt. na 4. miejscu).

Poza miastami na prawach powiatu, najlepsze wyniki uzyskiwał powiat wrocławski (w 2004 roku – lubiński). Aby pokonać dystans dzielący ten powiat od Wrocławia ogólny miernik rozwoju dla wrocławskiego musiałby ulec zwiększeniu w 2010 roku o 24,3% (w 2004 roku – o 53,1%).

Ostatnie miejsca zajmowały w 2010 roku powiaty: legnicki, lwówecki i górowski, a 6 lat wcześniej powiaty: lwówecki, jaworski i legnicki.

Warto tu zwrócić uwagę na fakt, iż w analizowanych latach utrzymywała się znacznie większa dysproporcja między powiatem legnickim a Legnicą niż między jeleniogórskim a Jelenią Górą. W 2010 roku aby pokonać dystans dzielący powiat legnicki od Legnicy mierniki rozwoju musiałyby wzrosnąć o ok. 81%, aby pokonać dystans dzielący powiat jeleniogórski od Jeleniej Góry – o ok. 30%.

Na podstawie ogólnych mierników z lat 2004 i 2010 wyodrębniono grupy powiatów charakteryzujących się podobnym poziomem konkurencyjności – tabl. 7(1).

Podobnie, jak w przypadku opisywanych sześciu obszarów badawczych, cechą charakterystyczną otrzymanej klasyfikacji, w oparciu o wartości miernika ogólnego dla lat 2004 i 2010, był bardzo nierównomierny rozkład liczby powiatów w poszczególnych grupach. Najmniej licznymi grupami okazały się grupy skupiające powiaty o wysokich i średnich wartościach miernika – wysokim i średnim poziomie konkurencyjności.

Tabl. 7(1). Powiaty i ich lokaty według poziomu wartości ogólnego miernika rozwoju

2004		2010	
I. wysoki poziom konkurencyjności			
1. m. Wrocław	3. lubiński	1. m. Wrocław	3. wrocławski
2. m. Legnica	4. m. Jelenia Góra	2. m. Legnica	
II. średni poziom konkurencyjności			
5. polkowicki	8. wrocławski	4. lubiński	7. głogowski
6. głogowski	9. oleśnicki	5. m. Jelenia Góra	8. polkowicki
7. oławski	10. zgorzelecki	6. oławski	
III. niski poziom konkurencyjności			
11. świdnicki	16. górowski	9. świdnicki	14. jeleniogórski
12. bolesławiecki	17. wołowski	10. trzebnicki	15. wałbrzyski
13. wałbrzyski	18. średzki	11. bolesławiecki	16. wołowski
14. kamiennogórski	19. trzebnicki	12. dzierzoniowski	17. średzki
15. jeleniogórski	20. ząbkowicki	13. zgorzelecki	18. oleśnicki
IV. bardzo niski poziom konkurencyjności			
21. milicki	26. kłodzki	19. zlotoryjski	25. jaworski
22. dzierzoniowski	27. legnicki	20. kłodzki	26. ząbkowicki
23. strzeliński	28. jaworski	21. kamiennogórski	27. górowski
24. lubański	29. lwówecki	22. milicki	28. lwówecki
25. zlotoryjski		23. lubański	29. legnicki
		24. strzeliński	

Grupa I-sza, o wysokim poziomie konkurencyjności w 2010 roku obejmowała 3 jednostki – Wrocław, Legnicę oraz powiat wrocławski, przy czym szczególnie wyróżniało się dwóch liderów, tj. Wrocław oraz Legnica, miasta które utrzymały w latach 2004, 2007 i 2010 wysoki poziom konkurencyjności. Miasta te osiągały jedne z najwyższych not pod względem kapitału intelektualnego i społecznego, warunków życia/dostępu do usług społecznych, rynku pracy/adaptacyjności zasobów pracy, infrastruktury technicznej. Dodatkowo, przewaga konkurencyjna Wrocławia w stosunku do Legnicy i pozostałych powiatów wynikała m.in. z dysproporcji w potencjale gospodarczym/ aktywności ekonomicznej, w tym głównie z wysokich not w aspekcie kapitału zagranicznego, turystyki i przedsiębiorczości. W 2010 roku dla Wrocławia wartość miernika syntetycznego w obszarze potencjał gospodarczy/ aktywność ekonomiczna kształtowała się na poziomie 6,2 pkt., a dla Legnicy – na poziomie 4,2 pkt. Słabszą stroną Wrocławia był potencjał demograficzny, którego niższe noty (4,0 pkt.) obniżyły wartość ogólnego miernika rozwoju.

W okresie od 2004 roku do 2010 roku do grupy I-szej awansował powiat wrocławski, a powiaty lubiński i miasto Jelenia Góra przeszły do grupy II-giej o średnim poziomie konkurencyjności.

W kolejnych dwóch grupach, tj. o średnim i niskim poziomie konkurencyjności, powiaty odznaczały się zróżnicowaniem pod względem rozwoju poszczególnych składowych miernika

ogólnego. Na przykład na znaczące wartości ogólnego miernika rozwoju – średni poziom konkurencyjności powiatów lubińskiego i polkowickiego wpływ miały wysokie noty i wysoki poziom konkurencyjności w obszarze potencjał gospodarczy/ aktywność gospodarza (w tym głównie wysokie noty produkcji przemysłowej i nakładów inwestycyjnych) oraz w obszarze potencjał demograficzny (w tym głównie pod względem ruchu naturalnego/reprodukcji ludności).

Znacząca pozycja Jeleniej Góry w rankingu powiatów wynikała z wysokiego poziomu konkurencyjności w obszarach: warunki życia/dostęp do usług społecznych, rynek pracy/adaptacyjność zasobów pracy oraz infrastruktura techniczna.

Dokonując grupowania powiatów w oparciu o metodę trzech średnich okazało się, że więcej powiatów zostało przypisane do grupy IV-tej, o bardzo niskim poziomie konkurencyjności. Grupa ta objęła 11 jednostek, w tym głównie powiaty słabo uprzemysłowione, np. legnicki i lwówecki oraz milicki i jaworski, których bardzo niskie wartości miernika rozwoju społeczno-gospodarczego były konsekwencją jednych z najniższych wyników (bardzo niskiego poziomu konkurencyjności) w obszarach rynek pracy/adaptacyjność zasobów pracy, infrastruktura techniczna oraz potencjał gospodarczy/ aktywność gospodarza.

W porównaniu do sytuacji społeczno-gospodarczej sprzed 6 lat, wyróżnić można jednostki, które cechował niezmienny, bardzo niski poziom konkurencyjności i znaczny dystans do przodujących w rankingu powiatów, tj.: legnicki, lwówecki, jaworski, strzeliński, lubański, kłodzki i złotoryjski. Na przestrzeni lat 2004-2010 do grupy o bardzo niskim poziomie konkurencyjności przeszły dodatkowo powiaty: kamiennogórski, milicki, ząbkowicki i górowski.

Dynamika wartości ogólnego miernika rozwoju i jego składowych

Z wykonanych obliczeń wynika, iż pod względem dynamiki wartości ogólnych mierników rozwoju społeczno-gospodarczego w latach 2004-2010 powiaty odznaczały się mniejszym zróżnicowaniem niż w przypadku większości, analizowanych wcześniej obszarów konkurencyjności regionalnej. Spośród 29 dolnośląskich powiatów w 13 powiatach zmiany wartości ogólnego miernika rozwoju społeczno-gospodarczego nie przekroczyły 3 p. proc., przy czym powiaty jeleniogórski, świdnicki, głogowski i bolesławiecki utrzymały prawie na niezmiennym poziomie wartość miernika. Ponadto, nieznaczną zmianę wartości miernika odnotowano w przypadku Wrocławia i Legnicy, plasujących się na najwyższych pozycjach oraz w powiatach legnickim, średzkim, lubańskim i jaworskim, osiągających bardzo niskie wartości i zajmujących odległe miejsca w klasyfikacji.

Najwyższy wzrost wartości miernika wystąpił w powiecie wrocławskim (o 26,5%) oraz w powiatach dzierzoniowskim i trzebnickim (o 8,8% i 8,0%). Sytuacja ta była wynikiem korzystnych zmian społeczno-gospodarczych, scharakteryzowanych w niniejszym opracowaniu wybranym zestawem wskaźników diagnostycznych, szczególnie w przypadku powiatu wrocławskiego w obszarze potencjał gospodarczy/aktywność gospodarza (wskaźnik dynamiki 155,0%), a także w obszarach: kapitał intelektualny i społeczny (129,5%), rynek pracy/adaptacyjność zasobów

pracy (130,0%) oraz infrastruktura techniczna (130,2%). W przypadku powiatów dzierzoniowskiego i trzebnickiego szczególnie znaczącą dynamikę wartości wskaźnika stwierdzono w obszarze rynek pracy/adaptacyjność zasobów pracy (wskaźnik dynamiki miernika – odpowiednio 133,4% i 125,9%).

W najwyższym stopniu zmniejszyły się natomiast wartości ogólnego miernika w powiatach: polkowickim (o 11,5%), oleśnickim (o 10,3%) i górowskim (o 9,9%), w których szczególnie na tle pozostałych powiatów nastąpiło pogorszenie sytuacji na rynku pracy i zmniejszeniu uległ miernik w tym obszarze (odpowiednio o 24,5%, 25,3% i 27,6%).

Zróznicowanie dynamiki mierników rozwoju w przekroju powiatów spowodowało zmiany lokat w ogólnej klasyfikacji oraz przesunięcia jednostek w ramach grup konkurencyjności (rys. 47).

Zgodność uporządkowań powiatów według wartości mierników rozwoju w latach 2004-2010 określono współczynnikiem korelacji rang Spearmana – miał on wartość 0,848. Dla 17 powiatów przesunięcia między lokatami wynosiły co najwyżej 2 pozycje. Przy czym dwie jednostki, tj. wymienione wcześniej miasta Wrocław i Legnica plasowały się w 2010 roku na takiej samej pozycji jak w 2004 roku.

Największa poprawa miejsca w rankingu wystąpiła w przypadku powiatu dzierzoniowskiego – przesunięcie o 10 miejsc z odległej 22. lokaty na 12. oraz w przypadku powiatu trzebnickiego – przesunięcie o 9 miejsc z 19. na 10. lokatę. Powiaty te odznaczały się na tle innych znaczącą poprawą pozycji konkurencyjności m.in. pod względem dwóch obszarów, tj. rynku pracy/adaptacyjności zasobów pracy i potencjału gospodarczego/aktywności gospodarczej. Ponadto, znaczący awans w stosunku do 2004 roku cechował powiaty złotoryjski i kłodzki i (o 6 lokat).

Największe spadki wartości miernika charakteryzowały m.in. powiaty oleśnicki i górowski, które w znacznym stopniu pogorszyły swoją sytuację pod względem rynku pracy/adaptacyjności zasobów pracy.

Rozpatrując poszczególne obszary konkurencyjności regionalnej opisane miernikami statystycznymi, które były składowymi ogólnego miernika rozwoju, określającego ogólną, wypadkową pozycję konkurencyjną powiatów, otrzymano odmienną dynamikę zmian wartości mierników syntetycznych. Najbardziej zróżnicowana dynamika zmian wystąpiła w przypadku obszaru potencjał gospodarczy/aktywność gospodarcza, wskaźnik dynamiki w stosunku do 2004 roku przyjmował wartości od 75,8% do 155,0%. Szczególnie w tym obszarze, nierównomierny rozwój poszczególnych aspektów, w tym zdecydowana poprawa wskaźników w jednych powiatach przy znaczącym pogorszeniu w innych (m.in. pod względem wielkości produkcji przemysłowej i budowlano-montażowej, kapitału zagranicznego, nakładów inwestycyjnych), spowodował różne tempo zmian oraz znaczące fluktuacje osiągniętych pozycji konkurencyjnych.

Ponadto, nierównomierność przeobrażeń na rynku pracy w latach 2004-2010 w przekroju powiatowym (m.in. pod względem płynności rynku pracy czy pracy w warunkach zagrożenia)

spowodowała znaczące zróżnicowanie dynamiki w obszarze rynek pracy/adaptacyjność zasobów pracy. Wskaźniki dynamiki kształtowały się na poziomie od 72,4% do 133,4%.

Najmniejsze zmiany w wartościach mierników syntetycznych odnotowano w przypadku obszaru badawczego warunki życia/dostęp do usług społecznych – zakres wartości wskaźników dynamiki był znacznie węższy – od 90,1% do 110,9%.

Nierównomierne zmiany wartości mierników w poszczególnych obszarach konkurencyjności przełożyły się na zmiany usytuowania powiatów w rankingach. Obliczone wartości współczynnika korelacji rang Spearmana wskazały, iż najmniejsza zgodność uporządkowań powiatów w latach 2004 i 2010 oraz największe fluktuacje osiąganych pozycji konkurencyjnych wystąpiły w obszarze rynek pracy/adaptacyjność zasobów pracy (współczynnik korelacji – 0,574) oraz w obszarze kapitał intelektualny i społeczny (współczynnik korelacji – 0,572). I tak, w obszarze rynek pracy/adaptacyjność zasobów pracy przesunięcia zajmowanych lokat mieściły się w przedziale od awansu o 16 miejsc i uzyskania znacznie wyższego poziomu konkurencyjności do spadku o 17 miejsc i znacznego pogłębienia dystansu konkurencyjnego. W przypadku obszaru kapitał intelektualny i społeczny odnotowano największy awans w stosunku do 2004 roku o 15 miejsc, a największe obniżenie – różnicę o 20 miejsc.

Największą zgodność uporządkowań powiatów w latach 2004 i 2010 odnotowano w przypadku obszarów: potencjał demograficzny i infrastruktura techniczna oraz warunki życia/dostęp do usług społecznych, pod względem których znaczna część powiatów charakteryzowała się stabilnością zajmowanych lokat (współczynnik korelacji rang Spearmana wynosił odpowiednio 0,980 i 0,907 oraz 0,909). Na przestrzeni lat 2004-2010, w obszarze potencjał demograficzny w przypadku 20 powiatów wystąpiły wahania zajmowanych lokat co najwyżej o 2 pozycje, pod względem infrastruktury technicznej dotyczyło to 19 jednostek, a pod względem warunków życia/dostęp do usług społecznych – 14 powiatów, natomiast pod względem wymienionego wcześniej obszaru kapitał intelektualny i społeczny – tylko 5 jednostek.

Struktura ogólnego miernika rozwoju

Biorąc pod uwagę dla poszczególnych powiatów strukturę procentową ogólnego miernika rozwoju społeczno-gospodarczego według 6 składowych – mierników syntetycznych wyróżnionych obszarów badawczych, nie odnotowano ani jednego powiatu o jednorodnej strukturze, tj. takiej, gdzie każdy z obszarów stanowiłby 1/6 miernika ogólnego (po 16,7%). Średnia różnica między udziałami procentowymi struktury miernika ogólnego a udziałem struktury jednorodnej kształtowała się na poziomie składowych powyżej 2,5 p. proc.

Nie odnotowano również ani jednej jednostki, która zajmowałaby taką samą bądź zbliżoną pozycję pod względem każdego z sześciu obszarów.

Na podstawie wartości miernika ogólnego stwierdzono, iż w 2010 roku rozwój każdej składowej – obszaru badawczego kształtował się relatywnie na porównywalnym poziomie, czyli wystąpiła relatywnie najmniej zróżnicowana struktura ogólnego miernika według wy-

różnionych sześciu obszarów w powiatach lubińskim, lubańskim i jeleniogórskim, dla których średnia różnica między udziałami procentowymi struktury miernika ogólnego a udziałem struktury jednorodnej wynosiła 2,6 p. proc. Ponadto, relatywnie niewielkim stopniem zróżnicowania struktury ogólnego miernika cechowały się miasta na prawach powiatu, Wrocław i Legnica – liderzy w klasyfikacji powiatów, a także w następnej kolejności – Jelenia Góra.

Powiat lubiński uzyskał wysokie noty, osiągając wysoki poziom konkurencyjności w czterech obszarach: potencjał demograficzny, warunki życia/dostęp do usług społecznych, rynek pracy/adaptacyjność zasobów pracy i potencjał gospodarczy/aktywność gospodarcza (odpowiednio 4., 4., 1. i 3. lokata) oraz średni poziom konkurencyjności w pozostałych dwóch obszarach kapitał intelektualny i społeczny oraz infrastruktura techniczna (odpowiednio 8. i 3. lokata) - por. zestawienie 2. W powiecie lubińskim odnotowano ponadto najmniejszą różnicę między skrajnymi lokatami, tj. 7 miejsc (1. lokata – rynek pracy/adaptacyjność zasobów pracy i 8. lokata – kapitał intelektualny i społeczny).

Powiat lubański uzyskał natomiast relatywnie niskie wyniki i niski poziom konkurencyjności w czterech obszarach: potencjał demograficzny rynek pracy/adaptacyjność zasobów pracy infrastruktura techniczna i potencjał gospodarczy/aktywność gospodarcza (odpowiednio 18., 21., 12. i 13. lokata) oraz bardzo niski poziom konkurencyjności w pozostałych dwóch – warunki życia/dostęp do usług społecznych oraz kapitał intelektualny i społeczny (27. i 24. lokata).

Największym stopniem zróżnicowania struktury (specjalizacją) odznaczały się powiaty milicki, kłodzki i górowski, w przypadku których średnia różnica między udziałami procentowymi struktury miernika ogólnego a udziałem struktury jednorodnej kształtowała się na poziomie odpowiednio 5,6; 6,0 i 6,2 p. proc. I tak, w powiecie milickim szczególnie wyróżniały się dwa obszary badawcze, które można zaliczyć do mocnych stron powiatu, tj. warunki życia/dostęp do usług społecznych i potencjał demograficzny, stanowiące po 23,3% i 22,8% wartości ogólnego miernika rozwoju (5. i 10. lokata w rankingu – średni poziom konkurencyjności). Do słabych stron powiatu można natomiast zaliczyć infrastrukturę techniczną oraz potencjał gospodarczy/aktywność gospodarczą, stanowiące tylko 4,2% i 12,2% (29. i 24. lokata w rankingu – bardzo niski poziom konkurencyjności). Odmienna struktura ogólnego miernika rozwoju wystąpiła w przypadku powiatu kłodzkiego – mocnymi stronami były kapitał intelektualny i społeczny oraz warunki życia/dostęp do usług społecznych, których udziały wynosiły 24,7% i 22,7% (5. i 7. lokata – średni poziom konkurencyjności), a słabymi – obszary potencjał demograficzny oraz potencjał gospodarczy/aktywność gospodarcza, których udziały wynosiły tylko 9,4% i 13,6% (29. i 19. lokata – bardzo niski poziom konkurencyjności).

Dodatkowo wymienić można powiat polkowicki, w przypadku którego w 2010 roku wystąpiła największa różnica między skrajnymi lokatami pod względem mierników syntetycznych obszarów badawczych – składowych miernika ogólnego (o 25 miejsc). Szczególnie wyróżniały się bardzo znaczące obszary konkurencyjności – potencjał demograficzny oraz potencjał gospodarczy/aktywność gospodarcza (26,0% i 19,1%), pod względem których powiat polkowicki zajmował 3. oraz 4. lokatę – wysoki poziom konkurencyjności.

Najmniejszym udziałem cechowały się obszary infrastruktura techniczna (7,9%) oraz rynek pracy/adaptacyjność zasobów pracy (14,4%) oraz kapitał intelektualny i społeczny (15,5%), w zakresie których powiat ten plasował się odpowiednio na 18., 28. i 28. lokacie w grupie o bardzo niskim poziomie konkurencyjności.

W celu określenia stopnia zmian strukturalnych ogólnego miernika rozwoju według wyróżnionych sześciu obszarów w okresie 2004-2010, obliczono wskaźnik zmian strukturalnych przedstawiający średnią bezwzględnych różnic między poszczególnymi udziałami procentowymi – tabl. 14.

Analizując uzyskane wyniki z lat 2004 i 2010 można zauważyć, że największe zmiany strukturalne ogólnego miernika rozwoju wystąpiły w powiecie strzelińskim oraz w wołowskim i wałbrzyskim. W powiecie strzelińskim (24. lokata w 2010 roku i 23. lokata w 2004 roku) szczególnie zmniejszył się udział miernika syntetycznego kapitał intelektualny i społeczny w wartości ogólnego miernika rozwoju (odpowiednio z 25,4% na 19,7%), wzrósł natomiast miernik rynku pracy/adaptacyjności zasobów pracy (z 18,9% na 23,1%. W powiecie strzelińskim odwrotnie – zwiększył się udział miernika syntetycznego kapitał intelektualny i społeczny w wartości ogólnego miernika rozwoju (odpowiednio z 20,7% na 25,5%), a zmniejszył się udział miernika rynku pracy/adaptacyjności zasobów pracy zmniejszył się (z 21,0% na 17,8%).

W powiecie wałbrzyskim natomiast wystąpił spadek udziału miernika syntetycznego w zakresie infrastruktury technicznej oraz potencjału gospodarczego/ aktywności gospodarczej (odpowiednio o 2,5 p. proc. i 2,7 p. proc), przy wzroście udziału miernika w zakresie potencjału demograficznego (o 3,2 p. proc.).

W wielu pozostałych powiatach zmiany strukturalne w największym stopniu dotyczyły obszaru kapitału intelektualnego i społecznego oraz rynku pracy/adaptacyjności zasobów pracy, a w mniejszym stopniu potencjału demograficznego i infrastruktury technicznej.

Warto dodać, że nie było powiatu o identycznej strukturze miernika ogólnego w 2004 i 2010 roku. Najmniejszą różnicę strukturalną odnotowano w powiecie głogowskim i we Wrocławiu.

Podsumowanie

W wyniku przeprowadzonej analizy stwierdzono, że zróżnicowanie powiatów województwa dolnośląskiego pod względem ogólnego miernika rozwoju liczonego łącznie dla okresu 2004-2010 nie było znaczne, dystans konkurencyjny między skrajnymi powiatami oraz współczynnik zmienności utrzymały się na porównywalnym poziomie.

W rankingu powiatów pierwszą lokatę niezmiennie zajmował Wrocław, utrzymując w każdym analizowanym roku przewagę konkurencyjną nad innymi powiatami. Wrocław wyróżniał się, poza potencjałem demograficznym, wysokim poziomem konkurencyjności w pozostałych obszarach. Potencjał demograficzny należał do słabszych stron Wrocławia.

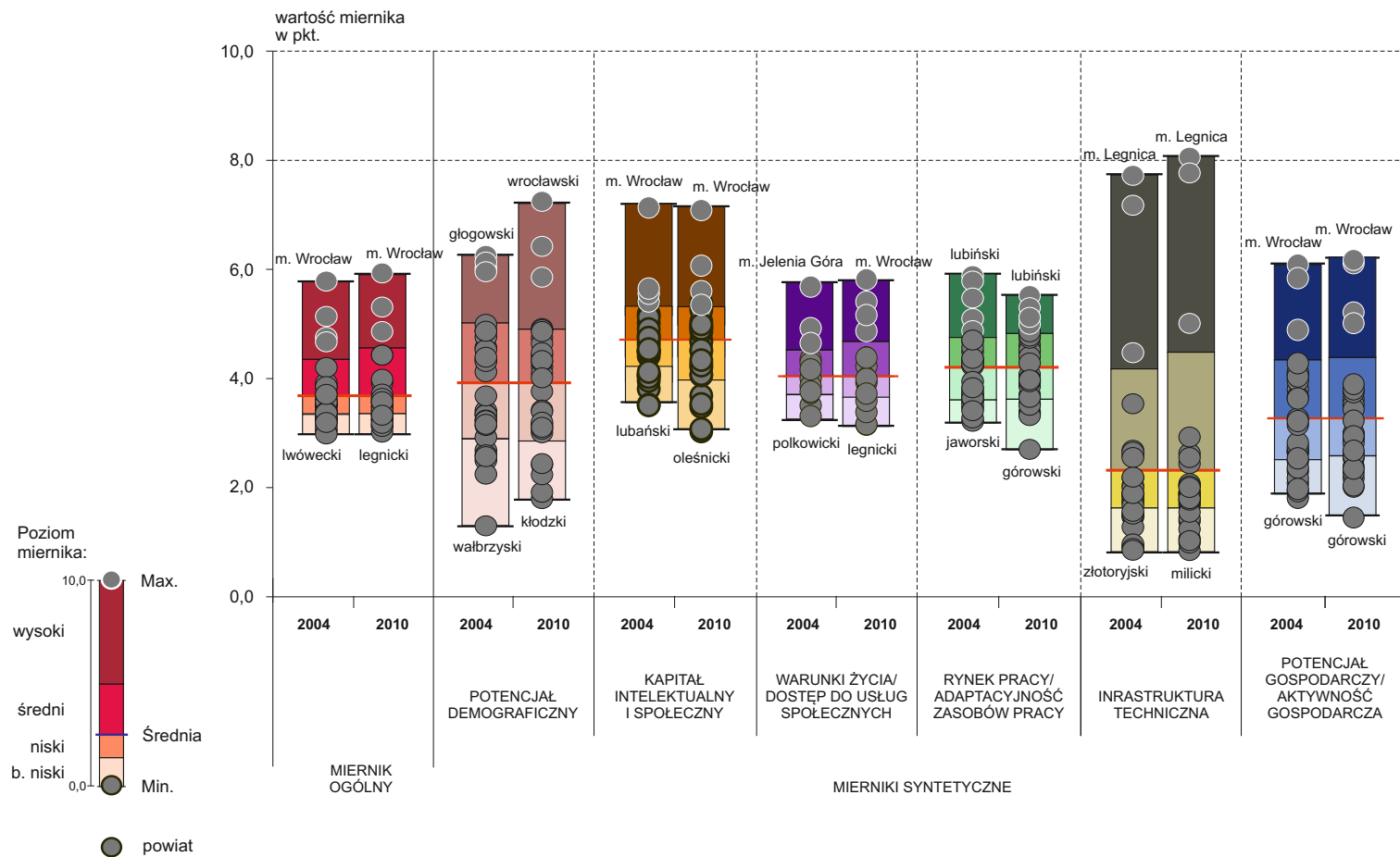
Ogólne mierniki rozwoju liczone były w oparciu o mierniki syntetyczne określające poziom konkurencyjności danego powiatu w każdym z sześciu wyróżnionych obszarów badawczych (potencjał demograficzny, kapitał intelektualny i społeczny, warunki życia/dostęp do usług społecznych, rynek pracy/adaptacyjność zasobów pracy, infrastruktura techniczna oraz potencjał gospodarczy/aktywność gospodarcza).

Średnio największy udział w wartości miernika ogólnego stanowił miernik syntetyczny w obszarach kapitał intelektualny i społeczny oraz rynek pracy/adaptacyjność zasobów pracy, a najmniejszy – w obszarach infrastruktura techniczna oraz potencjał gospodarczy/aktywność gospodarcza. Stwierdzono ponadto, że powiaty charakteryzowały się także zróżnicowaniem pod względem struktury ogólnego miernika rozwoju, w tym największe dysproporcje wystąpiły w przypadku infrastruktury technicznej – stanowiła ona od 4,2% do 25,0% i potencjału demograficznego – od 9,0% do 26,7%. Najmniejsze dysproporcje wystąpiły natomiast w przypadku udziału obszaru kapitał intelektualny i społeczny (od 15,5% do 25,5%) oraz rynek pracy/adaptacyjność zasobów pracy (od 14,2% do 23,2%).

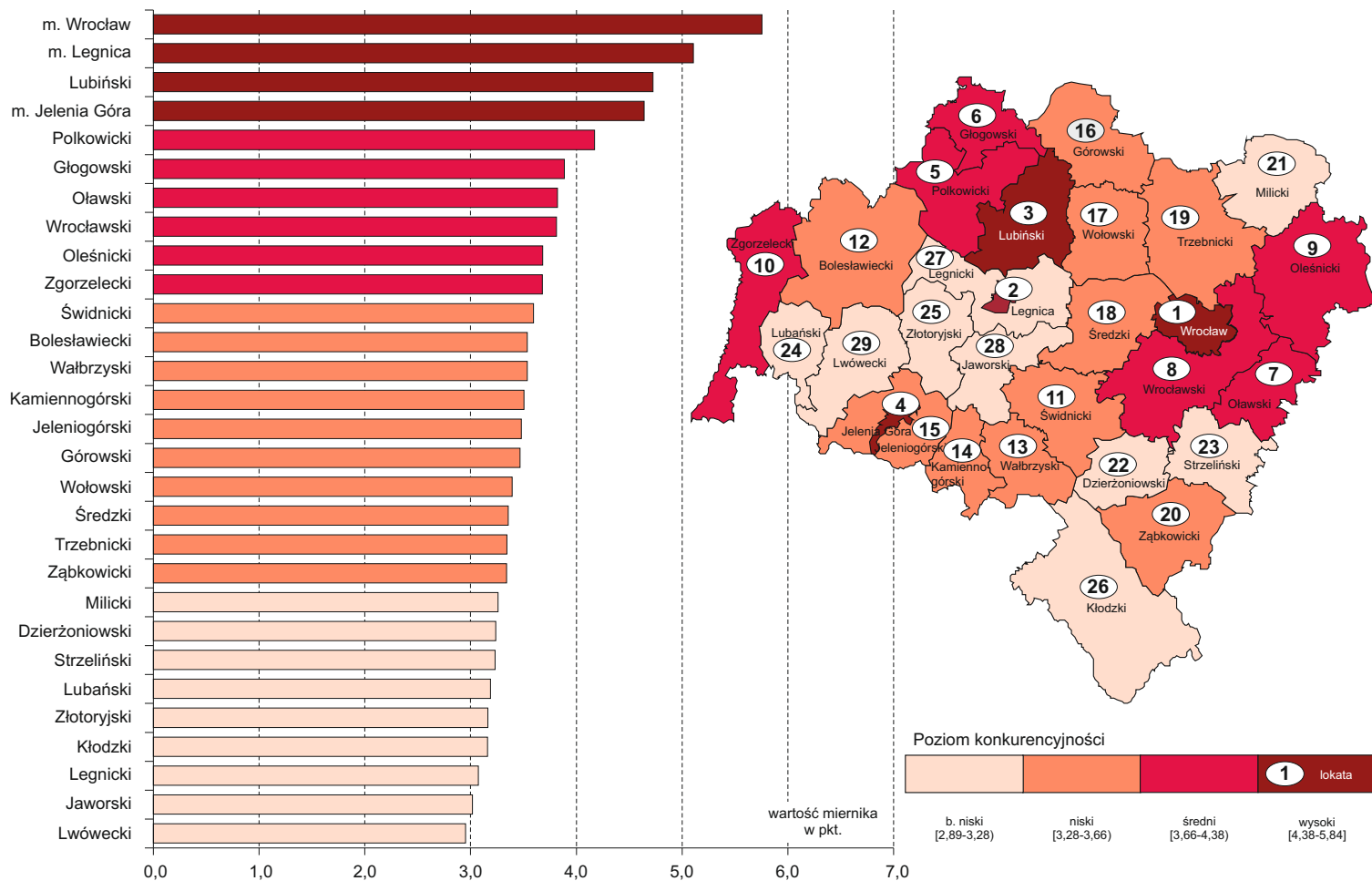
W wielu pozostałych powiatach zmiany strukturalne w największym stopniu dotyczyły obszarów kapitał intelektualny i społeczny oraz rynek pracy/adaptacyjność zasobów pracy, a w mniejszym stopniu potencjału demograficznego i infrastruktury technicznej. Nie odnotowano powiatu o identycznej strukturze miernika ogólnego.

Pod względem dynamiki wartości ogólnych mierników rozwoju społeczno-gospodarczego w latach 2004-2010 powiaty odznaczały się mniejszym zróżnicowaniem niż w przypadku większości analizowanych obszarów konkurencyjności regionalnej. W efekcie znacząca część powiatów charakteryzowała się niewielkimi zmianami w zajmowanych pozycjach konkurencyjnych.

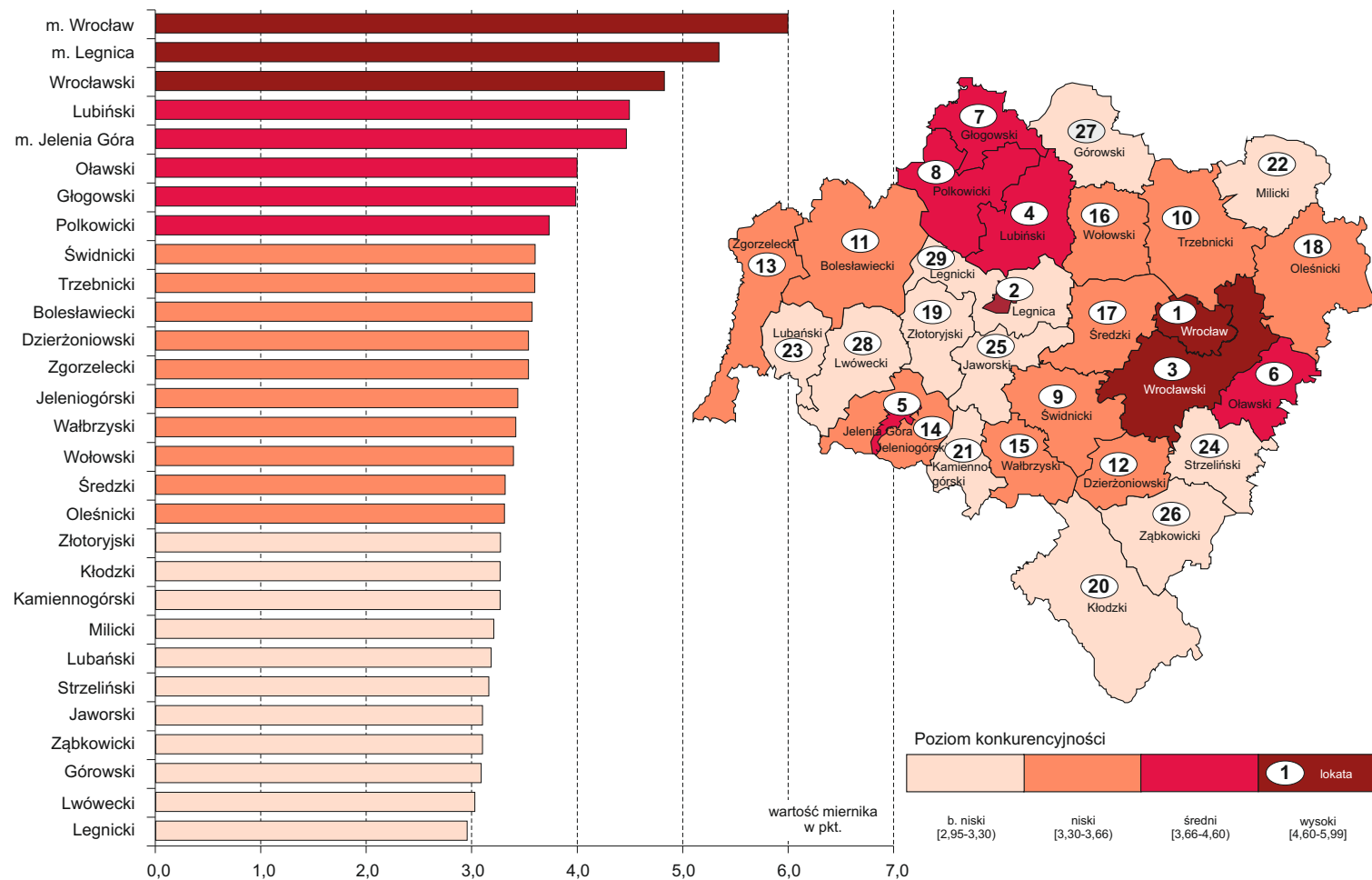
Wykres 43. Zróżnicowanie powiatów według wartości miernika ogólnego i badanych obszarów badawczych w 2004 i 2010 r.

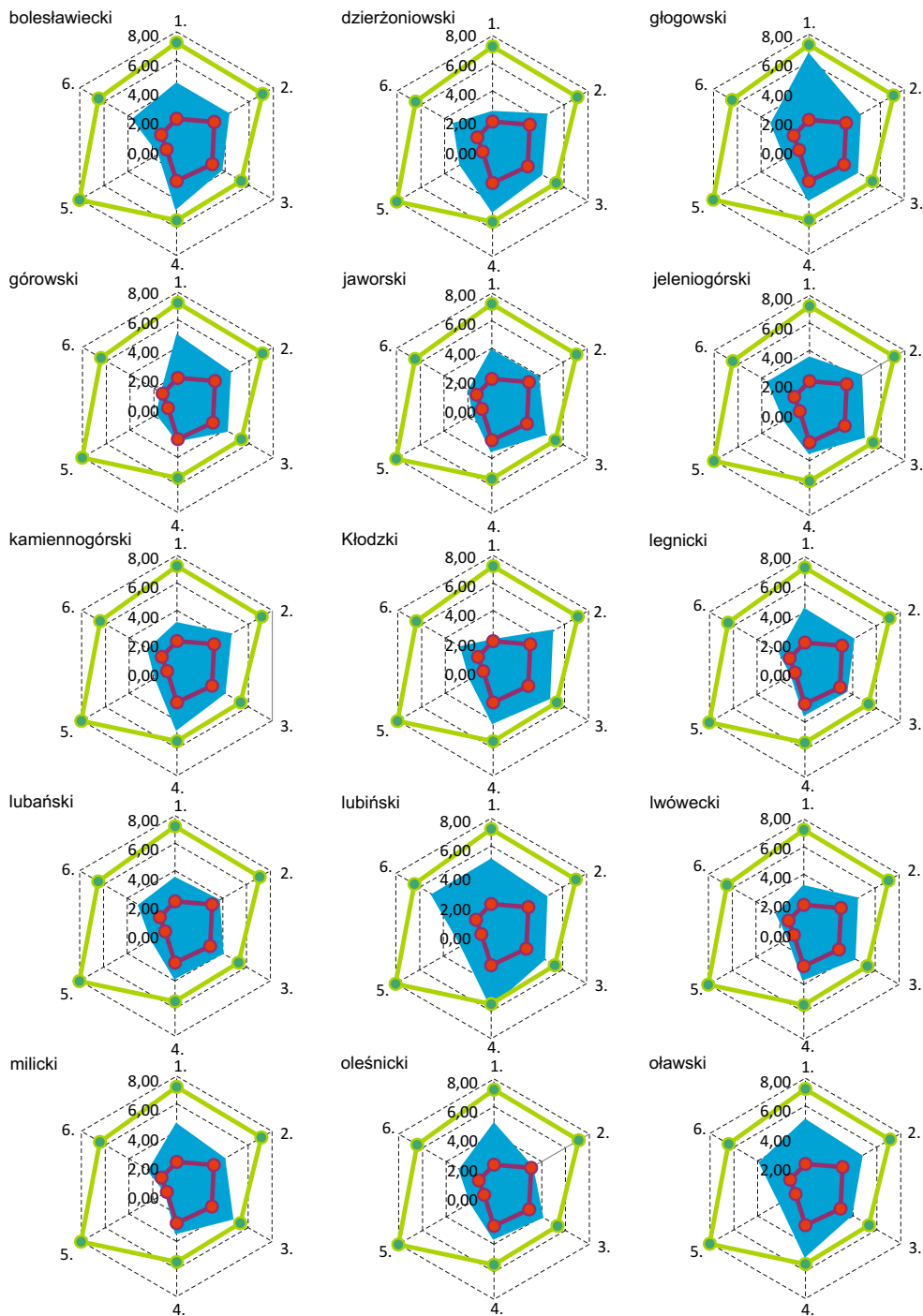
Wykres 44. Powiaty według grup poziomu wartości miernika ogólnego (poziomu konkurencyjności) w 2004 r.

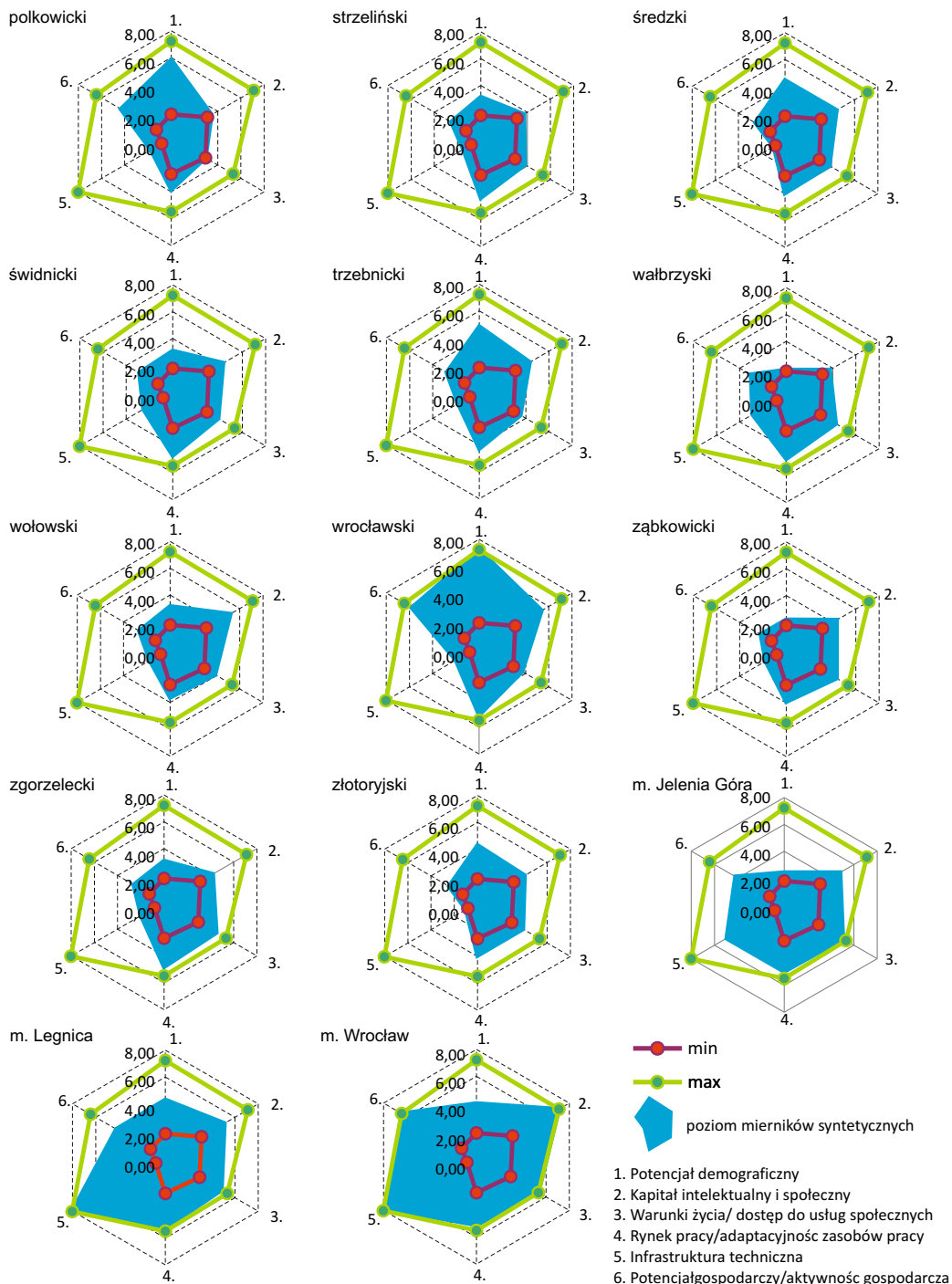
Wykres 45. Powiaty według grup poziomu wartości miernika ogólnego (poziomu konkurencyjności) w 2010 r.

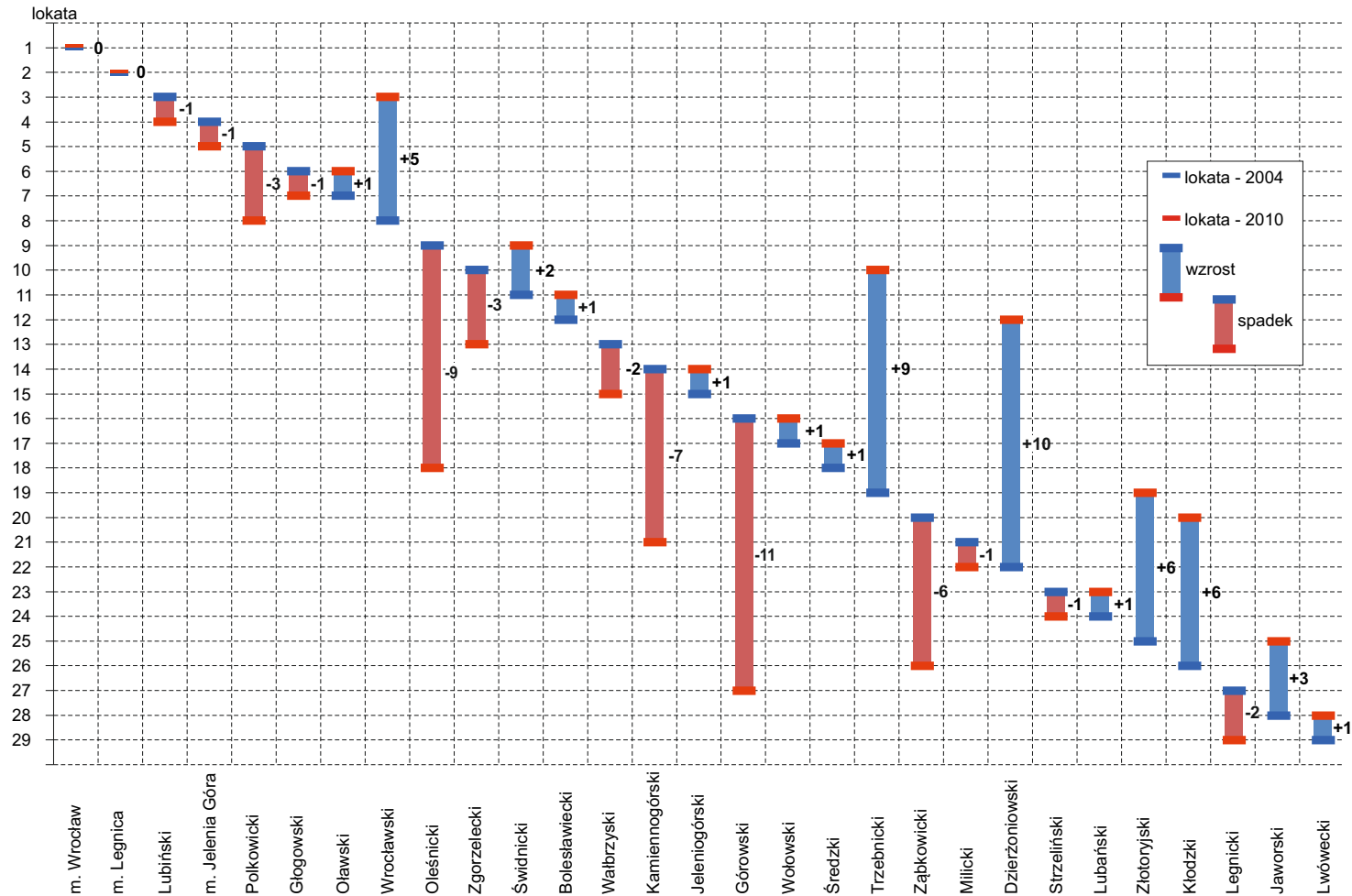
Wykres 46. Powiaty według wartości cząstkowych mierników w badanych obszarach w 2010 r.

Wykres 46. Powiaty według wartości cząstkowych mierników w badanych obszarach w 2010 r. (dok.)

Wykres 47. Lokaty powiatów^a pod względem miernika ogólnego w 2010 r. w porównaniu do 2004 r.

^a Powiaty uporządkowano według lokat zajmowanych w 2004 r.

IV. UWAGI KOŃCOWE

W niniejszym opracowaniu zaprezentowano porównawczą analizę poziomu konkurencyjności powiatów za pomocą taksonomicznego miernika rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zestaw wybranych wskaźników diagnostycznych.

Mierniki ogólne rozwoju społeczno-gospodarczego stanowiły średnią arytmetyczną mierników syntetycznych obliczonych dla poszczególnych obszarów badawczych. Syntetyzując dla danego powiatu uzyskane wyniki w ramach wszystkich obszarów badawczych ogólne mierniki rozwoju określały ogólną ocenę poziomu konkurencyjności powiatu na tle innych.

Analizę konkurencyjności przeprowadzono w ujęciu czasowym, biorąc pod uwagę lata 2004, 2007 i 2010, tak aby zaobserwować w powiatach województwa dolnośląskiego, zmiany wartości poszczególnych obszarów opisujących konkurencyjność od momentu wejścia Polski do Unii Europejskiej. Wybrany przedział czasowy, to okres zmieniających się warunków i przeobrażeń w życiu społeczno-gospodarczym. Interesujące stało się pokazanie, czy członkostwo w Unii Europejskiej, umożliwiające m.in. pozyskiwanie unijnych środków finansowych, wpłynęło na wykorzystanie pojawiających się szans rozwoju w toczącym się wielopłaszczyznowym współzawodnictwie i tym samym na zmianę pozycji konkurencyjnej powiatów.

W szczególności, obliczone wartości miernika ogólnego i mierników syntetycznych na przestrzeni lat 2004-2010, umożliwiły pokazanie zróżnicowania przemian społeczno-gospodarczych, potencjałów rozwojowych, a także wskazanie jednostek, które cechowała trwała przewaga konkurencyjna bądź jednostek peryferyjnych, o znacznym dystansie konkurencyjnym do przodujących powiatów w rankingu.

W wyniku przeprowadzonej analizy stwierdzono, że zróżnicowanie powiatów województwa dolnośląskiego pod względem ogólnego miernika rozwoju dla okresu 2004-2010 nie było znaczne, dystans konkurencyjny między skrajnymi powiatami oraz współczynnik zmienności utrzymał się na porównywalnym poziomie.

W żadnym z powiatów nie wystąpiła kumulacja wszystkich najlepszych bądź najgorszych wyników.

Największe zróżnicowanie powiatów i największy dystans konkurencyjny między powiatami plasującymi się na skrajnych lokatach w rankingu wystąpił w przypadku infrastruktury technicznej – 7,2 pkt. w 2010 roku (6,9 pkt. w 2004 roku). Znaczący dystans konkurencyjny wystąpił również w przypadku potencjału demograficznego – 5,4 pkt. w 2010 roku (w tym w aspektach struktura ludności i ruch naturalny/reprodukcja ludności – powyżej 8,0 pkt.). Ponadto, wyróżnić można obszar potencjał gospodarczy/aktywność gospodarcza w przypadku którego rozpiętość wartości mierników kształtowała się na poziomie 4,5 pkt. (przy czym w aspektach produkcja przemysłowa/budownictwo i kapitał zagraniczny również na poziomie powyżej 8,0 pkt.).

Syntetyczna ocena poziomu konkurencyjności w obszarach warunki życia/dostęp do usług społecznych i rynek pracy/adaptacyjność zasobów pracy w najmniejszym stopniu różnicowały

powiaty i dystans konkurencyjny był najmniejszy. Warto tu dodać, iż w analizie podkreślono dużą różnorodność w osiągniętych wynikach według wyróżnionych aspektów charakteryzujących dany obszar. I tak, w przypadku obszaru warunki życia/dostęp do usług społecznych, szczególnie duża dysproporcja między wynikami powiatów wystąpiła w aspektach edukacja/kształcenie na wybranych poziomach oraz kultury i sztuki, a w przypadku rynku pracy/adaptacyjności zasobów pracy dużą dysproporcję odnotowano w aspekcie wynagrodzeń i pracy w warunkach zagrożenia.

W rankingu powiatów pod względem wartości ogólnego miernika, syntetyzującego wybrane obszary, zdecydowanym liderem konkurencyjności był Wrocław, konsekwentnie zajmując pierwszą lokatę i utrzymując w każdym analizowanym roku przewagę konkurencyjną nad innymi powiatami. Powiat ten wyróżniał się, poza potencjałem demograficznym, wysokim poziomem konkurencyjności w pozostałych obszarach, szczególnie osiągając wysokie noty w obszarach: kapitał intelektualny i społeczny (w tym pozycję lidera pod względem kwalifikacji siły roboczej, efektywności kształcenia oraz kapitału społecznego/społeczeństwa obywatelskiego), infrastruktura techniczna (najlepsze wyposażenie w infrastrukturę sieciową, wodociągową, kanalizacyjną i gazową), potencjał gospodarczy/aktywność gospodarcza (m.in. w zakresie kapitału zagranicznego, turystyki, sektorowości gospodarki, przedsiębiorczości). Ponadto, Wrocław – dominujące w regionie centrum życia kulturalnego, turystycznego oraz akademickiego o rozbudowanej infrastrukturze społecznej był zdecydowanym liderem w wybranych aspektach określających warunki życia/dostępu do usług społecznych, a mianowicie w aspekcie kultury i sztuki, edukacji/kształcenia na wybranych poziomach edukacji oraz w ochronie zdrowia. Jedynie potencjał demograficzny należał do słabszych stron Wrocławia, głównie w zakresie struktury ludności oraz ruchu naturalnego/reprodukcji ludności.

Poza Wrocławiem, wysokim poziomem konkurencyjności, konsekwentnie w każdym analizowanym roku, wyróżniała się Legnica, której mocną stroną były bardzo dobre wyniki pod względem kapitału intelektualnego i społecznego (szczególnie – efektywności kształcenia), warunków życia/dostępu do usług społecznych (w zakresie kultury i sztuki, edukacji/kształcenia na wybranych poziomach edukacji oraz w ochronie zdrowia) oraz w obszarze rynku pracy/adaptacyjność zasobów pracy (relatywnie dobrą sytuacją w zakresie zasobów rejestrowanego bezrobocia) i infrastruktury technicznej (m.in. w zakresie infrastruktury wodociągowej, ciepłownictwa i gęstości sieci dróg).

W pozostałych powiatach szczególnie mocno widoczne było zróżnicowanie w rozwoju społeczno-gospodarczym w kontekście konkurencyjności, pomiędzy dużymi miastami a powiatami położonymi w najbliższym sąsiedztwie czy słabiej rozwiniętymi peryferyjnymi jednostkami.

Najsłabsze, ogólne wyniki pod względem ogólnego poziomu konkurencyjności uzyskały w badanym okresie 2004-2010 głównie powiaty słabo uprzemysłowione, np. legnicki i lwówecki oraz milicki i jaworski, których bardzo niskie wartości ogólnego miernika rozwoju były konsekwencją jednych z najniższych wyników (bardzo niskiego poziomu

konkurencyjności) w obszarach: rynek pracy/adaptacyjność zasobów pracy, infrastruktura techniczna oraz potencjał gospodarczy/aktywność gospodarcza. Na ostatnich pozycjach konsekwentnie utrzymywał się powiat legnicki o bardzo niskich pozycjach konkurencyjnych i znaczących dystansach w obszarach, będących słabymi stronami jednostki, tj.: warunki życia/dostęp do usług społecznych (głównie w zakresie dostępności do usług w zakresie edukacji/ kształcenia na wybranych poziomach, ochrony zdrowia oraz kultury), rynku pracy/adaptacyjność zasobów pracy (w zakresie natężenia pracujących oraz pracy w warunkach zagrożenia), infrastruktura techniczna (głównie wodociągowa i ciepłownictwo) i potencjał gospodarczy/aktywność gospodarcza (w zakresie produkcji przemysłowej/budownictwa, nakładów inwestycyjnych i kapitału zagranicznego).

Na podstawie analizy dynamiki wartości ogólnych mierników rozwoju społeczno-gospodarczego w latach 2004-2010 stwierdzono nieznaczne zmiany, mniejsze niż w przypadku większości wybranych obszarów konkurencyjności regionalnej.

Odmierna dynamika mierników rozwoju w przekroju powiatów powodowała zmiany lokat w rankingach oraz przesunięcia powiatów w ramach wyróżnionych grup poziomu konkurencyjności. Jakkolwiek stwierdzono, iż dla znacznej części jednostek nie dokonała się radykalna zmiana usytuowania w rankingu. Szczególnie nieznaczną zmianę wartości miernika odnotowano w przypadku Wrocławia i Legnicy, plasujących się na najwyższych pozycjach i utrzymujących konsekwentnie wysoki poziom oraz w powiatach legnickim, średzkiem, lubańskim i jaworskim, osiągających bardzo niskie wartości miernika i zajmujących niezmiernie odległe miejsca w klasyfikacji.

W sposób znaczący poprawiły swoją ogólną pozycję konkurencyjną nieliczne powiaty (m.in. dzierzoniowski, trzebnicki, wołowski oraz wrocławski), zmniejszając dystans do lidera. Spadek ogólnej pozycji w klasyfikacji dotyczył głównie powiatu górskiego, w przypadku którego nastąpiło zwiększenie opóźnienia w rozwoju społeczno-gospodarczym na tle innych, wiodących jednostek.

Zróznicowanie powiatów pod względem dynamiki wartości mierników w latach 2004-2010 kształtowało się odmiennie w poszczególnych obszarach badawczych, przy czym w żadnym obszarze nie nastąpił jednoznaczny (dotyczący większości powiatów) postęp lub regres.

Znaczące dysproporcje w rozwoju poszczególnych aspektów życia gospodarczego w przekroju powiatów wpłynęły szczególnie na zróżnicowanie wskaźników dynamiki miernika określającego poziom konkurencyjności w obszarze potencjał gospodarczy/aktywność gospodarcza. Nierównomierność przeobrażeń na rynku pracy w latach 2004-2010 wpłynęła także na duże zróżnicowanie dynamiki w obszarze rynek pracy/adaptacyjność zasobów pracy. Natomiast, najmniejsze zmiany w czasie w wartościach mierników syntetycznych odnotowano w przypadku obszaru badawczego warunki życia/dostęp do usług społecznych.

Do wyróżniających się jednostek, rozwijających się dynamicznie w zakresie potencjału gospodarczego/aktywności gospodarczej zaliczyć można powiat wrocławski, którego szczególnie mocną stroną była bardzo duża poprawa wyników w aspekcie produkcji przemysłowej.

wej/budownictwa, kapitału zagranicznego, nakładów inwestycyjnych oraz finansów (budżetu) powiatu. Również znaczącą poprawą w tym obszarze cechowały się pozostałe powiaty z podregionu wrocławskiego, tj.: trzebnicki i oławski (m.in. w aspekcie produkcji przemysłowej/budownictwa, kapitału zagranicznego, przedsiębiorczości oraz szczególnie w aspekcie finansów gmin i powiatów) oraz powiat dzierzoniowski z podregionu wałbrzyskiego (m.in. w aspekcie turystyki, przedsiębiorczości). Mocną stroną wymienionych powiatów (dzierzoniowskiego, wrocławskiego) była relatywnie zdecydowana poprawa sytuacji na rynku pracy, szczególnie w aspekcie płynności rynku pracy.

Analizując dla poszczególnych powiatów strukturę procentową ogólnego miernika rozwoju według składowych – mierników syntetycznych wyróżnionych sześciu obszarów konkurencyjności, stwierdzono m.in. brak jednostki o jednorodnej strukturze, tj. takiej, gdzie każdy z obszarów stanowiłby 1/6 miernika ogólnego oraz brak jednostki, która zajmowałaby taką samą bądź zbliżoną lokatę pod względem każdego z sześciu obszarów.

W wyniku nierównomiernego rozwoju społeczno-gospodarczego w poszczególnych obszarach, a niekiedy odmiennego kierunku i tempa przeobrażeń, miał miejsce znaczący stopień zróżnicowania struktury miernika ogólnego badanych obszarów konkurencyjności. Szczególnie w takich peryferyjnych powiatach jak górowski i milicki czy kłodzki odnotowano największy stopień zróżnicowania struktury (największa specjalizacja w rozwoju społeczno-gospodarczym w kontekście konkurencyjności regionalnej). Zdecydowanie słabymi stronami był bardzo niski poziom wyposażenia powiatu w infrastrukturę techniczną, potencjał gospodarczy/aktywność gospodarza (w tym bardzo niski poziom produkcji przemysłowej, kapitału zagranicznego, przedsiębiorczości), a mocnymi – potencjał demograficzny (m.in. wysoki poziom konkurencyjności w aspekcie struktury ludności).

Dodatkowo wymienić można powiat polkowicki, w przypadku którego w 2010 roku wystąpiła największa różnica między skrajnymi lokatami pod względem mierników syntetycznych obszarów badawczych – składowych miernika ogólnego (o 26 miejsc). Zdecydowanie słabymi stronami jednostki o bardzo niskim poziomie konkurencyjności były obszary kapitał intelektualny i społeczny (ostatnie noty w aspektach efektywność kształcenia i nauka języków obcych) oraz warunki życia (niskie noty w aspektach ochrona zdrowia i ochrona środowiska), a mocnymi (potencjałami rozwojowymi) o wysokim poziomie konkurencyjności – potencjał gospodarczy/aktywność gospodarza i potencjał demograficzny (m.in. pozycje lidera w aspekcie nakładów inwestycyjnych oraz w aspekcie korzystnej struktury wiekowej ludności)

W porównaniu do 2004 roku stwierdzono, iż zmiany strukturalne w największym stopniu dotyczyły obszaru kapitał intelektualny i społeczny oraz rynku pracy/adaptacyjności zasobów pracy, a w mniejszym stopniu infrastruktury technicznej, potencjału gospodarczego/aktywności gospodarczej i potencjału demograficznego.

Warto dodać, że w wyniku przeprowadzonych obliczeń stwierdzono, że w żadnym z powiatów miernik ogólny w latach 2004-2010 nie miał identycznej struktury.

TABL.1. POTENCJAŁ DEMOGRAFICZNY-SYNTETYCZNY MIERNIK ROZWOJU

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004		2007		2010				Średnia z lat 2004, 2007 i 2010	
	miernik w pkt.	lokata	miernik w pkt.	lokata	miernik		lokata	+/- w porów- naniu z 2004 r.	miernik w pkt.	lokata
					w pkt.	2004= =100				
Powiaty:										
bolesławiecki	4,54	9	4,36	11	4,19	92,3	13	-4	4,36	10
dzierżoniowski.....	2,47	27	2,66	25	2,39	96,5	26	1	2,51	25
głogowski	6,22	1	6,00	3	6,39	102,7	2	-1	6,21	2
górowski	4,73	8	4,73	7	4,71	99,7	7	1	4,72	7
jaworski	3,38	16	3,10	21	3,73	110,5	16	0	3,40	18
jeleniogórski	3,31	17	3,72	15	3,39	102,4	17	0	3,48	16
kamiennogórski	2,65	24	3,02	22	2,98	112,1	24	0	2,88	24
kłodzki	2,22	28	2,19	28	1,77	79,8	29	-1	2,06	28
legnicki	4,10	14	4,73	6	4,07	99,4	14	0	4,30	12
lubański	3,31	18	3,59	16	3,37	101,8	18	0	3,42	17
lubiński	5,99	3	4,91	5	4,89	81,5	4	-1	5,26	4
lwówecki	3,21	19	3,43	18	3,04	94,9	23	-4	3,23	20
milicki.....	4,50	10	4,67	8	4,39	97,6	10	0	4,52	9
oleśnicki	4,85	6	4,36	10	4,61	95,1	8	-2	4,61	8
oławski	4,96	5	4,51	9	4,86	97,9	5	0	4,78	6
polkowicki.....	6,10	2	6,28	1	5,83	95,5	3	-1	6,07	3
strzeliński.....	2,89	23	2,88	24	3,14	108,7	20	3	2,97	23
średzki	4,32	12	4,21	13	4,44	102,8	9	3	4,32	11
świdnicki	3,11	22	2,90	23	3,09	99,4	21	1	3,03	22
trzebnicki.....	4,84	7	5,15	4	4,83	99,9	6	1	4,94	5
wałbrzyski	1,27	29	1,87	29	1,88	148,3	28	1	1,67	29
wołowski	3,20	20	3,58	17	3,17	99,0	19	1	3,32	19
wrocławski.....	5,93	4	6,22	2	7,22	121,7	1	3	6,46	1
ząbkowicki.....	2,57	25	2,42	27	2,20	85,8	27	-2	2,40	27
zgorzelecki.....	3,13	21	3,19	20	3,08	98,2	22	-1	3,13	21
złotoryjski.....	4,28	13	3,96	14	4,28	100,0	12	1	4,17	14
Miasta na prawach powiatu:										
Jelenia Góra.....	2,54	26	2,47	26	2,41	95,0	25	1	2,47	26
Legnica	4,36	11	4,24	12	4,30	98,6	11	0	4,30	13
Wrocław	3,65	15	3,29	19	3,98	109,1	15	0	3,64	15

TABL. 2. POTENCJAŁ DEMOGRAFICZNY – CZĄSTKOWE MIERNIKI ROZWOJU

WYSZCZEGÓLNIENIE	Stan i rozmieszczenie ludności						Struktura ludności					
	2004		2010		2004= =100	+/- w porów- naniu z 2004 r.	2004		2010		+/- w porów- naniu z 2004 r.	
	miernik w pkt.	lokata	miernik w pkt.	lokata			miernik w pkt.	lokata	miernik w pkt.	2004= =100		lokata
Powiaty:												
bolesławiecki.....	2,71	14	2,31	19	85,5	-5	5,57	10	5,09	91,4	12	-2
dzierzoniowski	3,18	8	3,06	9	96,0	-1	1,68	26	1,62	96,1	26	0
głogowski	3,50	5	3,40	6	97,1	-1	8,93	2	8,50	95,2	2	0
górowski	1,79	27	1,80	27	100,8	0	6,92	5	6,74	97,4	6	-1
jaworski	2,22	21	2,49	14	111,9	7	4,04	17	4,25	105,1	14	3
jeleniogórski	2,01	24	2,32	18	115,0	6	3,19	24	4,04	126,5	17	7
kamiennogórski	2,24	20	2,14	22	95,7	-2	3,57	21	3,97	111,0	18	3
kłodzki.....	2,00	25	2,21	21	110,6	4	2,30	25	2,05	89,0	25	0
legnicki.....	2,25	19	2,09	23	93,1	-4	4,49	13	4,82	107,3	13	0
lubański	2,04	22	2,43	15	118,8	7	4,19	15	4,14	98,8	16	-1
lubiński	3,41	7	3,08	8	90,3	-1	7,07	3	5,45	77,0	11	-8
lwówecki	2,54	16	2,04	24	80,5	-8	4,17	16	4,17	99,9	15	1
milicki	1,78	28	1,83	26	102,6	2	6,92	4	7,41	107,1	4	0
oleśnicki	2,85	12	2,97	11	104,2	1	6,45	6	6,09	94,4	7	-1
oławski	3,47	6	3,69	5	106,5	1	6,26	7	5,93	94,7	9	-2
polkowicki.....	2,91	10	2,79	13	95,8	-3	10,00	1	8,96	89,6	1	0
strzeliński	1,35	29	1,70	28	125,9	1	3,58	20	3,62	101,3	20	0
średzki	2,02	23	2,04	25	100,8	-2	5,10	12	6,00	117,6	8	4
świdnicki	2,89	11	3,05	10	105,4	1	3,45	22	3,40	98,6	22	0
trzebnicki.....	3,12	9	2,94	12	94,2	-3	6,22	8	6,91	111,0	5	3
wałbrzyski	2,84	13	3,09	7	108,6	6	0,97	27	0,91	94,2	27	0
wołowski	2,29	17	2,38	17	103,7	0	3,76	18	3,51	93,4	21	-3
wrocławski	4,05	4	4,23	3	104,3	1	5,98	9	8,09	135,3	3	6
ząbkowicki	1,95	26	1,50	29	76,7	-3	3,27	23	2,86	87,5	24	-1
zgorzelecki	2,26	18	2,39	16	105,5	2	4,29	14	3,67	85,6	19	-5
złotoryjski.....	2,64	15	2,30	20	87,3	-5	5,14	11	5,87	114,2	10	1
Miasta na prawach powiatu:												
Jelenia Góra.....	4,45	3	4,22	4	94,8	-1	0,51	28	0,00	0,0	29	-1
Legnica.....	6,15	2	6,19	2	100,6	0	3,61	19	3,21	88,8	23	-4
Wrocław	6,83	1	7,09	1	103,8	0	0,15	29	0,53	362,6	28	1

TABL. 2. POTENCJAŁ DEMOGRAFICZNY – CZĄSTKOWE MIERNIKI ROZWOJU (dok.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ruch naturalny/reprodukcja ludności						Ruch wędrówkowy					
	2004		2010		2004= =100	+/- w porów- naniu z 2004 r.	2004		2010		2004= =100	+/- w porów- naniu z 2004 r.
	miernik w pkt.	lokata	miernik w pkt.	lokata			miernik w pkt.	lokata	miernik w pkt.	lokata		
Powiaty:												
bolesławiecki.....	4,64	16	5,44	11	117,1	5	4,69	17	5,97	127,3	7	10
dzierżoniowski	3,52	20	3,13	23	89,1	-3	5,36	9	4,29	80,0	17	-8
głogowski	6,72	5	9,25	1	137,6	4	2,78	27	4,40	158,3	15	12
górowski	7,78	2	6,70	5	86,0	-3	5,33	11	4,80	90,1	12	-1
jaworski	5,68	9	5,28	12	93,0	-3	3,74	21	6,12	163,6	6	15
jeleniogórski	4,61	17	2,17	25	47,1	-8	4,63	18	4,59	99,2	14	4
kamiennogórski	3,86	19	3,36	22	87,1	-3	3,11	26	4,01	128,8	21	5
klodzki.....	2,57	26	0,91	29	35,4	-3	4,82	15	4,07	84,5	20	-5
legnicki.....	3,93	18	4,84	15	123,3	3	5,06	12	4,90	96,9	11	1
lubański	5,10	12	4,37	18	85,7	-6	3,56	23	3,49	98,0	26	-3
lubiński	7,89	1	7,22	4	91,5	-3	2,69	28	3,00	111,5	27	1
lwówecki	3,12	23	2,99	24	95,8	-1	5,71	7	4,24	74,2	19	-12
milicki	6,97	4	5,76	8	82,7	-4	6,00	4	6,15	102,4	5	-1
oleśnicki	6,71	6	6,64	6	99,0	0	5,81	6	5,66	97,4	8	-2
oławski	6,55	7	6,28	7	95,8	0	4,44	19	6,31	142,1	4	15
polkowicki.....	7,16	3	7,23	3	101,0	0	3,60	22	4,35	120,6	16	6
strzeliński	4,91	13	4,85	14	98,8	-1	4,92	13	4,25	86,5	18	-5
średzki	4,83	15	5,47	10	113,4	5	6,37	3	6,43	100,9	3	0
świdnicki	4,83	14	3,97	21	82,2	-7	5,33	10	5,34	100,1	10	0
trzebnicki.....	6,35	8	5,01	13	78,9	-5	7,79	2	7,21	92,5	2	0
wałbrzyski	1,25	29	2,08	26	165,8	3	3,77	20	3,77	100,1	24	-4
wołowski	3,33	22	4,22	19	126,7	3	5,51	8	5,40	98,0	9	-1
wrocławski	5,55	10	8,12	2	146,4	8	7,81	1	7,84	100,4	1	0
ząbkowicki	3,03	25	1,50	28	49,5	-3	4,91	14	3,50	71,2	25	-11
zgorzelecki	3,05	24	4,42	17	144,9	7	3,39	25	2,05	60,4	28	-3
złotoryjski.....	5,42	11	5,48	9	101,1	2	5,96	5	4,74	79,5	13	-8
Miasta na prawach powiatu:												
Jelenia Góra.....	2,05	28	1,98	27	96,7	1	0,60	29	1,33	222,2	29	0
Legnica.....	3,51	21	4,50	16	128,2	5	3,51	24	3,86	109,7	23	1
Wrocław	2,32	27	4,07	20	175,3	7	4,74	16	3,90	82,2	22	-6

TABL.3. KAPITAŁ INTELEKTUALNY I SPOŁECZNY – SYNTETYCZNY MIERNIK ROZWOJU

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004		2007		2010				Średnia z lat 2004, 2007 i 2010	
	miernik w pkt.	lokata	miernik w pkt.	lokata	miernik		lokata	+/- w porów- naniu z 2004 r.	miernik w pkt.	lokata
					w pkt.	2004= =100				
Powiaty:										
bolesławiecki	4,11	24	4,51	18	4,74	115,3	15	9	4,45	19
dzierżoniowski.....	4,54	18	4,83	15	5,08	111,8	8	10	4,82	13
głogowski	4,84	10	4,88	14	4,26	87,9	22	-12	4,66	17
górowski	4,14	22	3,27	29	3,76	90,9	25	-3	3,73	28
jaworski	4,66	14	4,37	20	4,12	88,5	24	-10	4,38	20
jeleniogórski	4,46	20	4,90	13	4,98	111,5	11	9	4,78	14
kamienogórski	5,21	6	5,12	9	5,40	103,8	4	2	5,24	6
kłodzki	4,80	11	5,15	8	5,31	110,6	6	5	5,09	8
legnicki	4,53	19	4,56	17	4,55	100,5	18	1	4,54	18
lubański	3,89	27	3,97	23	4,14	106,5	23	4	4,00	23
lubiński	5,43	4	5,23	6	4,95	91,1	12	-8	5,21	7
lwówecki	3,61	28	3,59	28	4,33	120,2	20	8	3,84	26
milicki.....	4,13	23	4,20	21	4,29	103,9	21	2	4,21	21
oleśnicki	4,03	26	3,87	25	3,57	88,5	27	-1	3,82	27
oławski	5,04	8	6,01	2	5,27	104,5	7	1	5,44	3
polkowicki.....	3,59	29	4,01	22	3,13	87,1	29	0	3,58	29
strzeliński.....	5,15	7	3,64	27	3,18	61,7	28	-21	3,99	24
średzki	4,55	17	5,23	7	5,01	110,1	10	7	4,93	12
świdnicki	4,94	9	5,25	5	4,71	95,4	16	-7	4,97	11
trzebnicki	4,71	13	4,42	19	4,89	103,8	14	-1	4,67	16
wałbrzyski	4,09	25	3,95	24	3,62	88,4	26	-1	3,89	25
wołowski	4,56	16	4,93	12	5,61	123,0	3	13	5,03	9
wrocławski.....	4,79	12	5,83	3	6,06	126,5	2	10	5,56	2
ząbkowicki.....	5,42	5	4,59	16	4,95	91,2	13	-8	4,99	10
zgorzelecki.....	4,59	15	4,95	11	4,57	99,7	17	-2	4,70	15
złotoryjski.....	4,18	21	3,74	26	4,39	105,1	19	2	4,11	22
Miasta na prawach powiatu:										
Jelenia Góra.....	5,56	3	5,31	4	5,02	90,3	9	-6	5,30	5
Legnica	5,66	2	5,02	10	5,37	94,9	5	-3	5,35	4
Wrocław	7,08	1	6,95	1	7,04	99,3	1	0	7,02	1

TABL. 4. KAPITAŁ INTELEKTUALNY I SPOŁECZNY – CZĄSTKOWE MIERNIKI ROZWOJU

WYSZCZEGÓLNIENIE	Efektywność kształcenia						Nauka języków obcych					
	2004		2010		2004= =100	+/- w porów- naniu z 2004 r.	2004		2010		2004= =100	+/- w porów- naniu z 2004 r.
	miernik w pkt.	lokata	miernik w pkt.	lokata			miernik w pkt.	lokata	miernik w pkt.	lokata		
Powiaty:												
bolesławiecki.....	4,85	6	4,75	7	97,9	-1	1,78	29	4,45	20	249,8	9
dzierżoniowski	4,50	10	4,62	9	102,8	1	4,87	18	6,87	7	141,1	11
głogowski	4,42	11	3,00	25	67,9	-14	3,79	23	2,61	27	68,9	-4
górowski	3,36	20	3,34	21	99,5	-1	4,21	22	3,07	26	72,9	-4
jaworski	5,05	5	3,63	17	71,8	-12	5,62	15	5,95	13	106,0	2
jeleniogórski.....	1,91	29	2,48	27	129,8	2	5,94	14	7,45	5	125,4	9
kamiennogórski	4,58	8	4,76	6	103,9	2	7,27	5	7,17	6	98,7	-1
klodzki.....	3,21	24	4,12	15	128,3	9	7,50	3	7,67	4	102,2	-1
legnicki.....	3,69	16	4,68	8	126,9	8	4,84	19	4,21	21	87,0	-2
lubański	3,28	23	3,00	26	91,6	-3	2,91	27	3,82	23	131,4	4
lubiński	5,61	4	4,29	12	76,5	-8	6,12	13	5,98	12	97,7	1
lwówecki	2,49	26	3,07	24	123,3	2	3,20	24	5,89	15	183,9	9
milicki	3,35	21	3,29	22	98,3	-1	4,71	20	6,19	10	131,5	10
oleśnicki	4,77	7	4,15	13	86,9	-6	2,80	28	2,05	28	73,1	0
oławski	4,51	9	5,06	4	112,4	5	6,30	11	6,14	11	97,5	0
polkowicki.....	1,96	28	1,24	28	63,6	0	2,96	26	1,28	29	43,0	-3
strzeliński	3,58	18	1,11	29	31,1	-11	8,11	1	3,75	24	46,3	-23
średzki	3,47	19	4,12	14	118,7	5	7,44	4	7,67	3	103,1	1
świdnicki	4,17	13	3,60	18	86,4	-5	6,69	8	6,67	8	99,6	0
trzebnicki.....	4,26	12	4,49	11	105,3	1	6,36	9	5,05	18	79,3	-9
wałbrzyski	3,32	22	3,46	19	104,2	3	4,68	21	4,08	22	87,1	-1
wołowski	3,71	15	3,92	16	105,6	-1	7,24	6	8,70	1	120,2	5
wrocławski	2,63	25	4,50	10	171,3	15	7,02	7	7,99	2	113,8	5
ząbkowicki	3,88	14	5,05	5	130,1	9	8,09	2	5,63	16	69,5	-14
zgorzelecki	3,63	17	3,39	20	93,3	-3	5,30	16	4,67	19	88,0	-3
złotoryjski.....	2,39	27	3,16	23	131,8	4	6,17	12	6,34	9	102,7	3
Miasta na prawach powiatu:												
Jelenia Góra.....	6,26	2	5,57	3	89,0	-1	3,17	25	3,59	25	113,2	0
Legnica.....	5,81	3	6,19	2	106,5	1	5,01	17	5,93	14	118,5	3
Wrocław	8,40	1	9,00	1	107,2	0	6,36	10	5,60	17	88,1	-7

TABL. 4. KAPITAŁ INTELEKTUALNY I SPOŁECZNY – CZĄSTKOWE MIERNIKI ROZWOJU (dok.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Kapitał społeczny/ społeczeństwo obywatelskie						Kondycja zdrowotna społeczeństwa					
	2004		2010		2004= =100	+/- w porów- naniu z 2004 r.	2004		2010		2004= =100	+/- w porów- naniu z 2004 r.
	miernik w pkt.	lokata	miernik w pkt.	lokata			miernik w pkt.	lokata	miernik w pkt.	lokata		
Powiaty:												
bolesławiecki.....	2,42	18	2,19	21	90,5	-3	7,51	7	7,77	4	103,5	3
dzierżoniowski	3,83	11	3,57	12	93,3	-1	5,02	24	5,34	23	106,5	1
głogowski	3,86	10	4,14	8	107,5	2	7,58	6	7,75	5	102,3	1
górowski	0,92	28	0,41	29	44,2	-1	8,53	1	8,67	1	101,7	0
jaworski	2,76	14	2,32	18	84,3	-4	5,17	23	4,69	25	90,7	-2
jeleniogórski	3,35	13	3,71	11	110,7	2	7,29	12	6,82	15	93,6	-3
kamiennogórski	1,51	26	2,25	19	149,4	7	7,74	5	7,70	7	99,4	-2
kłodzki.....	6,23	2	5,89	3	94,6	-1	2,35	29	3,64	27	155,1	2
legnicki.....	2,01	21	1,58	25	78,5	-4	7,95	3	7,94	3	99,8	0
lubański	3,44	12	3,04	13	88,2	-1	6,19	19	7,12	11	114,9	8
lubiński	5,30	5	5,30	5	99,9	0	4,60	26	4,29	26	93,2	0
lwówecki	1,15	27	1,11	28	96,1	-1	8,10	2	7,72	6	95,4	-4
milicki	2,32	19	1,86	23	80,1	-4	6,45	18	6,13	19	95,0	-1
oleśnicki	1,69	25	2,53	17	149,4	8	6,93	14	5,59	22	80,6	-8
oławski	2,68	16	2,98	14	111,1	2	6,90	16	7,05	12	102,1	4
polkowicki.....	2,16	20	2,23	20	103,4	0	7,88	4	8,48	2	107,6	2
strzeliński	1,83	22	1,55	26	84,5	-4	7,48	8	6,91	14	92,4	-6
średzki	0,65	29	1,94	22	297,6	7	6,99	13	6,56	16	93,9	-3
świdnicki	5,95	3	6,10	2	102,4	1	2,92	28	2,49	29	85,3	-1
trzebnicki.....	1,71	24	2,70	15	157,9	9	6,72	17	7,57	8	112,8	9
wałbrzyski	4,19	8	3,99	10	95,2	-2	4,31	27	2,91	28	67,4	-1
wołowski	2,75	15	2,68	16	97,4	-1	4,68	25	7,56	9	161,4	16
wrocławski	4,55	6	5,69	4	125,0	2	5,35	22	6,32	18	118,3	4
ząbkowicki	2,65	17	1,74	24	65,8	-7	7,47	9	7,52	10	100,7	-1
zgorzelecki	4,13	9	4,03	9	97,6	0	5,51	21	6,54	17	118,7	4
złotoryjski.....	1,73	23	1,44	27	83,5	-4	6,91	15	7,01	13	101,4	2
Miasta na prawach powiatu:												
Jelenia Góra.....	5,52	4	4,88	6	88,4	-2	7,30	11	6,03	21	82,6	-10
Legnica.....	4,52	7	4,25	7	94,0	0	7,39	10	4,93	24	66,7	-14
Wrocław	7,34	1	7,05	1	96,1	0	5,95	20	6,10	20	102,6	0

TABL.5. WARUNKI ŻYCIA/DOSTĘP/DO USŁUG SPOŁECZNYCH – SYNTETYCZNY MIERNIK ROZWOJU

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004		2007		2010				Średnia z lat 2004, 2007 i 2010	
	miernik w pkt.	lokata	miernik w pkt.	lokata	miernik		lokata	+/- w porów- naniu z 2004 r.	miernik	ranga
					w pkt.	2004=100				
Powiaty:										
bolesławiecki	3,87	18	3,72	22	3,75	96,7	21	-3	3,78	21
dzierżoniowski.....	4,12	12	3,97	16	4,08	99,1	12	0	4,06	14
głogowski	4,40	5	4,42	6	4,49	102,0	6	-1	4,44	5
górowski	3,69	25	4,03	15	3,75	101,5	20	5	3,82	19
jaworski	4,13	10	4,33	8	4,37	105,8	9	1	4,28	9
jeleniogórski	4,00	14	4,20	10	4,27	106,8	10	4	4,16	10
kamiennogórski	3,92	15	4,08	13	3,63	92,4	23	-8	3,88	17
kłodzki	4,21	9	4,58	5	4,45	105,7	7	2	4,41	7
legnicki	3,55	27	3,32	28	3,20	90,1	29	-2	3,35	28
lubański	3,85	19	3,61	26	3,60	93,5	24	-5	3,69	23
lubiński	4,96	3	4,69	3	4,91	99,0	4	-1	4,86	4
lwówecki	3,56	26	3,80	19	3,76	105,6	19	7	3,71	22
milicki.....	4,33	6	4,42	7	4,49	103,6	5	1	4,41	6
oleśnicki	4,23	7	4,03	14	3,96	93,6	16	-9	4,07	12
oławski	4,12	11	4,10	11	3,99	96,8	14	-3	4,07	13
polkowicki.....	3,35	29	3,32	29	3,22	96,1	28	1	3,29	29
strzeliński.....	3,76	21	3,75	21	3,53	93,7	25	-4	3,68	24
średzki	3,36	28	3,42	27	3,44	102,3	26	2	3,41	27
świdnicki	3,89	17	3,93	17	3,98	102,3	15	2	3,93	15
trzebnicki	3,72	24	3,65	24	3,44	92,4	27	-3	3,61	26
wałbrzyski	4,06	13	4,10	12	4,12	101,5	11	2	4,09	11
wołowski	3,75	22	3,76	20	3,91	104,2	17	5	3,81	20
wrocławski.....	3,73	23	3,64	25	3,64	97,7	22	1	3,67	25
ząbkowicki.....	3,91	16	3,70	23	4,05	103,4	13	3	3,88	16
zgorzelecki.....	4,21	8	4,25	9	4,43	105,1	8	0	4,30	8
złotoryjski.....	3,81	20	3,91	18	3,77	99,1	18	2	3,83	18
Miasta na prawach powiatu:										
Jelenia Góra.....	5,78	1	5,49	2	5,44	94,2	2	-1	5,57	2
Legnica	4,69	4	4,68	4	5,20	110,9	3	1	4,86	3
Wrocław	5,72	2	5,82	1	5,85	102,2	1	1	5,80	1

TABL. 6. WARUNKI ŻYCIA/DOSTĘP DO USŁUG SPOŁECZNYCH – CZĄSTKOWE MIERNIKI ROZWOJU

WYSZCZEGÓLNIENIE	Warunki mieszkaniowe						Ochrona zdrowia					
	2004		2010				2004		2010			
	miernik w pkt.	lokata	miernik w pkt.	lokata	2004= =100	+/- w porównaniu z 2004 r.	miernik w pkt.	lokata	miernik w pkt.	lokata	2004= =100	+/- w porównaniu z 2004 r.
Powiaty:												
bolesławiecki.....	4,97	6	4,51	7	90,8	-1	6,21	22	5,34	26	86,1	-4
dzierżoniowski	4,00	15	3,93	15	98,5	0	6,81	8	6,77	9	99,4	-1
głogowski	5,43	3	5,31	3	97,9	0	6,70	10	6,53	16	97,5	-6
górowski.....	3,50	23	3,58	23	102,3	0	6,52	15	7,17	6	110,0	9
jaworski.....	4,35	12	3,67	20	84,3	-8	6,74	9	7,87	2	116,8	7
jeleniogórski.....	3,71	19	3,65	21	98,5	-2	6,49	19	6,01	22	92,6	-3
kamiennogórski.....	3,02	26	3,09	26	102,4	0	6,15	23	5,43	25	88,2	-2
kłodzki.....	3,74	18	3,87	16	103,4	2	7,10	4	7,07	8	99,7	-4
legnicki.....	4,35	13	3,86	17	88,7	-4	6,54	14	6,62	11	101,2	3
lubański.....	2,71	27	3,04	27	111,9	0	6,36	20	6,54	14	102,9	6
lubiąński.....	6,17	1	6,20	2	100,5	-1	7,40	2	6,27	21	84,7	-19
lwówecki.....	2,27	29	2,99	28	131,5	1	5,01	29	5,45	24	108,8	5
milicki.....	3,92	16	4,42	9	112,8	7	8,11	1	8,08	1	99,6	0
oleśnicki.....	4,50	10	4,22	13	93,6	-3	7,01	6	6,65	10	94,9	-4
oławski.....	4,97	7	4,78	6	96,2	1	6,50	17	6,51	17	100,1	0
polkowicki.....	4,75	9	5,02	5	105,6	4	5,49	25	5,21	27	95,1	-2
strzeliński.....	3,31	25	2,89	29	87,2	-4	7,12	3	7,18	5	100,8	-2
średzki.....	3,62	21	3,59	22	99,1	-1	5,37	27	6,56	13	122,1	14
świdnicki.....	3,77	17	3,75	18	99,4	-1	6,67	11	6,54	15	98,1	-4
trzebnicki.....	4,41	11	4,29	10	97,4	1	6,67	12	7,09	7	106,4	5
wałbrzyski.....	2,33	28	3,34	25	143,4	3	6,56	13	6,48	18	98,8	-5
wołowski.....	3,60	22	3,96	14	110,0	8	7,07	5	7,40	3	104,7	2
wrocławski.....	5,75	2	6,29	1	109,4	1	6,51	16	6,42	20	98,6	-4
ząbkowicki.....	3,37	24	3,72	19	110,3	5	6,50	18	7,26	4	111,8	14
zgorzelecki.....	4,01	14	4,22	12	105,2	2	5,86	24	5,01	29	85,4	-5
złotoryjski.....	3,70	20	3,34	24	90,3	-4	6,94	7	6,60	12	95,2	-5
Miasta na prawach powiatu:												
Jelenia Góra.....	5,05	5	4,45	8	88,2	-3	6,27	21	6,44	19	102,7	2
Legnica.....	5,33	4	4,29	11	80,4	-7	5,25	28	5,11	28	97,4	0
Wrocław.....	4,89	8	5,24	4	107,1	4	5,48	26	5,76	23	105,2	3

TABL. 6. WARUNKI ŻYCIA/DOSTĘP DO USŁUG SPOŁECZNYCH – CZĄSTKOWE MIERNIKI ROZWOJU (cd.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Edukacja/ kształcenie na wybranych poziomach edukacji						Kultura i sztuka					
	2004		2010				2004		2010			
	miernik w pkt.	lokata	miernik w pkt.	lokata	2004= =100	+/- w porów- naniu z 2004 r.	miernik w pkt.	lokata	miernik w pkt.	lokata	2004= =100	+/- w porów- naniu z 2004 r.
Powiaty:												
bolesławiecki.....	2,60	17	2,43	18	93,5	-1	1,58	16	1,60	13	101,3	3
dzierżoniowski	3,24	11	3,18	9	98,2	2	1,53	18	1,42	18	92,4	0
głogowski	4,43	4	4,14	6	93,5	-2	1,85	10	1,22	19	66,1	-9
gorowski.....	2,36	18	2,61	15	110,6	3	0,44	28	0,73	28	165,2	0
jaworski.....	2,10	22	1,99	21	94,9	1	3,01	5	2,59	8	86,2	-3
jeleniogórski.....	1,46	23	1,29	25	88,9	-2	2,76	6	3,67	5	133,1	1
kamiennogórski.....	2,29	20	1,90	22	82,8	-2	2,11	9	2,25	9	106,9	0
kłodzki.....	2,94	12	2,71	14	92,4	-2	2,56	8	2,63	7	102,8	1
legnicki.....	1,03	28	0,47	29	45,8	-1	1,29	20	0,88	24	68,5	-4
lubański.....	2,78	15	2,90	12	104,3	3	1,71	12	0,98	22	57,0	-10
lubiński.....	3,70	5	4,42	4	119,4	1	2,61	7	3,50	6	134,2	1
lwówecki.....	3,31	9	2,49	16	75,3	-7	1,79	11	1,85	10	103,4	1
milicki.....	2,32	19	2,32	19	99,8	0	0,93	23	1,42	17	152,0	6
oleśnicki.....	2,69	16	2,82	13	104,9	3	1,23	22	1,46	14	119,0	8
oławski.....	2,81	14	2,47	17	87,9	-3	1,25	21	1,15	20	92,1	1
polkowicki.....	1,28	26	1,31	24	102,4	2	1,62	14	1,44	15	89,3	-1
strzeliński.....	2,27	21	2,16	20	95,4	1	0,81	27	0,83	27	102,9	0
średzki.....	1,33	24	1,76	23	132,1	1	0,92	24	0,96	23	104,4	1
świdnicki.....	3,27	10	3,09	11	94,7	-1	1,53	17	1,80	11	117,5	6
trzebnicki.....	1,29	25	1,22	26	95,1	-1	0,40	29	0,10	29	24,0	0
wałbrzyski.....	3,43	8	3,15	10	91,8	-2	3,94	3	3,85	4	97,8	-1
wołowski.....	2,92	13	3,23	8	110,7	5	0,82	26	0,86	26	105,3	0
wrocławski.....	0,81	29	0,69	28	85,4	1	0,85	25	0,87	25	102,5	0
ząbkowicki.....	3,46	7	3,37	7	97,4	0	1,36	19	1,11	21	81,6	-2
zgorzelecki.....	3,57	6	4,34	5	121,4	1	1,61	15	1,75	12	108,6	3
złotoryjski.....	1,28	27	1,15	27	90,1	0	1,63	13	1,43	16	88,1	-3
Miasta na prawach powiatu:												
Jelenia Góra.....	7,61	1	7,26	2	95,4	-1	6,69	1	4,95	2	74,1	-1
Legnica.....	5,87	3	6,96	3	118,6	0	3,72	4	4,71	3	126,7	1
Wrocław.....	6,95	2	7,53	1	108,5	1	5,87	2	6,38	1	108,6	1

TABL. 6. WARUNKI ŻYCIA/DOSTĘP DO USŁUG SPOŁECZNYCH – CZĄSTKOWE MIERNIKI ROZWOJU (dok.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ochrona środowiska						Bezpieczeństwo publiczne					
	2004		2010		2004= =100	+/- w porów- naniu z 2004 r.	2004		2010		2004= =100	+/- w porów- naniu z 2004 r.
	miernik w pkt.	lokata	miernik w pkt.	lokata			miernik w pkt.	lokata	miernik w pkt.	lokata		
Powiaty:												
bolesławiecki.....	6,14	22	5,43	25	88,5	-3	4,62	27	5,94	11	128,4	16
dzierżoniowski	6,64	12	6,57	14	98,9	-2	6,64	4	6,43	7	96,9	-3
głogowski	6,58	15	6,39	18	97,1	-3	4,76	25	6,58	5	138,2	20
górowski	6,60	14	7,40	3	112,3	11	7,09	2	5,56	16	78,4	-14
jaworski	6,72	10	7,83	2	116,5	8	5,47	20	6,99	1	127,7	19
jeleniogórski	6,47	17	6,17	20	95,2	-3	4,96	23	6,39	8	128,8	15
kamienogórski	5,82	24	5,40	26	92,8	-2	6,27	8	5,79	14	92,3	-6
kłodzki.....	7,03	5	6,98	8	99,4	-3	6,31	7	6,37	9	100,9	-2
legnicki.....	6,69	11	6,74	11	100,8	0	5,00	22	5,00	22	100,0	0
lubański	6,25	20	6,46	15	103,3	5	6,34	6	5,31	20	83,7	-14
lubiński	7,15	3	6,09	22	85,1	-19	4,93	24	4,64	27	94,0	-3
lwówecki	4,89	29	5,52	23	112,9	6	6,01	10	6,88	3	114,4	7
milicki	8,24	1	8,18	1	99,3	0	7,29	1	6,81	4	93,4	-3
oleśnicki	6,99	6	6,60	13	94,5	-7	6,94	3	5,90	12	85,0	-9
oławski	6,44	18	6,43	16	99,9	2	5,93	12	6,54	6	110,3	6
polkowicki.....	5,52	26	5,17	27	93,7	-1	4,74	26	4,95	23	104,4	3
strzeliński	7,25	2	7,34	5	101,2	-3	6,60	5	5,32	19	80,6	-14
średzki	6,22	21	6,94	9	111,5	12	6,16	9	5,09	21	82,7	-12
świdnicki	6,61	13	6,43	17	97,3	-4	5,57	16	5,80	13	104,1	3
trzebnicki.....	6,81	9	7,21	7	105,8	2	5,80	14	4,77	25	82,4	-11
wałbrzyski	6,28	19	6,16	21	98,2	-2	5,48	19	4,59	28	83,8	-9
wołowski	7,11	4	7,36	4	103,6	0	5,67	15	6,04	10	106,5	5
wrocławski	6,88	8	6,77	10	98,3	-2	5,57	17	4,76	26	85,6	-9
ząbkowicki	6,57	16	7,26	6	110,4	10	5,84	13	5,49	18	93,9	-5
zgorzelecki	5,73	25	4,91	28	85,7	-3	5,52	18	5,79	15	104,9	3
złotoryjski.....	6,90	7	6,65	12	96,4	-5	5,94	11	6,89	2	116,1	9
Miasta na prawach powiatu:												
Jelenia Góra.....	6,08	23	6,19	19	101,7	4	5,02	21	5,50	17	109,5	4
Legnica.....	4,99	28	4,81	29	96,5	-1	3,92	29	4,84	24	123,3	5
Wrocław	5,29	27	5,50	24	104,1	3	4,46	28	3,91	29	87,7	-1

TABL.7. RYNEK PRACY/ADAPTACYJNOŚĆ ZASOBÓW PRACY – SYNTETYCZNY MIERNIK ROZWOJU

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004		2007		2010				Średnia z lat 2004, 2007 i 2010	
	miernik w pkt.	lokata	miernik w pkt.	lokata	miernik		lokata	+/- w porów- naniu z 2004 r.	miernik w pkt.	lokata
					w pkt.	2004= =100				
Powiaty:										
bolesławiecki	4,32	12	4,10	16	4,47	103,5	12	0	4,30	12
dzierżoniowski.....	3,44	26	3,72	21	4,58	133,4	10	16	3,91	17
głogowski	3,79	18	3,54	24	3,89	102,7	19	-1	3,74	20
górowski	3,69	20	3,63	22	2,67	72,4	29	-9	3,33	27
jaworski	3,19	29	3,13	29	3,35	105,3	25	4	3,22	29
jeleniogórski	3,63	21	3,74	20	3,34	92,0	27	-6	3,57	24
kamiennogórski	4,45	9	4,13	15	4,49	100,9	11	-2	4,36	10
kłódzki	3,56	24	3,57	23	4,05	113,8	15	9	3,73	21
legnicki	3,24	28	3,33	27	3,34	102,8	26	2	3,30	28
łubański	3,49	25	3,33	26	3,68	105,3	21	4	3,50	25
łubiński	5,86	1	5,31	3	5,49	93,8	1	0	5,55	1
lwówecki	3,60	23	3,85	18	3,51	97,6	23	0	3,65	23
milicki.....	3,71	19	3,13	28	3,29	88,7	28	-9	3,38	26
oleśnicki	4,65	7	4,41	10	3,48	74,7	24	-17	4,18	14
oławski	4,32	11	4,69	8	4,77	110,5	7	4	4,60	8
polkowicki	5,07	4	4,14	12	3,83	75,5	20	-16	4,35	11
strzeliński.....	3,61	22	4,14	13	4,37	121,0	13	9	4,04	16
średzki	4,20	15	4,46	9	3,96	94,3	16	-1	4,21	13
świdnicki	4,25	13	4,40	11	4,71	110,9	9	4	4,45	9
trzebnicki.....	3,38	27	3,89	17	4,26	125,9	14	13	3,84	19
wałbrzyski	4,54	8	4,78	6	4,75	104,5	8	0	4,69	7
wołowski	4,24	14	3,76	19	3,63	85,6	22	-8	3,87	18
wrocławski.....	3,92	16	5,70	2	5,09	130,0	3	13	4,90	4
ząbkowicki.....	4,34	10	4,13	14	3,91	90,1	18	-8	4,13	15
zgorzelecki.....	4,85	5	4,92	5	4,83	99,6	6	-1	4,86	6
złotoryjski.....	3,80	17	3,34	25	3,94	103,7	17	0	3,69	22
Miasta na prawach powiatu:										
Jelenia Góra.....	5,75	2	5,03	4	4,96	86,3	5	-3	5,25	3
Legnica	4,67	6	4,71	7	5,27	112,7	2	4	4,89	5
Wrocław	5,44	3	6,02	1	5,09	93,5	4	-1	5,52	2

TABL. 8. RYNEK PRACY/ADAPTACYJNOŚĆ ZASOBÓW PRACY – CZĄSTKOWE MIERNIKI ROZWOJU

WYSZCZEGÓLNIENIE	Pracujący						Praca w warunkach zagrożenia					
	2004		2010		2004= =100	+/- w porów- naniu z 2004 r.	2004		2010		2004= =100	+/- w porów- naniu z 2004 r.
	miernik w pkt.	lokata	miernik w pkt.	lokata			miernik w pkt.	lokata	miernik w pkt.	lokata		
Powiaty:												
bolesławiecki.....	1,81	15	1,85	13	101,9	2	8,80	5	8,29	7	94,2	-2
dzierżoniowski	1,31	20	1,10	20	83,9	0	6,75	25	8,09	10	119,9	15
głogowski	2,56	9	2,48	9	96,7	0	6,16	26	4,97	27	80,7	-1
górowski.....	0,41	27	0,08	29	18,8	-2	8,77	6	7,19	22	82,0	-16
jaworski.....	0,95	23	0,87	23	92,2	0	3,94	27	6,94	24	176,0	3
jeleniogórski.....	1,19	21	0,58	25	48,9	-4	7,49	18	8,68	5	115,9	13
kamiennogórski	2,00	12	1,28	17	63,9	-5	8,59	7	8,99	4	104,7	3
kłodzki.....	1,45	18	1,19	18	81,9	0	7,14	23	8,11	9	113,6	14
legnicki.....	0,14	29	0,24	28	173,5	1	7,68	16	6,83	26	88,9	-10
lubański	1,37	19	0,97	21	70,6	-2	8,00	11	9,36	1	117,1	10
lubiński.....	3,33	6	3,34	7	100,2	-1	3,11	28	4,06	28	130,7	0
lwówecki	0,59	25	0,53	27	89,4	-2	7,88	12	8,41	6	106,8	6
milicki	2,08	11	1,28	16	61,6	-5	6,78	24	6,94	23	102,5	1
oleśnicki	1,90	14	1,86	12	98,0	2	9,16	3	7,75	16	84,6	-13
oławski	1,94	13	4,03	6	207,4	7	7,28	21	7,37	20	101,3	1
polkowicki.....	10,00	1	8,30	1	83,0	0	2,02	29	0,00	29	0,0	0
strzeliński	0,55	26	1,12	19	205,7	7	8,11	10	7,97	12	98,3	-2
średzki	1,76	17	1,75	15	99,5	2	9,57	1	7,27	21	76,0	-20
świdnicki	2,31	10	2,46	10	106,1	0	7,21	22	6,89	25	95,5	-3
trzebnicki.....	0,30	28	0,82	24	278,5	4	7,77	14	8,20	8	105,5	6
wałbrzyski	2,90	8	2,33	11	80,4	-3	7,52	17	7,51	19	99,9	-2
wołowski	3,11	7	1,76	14	56,8	-7	9,00	4	7,80	15	86,7	-11
wrocławski	1,76	16	5,62	4	320,0	12	7,34	20	7,73	17	105,4	3
ząbkowicki	1,07	22	0,94	22	87,4	0	8,48	8	7,97	13	94,0	-5
zgorzelecki	4,38	5	3,18	8	72,7	-3	7,69	15	7,97	11	103,7	4
złotoryjski.....	0,69	24	0,56	26	80,8	-2	8,23	9	9,05	2	110,0	7
Miasta na prawach powiatu:												
Jelenia Góra.....	5,10	3	4,76	5	93,2	-2	9,24	2	9,04	3	97,9	-1
Legnica.....	4,91	4	5,69	3	116,0	1	7,82	13	7,60	18	97,2	-5
Wrocław	5,66	2	6,57	2	116,1	0	7,44	19	7,93	14	106,6	5

TABL. 8. RYNEK PRACY/ADAPTACYJNOŚĆ ZASOBÓW PRACY – CZĄSTKOWE MIERNIKI ROZWOJU (cd.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Zasoby rejestrowanego bezrobocia						Płynność rynku pracy					
	2004		2010		2004= =100	+/- w porów- naniu z 2004 r.	2004		2010		2004= =100	+/- w porów- naniu z 2004 r.
	miernik w pkt.	lokata	miernik w pkt.	lokata			miernik w pkt.	lokata	miernik w pkt.	lokata		
Powiaty:												
bolesławiecki.....	5,18	17	6,69	4	129,2	13	5,00	10	5,30	10	106,1	0
dzierżoniowski	4,98	22	6,10	10	122,6	12	4,24	17	7,15	1	168,7	16
głogowski	5,04	20	4,76	24	94,5	-4	4,35	16	6,46	2	148,4	14
górowski	3,81	28	4,25	26	111,6	2	5,66	5	1,97	28	34,8	-23
jaworski	4,06	27	4,56	25	112,3	2	6,90	1	4,37	17	63,3	-16
jeleniogórski	6,51	7	6,25	7	96,1	0	3,27	24	1,18	29	36,0	-5
kamiennogórski	7,01	2	5,75	13	82,0	-11	5,02	7	6,35	3	126,4	4
klodzki.....	3,80	29	4,77	23	125,4	6	5,02	8	5,65	7	112,7	1
legnicki.....	4,85	23	5,14	19	106,0	4	3,72	21	4,23	18	113,6	3
lubański	5,69	12	4,80	22	84,4	-10	2,71	27	3,39	23	125,0	4
lubiński	7,01	3	5,70	14	81,4	-11	6,53	3	3,86	22	59,1	-19
lwówecki	5,10	19	5,59	16	109,6	3	4,16	18	2,92	24	70,3	-6
milicki	5,26	16	3,50	28	66,5	-12	4,85	14	4,72	15	97,4	-1
oleśnicki	5,99	9	5,14	20	85,8	-11	6,48	4	2,66	25	41,0	-21
oławski	6,55	6	6,23	8	95,1	-2	4,99	11	5,28	11	105,7	0
polkowicki.....	4,74	24	5,09	21	107,5	3	6,63	2	4,01	20	60,4	-18
strzeliński	4,25	26	5,51	17	129,8	9	4,15	19	6,33	4	152,5	15
średzki	5,45	15	5,78	11	106,2	4	3,05	26	4,05	19	132,9	7
świdnicki	5,77	10	7,14	3	123,8	7	4,95	13	6,21	5	125,5	8
trzebnicki.....	5,74	11	6,34	5	110,4	6	2,46	28	4,93	13	200,2	15
wałbrzyski	5,59	13	6,22	9	111,3	4	5,18	6	5,83	6	112,7	0
wołowski	5,14	18	3,34	29	64,9	-11	3,47	23	3,87	21	111,3	2
wrocławski	5,58	14	5,47	18	97,9	-4	3,22	25	5,12	12	158,6	13
ząbkowicki	6,74	5	5,78	12	85,7	-7	4,97	12	4,78	14	96,1	-2
zgorzelecki	5,01	21	6,26	6	124,9	15	2,20	29	5,38	9	245,0	20
złotoryjski.....	4,71	25	3,86	27	82,0	-2	4,52	15	4,48	16	99,0	-1
Miasta na prawach powiatu:												
Jelenia Góra.....	9,07	1	8,25	1	90,9	0	4,11	20	2,26	27	54,9	-7
Legnica.....	6,74	4	7,78	2	115,4	2	3,64	22	5,39	8	147,9	14
Wrocław	6,30	8	5,62	15	89,2	-7	5,00	9	2,35	26	47,0	-17

TABL. 8. RYNEK PRACY / ADAPTACYJNOŚĆ ZASOBÓW PRACY – CZĄSTKOWE MIERNIKI ROZWOJU (dok.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Wynagrodzenia					
	2004		2010			
	miernik w pkt.	lokata	miernik w pkt.	lokata	2004= =100	+/- w porów- naniu z 2004 r.
Powiaty:						
bolesławiecki.....	1,09	13	0,72	18	66,2	-5
dzierżoniowski.....	0,28	22	0,84	16	296,5	6
głogowski.....	1,17	12	1,08	15	92,4	-3
górowski.....	0,00	29	0,17	29	x	0
jaworski.....	0,35	21	0,33	26	96,1	-5
jeleniogórski.....	0,23	24	0,46	24	204,6	0
kamiennogórski.....	0,23	23	0,47	23	203,4	0
kłodzki.....	0,58	20	0,76	17	132,2	3
legnicki.....	0,16	27	0,57	20	361,1	7
lubański.....	0,16	26	0,18	28	111,8	-2
lubiński.....	9,03	1	10,00	1	110,7	0
lwówecki.....	0,60	19	0,51	21	84,8	-2
milicki.....	0,05	28	0,23	27	486,5	1
oleśnicki.....	0,18	25	0,39	25	220,0	0
oławski.....	1,29	10	1,42	9	110,2	1
polkowicki.....	2,41	4	2,27	3	94,2	1
strzeliński.....	1,17	11	1,21	14	103,2	-3
średzki.....	1,45	8	1,31	12	90,0	-4
świdnicki.....	1,34	9	1,35	10	100,6	-1
trzebnicki.....	0,99	15	1,34	11	135,3	4
wałbrzyski.....	1,82	7	2,14	4	117,1	3
wołowski.....	0,82	18	1,43	8	175,0	10
wrocławski.....	1,96	6	1,89	5	96,4	1
ząbkowicki.....	0,89	16	0,49	22	55,4	-6
zgorzelecki.....	4,93	2	1,71	7	34,7	-5
zlotoryjski.....	1,07	14	1,79	6	166,9	8
Miasta na prawach powiatu:						
Jelenia Góra.....	1,97	5	1,24	13	63,1	-8
Legnica.....	0,87	17	0,65	19	74,2	-2
Wrocław.....	3,15	3	3,27	2	104,0	1

TABL.9. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA – SYNTETYCZNY MIERNIK ROZWOJU

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004		2007		2010				Średnia z lat 2004, 2007 i 2010	
	miernik w pkt.	lokata	miernik w pkt.	lokata	miernik		lokata	+/- w porów- naniu z 2004 r.	miernik w pkt.	lokata
					w pkt.	2004= =100				
Powiaty:										
bolesławiecki	1,43	24	1,45	24	1,35	94,5	24	0	1,41	24
dzierżoniowski.....	2,65	5	2,66	6	2,60	98,0	5	0	2,64	5
gólgowski	1,85	15	1,91	14	1,88	101,8	13	2	1,88	13
górowski	1,74	18	1,52	22	1,64	94,4	21	-3	1,64	21
jaworski	1,46	23	1,47	23	1,41	96,8	23	0	1,45	23
jeleniogórski	2,00	11	2,03	11	2,02	100,6	9	2	2,02	11
kamiennogórski	2,56	7	2,28	8	1,70	66,4	20	-13	2,18	8
kłódzki	1,84	16	1,95	13	1,84	99,6	15	1	1,88	14
legnicki	0,89	27	1,00	26	1,03	116,0	26	1	0,97	26
lubański	2,15	10	2,06	10	1,88	87,8	12	-2	2,03	10
lubiński	2,62	6	2,32	7	2,41	91,9	7	-1	2,45	7
lwówecki	1,25	25	1,00	25	1,21	96,8	25	0	1,15	25
milicki.....	0,94	26	0,82	28	0,82	87,0	29	-3	0,86	29
oleśnicki	1,86	14	1,90	15	1,85	99,6	14	0	1,87	15
oławski	1,97	12	1,84	17	2,05	104,0	8	4	1,95	12
polkowicki	1,81	17	1,98	12	1,76	97,0	18	-1	1,85	16
strzeliński.....	1,48	22	1,60	21	1,52	102,5	22	0	1,54	22
średzki	0,85	28	0,99	27	0,95	112,0	28	0	0,93	27
świdnicki	2,52	8	2,75	5	2,52	99,9	6	2	2,60	6
trzebnicki.....	1,70	19	1,73	19	1,82	107,3	16	3	1,75	19
wałbrzyski	3,51	4	2,97	4	2,90	82,6	4	0	3,12	4
wołowski	1,64	20	1,62	20	1,74	105,8	19	1	1,67	20
wrocławski.....	1,54	21	1,82	18	2,00	130,2	10	11	1,79	18
ząbkowicki.....	1,86	13	1,85	16	1,77	94,9	17	-4	1,83	17
zgorzelecki.....	2,16	9	2,07	9	1,97	91,4	11	-2	2,07	9
złotoryjski.....	0,82	29	0,77	29	1,00	122,2	27	2	0,86	28
Miasta na prawach powiatu:										
Jelenia Góra.....	4,44	3	4,64	3	4,98	112,1	3	0	4,69	3
Legnica	7,70	1	7,88	1	8,03	104,3	1	0	7,87	1
Wrocław	7,15	2	7,51	2	7,74	108,3	2	0	7,46	2

TABL. 10. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA – CZĄSTKOWE MIERNIKI ROZWOJU

WYSZCZEGÓLNIENIE	Infrastruktura wodociągowa						Infrastruktura kanalizacyjna					
	2004		2010		2004= =100	+/- w porów- naniu z 2004 r.	2004		2010		2004= =100	+/- w porów- naniu z 2004 r.
	miernik w pkt.	lokata	miernik w pkt.	lokata			miernik w pkt.	lokata	miernik w pkt.	lokata		
Powiaty:												
bolesławiecki.....	1,97	22	1,80	22	91,4	0	1,97	16	1,58	22	80,5	-6
dzierżoniowski	3,13	8	3,32	8	106,1	0	3,38	7	2,87	7	85,0	0
głogowski	2,68	15	2,56	16	95,2	-1	1,72	19	1,86	18	107,9	1
górowski	0,71	28	1,93	20	272,0	8	3,52	6	3,02	6	85,9	0
jaworski	1,38	25	1,31	25	95,3	0	1,71	22	1,75	19	102,2	3
jeleniogórski	2,26	20	2,24	19	99,0	1	1,71	21	1,40	25	81,9	-4
kamiennogórski	2,59	16	0,85	29	32,7	-13	5,09	3	2,77	10	54,4	-7
kłodzki.....	2,54	17	2,42	18	95,0	-1	2,46	13	2,49	14	101,0	-1
legnicki.....	1,26	26	1,06	27	84,2	-1	1,07	27	1,71	20	159,0	7
lubański	2,52	18	1,71	24	68,0	-6	2,80	10	2,49	13	89,0	-3
lubiński	3,39	5	3,65	6	107,6	-1	2,23	15	2,53	12	113,3	3
lwówecki	1,11	27	1,13	26	101,8	1	1,94	17	1,51	24	77,9	-7
milicki	1,68	24	1,86	21	110,8	3	1,34	25	0,91	28	68,0	-3
oleśnicki	2,36	19	2,74	12	116,3	7	2,48	12	2,79	9	112,6	3
oławski	3,07	9	3,74	5	122,0	4	1,90	18	1,90	17	100,2	1
polkowicki.....	1,96	23	1,73	23	88,3	0	1,44	24	1,68	21	116,8	3
strzeliński	2,76	13	2,45	17	88,5	-4	1,72	20	1,94	16	113,2	4
średzki	2,84	12	2,62	13	92,3	-1	0,63	29	0,86	29	135,8	0
świdnicki	3,21	7	3,04	10	94,9	-3	2,94	9	3,14	5	106,9	4
trzebnicki.....	2,94	10	3,09	9	104,9	1	2,27	14	2,37	15	104,6	-1
wałbrzyski	4,07	4	3,52	7	86,4	-3	3,69	5	3,22	4	87,3	1
wołowski	2,11	21	2,59	14	122,7	7	0,92	28	1,27	26	137,0	2
wrocławski	2,89	11	3,88	4	134,3	7	1,54	23	1,54	23	99,9	0
ząbkowicki	2,73	14	2,57	15	94,1	-1	2,74	11	2,67	11	97,5	0
zgorzelecki	3,29	6	2,75	11	83,6	-5	3,17	8	2,84	8	89,4	0
złotoryjski.....	0,44	29	0,92	28	207,1	1	1,08	26	1,25	27	115,7	-1
Miasta na prawach powiatu:												
Jelenia Góra.....	4,96	3	5,16	3	104,1	0	4,06	4	6,43	2	158,3	2
Legnica.....	6,64	2	6,88	2	103,6	0	5,99	2	6,07	3	101,5	-1
Wrocław	9,20	1	9,17	1	99,7	0	6,46	1	7,11	1	110,0	0

TABL. 10. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA – CZĄSTKOWE MIERNIKI ROZWOJU W LATACH (cd.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Infrastruktura gazowa						Ciepłownictwo					
	2004		2010		2004= =100	+/- w porów- naniu z 2004 r.	2004		2010		2004= =100	+/- w porów- naniu z 2004 r.
	miernik w pkt.	lokata	miernik w pkt.	lokata			miernik w pkt.	lokata	miernik w pkt.	lokata		
Powiaty:												
bolesławiecki.....	2,72	19	2,61	18	95,9	1	0,70	13	0,77	13	109,1	0
dzierzoniowski	5,33	4	5,09	4	95,5	0	0,20	21	0,43	17	215,4	4
głogowski	3,62	11	3,57	11	98,6	0	0,64	15	0,56	16	86,7	-1
górowski	2,94	14	2,24	21	76,0	-7	0,56	16	0,63	14	114,1	2
jaworski	2,48	21	2,47	19	99,5	2	0,08	27	0,23	20	294,9	7
jeleniogórski	4,32	6	4,58	6	105,8	0	0,20	20	0,26	19	130,3	1
kamienogórski	2,89	16	2,96	15	102,4	1	0,96	9	0,79	11	81,6	-2
kłodzki.....	2,79	18	2,90	16	104,0	2	0,32	17	0,38	18	119,9	-1
legnicki.....	1,43	28	1,71	26	119,1	2	0,07	28	0,18	28	258,7	0
lubański	2,69	20	2,44	20	90,6	0	0,66	14	0,81	10	121,5	4
lubiński	4,15	8	4,08	9	98,3	-1	3,01	3	1,37	4	45,5	-1
lwówecki	2,11	23	2,14	24	101,3	-1	0,25	18	0,19	26	78,3	-8
milicki	1,61	27	1,03	28	64,0	-1	0,08	26	0,19	27	240,1	-1
oleśnicki	3,18	13	2,18	22	68,6	-9	0,73	12	0,83	9	114,6	3
oławski	3,54	12	3,30	13	93,4	-1	0,88	10	0,77	12	87,5	-2
polkowicki.....	3,65	10	3,94	10	107,9	0	1,71	6	1,22	6	71,0	0
strzeliński	1,94	25	2,00	25	102,9	0	0,06	29	0,17	29	279,0	0
średzki	0,14	29	0,47	29	335,9	0	0,09	24	0,20	25	223,8	-1
świdnicki	4,27	7	4,17	7	97,7	0	0,81	11	0,84	8	103,0	3
trzebnicki.....	2,92	15	3,01	14	103,3	1	0,12	22	0,21	22	170,4	0
wałbrzyski	4,53	5	4,95	5	109,1	0	3,03	2	0,98	7	32,3	-5
wołowski	4,10	9	4,12	8	100,6	1	0,97	8	0,58	15	59,4	-7
wrocławski	2,04	24	3,45	12	169,3	12	0,09	23	0,20	24	217,3	-1
ząbkowicki	2,83	17	2,71	17	95,5	0	0,21	19	0,22	21	105,8	-2
zgorzelecki	2,25	22	2,16	23	95,8	-1	1,41	7	1,37	5	96,9	2
złotoryjski.....	1,65	26	1,70	27	102,9	-1	0,09	25	0,21	23	241,2	2
Miasta na prawach powiatu:												
Jelenia Góra.....	7,17	3	7,08	3	98,7	0	1,99	5	2,01	3	101,0	2
Legnica.....	7,56	2	7,60	2	100,5	0	9,01	1	9,35	1	103,7	0
Wrocław	9,35	1	9,57	1	102,4	0	2,97	4	5,98	2	201,4	2

TABL. 10. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA – CZĄSTKOWE MIERNIKI ROZWOJU W LATACH (dok.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Infrastruktura drogowa					
	2004		2010			
	miernik w pkt.	lokata	miernik w pkt.	lokata	2004= =100	+/- w porów- naniu z 2004 r.
Powiaty:						
bolesławiecki.....	0,00	29	0,18	29	x	0
dzierżoniowski	1,70	9	1,71	8	100,9	1
głogowski	0,84	18	1,14	15	135,6	3
górowski.....	1,22	13	0,59	25	47,9	-12
jaworski.....	1,84	7	1,49	9	81,0	-2
jeleniogórski.....	1,87	6	1,96	6	104,5	0
kamiennogórski	1,51	10	1,34	10	88,8	0
kłodzki.....	1,37	11	1,26	11	91,9	0
legnicki.....	0,76	21	0,67	24	88,9	-3
lubański.....	2,27	5	2,14	5	94,0	0
lubiński.....	0,42	26	0,68	22	161,0	4
lwówecki.....	1,00	16	1,23	14	123,4	2
milicki.....	0,15	28	0,19	28	130,3	0
oleśnicki.....	0,80	19	0,88	18	110,2	1
oławski.....	0,71	22	0,76	20	107,9	2
polkowicki.....	0,46	25	0,46	26	100,0	-1
strzeliński.....	1,13	14	1,23	13	109,4	1
średzki.....	0,59	23	0,67	23	114,0	0
świdnicki.....	1,71	8	1,73	7	100,8	1
trzebnicki.....	0,52	24	0,71	21	135,6	3
wałbrzyski.....	2,37	4	2,18	4	92,2	0
wołowski.....	0,36	27	0,44	27	121,0	0
wrocławski.....	1,32	12	1,24	12	93,8	0
ząbkowicki.....	1,08	15	0,94	17	86,4	-2
zgorzelecki.....	0,80	20	0,87	19	108,4	1
złotoryjski.....	0,96	17	1,05	16	109,7	1
Miasta na prawach powiatu:						
Jelenia Góra.....	4,47	3	4,71	3	105,4	0
Legnica.....	9,08	1	10,00	1	110,1	0
Wrocław.....	8,32	2	7,18	2	86,3	0

TABL. 11. POTENCJAŁ GOSPODARCZY/AKTYWNOŚĆ GOSPODARCZA – SYNTETYCZNY MIERNIK ROZWOJU

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004		2007		2010				Średnia z lat 2004, 2007 i 2010	
	miernik w pkt.	lokata	miernik w pkt.	lokata	miernik		lokata	+/- w porów- naniu z 2004 r.	miernik w pkt.	lokata
					w pkt.	2004= =100				
Powiaty:										
bolesławiecki	3,73	9	3,27	12	3,57	95,8	8	1	3,52	10
dzierżoniowski.....	2,68	17	2,66	19	2,98	111,2	13	4	2,77	17
gólogowski	3,59	10	3,63	8	3,48	96,9	9	1	3,57	9
górowski	1,86	29	1,25	29	1,53	82,0	29	0	1,55	29
jaworski	2,11	26	1,97	28	2,06	97,6	28	-2	2,05	28
jeleniogórski	3,97	6	3,50	9	3,40	85,5	10	-4	3,62	8
kamiennogórski	2,64	20	2,32	24	2,41	91,4	23	-3	2,46	23
kłódzki	2,66	19	2,51	21	2,89	108,7	17	2	2,68	19
legnicki	2,32	24	2,36	23	2,21	95,2	26	-2	2,29	24
lubański	2,67	18	2,77	17	2,96	110,7	14	4	2,80	16
lubiński	4,74	3	5,10	3	5,07	106,9	3	0	4,97	3
lwówecki	2,20	25	2,29	25	2,30	104,6	25	0	2,26	25
milicki.....	1,98	28	2,21	26	2,08	105,4	27	1	2,09	27
oleśnicki	2,74	16	2,85	15	2,89	105,7	16	0	2,83	15
oławski	3,22	12	4,12	6	3,69	114,5	7	5	3,68	7
polkowicki	5,86	1	5,28	2	4,89	83,4	4	-3	5,34	2
strzeliński.....	2,49	22	2,66	20	2,66	107,0	20	2	2,60	22
średzki	2,81	15	2,46	22	2,55	91,0	22	-7	2,61	21
świdnicki	3,12	14	3,06	13	2,99	95,8	12	2	3,06	13
trzebnicki	2,38	23	2,70	18	2,82	118,3	18	5	2,63	20
wałbrzyski	3,87	8	3,49	10	3,21	82,8	11	-3	3,52	11
wołowski	3,18	13	2,81	16	2,59	81,5	21	-8	2,86	14
wrocławski.....	4,02	5	4,91	4	5,92	147,3	2	3	4,95	4
ząbkowicki.....	2,02	27	2,08	27	2,37	117,7	24	3	2,15	26
zgorzelecki.....	3,57	11	3,32	11	2,94	82,3	15	-4	3,27	12
złotoryjski.....	2,54	21	2,90	14	2,69	105,9	19	2	2,71	18
Miasta na prawach powiatu:										
Jelenia Góra.....	3,95	7	3,87	7	3,74	94,8	6	1	3,85	6
Legnica	4,17	4	4,21	5	3,83	91,8	5	-1	4,07	5
Wrocław	5,63	2	6,13	1	5,98	106,2	1	1	5,92	1

TABL. 12. POTENCJAŁ GOSPODARCZY/AKTYWNOŚĆ GOSPODARCZA – CZĄSTKOWE MIERNIKI ROZWOJU

WYSZCZEGÓLNIENIE	Produkcja przemysłowa/budownictwo						Nakłady inwestycyjne					
	2004		2010		2004= =100	+/- w porów- naniu z 2004 r.	2004		2010		2004= =100	+/- w porów- naniu z 2004 r.
	miernik w pkt.	lokata	miernik w pkt.	lokata			miernik w pkt.	lokata	miernik w pkt.	lokata		
Powiaty:												
bolesławiecki.....	0,85	20	1,13	17	132,2	3	4,39	18	4,88	12	111,2	6
dzierżoniowski	1,14	15	1,01	19	89,1	-4	4,68	11	5,00	8	106,9	3
głogowski	1,63	12	1,64	8	100,9	4	5,05	7	6,11	4	121,0	3
górowski	0,49	27	0,50	29	102,0	-2	4,07	22	3,71	23	91,1	-1
jaworski	0,55	26	0,87	24	156,5	2	4,54	14	3,62	25	79,7	-11
jeleniogórski	0,28	29	0,95	22	332,9	7	3,99	23	3,29	28	82,4	-5
kamiennogórski	2,22	7	1,21	16	54,5	-9	4,29	19	3,30	27	76,9	-8
kłodzki.....	0,84	22	0,76	27	91,4	-5	2,96	27	3,83	22	129,5	5
legnicki	0,84	21	0,76	26	90,5	-5	4,56	13	3,66	24	80,3	-11
lubański	1,13	16	0,99	21	87,5	-5	2,62	28	4,24	17	162,2	11
lubiński	7,79	1	6,99	2	89,8	-1	4,99	9	5,74	5	115,1	4
lwówecki	0,33	28	0,71	28	218,0	0	4,17	20	3,96	20	94,9	0
milicki	0,71	25	1,00	20	141,1	5	3,47	26	4,91	11	141,3	15
oleśnicki	1,41	13	1,41	12	99,9	1	4,45	16	3,84	21	86,3	-5
oławski	1,86	8	2,20	5	118,5	3	6,70	3	6,17	2	92,1	1
połkowicki.....	6,72	2	3,47	3	51,7	-1	9,61	1	9,20	1	95,7	0
strzeliński	0,78	23	0,85	25	109,0	-2	3,76	25	4,97	9	132,1	16
średzki	0,74	24	1,31	13	176,2	11	5,79	4	3,48	26	60,1	-22
świdnicki	1,81	10	1,49	11	82,4	-1	4,91	10	4,93	10	100,2	0
trzebnicki.....	1,11	17	1,29	14	116,3	3	4,50	15	4,30	16	95,6	-1
wałbrzyski	2,42	6	1,62	9	67,2	-3	6,92	2	4,17	19	60,2	-17
wołowski	1,83	9	1,55	10	85,0	-1	5,09	6	5,20	7	102,1	-1
wrocławski	1,17	14	8,77	1	751,7	13	5,52	5	6,11	3	110,7	2
ząbkowicki	0,92	18	1,05	18	114,1	0	4,16	21	4,72	14	113,6	7
zgorzelecki	2,80	5	1,22	15	43,4	-10	2,12	29	3,02	29	142,1	0
złotoryjski.....	0,92	19	0,88	23	95,8	-4	3,82	24	4,17	18	109,1	6
Miasta na prawach powiatu:												
Jelenia Góra.....	1,67	11	2,14	6	128,0	5	4,44	17	4,76	13	107,3	4
Legnica.....	3,31	4	2,00	7	60,3	-3	4,62	12	5,22	6	112,9	6
Wrocław	4,39	3	2,86	4	65,3	-1	5,00	8	4,70	15	93,9	-7

TABL. 12. POTENCJAŁ GOSPODARCZY/AKTYWNOŚĆ GOSPODARCZA – CZĄSTKOWE MIERNIKI ROZWOJU (cd.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Kapitał zagraniczny						Sektorowość gospodarki					
	2004		2010		2004= =100	+/- w porów- naniu z 2004 r.	2004		2010		2004= =100	+/- w porów- naniu z 2004 r.
	miernik w pkt.	lokata	miernik w pkt.	lokata			miernik w pkt.	lokata	miernik w pkt.	lokata		
Powiaty:												
bolesławiecki.....	2,67	11	2,66	10	99,4	1	6,64	5	6,92	4	104,2	1
dzierżoniowski	2,03	14	1,86	16	91,7	-2	4,89	18	5,04	16	103,1	2
głogowski	0,92	25	0,94	24	101,7	1	5,99	9	5,68	12	94,9	-3
górowski	0,65	28	0,41	29	62,6	-1	3,94	23	2,87	28	72,9	-5
jaworski	1,35	20	1,32	18	97,6	2	3,46	26	3,60	24	104,2	2
jeleniogórski.....	4,68	5	3,21	7	68,6	-2	6,31	8	5,84	9	92,5	-1
kamiennogórski	1,43	18	2,34	12	163,6	6	5,32	14	5,40	14	101,4	0
kłodzki.....	1,45	17	1,07	21	74,0	-4	5,92	10	5,90	8	99,7	2
legnicki.....	0,89	26	0,90	26	101,0	0	2,97	28	4,33	22	145,8	6
lubański	2,46	12	1,72	17	69,8	-5	5,38	13	5,74	10	106,8	3
lubiński	0,05	29	0,47	28	993,0	1	6,50	6	6,48	7	99,7	-1
lwówecki	0,94	24	1,02	22	108,1	2	4,74	20	5,67	13	119,8	7
milicki	1,32	21	0,98	23	74,7	-2	3,73	25	3,55	25	95,2	0
oleśnicki	1,05	23	1,25	19	118,4	4	5,17	15	5,04	17	97,5	-2
oławski	2,90	9	5,21	3	179,8	6	5,11	16	4,79	19	93,7	-3
połkowicki.....	5,56	3	2,92	9	52,4	-6	5,65	11	5,06	15	89,6	-4
strzeliński	5,90	2	4,34	4	73,6	-2	2,67	29	2,83	29	106,0	0
średzki	3,08	8	3,52	6	114,0	2	3,30	27	3,24	26	98,3	1
świdnicki	2,80	10	2,41	11	86,3	-1	4,76	19	4,35	21	91,5	-2
trzebnicki.....	1,38	19	1,86	15	135,0	4	3,99	22	4,18	23	104,7	-1
wałbrzyski	4,60	6	3,10	8	67,5	-2	6,42	7	6,62	6	103,1	1
wołowski	1,30	22	2,17	13	167,0	9	4,91	17	4,62	20	94,1	-3
wrocławski	5,32	4	9,37	1	176,0	3	5,43	12	5,69	11	104,8	1
ząbkowicki	0,70	27	0,62	27	88,2	0	4,27	21	4,88	18	114,4	3
zgorzelecki	1,70	15	0,93	25	55,0	-10	6,78	4	6,74	5	99,4	-1
złotoryjski.....	1,53	16	1,18	20	77,0	-4	3,90	24	3,23	27	82,8	-3
Miasta na prawach powiatu:												
Jelenia Góra.....	2,25	13	1,96	14	87,5	-1	7,55	3	7,52	2	99,5	1
Legnica.....	4,04	7	3,52	5	87,1	2	7,59	2	7,18	3	94,6	-1
Wrocław	7,17	1	8,87	2	123,8	-1	7,97	1	8,24	1	103,3	0

TABL. 12. POTENCJAŁ GOSPODARCZY/AKTYWNOŚĆ GOSPODARCZA – CZĄSTKOWE MIERNIKI ROZWOJU (cd.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Turystyka						Finanse gmin i powiatów					
	2004		2010		2004= =100	+/- w porów- naniu z 2004 r.	2004		2010		2004= =100	+/- w porów- naniu z 2004 r.
	miernik w pkt.	lokata	miernik w pkt.	lokata			miernik w pkt.	lokata	miernik w pkt.	lokata		
Powiaty:												
bolesławiecki.....	3,09	7	2,83	8	91,6	-1	4,54	6	4,38	6	96,5	0
dzierżoniowski	1,74	20	2,31	15	132,6	5	1,55	27	1,32	26	84,7	1
głogowski	4,12	3	3,36	6	81,5	-3	4,97	4	4,33	7	86,9	-3
górowski	0,47	29	1,74	19	371,3	10	1,89	23	0,91	29	47,9	-6
jaworski	1,33	23	0,36	29	27,0	-6	1,94	22	2,96	12	152,1	10
jeleniogórski	6,31	1	5,71	1	90,5	0	2,44	16	1,95	21	80,0	-5
kamiennogórski	0,99	27	0,39	28	39,3	-1	2,27	19	1,32	25	58,2	-6
klodzki.....	2,39	14	2,71	9	113,4	5	1,72	26	3,00	11	174,8	15
legnicki.....	2,07	17	1,50	22	72,5	-5	3,87	8	2,57	14	66,6	-6
lubański	2,87	10	4,70	3	163,6	7	2,33	17	1,58	23	68,0	-6
lubiński	2,48	13	2,45	12	99,0	1	4,45	7	6,58	3	147,9	4
lwówecki	1,30	24	1,57	21	120,8	3	2,65	13	1,52	24	57,3	-11
milicki	1,26	25	1,07	25	84,8	0	2,06	20	1,01	28	49,0	-8
oleśnicki	1,87	18	2,63	10	140,7	8	2,75	12	3,60	8	131,1	4
oławski	2,76	11	3,00	7	108,6	4	1,30	28	2,49	17	191,7	11
polkowicki.....	2,63	12	2,21	17	84,4	-5	6,90	2	8,90	1	129,1	1
strzeliński	1,77	19	1,27	24	71,5	-5	1,75	25	3,44	9	196,2	16
średzki	2,21	16	1,63	20	73,6	-4	2,00	21	2,29	20	114,6	1
świdnicki	2,34	15	2,40	14	102,8	1	2,54	15	2,56	15	100,7	0
trzebnicki.....	1,22	26	0,59	27	48,8	-1	2,28	18	4,48	5	196,8	13
wałbrzyski	1,65	21	2,30	16	139,5	5	1,85	24	1,31	27	70,9	-3
wołowski	3,31	5	1,00	26	30,1	-21	2,98	11	1,77	22	59,5	-11
wrocławski	1,58	22	1,40	23	88,9	-1	6,59	3	6,01	4	91,2	-1
ząbkowicki	0,68	28	1,78	18	264,1	10	0,72	29	2,60	13	362,9	16
zgorzelecki	3,53	4	3,41	5	96,7	-1	4,96	5	3,03	10	61,1	-5
złotoryjski.....	3,27	6	4,48	4	137,1	2	2,62	14	2,49	16	95,1	-2
Miasta na prawach powiatu:												
Jelenia Góra.....	3,01	8	2,58	11	85,7	-3	3,54	10	2,41	18	67,9	-8
Legnica.....	2,87	9	2,45	13	85,3	-4	3,61	9	2,36	19	65,2	-10
Wrocław	4,16	2	5,43	2	130,4	0	7,22	1	7,13	2	98,7	-1

TABL. 12. POTENCJAŁ GOSPODARCZY/AKTYWNOŚĆ GOSPODARCZA - CZĄSTKOWE MIERNIKI ROZWOJU (dok.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Przedsiębiorczość					
	2004		2010		2004= =100	+/- w porów- naniu z 2004 r.
	miernik w pkt.	lokata	miernik w pkt.	lokata		
Powiaty:						
bolesławiecki.....	3,49	3	2,62	18	75,0	-15
dzierżoniowski	2,25	15	4,54	5	201,3	10
głogowski	1,84	19	2,54	21	138,6	-2
górowski.....	1,22	25	1,27	29	104,1	-4
jaworski.....	1,36	23	2,56	20	188,5	3
jeleniogórski.....	3,40	5	3,24	13	95,4	-8
kamiennogórski	1,42	22	3,47	9	243,9	13
kłodzki.....	2,84	7	3,29	12	116,0	-5
legnicki.....	0,89	29	2,36	24	264,5	5
lubański.....	1,66	20	2,03	26	122,1	-6
lubiński.....	5,88	1	6,58	1	111,8	0
lwówecki.....	0,89	28	2,02	27	226,4	1
milicki.....	1,10	27	2,59	19	234,6	8
oleśnicki.....	1,95	17	2,99	15	153,4	2
oławski.....	1,28	24	2,66	17	207,8	7
polkowicki.....	3,46	4	3,01	14	87,0	-10
strzeliński.....	1,20	26	2,16	25	179,5	1
średzki.....	2,34	12	3,39	10	144,6	2
świdnicki.....	2,32	13	3,32	11	143,3	2
trzebnicki.....	1,90	18	3,79	7	199,8	11
wałbrzyski.....	2,64	10	3,60	8	136,0	2
wołowski.....	2,27	14	2,38	23	104,7	-9
wrocławski.....	2,71	8	5,00	3	184,6	5
ząbkowicki.....	2,20	16	1,42	28	64,5	-12
zgorzelecki.....	2,65	9	2,49	22	93,9	-13
złotoryjski.....	1,44	21	2,97	16	206,6	5
Miasta na prawach powiatu:						
Jelenia Góra.....	4,46	2	4,75	4	106,6	-2
Legnica.....	2,59	11	4,27	6	165,3	5
Wrocław.....	3,34	6	5,43	2	162,5	4

TABL.13. OGÓLNY MIERNIK ROZWOJU SPOŁECZNO – GOSPODARCZEGO POWIATÓW

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004		2007		2010			Srednia 2004, 2007 i 2010		
	miernik w pkt.	lokata	miernik w pkt.	lokata	miernik		lokata	+/- w porów- naniu z 2004 r.	miernik w pkt.	lokata
					w pkt.	2004= =100				
Powiaty:										
bolesławiecki	3,67	11	3,57	14	3,68	100,3	9	2	3,64	11
dzierżoniowski.....	3,32	20	3,42	18	3,62	109,1	13	7	3,45	16
głogowski	4,12	6	4,06	8	4,06	98,8	7	-1	4,08	7
górowski	3,31	21	3,07	27	3,01	91,0	29	-8	3,13	25
jaworski	3,15	27	3,06	28	3,18	100,7	25	2	3,13	26
jeleniogórski	3,56	14	3,68	11	3,56	100,1	14	0	3,60	11
kamiennogórski	3,57	13	3,49	16	3,43	96,2	16	-3	3,50	14
kłodzki	3,21	26	3,33	20	3,38	105,3	20	6	3,31	19
legnicki	3,10	28	3,21	23	3,07	98,8	27	1	3,13	27
lubański	3,23	25	3,22	22	3,27	101,4	22	3	3,24	21
lubiński	4,94	3	4,59	4	4,62	93,6	4	-1	4,72	3
lwówecki	2,90	29	2,99	29	3,03	104,2	28	1	2,97	28
milicki.....	3,26	22	3,24	21	3,23	98,8	23	-1	3,24	20
oleśnicki	3,73	10	3,57	13	3,39	91,1	19	-9	3,56	13
oławski	3,94	8	4,21	6	4,11	104,2	6	2	4,09	6
polkowicki.....	4,30	5	4,17	7	3,78	87,8	8	-3	4,08	8
strzeliński.....	3,23	24	3,11	25	3,07	94,9	26	-2	3,14	24
średzki	3,35	19	3,46	17	3,39	101,4	18	1	3,40	18
świdnicki	3,64	12	3,72	10	3,67	100,8	11	1	3,67	10
trzebnicki.....	3,46	16	3,59	12	3,68	106,4	10	6	3,57	12
wałbrzyski	3,56	15	3,53	15	3,41	95,9	17	-2	3,50	15
wołowski	3,43	17	3,41	19	3,44	100,4	15	2	3,43	17
wrocławski.....	3,99	7	4,69	3	4,99	125,1	3	4	4,55	4
ząbkowicki.....	3,35	18	3,13	24	3,21	95,6	24	-6	3,23	22
zgorzelecki.....	3,75	9	3,78	9	3,64	96,9	12	-3	3,72	9
złotoryjski	3,24	23	3,10	26	3,35	103,3	21	2	3,23	23
Miasta na prawach powiatu:										
Jelenia Góra.....	4,67	4	4,47	5	4,43	94,8	5	-1	4,52	5
Legnica	5,21	2	5,12	2	5,33	102,4	2	0	5,22	2
Wrocław	5,78	1	5,95	1	5,95	102,9	1	0	5,89	1

TABL. 14. STRUKTURA OGÓLNEGO MIERNIKA ROZWOJU POWIATÓW WEDŁUG ASPEKTÓW

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004						
	potencjał demograficzny	kapitał intelektualny i społeczny	warunki życia/ dostęp do usług społecznych	rynek pracy/ adaptacyjność zasobów pracy	infrastruktura techniczna	potencjał gospodarczy/ aktywność gospodarcza	stopień zróżnicowania struktury według obszarów ^a
	w %						
Powiaty:							
bolesławiecki	21,4	18,7	17,6	20,4	6,8	16,9	3,4
dzierżoniowski	12,8	22,8	20,7	17,7	13,7	13,4	3,6
głogowski	26,7	19,6	16,5	16,2	7,9	14,6	4,2
górowski	22,7	20,9	19,0	17,7	8,4	9,4	5,1
jaworski	18,7	24,6	22,6	17,6	8,0	11,2	4,8
jeleniogórski	15,9	20,9	19,9	17,4	9,6	18,6	2,8
kamiennogórski	12,6	24,3	19,8	21,2	12,2	12,3	4,5
kłodzki	11,7	24,9	23,0	18,8	9,7	13,8	5,0
legnicki	22,2	24,3	20,3	17,6	4,8	12,5	5,4
lubański	17,3	20,1	21,5	18,2	11,2	13,8	2,8
lubiński	21,1	18,3	15,5	20,7	9,2	16,0	2,8
lwówecki	18,1	20,7	22,3	20,3	7,0	12,6	4,5
milicki	23,0	21,1	22,5	19,0	4,8	10,1	6,2
oleśnicki	21,9	18,0	19,0	21,1	8,4	12,2	4,3
oławski	21,7	21,3	17,0	18,9	8,6	13,6	3,8
polkowicki	24,4	13,9	12,3	20,3	7,2	22,7	5,4
strzeliński	14,9	26,5	20,8	18,6	7,6	12,8	4,9
średzki	21,2	22,7	18,4	20,6	4,2	14,0	5,0
świdnicki	14,4	22,6	17,8	19,7	11,7	14,3	3,3
trzebnicki	24,1	22,7	19,0	16,9	8,5	11,5	4,7
wałbrzyski	6,0	19,2	19,8	21,4	16,5	18,1	3,6
wołowski	15,9	22,2	18,4	21,0	8,2	15,5	3,7
wrocławski	25,9	20,0	16,5	17,1	6,7	16,8	3,9
ząbkowicki	12,8	27,0	20,9	21,7	9,3	10,0	6,0
zgorzelecki	14,2	20,4	19,4	22,0	9,8	15,9	3,5
złotoryjski	22,6	21,5	20,9	20,0	4,3	13,1	5,4
Miasta na prawach powiatu:							
Jelenia Góra	9,1	19,8	19,4	20,7	15,9	14,1	3,7
Legnica	14,2	18,1	14,1	15,3	25,1	13,4	3,1
Wrocław	10,6	20,4	15,0	15,8	20,7	16,2	2,6

a Patrz str. 38.

TABL. 14. STRUKTURA OGÓLNEGO MIERNIKA ROZWOJU POWIATÓW WEDŁUG ASPEKTÓW (dok.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010							współczynnik zmian strukturalnych 2004-2010 ^b
	potencjał demograficzny	kapitał intelektualny i społeczny	warunki życia/ dostęp do usług społecznych	rynek pracy/ adaptacyjność zasobów pracy	infrastruktura techniczna	potencjał gospodarczy /aktywność gospodarcza	stopień zróżnicowania struktury według obszarów ^a	
	w %							
Powiaty:								
bolesławiecki	19,7	21,5	17,0	21,0	6,4	16,2	3,7	1,1
dzierżoniowski.....	11,3	23,4	18,9	21,8	12,4	13,7	4,4	1,6
głogowski	27,5	17,5	16,9	16,7	8,1	14,3	4,0	0,8
górowski	25,4	20,8	21,6	14,4	8,9	8,5	5,9	1,6
jaworski	20,3	21,6	23,6	18,2	7,7	10,8	5,0	1,2
jeleniogórski	16,4	23,3	21,4	16,1	9,7	15,9	3,3	1,4
kamiennogórski	15,1	26,2	19,6	22,8	8,6	11,7	5,2	1,7
kłodzki	9,0	26,2	23,4	20,6	9,3	14,2	6,0	1,1
legnicki	22,9	24,7	19,1	18,8	5,8	12,0	5,2	0,7
łubański	17,5	21,1	20,0	19,1	9,8	15,1	2,9	1,0
łubiński	18,5	17,8	16,4	20,7	9,1	18,3	2,7	1,1
lwówecki	16,5	23,9	22,6	19,1	6,6	12,7	4,7	1,2
milicki	22,9	22,2	23,7	17,2	4,3	10,8	6,1	0,9
oleśnicki	23,4	17,5	19,9	17,6	9,4	14,2	3,3	1,4
oławski	20,5	21,4	15,8	20,1	8,6	15,0	3,5	0,8
polkowicki	26,3	13,8	13,3	17,3	7,9	21,6	4,7	1,3
strzeliński.....	16,4	17,3	19,9	22,9	8,0	14,5	3,5	3,2
średzki	22,0	24,6	19,0	19,7	4,7	12,5	5,4	1,0
świdnicki	14,4	21,4	18,3	21,9	11,7	13,6	3,6	0,7
trzebnicki	22,4	22,2	16,3	19,7	8,4	12,8	4,5	1,4
wałbrzyski	9,2	17,7	20,7	23,1	14,1	15,7	3,7	2,1
wołowski	15,7	27,2	19,1	17,9	8,6	12,6	4,6	2,0
wrocławski.....	24,7	20,2	12,7	17,5	6,9	19,8	4,8	1,4
ząbkowicki.....	11,8	25,7	23,1	20,9	9,4	12,3	5,7	1,3
zgorzelecki.....	14,5	21,0	21,3	22,8	9,3	13,5	4,5	1,0
złotoryjski.....	21,8	21,9	20,0	20,1	5,1	13,4	5,0	0,5
Miasta na prawach powiatu:								
Jelenia Góra.....	9,1	18,9	19,1	18,8	18,8	14,1	3,4	1,0
Legnica	13,6	16,8	15,2	16,6	25,3	12,0	2,8	1,1
Wrocław	11,2	19,7	14,9	14,3	21,7	16,8	2,7	0,7

a Patrz str. 38. b Uwagi metodologiczne.

TABL. 15. LOKATY POWIATÓW WEDŁUG OBSZARÓW BADAWCZYCH

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004						
	potencjał demograficzny	kapitał intelektualny i społeczny	warunki życia/ dostęp do usług społecznych	rynek pracy/ adaptacyjność zawodów pracy	infrastruktura techniczna	aktywność gospodarcza	odchylenie przeciętne zajmowanych lokat ^a
Powiaty:							
bolesławiecki	9	24	18	12	24	9	6,0
dzierżoniowski.....	27	18	12	26	5	17	6,2
głogowski	1	10	5	18	15	10	4,6
górowski	8	22	25	20	18	29	5,0
jaworski	16	14	10	29	23	26	6,3
jeleniogórski	17	20	14	21	11	6	4,5
kamiennogórski	24	6	15	9	7	20	6,2
kłodzki	28	11	9	24	16	19	5,8
legnicki	14	19	27	28	27	24	4,4
lubański	18	27	19	25	10	18	4,3
lubiński	3	4	3	1	6	3	1,1
lwówecki	19	28	26	23	25	25	2,2
milicki.....	10	23	6	19	26	28	7,1
oleśnicki	6	26	7	7	14	16	6,0
oławski	5	8	11	11	12	12	2,2
polkowicki	2	29	29	4	17	1	11,3
strzeliński.....	23	7	21	22	22	22	4,2
średzki	12	17	28	15	28	15	5,9
świdnicki	22	9	17	13	8	14	3,8
trzebnicki	7	13	24	27	19	23	5,9
wałbrzyski	29	25	13	8	4	8	8,3
wołowski	20	16	22	14	20	13	3,2
wrocławski.....	4	12	23	16	21	5	6,5
ząbkowicki.....	25	5	16	10	13	27	6,7
zgorzelecki.....	21	15	8	5	9	11	4,3
złotoryjski.....	13	21	20	17	29	21	3,5
Miasta na prawach powiatu:							
Jelenia Góra.....	26	3	1	2	3	7	6,3
Legnica	11	2	4	6	1	4	2,6
Wrocław	15	1	2	3	2	2	3,6

a Patrz str. 38.

TABL. 15. LOKATY POWIATÓW WEDŁUG OBSZARÓW BADAWCZYCH (dok.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010							przeciętna różnica lokat w porównaniu do 2004 r.
	potencjał demograficzny	kapitał intelektualny i społeczny	warunki życia/ dostęp do usług społecznych	rynek pracy/ adaptacyjność zawodów pracy	infrastruktura techniczna	aktywność gospodarcza	odchylenie przeciętne zajmowanych lokat ^a	
Powiaty:								
bolesławiecki	13	15	21	12	24	8	4,7	2,8
dzierżoniowski.....	26	8	12	10	5	13	4,8	5,2
głogowski	2	22	6	19	13	9	6,2	3,0
górowski	7	25	20	29	21	29	5,8	3,5
jaworski	16	24	9	25	23	28	5,6	2,8
jeleniogórski	17	11	10	27	9	10	5,3	4,2
kamienogórski	24	4	23	11	20	23	6,7	4,7
kłodzki.....	29	6	7	15	15	17	5,6	3,3
legnicki	14	18	29	26	26	26	4,8	1,3
lubański	18	23	24	21	12	14	4,0	3,2
lubiński	4	12	4	1	7	3	2,9	1,8
lwówecki	23	20	19	23	25	25	2,0	3,2
milicki.....	10	21	5	28	29	27	8,3	2,7
oleśnicki	8	27	16	24	14	16	5,3	4,8
oławski	5	7	14	7	8	7	2,0	2,8
polkowicki	3	29	28	20	18	4	9,0	3,7
strzeliński.....	20	28	25	13	22	20	3,7	6,5
średzki	9	10	26	16	28	22	6,8	3,3
świdnicki	21	16	15	9	6	12	4,2	3,0
trzebnicki	6	14	27	14	16	18	4,5	4,3
wałbrzyski	28	26	11	8	4	11	8,2	1,2
wołowski	19	3	17	22	19	21	4,6	6,0
wrocławski.....	1	2	22	3	10	2	6,2	6,8
ząbkowicki.....	27	13	13	18	17	24	4,6	4,7
zgorzelecki.....	22	17	8	6	11	15	4,8	1,7
złotoryjski.....	12	19	18	17	27	19	3,0	1,5
Miasta na prawach powiatu:								
Jelenia Góra.....	25	9	2	5	3	6	5,8	2,0
Legnica	11	5	3	2	1	5	2,5	1,5
Wrocław	15	1	1	4	2	1	3,7	0,5

a Patrz str. 38.

TABL. 16. POTENCJAŁ DEMOGRAFICZNY – WARTOŚCI FINALNYCH WSKAŹNIKÓW DIAGNOSTYCZNYCH DLA POWIATÓW W 2010 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Stan i rozmieszczenie ludności ^a			Struktura ludności ^a
	gęstość zaludnienia w osobach/km ²	wskaźnik urbanizacji w %	współczynnik przyrostu rzeczywistego w ‰	współczynnik młodości demograficznej
Powiaty:				
bolesławiecki.....	68,4	49,2	0,6	124,2
dzierżoniowski.....	215,7	81,3	-4,1	88,7
głogowski.....	198,0	77,0	0,6	159,1
górowski.....	49,1	41,7	-1,7	141,0
jaworski.....	88,7	56,4	-0,3	115,6
jeleniogórski.....	101,9	46,5	0,9	113,4
kamiennogórski.....	114,6	58,9	-4,5	112,7
kłodzki.....	99,0	64,9	-5,5	93,0
legnicki.....	72,3	33,6	3,1	121,4
lubański.....	130,5	63,0	-3,3	114,5
lubiński.....	147,6	76,0	-1,4	127,8
lwówecki.....	66,3	50,8	-2,4	114,8
milicki.....	51,9	32,1	1,4	147,9
oleśnicki.....	99,5	59,2	3,2	134,4
oławski.....	139,2	63,8	7,9	132,8
polkowicki.....	79,2	59,4	1,8	163,8
strzeliński.....	70,5	32,9	-0,3	109,2
średzki.....	71,7	17,7	7,3	133,5
świdnicki.....	214,8	69,6	-0,7	106,9
trzebnicki.....	78,0	37,2	9,7	142,8
wałbrzyski.....	346,0	88,8	-7,7	81,4
wołowski.....	70,1	52,7	0,1	108,0
wrocławski.....	102,1	14,9	27,7	154,9
ząbkowicki.....	85,1	44,8	-5,8	101,4
zgorzelecki.....	110,2	68,3	-5,0	109,7
złotoryjski.....	78,8	50,1	0,1	132,1
Miasta na prawach powiatu:				
Jelenia Góra.....	769,3	100,0	-6,4	72,1
Legnica.....	1845,7	100,0	-2,7	105,0
Wrocław.....	2161,7	100,0	1,3	77,5

^a Stan w dniu 31 XII.

TABL. 16. POTENCJAŁ DEMOGRAFICZNY – WARTOŚCI FINALNYCH WSKAŹNIKÓW DIAGNOSTYCZNYCH DLA POWIATÓW
W 2010 R. (dok.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ruch naturalny/ reprodukcja ludności		Ruch wędrowkowy			
	umieralność (surowy współczynnik zgonów)	współczynnik reprodukcji brutto	współczynnik odpływu migracyjnego ogółem	współczynnik odpływu migracyjnego za granicę	współczynnik saldo migracji (migracja netto)	obrót migracji wewnętrznych na 1000 ludności
Powiaty:						
bolesławiecki	9,2	0,623	7,11	0,18	-0,57	2,88
dzierżoniowski	11,8	0,622	6,51	1,10	-1,46	2,01
głogowski	7,6	0,770	10,11	0,18	-3,90	3,09
górowski	10,1	0,750	8,84	0,27	-3,14	2,59
jaworski	10,2	0,669	6,53	0,21	-0,58	2,05
jeleniogórski	11,8	0,562	10,51	0,52	3,87	2,97
kamienogórski	10,7	0,577	7,66	0,87	-3,70	2,42
kłodzki	12,2	0,504	7,00	1,05	-2,39	2,08
legnicki	11,2	0,690	9,52	0,52	3,40	2,89
lubański	9,6	0,580	8,45	1,04	-2,81	2,48
lubiński	8,1	0,678	10,56	0,81	-3,87	3,03
lwówecki	10,9	0,566	8,29	0,85	-0,49	2,43
milicki	10,3	0,702	5,98	0,35	0,08	2,12
oleśnicki	9,2	0,700	6,19	0,60	0,73	2,49
oławski	8,9	0,662	6,16	0,58	5,32	2,80
polkowicki	9,2	0,735	10,18	0,39	-0,97	2,99
strzeliński	10,4	0,652	7,47	0,98	-0,75	2,31
średzki	10,0	0,668	7,30	0,36	6,29	2,81
świdnicki	10,4	0,599	5,67	0,82	-0,05	2,04
trzebnicki	9,8	0,631	6,09	0,34	8,48	3,16
wałbrzyski	12,8	0,606	7,18	1,07	-3,97	1,69
wołowski	9,9	0,586	6,35	0,70	0,57	2,25
wrocławski	8,3	0,738	9,61	0,32	23,57	4,77
ząbkowicki	11,8	0,520	9,01	0,92	-2,97	2,37
zgorzelecki	10,3	0,621	8,75	1,62	-4,43	2,59
złotoryjski	9,1	0,624	8,66	0,44	-1,67	2,51
Miasta na prawach powiatu:						
Jelenia Góra	12,5	0,586	12,91	1,29	-2,59	2,13
Legnica	10,1	0,614	10,52	0,45	-2,79	1,75
Wrocław	10,3	0,597	11,01	0,59	1,11	2,13

TABL. 17. KAPITAŁ INTELEKTUALNY I SPOŁECZNY – WARTOŚCI FINALNYCH WSKAŹNIKÓW DIAGNOSTYCZNYCH DLA POWIATÓW W 2010 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Efektywność kształcenia		
	średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego część humanistyczna w pkt.	średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego część matematyczno-przyrodnicza w pkt.	zdawalność matur w liceach ogólnokształcących - udział uczniów, którzy nie zdali egzaminu maturalnego w %
Powiaty:			
bolesławiecki.....	29,8	23,1	4,8
dzierżoniowski.....	30,0	22,7	5,1
głogowski.....	28,8	22,6	11,4
górowski.....	29,6	22,0	10,7
jaworski.....	28,8	21,8	4,6
jeleniogórski.....	29,2	21,1	12,1
kamiennogórski.....	30,3	21,9	2,9
kłodzki.....	29,7	22,3	6,5
legnicki.....	30,0	21,8	1,9
łubański.....	28,7	21,1	6,4
łubiński.....	30,0	23,5	9,9
lwówecki.....	28,9	21,6	8,3
milicki.....	28,9	21,5	6,3
oleśnicki.....	29,9	23,2	9,6
oławski.....	30,8	23,5	7,6
polkowicki.....	28,3	21,6	18,5
strzeliński.....	28,3	21,4	19,0
średzki.....	28,5	22,4	1,7
świdnicki.....	29,5	22,0	8,1
trzebnicki.....	29,6	22,1	2,9
wałbrzyski.....	29,2	21,9	7,9
wołowski.....	28,8	22,2	4,0
wrocławski.....	30,2	23,6	9,6
ząbkowicki.....	30,3	22,7	3,1
zgorzelecki.....	28,7	21,8	5,9
złotoryjski.....	29,2	21,2	7,7
Miasta na prawach powiatu:			
Jelenia Góra.....	30,6	23,7	4,2
Legnica.....	31,7	24,3	5,7
Wrocław.....	33,5	27,9	4,7

TABL. 17. KAPITAŁ INTELKTUALNY I SPOŁECZNY – WARTOŚCI FINALNYCH WSKAŹNIKÓW DIAGNOSTYCZNYCH DLA POWIATÓW W 2010 R. (cd.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Nauka języków obcych		Kapitał społeczny	
	liczba uczniów szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży (bez szkół specjalnych) uczących się języka obcego (jako przedmiotu obowiązkowego lub dodatkowego) na 100 uczniów	liczba uczniów szkół gimnazjalnych dla dzieci i młodzieży (bez szkół specjalnych) uczących się języka obcego (jako przedmiotu obowiązkowego lub dodatkowego) na 100 uczniów	liczba zarejestrowanych fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1000 mieszkańców ^a	frekwencja w wyborach parlamentarnych – 2011 r. w %
Powiaty:				
bolesławiecki.....	113,8	174,7	19,4	40,0
dzierżoniowski.....	128,3	183,9	45,6	40,9
głogowski.....	100,0	169,7	30,5	46,7
górowski.....	103,0	171,3	15,4	32,6
jaworski.....	114,4	187,1	26,7	39,1
jeleniogórski.....	130,6	187,1	44,0	41,9
kamiennogórski.....	121,4	192,0	12,6	41,7
kłodzki.....	133,5	186,7	99,4	40,5
legnicki.....	111,8	174,2	14,6	38,2
lubański.....	103,5	177,4	37,8	40,1
lubiąński.....	124,9	178,9	51,9	47,6
lwówecki.....	113,2	187,5	13,2	36,3
milicki.....	122,7	182,6	16,4	39,1
oleśnicki.....	102,6	162,9	18,3	41,8
oławski.....	115,3	188,0	7,8	46,1
połkowicki.....	97,3	160,5	11,6	41,8
strzebiński.....	89,3	187,9	6,6	39,7
średzki.....	134,9	185,6	17,7	39,2
świdnicki.....	120,3	188,5	94,9	42,4
trzebnicki.....	109,6	183,1	22,0	41,8
wałbrzyski.....	110,6	174,0	61,2	39,7
wołowski.....	128,3	199,7	29,2	40,2
wrocławski.....	131,5	191,1	57,6	48,2
ząbkowicki.....	114,3	184,3	22,6	37,2
zgorzelecki.....	111,6	178,2	56,4	40,8
złotoryjski.....	126,1	181,2	13,0	37,9
Miasta na prawach powiatu:				
Jelenia Góra.....	111,6	169,1	38,2	48,6
Legnica.....	108,0	191,9	28,1	47,7
Wrocław.....	119,5	180,0	39,1	58,4

^a Stan w dniu 31 XII.

TABL. 17. KAPITAŁ INTELEKTUALNY I SPOŁECZNY – WARTOŚCI FINALNYCH WSKAŹNIKÓW DIAGNOSTYCZNYCH DLA POWIATÓW W 2010 R. (dok.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Kondycja zdrowotna społeczeństwa ^a		
	liczba urodzeń martwych i zgonów niemowląt na 1000 urodzeń żywych i martwych	liczba chorych przewlekle dzieci i młodzieży w wieku 0-17 lat na 100 dzieci i młodzieży	liczba zgonów, których przyczyną były nowotwory na 10 tys. ludności
Powiaty:			
bolesławiecki	4,3	20,9	25,8
dzierżoniowski	12,8	20,9	61,6
głogowski	8,8	13,8	28,4
górowski	6,5	11,7	18,1
jaworski	13,5	34,6	24,4
jeleniogórski	9,3	18,7	38,9
kamiennogórski	4,4	24,8	12,3
kłodzki	14,0	21,7	111,8
legnicki	8,5	15,3	17,7
łubański	7,0	20,6	34,1
łubiński	11,9	35,2	45,3
lwówecki	9,8	17,0	10,5
milicki	9,5	30,3	14,9
oleśnicki	11,5	30,2	22,9
oławski	9,3	23,5	10,7
polkowicki	5,1	17,3	10,3
strzeliński	6,2	30,7	5,5
średzki	17,8	13,5	17,6
świdnicki	20,6	21,6	113,3
trzebnicki	9,0	17,8	17,5
wałbrzyski	23,6	22,5	76,4
wołowski	10,4	14,0	25,0
wrocławski	14,4	14,8	41,9
ząbkowicki	8,0	18,2	23,4
zgorzelecki	8,9	19,3	48,7
złotoryjski	6,6	28,4	8,7
Miasta na prawach powiatu:			
Jelenia Góra	13,7	20,9	31,9
Legnica	12,3	33,0	29,8
Wrocław	10,2	26,8	26,0

^a Dane Wydziału Polityki Społecznej Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego.

TABL. 18. WARUNKI ŻYCIA/DOSTĘP DO USŁUG SPOŁECZNYCH – WARTOŚCI FINALNYCH WSKAŹNIKÓW DIAGNOSTYCZNYCH
DLA POWIATÓW W 2010 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Warunki mieszkaniowe			
	liczba mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 ludności	przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania oddanego do użytkowania w m ²	udział mieszkań bez łazienki w ogólnej liczbie mieszkań w zasobach mieszkaniowych ^a w %	udział mieszkań bez gazu sieciowego w ogólnej liczbie mieszkań w zasobach mieszkaniowych ^a w %
Powiaty:				
bolesławiecki.....	3,5	118,7	9,5	48,2
dzierżoniowski	1,4	111,7	17,7	19,2
głogowski	5,9	74,4	3,5	21,5
górowski.....	0,9	152,6	18,1	60,1
jaworski.....	1,8	105,6	14,4	40,2
jeleniogórski.....	4,5	114,6	18,0	49,7
kamiennogórski.....	1,3	125,0	22,1	43,6
kłodzki.....	1,5	145,5	18,0	47,9
legnicki.....	2,9	140,5	16,0	60,8
lubański	1,5	122,0	20,7	50,0
lubiński.....	3,8	132,3	4,3	16,9
lwówecki	0,9	144,6	20,4	67,1
milicki	1,5	159,3	13,0	57,2
oleśnicki	4,0	115,8	11,3	53,4
oławski	5,6	100,4	9,4	36,8
polkowicki.....	3,0	124,4	8,0	36,5
strzeliński	2,5	110,2	16,3	69,6
średzki	6,3	129,5	16,0	82,9
świdnicki	2,6	100,6	16,1	31,5
trzebnicki.....	6,3	119,0	13,3	58,9
wałbrzyski	0,6	125,8	25,2	18,9
wołowski	2,9	109,9	12,6	46,5
wrocławski	17,9	120,0	10,4	66,0
ząbkowicki	0,9	162,7	18,9	59,7
zgorzelecki	1,3	153,4	12,3	61,3
złotoryjski.....	1,9	117,0	14,9	60,2
Miasta na prawach powiatu:				
Jelenia Góra.....	3,4	76,7	11,5	9,8
Legnica.....	4,7	62,8	13,1	6,2
Wrocław	7,4	62,8	6,5	12,6

^a Stan w dniu 31 XII.

TABL. 18. WARUNKI ŻYCIA/DOSTĘP DO USŁUG SPOŁECZNYCH – WARTOŚCI FINALNYCH WSKAŹNIKÓW DIAGNOSTYCZNYCH
DLA POWIATÓW W 2010 R. (cd.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ochrona zdrowia					
	liczba lekarzy na 10 tys. ludności ^a	liczba łóżek w szpitalach ogólnych na 10 tys. ludności ^a	przeciętna liczba ludności na 1 zakład opieki zdrowotnej ^a	liczba aptek na 10 tys. ludności ^a	liczba dzieci przebywających ^b w żłobkach na 100 dzieci w wieku 0 -3 lata	liczba miejsc w placówkach opieki społecznej na 10 tys. osób w wieku powyżej 65 lat ^a
Powiaty:						
bolesławiecki.....	12,9	21,1	2345	2,9	1,6	27,3
dzierżoniowski.....	12,9	23,3	2064	3,2	3,1	79,0
głogowski.....	12,1	35,1	2372	3,3	2,0	329,4
górowski.....	11,9	29,2	2133	2,5	-	144,6
jaworski.....	10,3	16,3	2063	2,9	4,3	286,3
jeleniogórski.....	12,5	113,6	2459	2,3	2,2	518,9
kamienogórski.....	14,3	95,0	2835	2,0	2,3	237,2
kłodzki.....	13,6	49,8	2034	3,1	3,8	371,0
legnicki.....	4,1	-	3586	1,5	1,7	856,5
lubański.....	12,0	53,8	2329	2,5	2,0	147,6
lubiński.....	26,4	68,4	3001	3,0	8,8	67,6
lwówecki.....	8,3	69,5	3363	1,9	3,6	284,7
milicki.....	15,9	56,6	2060	1,9	-	603,8
oleśnicki.....	9,7	28,8	3070	3,2	2,3	261,5
oławski.....	11,9	36,1	2515	2,6	0,6	130,9
polkowicki.....	6,0	-	6173	3,6	4,9	44,6
strzeliński.....	13,9	27,6	2437	2,1	4,3	102,3
średzki.....	4,6	17,2	2404	2,2	4,2	85,3
świdnicki.....	13,9	31,5	2895	3,3	4,1	61,8
trzebnicki.....	11,4	47,7	3475	2,8	3,9	290,4
wałbrzyski.....	20,3	51,1	3493	3,9	3,1	69,6
wołowski.....	13,9	32,9	3156	2,3	1,6	-
wrocławski.....	5,0	2,0	3171	3,0	-	224,1
ząbkowicki.....	8,5	14,8	2525	2,6	3,3	617,6
zgorzelecki.....	16,6	59,0	2718	3,4	5,0	313,0
złotoryjski.....	14,5	57,3	2521	2,4	4,9	-
Miasta na prawach powiatu:						
Jelenia Góra.....	23,7	66,4	2154	3,7	4,4	163,8
Legnica.....	22,8	64,0	2734	4,4	15,3	155,4
Wrocław.....	39,7	75,9	1890	4,2	12,4	123,2

a Stan w dniu 31 XII. b W ciągu roku.

TABL. 18. WARUNKI ŻYCIA/DOSTĘP DO USŁUG SPOŁECZNYCH – WARTOŚCI FINALNYCH WSKAŹNIKÓW DIAGNOSTYCZNYCH
DLA POWIATÓW W 2010 R. (cd.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Edukacja/kształcenie na wybranych poziomach edukacji			
	liczba dzieci w wieku 3 – 5 lat w przedszkolach na 100 dzieci w wieku 3 – 5 lat ^a	współczynnik solaryzacji brutto dla liceów ogólnokształcących (bez szkół dla dorosłych)	liczba szkół średnich zawodowych na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym ^a	liczba studentów szkół wyższych na 1 tys. ludności w wieku produkcyjnym
Powiaty:				
bolesławiecki.....	42,0	38,0	1,2	3,8
dzierżoniowski	63,2	40,1	0,9	2,2
głogowski	61,1	50,8	1,7	23,4
górowski.....	52,3	28,8	1,3	-
jaworski.....	42,2	31,5	0,9	-
jeleniogórski.....	46,2	12,7	0,5	-
kamiennogórski.....	44,3	30,0	0,7	-
kłodzki.....	53,9	35,7	0,9	6,0
legnicki.....	33,6	7,6	0,3	-
lubąński.....	47,2	37,5	1,6	-
lubiński.....	71,5	52,7	1,4	18,0
lwówecki.....	43,4	37,0	1,3	-
milicki.....	45,9	27,6	1,3	5,0
oleśnicki.....	48,6	36,9	1,5	-
oławski.....	54,4	31,5	0,8	-
polkowicki.....	43,7	13,6	0,5	9,8
strzeliński.....	49,0	31,7	0,7	-
średzki.....	42,1	17,5	1,2	-
świdnicki.....	48,8	42,3	1,5	5,9
trzebnicki.....	31,9	23,6	0,8	-
wałbrzyski.....	53,7	38,6	1,0	47,8
wołowski.....	51,2	36,4	1,9	-
wrocławski.....	38,4	5,6	0,4	-
ząbkowicki.....	63,8	26,6	1,8	1,8
zgorzelecki.....	56,3	35,2	3,3	3,1
złotoryjski.....	33,2	28,6	0,3	-
Miasta na prawach powiatu:				
Jelenia Góra.....	85,6	67,8	3,3	79,8
Legnica.....	67,0	79,4	3,1	114,8
Wrocław.....	74,1	69,6	1,3	329,9

^a Stan w dniu 31 XII.

TABL. 18. WARUNKI ŻYCIA/DOSTĘP DO USŁUG SPOŁECZNYCH – WARTOŚCI FINALNYCH WSKAŹNIKÓW DIAGNOSTYCZNYCH
DLA POWIATÓW W 2010 R. (cd.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Kultura i sztuka				
	liczba czytelników bibliotek publicznych na 1000 ludności ^a	przeciętna liczba seansów kinowych na 1000 ludności	liczba zwiedzających muzea i oddziały, muzealne na 1000 ludności	liczba widowisk, przedstawień, koncertów w stałych salach teatralnych na 1000 ludności	liczba wystawień w galeriach i salonach sztuki na 10 tys. ludności
Powiaty:					
bolesławiecki.....	171,4	12,6	150,7	-	-
dzierżoniowski.....	174,0	3,5	-	-	-
głogowski.....	149,1	9,0	133,0	-	-
górowski.....	123,8	6,8	-	-	-
jaworski.....	196,5	-	1127,3	-	-
jeleniogórski.....	176,5	-	1818,6	1,9	0,2
kamienogórski.....	172,6	-	104,4	-	2,0
kłodzki.....	213,2	3,2	828,5	-	-
legnicki.....	131,6	-	147,5	-	-
lubański.....	138,5	6,1	56,0	-	-
lubiński.....	179,5	106,9	-	-	2,0
lwówecki.....	164,7	-	223,5	-	1,1
milicki.....	177,0	-	-	-	-
oleśnicki.....	178,0	-	32,8	-	-
oławski.....	158,4	-	-	-	-
polkowicki.....	172,6	7,8	-	-	-
strzeliński.....	136,1	-	-	-	-
średzki.....	139,7	2,9	59,0	-	-
świdnicki.....	178,9	0,3	447,3	-	-
trzebnicki.....	85,0	0,5	-	-	-
wałbrzyski.....	193,5	22,7	57,0	2,5	2,2
wołowski.....	136,7	1,8	-	-	-
wrocławski.....	137,9	-	19,3	-	-
ząbkowicki.....	154,9	0,4	9,4	-	-
zgorzelecki.....	195,6	4,7	8,8	-	-
złotoryjski.....	173,4	5,8	-	-	-
Miasta na prawach powiatu:					
Jelenia Góra.....	146,5	26,2	908,5	4,2	3,1
Legnica.....	201,0	100,1	237,3	1,1	2,9
Wrocław.....	195,9	140,1	1795,8	2,1	1,9

^a Stan w dniu 31 XII.

TABL. 18. WARUNKI ŻYCIA/DOSTĘP DO USŁUG SPOŁECZNYCH – WARTOŚCI FINALNYCH WSKAŹNIKÓW DIAGNOSTYCZNYCH
DLA POWIATÓW W 2010 R. (cd.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ochrona środowiska						
	emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych – zanieczyszczenia pyłowe na 100 km ² w tonach	odsetek nieoczyszczonych ścieków przemysłowych i komunalnych w ogólnej ilości ścieków wymagających oczyszczenia w %	przepustowość dobową komunalnych i przemysłowych oczyszczalni na 1000 ludności ^a w m ³	odpady wytworzone (z wyłączeniem odpadów komunalnych) w ciągu roku na 1 km ² w tonach	odpady komunalne zmieszane (bez odpadów zebranych selektywnie) zebrane w ciągu roku na 1 mieszkańca w kg	udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem ^a w %	liczba mieszkańców na 1 ha parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej ogólnodostępnej ^a
Powiaty:							
bolesławiecki	4,2	56,7	316,8	41,7	216,1	9,2	6,27
dzierżoniowski	4,8	0,0	226,0	14,4	283,9	17,9	5,25
głogowski	24,8	0,0	755,1	2625,3	306,2	2,8	5,48
górowski	0,9	0,0	148,6	8,1	251,5	70,7	6,27
jaworski	4,1	0,0	2732,3	23,9	388,7	26,2	5,25
jeleniogórski	11,5	0,2	307,5	18,5	404,9	25,1	5,48
kamiennogórski	3,0	0,0	472,9	8,3	358,3	16,0	6,27
kłodzki	7,4	1,1	393,6	76,0	305,8	37,5	5,25
legnicki	0,1	9,8	291,3	13,2	251,6	12,0	5,48
lubąński	7,2	0,0	218,0	8,6	218,8	2,3	6,27
lubiąński	83,3	0,0	2351,9	9798,2	366,6	2,1	5,25
lwówecki	0,4	51,3	217,6	25,5	226,1	13,2	5,48
milicki	0,7	0,0	220,1	11,5	145,5	67,8	6,27
oleśnicki	-	3,8	390,2	9,1	208,8	10,5	5,25
oławski	4,4	0,0	226,7	64,9	266,1	0,0	5,48
polkowicki	76,6	0,0	197,0	26619,5	299,7	26,7	6,27
strzebiński	15,0	0,0	327,4	138,1	97,7	14,6	5,25
średzki	1,0	0,0	191,3	53,8	186,6	0,7	5,48
świdnicki	27,0	0,0	582,0	153,4	343,6	7,4	6,27
trzebnicki	-	0,0	151,6	-	189,7	24,0	5,25
wałbrzyski	57,5	0,0	166,2	133,2	312,5	32,5	5,48
wołowski	4,3	1,1	754,4	146,7	190,5	11,8	6,27
wrocławski	6,2	0,0	165,4	143,4	308,1	10,9	5,25
ząbkowicki	0,1	0,0	202,6	794,7	166,0	15,8	5,48
zgorzelecki	286,9	22,2	1333,1	2641,2	274,7	0,1	6,27
złotoryjski	10,2	0,0	373,9	468,7	217,5	7,1	5,25
Miasta na prawach powiatu:							
Jelenia Góra	43,9	0,0	249,9	97,1	359,2	16,5	426
Legnica	85,3	0,0	794,1	5825,2	606,9	0,4	527
Wrocław	97,0	0,0	381,4	1144,7	417,1	2,4	443

a Stan w dniu 31 XII.

TABL. 18. WARUNKI ŻYCIA/DOSTĘP DO USŁUG SPOŁECZNYCH – WARTOŚCI FINALNYCH WSKAŹNIKÓW DIAGNOSTYCZNYCH
DLA POWIATÓW W 2010 R. (dok.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Bezpieczeństwo publiczne ^a			
	liczba przestępstw stwierdzonych w zakończonych postępowaniach przygotowawczych na 1000 ludności ^a	udział przestępstw o charakterze kryminalnym w ogólnej liczbie przestępstw stwierdzonych w zakończonych postępowaniach przygotowawczych w %	liczba wypadków drogowych na 1000 ludności	liczba ofiar śmiertelnych na 100 wypadków drogowych
Powiaty:				
bolesławiecki.....	33,9	33,9	0,7	11,5
dzierżoniowski.....	31,1	31,1	0,5	11,1
głogowski.....	37,8	37,8	0,5	4,8
górowski.....	26,7	26,7	0,4	25,0
jaworski.....	26,8	26,8	0,8	7,1
jeleniogórski.....	24,9	24,9	0,5	11,8
kamiennogórski.....	25,4	25,4	0,7	12,5
kłodzki.....	35,2	35,2	0,5	14,0
legnicki.....	20,7	20,7	1,1	14,8
lubąński.....	39,0	39,0	0,3	16,7
lubiński.....	38,6	38,6	0,6	19,4
lwówecki.....	26,9	26,9	0,5	13,0
milicki.....	23,8	23,8	0,8	10,3
oleśnicki.....	27,6	27,6	1,1	14,4
oławski.....	28,8	28,8	0,7	7,5
polkowicki.....	34,9	34,9	0,7	19,0
strzeliński.....	29,4	29,4	0,8	19,4
średzki.....	27,6	27,6	0,9	21,3
świdnicki.....	31,0	31,0	0,9	8,7
trzebnicki.....	26,8	26,8	0,8	22,4
wałbrzyski.....	44,2	44,2	1,2	1,8
wołowski.....	34,1	34,1	0,7	9,1
wrocławski.....	14,9	14,9	1,6	14,8
ząbkowicki.....	32,3	32,3	0,7	14,0
zgorzelecki.....	38,2	38,2	0,6	7,1
złotoryjski.....	41,4	41,4	0,5	16,7
Miasta na prawach powiatu:				
Jelenia Góra.....	45,9	45,9	0,5	11,9
Legnica.....	65,9	65,9	0,5	7,8
Wrocław.....	60,1	60,1	0,9	7,0

a Dane Komendy Wojewódzkiej Policji we Wrocławiu.

**TABL. 19. RYNEK PRACY/ADAPTACYJNOŚĆ ZASOBÓW PRACY – WARTOŚCI FINALNYCH WSKAŹNIKÓW DIAGNOSTYCZNYCH
DLA POWIATÓW W 2010 R.**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Pracujący ^a		Praca w warunkach zagrożenia		Zasoby rejestrowanego bezrobocia ^a		
	liczba pracujących na 100 osób w wieku produkcyjnym	udział zatrudnionych w warunkach zagrożenia na 100 osób pracujących ^a	liczba poszkodowanych w wypadkach przy pracy na 1000 osób pracujących	stopa rejestrowanego bezrobocia (w %)	udział bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 24 miesięcy w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych w %	udział bezrobotnych absolwentów (do 12 miesięcy od dnia kończenia nauki) w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych w %	
Powiaty:							
bolesławiecki.....	28,4	3,1	13,1	14,9	5,3	5,5	
dzierżoniowski.....	24,0	4,6	13,1	22,3	7,8	3,9	
głogowski.....	32,1	19,7	17,3	14,6	10,0	7,4	
górowski.....	18,0	2,2	18,2	26,6	10,3	5,5	
jaworski.....	22,7	6,8	16,6	23,6	9,6	5,8	
jeleniogórski.....	21,0	6,8	9,3	22,9	9,2	2,9	
kamiennogórski.....	25,1	7,3	7,8	22,1	8,8	4,2	
kłodzki.....	24,5	5,0	12,7	24,7	13,7	3,5	
legnicki.....	19,0	2,4	19,5	20,0	10,5	5,2	
łubański.....	23,2	3,9	8,2	24,7	11,7	4,3	
łubiński.....	37,1	19,8	21,0	9,7	2,9	9,6	
lwówecki.....	20,7	6,5	10,6	24,7	9,5	3,7	
milicki.....	25,1	7,6	16,1	17,6	15,6	6,8	
oleśnicki.....	28,5	6,5	13,4	16,1	9,3	6,5	
oławski.....	41,1	4,3	16,2	11,4	8,3	5,9	
polkowicki.....	66,1	37,3	27,8	9,6	11,3	7,3	
strzeliński.....	24,1	3,9	14,0	17,3	8,1	6,1	
średzki.....	27,8	6,1	15,5	13,5	8,5	6,3	
świdnicki.....	31,9	8,8	15,6	13,8	4,1	5,3	
trzebnicki.....	22,4	4,8	12,5	13,6	7,3	5,6	
wałbrzyski.....	31,2	7,9	13,6	19,1	10,4	3,3	
wołowski.....	27,9	6,5	13,2	21,0	16,2	6,1	
wrocławski.....	50,5	5,8	13,9	5,0	16,5	5,5	
ząbkowicki.....	23,1	5,4	13,1	22,7	7,3	4,6	
zgorzelecki.....	36,2	9,4	10,8	13,2	10,1	4,8	
złotoryjski.....	20,8	2,3	10,4	26,6	13,8	4,8	
Miasta na prawach powiatu:							
Jelenia Góra.....	45,4	1,8	10,7	10,9	5,8	3,2	
Legnica.....	50,9	3,5	15,7	9,2	5,3	4,7	
Wrocław.....	56,0	4,1	14,0	5,5	15,8	5,4	

a Stan w dniu 31 XII.

TABL. 19. RYNEK PRACY/ADAPTACYJNOŚĆ ZASOBÓW PRACY – WARTOŚCI FINALNYCH WSKAŹNIKÓW DIAGNOSTYCZNYCH
DLA POWIATÓW W 2010 R. (dok.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Płynność rynku pracy			Wynagrodzenia
	wskaźnik płynności ryнку pracy	saldo bezrobocia na 100 nowo zarejestrowanych bezrobotnych	przeciętna liczba nowo zarejestrowanych bezrobotnych przypadająca na 1 ofertę pracy zgłaszaną w ciągu roku	przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w zł
Powiaty:				
bolesławiecki.....	35,5	-2,5	2,5	2789,8
dzierżoniowski.....	46,4	-6,4	3,2	2832,1
głogowski.....	44,1	-0,8	2,4	2914,2
górowski.....	34,6	9,9	4,4	2598,1
jaworski.....	38,7	4,0	3,1	2654,7
jeleniogórski.....	36,8	9,7	6,1	2699,9
kamiennogórski.....	44,9	-1,3	2,9	2701,3
kłodzki.....	46,2	1,0	3,7	2803,2
legnicki.....	41,6	4,1	4,0	2737,5
lubański.....	36,1	1,5	4,6	2600,6
lubiński.....	36,8	7,6	2,6	6013,0
lwówecki.....	35,0	2,6	4,7	2714,3
milicki.....	36,8	0,5	3,0	2620,3
oleśnicki.....	36,1	7,2	4,3	2672,9
oławski.....	41,3	-0,1	3,4	3031,0
polkowicki.....	33,7	3,7	2,6	3326,8
strzeliński.....	47,7	0,0	3,3	2958,5
średzki.....	37,5	0,7	4,1	2993,5
świdnicki.....	40,3	-2,4	2,3	3008,8
trzebnicki.....	40,7	-1,0	3,9	3004,1
wałbrzyski.....	38,0	-3,6	2,6	3281,1
wołowski.....	38,6	3,3	4,0	3036,2
wrocławski.....	37,1	4,0	1,7	3195,3
ząbkowicki.....	42,3	7,7	2,5	2709,9
zgorzelecki.....	36,8	-5,0	3,3	3134,0
złotoryjski.....	34,0	0,8	2,6	3159,4
Miasta na prawach powiatu:				
Jelenia Góra.....	32,7	7,4	4,1	2969,8
Legnica.....	40,3	2,6	2,3	2763,7
Wrocław.....	32,3	4,4	4,6	3675,9

TABL. 20. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA – WARTOŚCI FINALNYCH WSKAŹNIKÓW DIAGNOSTYCZNYCH DLA POWIATÓW W 2010 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Infrastruktura wodociągowa			Infrastruktura kanalizacyjna		
	długość sieci rozdzielczej wodociągowej ^a w km na 100 km ²	liczba połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania na 1 km sieci wodociągowej ^a w szt.	zużycie wody z sieci wodociągowej na 1 mieszkańca w m ³	długość sieci kanalizacyjnej ^a na 100 km ²	liczba połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych na 1 km sieci kanalizacyjnej ^a w szt.	ścieki odprowadzone na 1000 mieszkańców w dam ³
Powiaty:						
bolesławiecki.....	50,0	18,4	28,5	45,9	13,4	31,8
dzierżoniowski.....	67,6	26,3	26,8	52,9	26,0	27,5
głogowski.....	87,7	18,8	30,7	59,5	14,7	31,8
górski.....	52,3	16,6	31,5	6,8	31,8	26,0
jaworski.....	56,9	17,6	26,3	37,3	17,8	27,2
jeleniogórski.....	69,7	19,9	28,3	56,1	13,4	27,0
kamiennogórski.....	67,4	18,1	22,5	34,0	28,3	24,3
kłodzki.....	44,3	23,1	26,6	23,6	24,8	28,1
legnicki.....	80,8	16,0	25,8	58,6	14,9	29,0
lubąński.....	76,0	20,4	24,2	45,3	23,2	27,9
lubuski.....	65,0	21,5	34,8	82,6	13,5	42,3
lwówecki.....	45,9	17,7	25,7	26,2	19,5	21,4
milicki.....	50,2	17,8	29,7	16,9	16,6	18,2
oleśnicki.....	72,6	19,7	31,4	24,6	28,1	26,6
oławski.....	85,8	19,0	37,5	43,5	16,7	31,0
polkowicki.....	65,6	15,5	31,1	44,9	15,1	30,4
strzeliński.....	53,1	21,8	27,9	11,4	27,1	15,8
średzki.....	64,3	22,2	28,0	28,0	16,7	15,3
świdnicki.....	91,3	21,8	29,6	37,6	26,7	33,5
trzebnicki.....	69,1	21,7	31,1	13,9	30,8	15,5
wałbrzyski.....	95,6	25,3	27,7	54,1	27,7	30,1
wołowski.....	45,8	22,3	28,4	28,3	15,1	25,8
wrocławski.....	106,1	20,8	35,2	62,1	17,4	20,2
ząbkowicki.....	50,5	23,1	27,2	14,7	30,9	20,4
zgorzelecki.....	67,5	20,5	30,7	26,2	27,0	29,4
złotoryjski.....	49,3	18,1	23,9	34,3	15,9	22,8
Miasta na prawach powiatu:						
Jelenia Góra.....	235,9	24,0	32,3	178,9	20,6	80,4
Legnica.....	332,6	29,4	31,1	345,4	23,2	41,5
Wrocław.....	431,6	26,9	42,8	291,1	30,0	54,6

^a Stan w dniu 31 XII.

TABL. 20. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA – WARTOŚCI FINALNYCH WSKAŹNIKÓW DIAGNOSTYCZNYCH DLA POWIATÓW
W 2010 R. (dok.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Infrastruktura gazowa			Ciepłownictwo		Infrastruktura drogowa
	długość czynnej sieci gazowej ^a na 100 km ² w km	liczba czynnych połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych ^a na 1 km sieci gazowej	zużycie gazu z sieci gazowej na 1 mieszkańca w m ³	długość sieci ciepłej przesyłowej ^a na 100 km ² w km	przeciętna wielkość sprzedaży energii ciepłej na 1000 ludności w GJ	długość dróg (krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych) o nawierzchni twardej ^a na 100 km ² w km
Powiaty:						
bolesławiecki.....	18,7	13,0	102,7	3,2	2634,7	58,8
dzierżoniowski.....	67,1	24,2	127,4	6,0	723,6	113,1
głogowski.....	45,0	13,7	135,4	19,3	5,4	92,6
górowski.....	26,3	8,8	110,8	0,8	2228,7	73,2
jaworski.....	29,4	12,5	94,8	2,3	87,5	105,3
jeleniogórski.....	42,2	15,3	175,3	2,3	276,5	121,7
kamiennogórski.....	28,5	17,8	81,4	3,3	2727,4	99,8
kłodzki.....	30,8	16,1	89,9	2,4	830,7	96,9
legnicki.....	34,8	10,3	70,9	0,5	54,1	76,2
łużycki.....	30,1	12,0	96,6	3,6	2794,0	128,0
lubiński.....	54,6	15,5	144,5	14,7	4438,3	76,3
lwówecki.....	13,3	13,2	78,9	0,5	109,5	96,0
milicki.....	27,9	5,4	74,7	0,5	80,5	59,3
oleśnicki.....	24,0	13,5	75,4	2,4	3056,8	83,6
oławski.....	29,0	18,8	91,0	5,3	2446,0	79,4
polkowicki.....	37,8	12,9	162,8	10,6	4100,4	68,6
strzebiński.....	8,7	13,5	71,5	0,5	0,0	96,1
średzki.....	25,5	4,6	53,8	0,5	124,2	76,3
świdnicki.....	51,1	21,1	110,0	5,2	2785,6	113,6
trzebnicki.....	34,1	13,4	113,8	0,2	227,4	77,6
wałbrzyski.....	94,6	21,1	132,7	5,9	3396,8	129,5
wołowski.....	13,9	22,6	110,7	3,7	1665,5	67,9
wrocławski.....	42,4	12,8	137,0	0,8	93,5	96,2
ząbkowicki.....	20,1	19,0	63,2	1,4	140,1	85,5
zgorzelecki.....	17,2	14,1	71,9	4,4	5453,3	83,1
złotoryjski.....	19,3	10,0	78,5	1,4	86,4	89,6
Miasta na prawach powiatu:						
Jelenia Góra.....	232,3	20,1	195,6	36,9	5361,4	219,1
Legnica.....	339,2	23,5	158,0	230,4	21874,0	406,0
Wrocław.....	479,3	26,2	185,6	130,0	15450,7	306,5

a Stan w dniu 31 XII.

**TABL. 21. POTENCJAŁ GOSPODARCZY/AKTYWNOŚĆ GOSPODARCZA – WARTOŚCI FINALNYCH WSKAŹNIKÓW DIAGNOSTYCZNYCH
DLA POWIATÓW W 2010 R.**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Produkcja przemysłowa/budownictwo		Nakłady inwestycyjne	
	produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca w zł	nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca w zł	nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca w zł	udział sektora prywatnego w nakładach inwestycyjnych w %
Powiaty:				
bolesławiecki.....	18137,6	810,4	2389,7	77,3
dzierżoniowski	15811,5	719,5	1455,7	84,9
głogowski	3240,6	2542,0	4724,6	91,0
górowski.....	2784,4	446,6	295,0	63,6
jaworski.....	10629,8	717,8	618,2	59,9
jeleniogórski.....	10428,1	875,5	3227,7	38,7
kamiennogórski.....	11870,6	1292,7	1401,8	48,8
kłodzki.....	7150,1	703,9	1049,3	62,0
legnicki.....	6727,6	726,4	1436,0	56,4
lubański.....	6629,2	1143,8	917,9	71,6
lubiński.....	#	4471,1	3176,5	91,5
lwówecki.....	8714,4	530,5	624,1	67,0
milicki	11901,4	891,3	15554,6	7,3
oleśnicki	20068,3	1235,2	1241,7	61,2
oławski	40552,4	1653,2	5738,9	86,9
polkowicki.....	#	1170,9	15750,8	97,7
strzeliński	16183,2	397,7	1986,4	81,4
średzki	32781,8	395,1	5086,8	32,8
świdnicki	19101,7	1448,4	2301,6	78,7
trzebnicki.....	13272,2	1366,3	1233,0	71,0
wałbrzyski	40696,5	568,0	2164,0	63,2
wołowski	31242,3	924,5	2463,6	83,6
wrocławski	117840,2	9906,9	8305,7	71,8
ząbkowicki	8798,7	1158,2	858,5	82,1
zgorzelecki	6038,7	1606,3	4505,8	26,1
złotoryjski.....	8913,4	826,3	667,7	71,3
Miasta na prawach powiatu:				
Jelenia Góra.....	15766,4	2830,2	2590,6	73,7
Legnica.....	21497,4	2258,1	2579,0	83,5
Wrocław	24589,2	3716,3	4422,3	62,4

TABL. 21. POTENCJAŁ GOSPODARCZY/AKTYWNOŚĆ GOSPODARCZA – WARTOŚCI FINALNYCH WSKAŹNIKÓW DIAGNOSTYCZNYCH
DLA POWIATÓW W 2010 R. (cd.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Kapitał zagraniczny		Sektorowość gospodarki		
	liczba spółek z kapitałem zagranicznym na 10 tys. mieszkańców	wartość kapitału zagranicznego spółek na 10 tys. mieszkańców w tys. zł	udział użytków rolnych w powierzchni ogółem (stan w dniu 1 I 2011 r.) ^a	udział pracujących w rolnictwie w ogólnej liczbie pracujących ^b w %	udział pracujących w sekcjach: handel, naprawa pojazdów samochodowych, transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja w ogólnej liczbie pracujących ^b w %
Powiaty:					
bolesławiecki.....	6,3	27216,6	30,5	1,3	18,6
dzierżoniowski.....	4,2	21722,1	70,8	1,2	17,6
głogowski.....	2,6	#	62,8	1,2	19,4
górowski.....	1,4	#	63,5	6,7	14,7
jaworski.....	4,3	#	70,1	4,0	14,8
jeleniogórski.....	9,7	10982,0	40,5	2,5	17,3
kamiennogórski.....	4,6	#	54,0	1,4	15,6
kłodzki.....	3,4	2924,6	49,1	1,6	18,0
legnicki.....	2,8	3253,8	76,0	3,7	20,5
łużański.....	5,5	2665,5	66,9	1,3	21,2
łubiński.....	1,6	457,0	56,9	0,6	21,5
lwówecki.....	3,0	#	58,0	2,2	20,4
milicki.....	2,7	#	52,2	4,5	10,5
oleśnicki.....	3,2	11170,9	61,5	2,3	17,6
oławski.....	6,7	110186,3	69,5	0,9	14,6
polkowicki.....	3,2	67519,8	53,2	0,6	11,3
strzeliński.....	7,8	69674,7	84,2	5,4	17,0
średzki.....	9,7	21274,1	79,3	3,0	12,5
świdnicki.....	5,8	23472,3	75,4	1,7	15,5
trzebnicki.....	5,9	4216,0	65,2	3,9	16,8
wałbrzyski.....	2,4	#	47,7	0,9	20,5
wołowski.....	4,6	27287,9	56,6	2,1	12,9
wrocławski.....	16,3	153524,7	77,4	2,0	25,5
ząbkowicki.....	1,9	#	71,4	3,2	21,5
zgorzelecki.....	3,0	#	39,6	1,4	20,3
złotoryjski.....	3,7	2710,5	72,3	4,2	13,4
Miasta na prawach powiatu:					
Jelenia Góra.....	5,7	9426,0	39,9	0,2	22,3
Legnica.....	6,2	57973,7	39,7	0,1	19,9
Wrocław.....	18,2	116444,7	42,7	0,1	27,6

a Dane Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii. b Stan w dniu 31 XII.

TABL. 21. POTENCJAŁ GOSPODARCZY/AKTYWNOŚĆ GOSPODARCZA – WARTOŚCI FINALNYCH WSKAŹNIKÓW DIAGNOSTYCZNYCH
DLA POWIATÓW W 2010 R. (cd.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Turystyka			
	wskaźnik funkcji turystycznej (miejsca noclegowe ^a na 100 ludności stałej)	liczba turystów zagranicznych korzystających z noclegów w obiektach turystycznych na 1000 ludności	wskaźnik poziomu rozwoju bazy noclegowej (relacja korzystających do liczby miejsc noclegowych)	stopień wykorzystania miejsc noclegowych w %
Powiaty:				
bolesławiecki.....	5,5	88,7	54,4	30,0
dzierżoniowski.....	6,1	44,5	31,7	32,9
głogowski.....	4,0	29,6	55,5	40,9
górowski.....	1,5	0,4	22,3	31,5
jaworski.....	10,4	7,9	7,9	14,8
jeleniogórski.....	219,8	389,0	26,0	24,8
kamiennogórski.....	9,0	5,7	16,5	12,7
kłodzki.....	53,9	138,7	25,7	26,5
legnicki.....	9,2	63,5	22,3	22,9
lubański.....	50,2	389,6	32,8	37,9
lubiński.....	3,7	15,0	57,2	28,4
lwówecki.....	12,2	22,3	20,8	26,4
milicki.....	23,8	33,8	14,5	18,7
oleśnicki.....	5,0	99,8	58,6	25,1
oławski.....	1,4	13,6	71,4	31,8
polkowicki.....	7,1	36,5	40,6	28,8
strzeliński.....	5,8	17,7	21,0	23,4
średzki.....	5,9	9,9	28,0	26,6
świdnicki.....	5,8	50,6	45,7	29,1
trzebnicki.....	7,9	7,0	19,4	14,7
wałbrzyski.....	6,5	44,3	41,9	29,3
wołowski.....	10,1	2,1	11,9	22,9
wrocławski.....	6,1	24,6	39,0	18,7
ząbkowicki.....	4,8	0,5	27,1	29,9
zgorzelecki.....	10,0	191,2	55,7	30,8
złotoryjski.....	3,2	201,5	91,0	34,5
Miasta na prawach powiatu:				
Jelenia Góra.....	22,3	238,0	27,1	23,9
Legnica.....	9,2	145,7	50,1	22,0
Wrocław.....	14,1	357,3	79,1	40,8

^a Stan w dniu 31 VI.

TABL. 21. POTENCJAŁ GOSPODARCZY – WARTOŚCI FINALNYCH WSKAŹNIKÓW DIAGNOSTYCZNYCH DLA POWIATÓW
W 2010 R. (dok.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Finanse gmin i powiatów		Przedsiębiorczość			
	dochody z tytułu udziału w podatkach dochodowych od osób prawnych i fizycznych na 1 mieszkańca w zł	wydatki majątkowe inwestycyjne na 1 mieszkańca w zł	jednostki zarejestrowane w rejestrze REGON na 1000 mieszkańców	różnica zarejestrowanych i wyrejestrowanych podmiotów w ciągu roku w rejestrze REGON na 1000 ludności	wskaźnik rentowności obrotu netto w %	przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na 1 przedsiębiorstwo w tys. zł
Powiaty:						
bolesławiecki.....	525,5	1360,3	85,1	4,7	3,6	20186,2
dzierżoniowski.....	480,9	673,7	101,0	8,4	4,9	22252,7
głogowski.....	956,9	902,2	96,5	3,5	5,4	11930,4
górowski.....	333,0	728,6	76,4	1,7	4,7	6644,7
jaworski.....	439,9	1108,4	96,7	3,7	4,1	16551,6
jeleniogórski.....	480,0	826,8	130,8	3,7	2,3	19528,4
kamiennogórski.....	448,2	709,2	96,1	6,6	2,9	18474,3
kłodzki.....	470,1	1088,3	108,6	4,5	5,6	15219,6
legnicki.....	505,7	949,0	84,3	3,7	5,3	13655,7
lubański.....	476,8	741,7	101,1	3,2	0,7	12132,0
lubiński.....	1196,4	1194,0	94,2	3,4	#	#
lwówecki.....	368,2	838,8	80,0	4,0	1,9	17865,7
milicki.....	426,1	656,8	86,1	4,4	4,8	13535,4
oleśnicki.....	587,6	1110,5	91,4	4,2	5,0	35497,5
oławski.....	712,5	715,4	98,1	4,0	1,2	34219,6
polkowicki.....	1310,5	1631,2	73,6	2,6	#	#
strzeliński.....	477,7	1184,5	83,0	3,8	1,8	26851,6
średzki.....	590,4	794,3	97,9	4,8	5,3	34990,4
świdnicki.....	612,4	834,7	111,5	4,5	5,0	18398,2
trzebnicki.....	601,7	1306,2	103,3	6,0	6,3	18031,9
wałbrzyski.....	637,5	511,6	114,5	4,2	3,3	51861,7
wołowski.....	518,6	743,4	81,0	4,3	1,4	35233,0
wrocławski.....	958,9	1302,9	109,4	7,3	2,3	88084,2
ząbkowicki.....	448,5	1013,8	92,5	3,8	-6,2	20669,9
zgorzelecki.....	762,7	793,6	93,9	3,9	2,5	24853,3
złotoryjski.....	462,2	974,7	98,5	5,1	3,7	11851,6
Miasta na prawach powiatu:						
Jelenia Góra.....	748,2	658,8	149,8	5,0	7,5	21700,6
Legnica.....	808,4	584,9	130,4	4,5	4,3	56691,2
Wrocław.....	1261,7	1258,2	160,2	6,4	4,1	41986,6

Bibliografia

1. *Bezrobocie w województwie dolnośląskim w latach 2003-2009. Wieloaspektowa analiza statystyczna*, Urząd Statystyczny, Wrocław 2011,
2. Bieńkowski W., Weresa, M. A., Radło, M. J., *Konkurencyjność Polski na tle zmian gospodarczych w krajach OECD: ewolucja znaczenia czynników konkurencyjności*, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Oficyna Wydawnicza, Warszawa 2010,
3. Broszkiewicz R., (red.), *Konkurencyjność miast i regionów Polski Południowo-Zachodniej*, Wyd. AE Wrocław 1999,
4. *Commission Européenne: Sixième rapport périodique sur la situation et l'évolution socioéconomiques des régions de l'Union Européenne*, Brukxelles-Luxembourg 1999,
5. Cybulski L., Klamut M., (red.), *Polityka regionalna i jej rola w podnoszeniu konkurencyjności regionów*, Wyd. AE Wrocław 2000,
6. Daszkiewicz N., (red), *Konkurencyjność: poziom makro, mezo i mikro*; Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008,
7. *Diagnoza stanu województwa dolnośląskiego 2011*, raport, Wojewódzkie Biuro Urbanistyczne we Wrocławiu i Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, 2012,
8. Dziechciarz J., *Ekonometria – metody, przykłady, zadania*, PWE, Wrocław 2003,
9. Gierczycka J., *Rola konkurencji w europejskiej integracji gospodarczej w aspekcie zrównoważonego rozwoju*, referat na Ogólnopolską Konferencję „Zrównoważony rozwój w teorii i praktyce”, Wrocław, 29-30.06.2006, Katedra Ekonomii Ekologicznej, AE Wrocław,
10. Gorynia M., Łązniewska E. (red.), *Kompendium wiedzy o konkurencyjności*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009,
11. Grabiński T., Wydymus S., Zeliaś A., *Metody doboru zmiennych w modelach ekonometrycznych*, PWN, Warszawa 1992,
12. *Identyfikacja i delimitacja obszarów wzrostu i obszarów problemowych w województwie dolnośląskim*, raport, Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, 2012,
13. Jajuga K., (red.), *Ekonometria. Metody i analiza problemów ekonomicznych*, Wyd. AE Wrocław 1998,
14. *Kapitał ludzki w województwie dolnośląskim w latach 2002-2006. Międzywojewódzka analiza porównawcza*, Urząd Statystyczny, Wrocław 2008,
15. Klamut M., (red.), *Konkurencyjność regionów*, Wyd. AE Wrocław 1999,
16. Klamut M., (red.), *Konkurencyjność i spójność w polityce rozwoju Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, Wrocław 2011,
17. Klamut M., Pancer-Cybulska E., Szostak E., *Analiza SWOT Dolnego Śląska*, raport, Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, 2012,

18. Kłosiński K., *Sektor usług w procesie podnoszenia konkurencyjności gospodarki*, IRWiK 2003,
19. *Konkurencyjność powiatów województwa dolnośląskiego w latach 1999-2004*, Urząd Statystyczny we Wrocławiu, 2006,
20. *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Regiony, miasta, obszary wiejskie*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, 2010,
21. Kwiatkowski E., Kucharski L., (red.), *Konkurencyjność i innowacyjność gospodarki a bezrobocie*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2011,
22. *Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie dolnośląskim w 2010*, Urząd Statystyczny, Wrocław 2011,
23. Markowski T., *Konkurencyjność i innowacyjność polskich regionów wobec akcesji do UE*, (<http://www.fundusze.strukturalne.gov.pl/NR/rdolnyres>),
24. Nowak E., *Metody taksonomiczne w klasyfikacji obiektów społeczno-gospodarczych*, PWE, Warszawa 1990,
25. *Nowe partnerstwo dla spójności. Konwergencja, konkurencyjność, współpraca*, Trzeci raport na temat spójności gospodarczej i społecznej, Komisja Europejska, Luksemburg, Urząd Oficjalnych Publikacji Wspólnot Europejskich, 2004, <http://europa.eu.int>,
26. *Rynek pracy w województwie dolnośląskim w 2010*, Urząd Statystyczny we Wrocławiu, 2011,
27. Śmiłowska T., *Statystyczna analiza poziomu życia ludności Polski w ujęciu przestrzennym*, [w:] *Studia i Prace. Z prac Zakładu Badań Statystyczno-Ekonomicznych*, GUS, Warszawa 1997,
28. Strahl D., (red.), *Metody oceny rozwoju regionalnego*, Wyd. AE, Wrocław 2006,
29. Strahl D., (red.), *Taksonomia struktur w badaniach regionalnych*, Wyd. AE, Wrocław 1998,
30. Zienkowski L., (red.), *Wiedza a wzrost gospodarczy*, Wyd. Naukowe Scholar, Warszawa 2003.

Źródła danych statystycznych:

31. *Bank Danych Regionalnych*, <http://www.stat.gov.pl>,
32. *Powiaty w Polsce*, GUS, Warszawa 2004,
33. *Powiaty w Polsce 2007*, GUS, Warszawa 2008,
34. *Rocznik Statystyczny Województw*, GUS, Warszawa 2005-2011,
35. *Rocznik Statystyczny Województwa Dolnośląskiego*, Urząd Statystyczny, Wrocław 2005-2011,
36. *Struktura wynagrodzeń według zawodów w październiku 2004, 2008 i 2010*, GUS, Warszawa 2005, 2009, 2012,
37. *Województwo Dolnośląskie. Podregiony, powiaty, gminy*, Urząd Statystyczny, Wrocław 2005-2011.